

Hallituksen esitys Eduskunnalle markkinaoikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi markkinaoikeuslaki. Kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat asiat siirrettäisiin käsiteltäväksi uudessa erityistuomioistuimessa, markkinaoikeudessa. Markkinaoikeuden toimintaa johtaisi ylituomari, minkä lisäksi tuomioistuimessa olisi neljä markkinaoikeustuomaria. Asioiden valmisteluun osallistuisi lisäksi neljä markkinaoikeussihteeriä. Markkinaoikeus olisi päätösvaltainen kokoonpanossa, johon kuuluu kolme lainoppinutta jäsentä. Kilpailuasian käsittelyyn osallistuisi lisäksi vähintään yksi ja enintään kolme sivutoimista asiantuntijajäsentä. Julkisia hankintoja ja muita markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvia asioita ratkaistaessa kokoonpanoon kuuluisi asian laadun sitä edellyttäessä sama määrä asiantuntijajäseniä. Hankinta-asioita ja markkinatuomioistuimen toimivaltaan aikaisemmin kuuluneita markkinaoikeudellisia asioita voitaisiin käsitellä myös suppeammassa kahden tuomarin ja enintään kahden asiantuntijajäsenen kokoonpanossa, jos ratkaistavassa asiassa oikeuskäytäntö on vakiintunutta. Markkinaoikeus olisi päätösvaltainen yhden ja enintään kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa, kun päätetään asian jättämisestä sillensä tai tutkimatta, väliaikaisista kielloista ja valmistelutoimista. Markkinaoikeuden ylituomari ja markkinaoikeustuomarit nimitettäisiin virkoihinsa kuten muut tuomarit. Valtioneuvosto määräisi markkinaoikeuteen riittävän määrän sivutoimisia asiantuntijajäseniä neljän vuoden

toimikaudeksi kerrallaan. Sivutoimisten asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimuksena olisi kilpailu- ja hankinta-asioissa soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamisen lisäksi perehtyneisyys kilpailuoikeuteen, hankintatoimeen, taloustieteeseen, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin. Muilta asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon lisäksi perehtyneisyyttä kuluttajansuojaan, markkinointiin, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin. Tarkemmin markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden käsittelyjärjestyksestä säädettäisiin uudessa laissa eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä sekä kilpailunrajoituksia, julkisia hankintoja, kuluttajansuojaa, mainontaa ja sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevassa lainsäädännössä. Kilpailu- ja hankinta-asioissa käsittelyjärjestystä täydentävät hallintolainkäyttölain säännökset. Muissa asioissa käsittelyjärjestystä täydentävät oikeudenkäymiskaaren säännökset riita-asioiden käsittelystä. Muutosta markkinaoikeuden päätökseen kilpailu- ja hankinta-asioissa haettaisiin nykyiseen tapaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muissa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa asioissa muutosta haettaisiin valitusluvanvaraisesti korkeimmalta oikeudelta. Kilpailu- ja hankinta-asioissa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus perustuisi nykyiseen tapaan hallintolainkäyttölakiin. Muissa asioissa osapuolet vastaisivat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun

lain mukaisissa asioissa oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen sovellettaisiin oikeudenkäymiskaarta.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset markkinaoikeuslaiksi ja laiksi eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä. Viimeksi mainitulla lailla kumottaisiin markkinatuomioistuimesta annettu laki. Lisäksi esitykseen sisältyvät ehdotukset

laiksi kilpailuneuvostosta annetun lain kumoamisesta sekä yhteensä 17 muun lain muuttamiseksi.

Esitys liittyy valtion talousarvioehdotukseen vuodelle 2002 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	3
YLEISPERUSTELUT.....	7
1. Johdanto.....	7
2. Nykytila.....	10
2.1. Lainsäädäntö.....	10
2.1.1. Perustuslaki ja ihmisoikeussopimus.....	10
2.1.2. Kilpailuasioita koskeva lainsäädäntö.....	10
2.1.3. Laki julkisista hankinnoista.....	12
2.1.4. Laki kilpailuneuvostosta.....	13
2.1.5. Kilpailuneuvoston toimivalta.....	14
2.1.6. Asioiden käsittely kilpailuneuvostossa.....	14
2.1.7. Markkinatuomioistuimen tehtävät ja kokoonpano.....	16
2.1.8. Asian vireille saattaminen markkinatuomioistuimessa.....	16
Kuluttaja-asiamies.....	17
Rahoitustarkastus.....	18
Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus.....	19
Muut tahot.....	20
2.1.9. Hakemusmenettely.....	21
2.1.10. Asioiden käsittely markkinatuomioistuimessa.....	22
2.2. Ulkomaiden lainsäädäntö ja kansainvälinen kehitys.....	22
2.2.1. Ruotsi.....	22
Kilpailuasiat.....	22
Hankinta-asiat.....	24
Julkisia hankintoja koskevia uudistusehdotuksia.....	26
Markkinatuomioistuimen ratkaisukokoonpano ja menettelysäännökset.....	26
2.2.2. Tanska.....	27
Kilpailuasiat.....	27
Hankinta-asiat.....	28
2.2.3. Norja.....	28
Kilpailuasiat.....	28
Hankinta-asiat.....	29
2.2.4. Saksa.....	30
Kilpailuasiat.....	30
Hankinta-asiat.....	30
2.2.5. Euroopan yhteisöjen lainsäädäntö.....	31
Kilpailuasioden käsittely ja kehittämissuunnitelmat.....	31
Hankinta-asiat.....	33
Kuluttajansuoja-asiat.....	34
2.3. Nykytilan arvio.....	34
2.3.1. Markkinatuomioistuimen ja kilpailuneuvoston työmäärä.....	34
2.3.2. Käsittelyjärjestelmien erillisuus.....	36

2.3.3.	Erityistuomioistuimen ja yleisten tuomioistuinten toimivalta	38
2.3.4.	Taloudellinen ja juridinen asiantuntemus	38
2.3.5.	Muutoksenhakumahdollisuuksien turvaaminen.....	40
3.	Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	40
3.1.	Tavoitteet.....	40
3.2.	Keskeiset ehdotukset.....	41
3.2.1.	Markkinaoikeuslaki.....	41
3.2.2.	Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä.....	42
3.2.3.	Laki kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta.....	43
3.2.4.	Laki julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta.....	43
3.2.5.	Laki kilpailuneuvostosta annetun lain kumoamisesta.....	43
3.2.6.	Muut lainmuutokset.....	44
4.	Esityksen vaikutukset	44
4.1.	Taloudelliset vaikutukset.....	44
4.2.	Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	44
4.3.	Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	45
5.	Asian valmistelu.....	45
5.1.	Aikaisemmat selvitykset ja ehdotukset.....	45
5.2.	Kilpailutuomioistuintoimikunta ja markkinatuomioistuintyöryhmä	46
5.3.	Kilpailu- ja markkinatuomioistuintyöryhmä	47
6.	Riippuvuus muista esityksistä.....	49
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....		51
1.	Lakiehdotusten perustelut	51
1.1.	Markkinaoikeuslaki.....	51
1 luku.	Toimivalta.....	51
2 luku.	Henkilöstö.....	51
3 luku.	Asioiden käsittely.....	55
4 luku.	Erinäiset säännökset.....	61
5 luku.	Voimantulo ja siirtymäsäännökset.....	61
1.2.	Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä.....	62
1 luku.	Yleiset säännökset.....	62
2 luku.	Asioiden käsittely.....	63
3 luku.	Erinäiset säännökset.....	68
4 luku.	Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.....	70
1.3.	Laki kilpailunrajoituksista.....	71
1.4.	Laki julkisista hankinnoista.....	72
1.5.	Laki kilpailuneuvostosta.....	72
1.6.	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa.....	73
1.7.	Laki rajat ylittävästä kieltomenettelystä.....	73
1.8.	Laki Kuluttajavirastosta.....	73
1.9.	Laki luottolaitostoiminnasta.....	73
1.10.	Arvopaperimarkkinalaki.....	73
1.11.	Laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä.....	73
1.12.	Laki saatavien perinnästä.....	73

1.13.	Laki televisio- ja radiotoiminnasta.....	74
1.14.	Alkoholilaki.....	74
1.15.	Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi.....	74
1.16.	Vakuutusyhtiölaki.....	74
1.17.	Laki vakuutuksenvälittäjistä.....	74
1.18.	Laki tuomareiden nimittämisestä.....	74
1.19.	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta.....	75
1.20.	Laki tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista.....	75
2.	Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	76
3.	Voimaantulo.....	76
4.	Säättämisjärjestys.....	76
LAKIEHDOTUKSET.....		79
Markkinaoikeuslaki.....		79
eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä.....		83
kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta.....		89
julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta.....		93
kilpailuneuvostosta annetun lain kumoamisesta.....		95
sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta.....		96
rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain muuttamisesta.....		97
Kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta.....		98
luottolaitostoiminnasta annetun lain 86 ja 87 §:n muuttamisesta.....		99
arvopaperimarkkinalain 7 luvun 1 ja 2 §:n muuttamisesta.....		100
elinkeinoharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....		101
saatavien perinnästä annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....		102
televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n muuttamisesta.....		103
alkoholilain 52 ja 53 §:n muuttamisesta.....		104
toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 21 §:n muuttamisesta.....		105
vakuutusyhtiölain 14 a luvun 11 ja 12 §:n muuttamisesta.....		106
vakuutuksenvälittäjistä annetun lain 8 c ja 8 d §:n muuttamisesta.....		107
tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....		108
oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.....		110
tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta.....		111
LIITE.....		113
RINNAKKAISTEKSTIT.....		113
kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta.....		113
julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta.....		121
sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta.....		125
rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain muuttamisesta.....		126

Kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta.....	128
luottolaitostoiminnasta annetun lain 86 ja 87 §:n muuttamisesta.....	130
arvopaperimarkkinalain 7 luvun 1 ja 2 §:n muuttamisesta.....	131
elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	133
saatavien perinnästä annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....	134
televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n muuttamisesta.....	135
alkoholilain 52 ja 53 §:n muuttamisesta.....	136
toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 21 §:n muuttamisesta.....	138
vakuutusyhtiölain 14 a luvun 11 ja 12 §:n muuttamisesta.....	140
vakuutuksenvälittäjistä annetun lain 8 c ja 8 d §:n muuttamisesta.....	141
tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....	142
oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.....	146
tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta.....	147

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Kilpailuneuvosto toimii kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992, jäljempänä kilpailunrajoituslaki) ja julkista hankinnoista annetun lain (1505/1992, jäljempänä hankintalaki) mukaisia asioita käsittelevänä tuomioistuintyyppisenä lainkäyttöelimenä. Kilpailuneuvosto toimii hallinnollisesti kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä. Asiat tulevat kilpailuneuvostossa vireille hakemuksella, esityksellä tai muutoksenhakukirjelmällä.

Kilpailuneuvoston puheenjohtajan ja jäsenten kelpoisuudesta ja nimittämisestä säädetään kilpailuneuvostosta annetussa laissa (481/1992, jäljempänä kilpailuneuvostolaki). Tasavallan presidentti nimittää sivutoimiset puheenjohtajan ja kahdeksan jäsentä valtioneuvoston esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Jäseniin sovelletaan tuomareiden esteellisyyttä koskevaa sääntelyä. Toimikautenaan heillä on sama virassapysymisoikeus kuin tuomarinviran haltijoilla.

Asioiden valmistelusta huolehtivat neuvoston pääsihteeri ja sihteerit, jotka ovat kauppa- ja teollisuusministeriön päätoimisia virkamiehiä.

Asioiden käsittelystä kilpailuneuvostossa säädetään kilpailuneuvostolain lisäksi kilpailunrajoituslaissa ja hankintalainssa. Käsittelysääntöksiä täydentävät hallintolainkäyttölain (586/1996) säännökset. Kilpailuneuvostossa käsiteltävien asioiden määrä on lisääntynyt huomattavasti erityisesti hankintalainsäädännön voimaantulon ja sen muutosten seurauksena. Hankintalainsäädäntöä selostetaan tarkemmin jaksossa 2.1.3. Viime vuonna hankinta-asioita tuli vireille 155 ja kilpailuasioita 24.

Markkinatuomioistuimen perustaminen liittyy kuluttajansuojalainsäädännön säätämiseen ja voimaantumiseen. Markkinatuomioistuimesta annettu laki (41/1978, jäljempänä

markkinatuomioistuinlaki) tuli voimaan syyskuun 1978 alusta. Hallituksen esityksessä kuluttajansuojalainsäädännöksi (HE 8/1977 vp) katsottiin, että kuluttajansuojalain yleisluontoiset säännökset jättivät laajat tulkintamahdollisuudet, minkä vuoksi niiden soveltamisessa tuli kyetä kohtuullisessa ja oikeudenmukaisessa suhteessa ottamaan huomioon sekä kuluttajien että elinkeinonharjoittajien etu. Esityksessä korostettiin kieltopäätösten vakavuutta elinkeinonharjoittajan kannalta sekä niiden mahdollisimman suurta ennakkopäätösarvoa. Näistä syistä kuluttajansuojaan liittyvät kysymykset tuli ratkaista riittävällä asiantuntemuksella, kaupallisten olojen edellyttämällä nopeudella ja aiheuttamatta yksittäiselle kuluttajalle kuluja.

Yksittäisten kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisten riitakysymysten käsittelyä varten perustettiin ratkaisusuosituksia antava kuluttajavalituslautakunta. Kuluttajansuojaa yleisemmin koskevien riitojen ratkaisemista varten perustettiin markkinatuomioistuin, jonka tuli erityistuomioistuimena ratkaista kuluttaja-asiamiehen ja elinkeinonharjoittajan väliset erimielisyydet markkinointimenetelmien ja sopimusehtojen lainmukaisuudesta.

Tuomioistuimen toimivaltaan nykyisin kuuluvasta lainsäädännöstä säädetään markkinatuomioistuinlaissa ja muualla lainsäädännössä. Markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia asioita käsitellään tarkemmin jaksossa 2.1.8. Markkinatuomioistuimen päätoimisena puheenjohtajana toimii markkinatuomioistuimen ylituomari. Myös markkinatuomioistuimessa on kahdeksan sivutoimista jäsentä. Näistä jäsenistä yksi toimii varapuheenjohtajana. Jäsenten erityisenä kelpoisuusvaatimuksena on kuluttaja-asioden tuntemus. Tasavallan presidentti nimittää ylituomarin ja sivutoimiset jäsenet neljäksi vuodeksi

kerrallaan. Jäsenet toimivat tehtävässään tuomarin vastuulla. Heidän asemansa on muutoinkin järjestetty vastaavalla tavalla kuin vakinaisten tuomarinviran haltijoiden asema.

Markkinatuomioistuimen jäsenistä kolme nimitetään palkansaajien ja kuluttajien ja kolme elinkeinonharjoittajien etujärjestöjen tekemän esityksen perusteella. Ylituomarin, varapuheenjohtajan ja yhden muun jäsenen tulee olla henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan kuluttajien tai elinkeinonharjoittajien etua. Jäsenillä on varamiehet, jotka nimitetään samoin kuin varsinaiset jäsenet.

Käsittelyyn markkinatuomioistuimessa sovelletaan markkinatuomioistuinlain lisäksi soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren säännöksiä riita-asioiden käsittelystä. Markkinatuomioistuimessa asia tulee vireille hakemuksella, jonka voi käsiteltävästä asiasta riippuen tehdä elinkeinonharjoittaja, markkinatuomioistuinlaissa tarkoitettu yhdistys tai viranomaisena kuluttaja-asiamies, Rahoitustarkastus, Vakuutusvalvontavirasto, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus ja eräät muut viranomaiset.

Markkinatuomioistuimessa käsiteltävien asioiden määrä on pysynyt vähäisenä, vaikka tuomioistuimen toimivaltaan on lisätty useita lakeja. Koko sen toimintakaudella vireille tulleiden asioiden vuosittain määrä on vaihdellut välillä 16 – 42 asiaa. Tuomioistuimen ratkaisutoiminnasta kuluttajansuojalain mukaiset ratkaisut muodostavat keskimäärin vain kolmanneksen. Pääpaino ratkaisutoiminnassa on ollut kahden elinkeinonharjoittajien välisillä kysymyksillä. Muiden lakien mukaisia asioita tuomioistuimen tähänastisella toimintakaudella on käsitelty vain hiukan yli kymmenen.

Kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen käsittelemillä asioilla ei ole yhteistä prosessisäännöstöä eikä näin muotoin myöskään yhteisiä muutoksenhakusäännöksiä.

Kilpailuneuvoston päätöksistä valitetaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinatuomioistuimen päätöksistä valitusmahdollisuus kohdistuu rajoitetusti vain teettämishan täytäntöönpanopäätöksiin

ja uhkasakkopäätöksiin, joista valitetaan ilman valituslupaa korkeimpaan oikeuteen.

Edellä mainittujen lainkäyttöelinten yhteenlaskettu vuosittainen juttumäärä on lukumääräisesti pienempi verrattuna esimerkiksi vuonna 1999 lakkautetun kolmen läänioikeuden vastaavaan vuosittaiseen juttumäärään (hallituksen esitys hallinto-oikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi, HE 114/1998 vp). Hallintolainkäytössä toimivista muutoksenhakuelimistä myös maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan saapuu vuosittain enemmän asioita. Vuonna 2000 maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ratkaisi 382 asiaa. Mainitulla lautakunnalla on käytössään päätoiminen puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteeri, minkä lisäksi lautakunnalla on kolme muuta päätoimista esittelijää ja yksi osa-aikainen esittelijä.

Eduskunta on edellyttänyt vastauksessaan hallituksen esitykseen (HE 243/1997 vp) laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, että hallitus kiireellisesti valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen kilpailuneuvoston muuttamisesta varsinaiseksi tuomioistuimeksi tai sen tehtävien siirtämisestä varsinaiseen tuomioistuimeen.

Asiaa valmisteltaessa on erityistuomioistuinvaihtoehtoina selvitetty ensinnäkin sitä, että kilpailuneuvostosta muodostettaisiin erillinen erityistuomioistuin, ja toiseksi sitä, että erityistuomioistuin muodostettaisiin yhdistämällä nämä kaksi edellä kuvattua lainkäyttöelintä nykyiset käsittelysäännökset säilyttäen. Asiaa valmisteltaessa on myös selvitetty vaihtoehtoja, miten kilpailuneuvostossa ja markkinatuomioistuimessa käsiteltävät asiat voitaisiin siirtää joko yleisen alioikeuden tai hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Selvitettyä siirtomahdollisuuksia alioikeuteen tai hallinto-oikeuteen on samalla selvitetty, voitaisiinko näiden elinten käsittelemät asiat siirtää keskitetysti yhteen tuomioistuimeen vai olisivatko jotkut asiaryhmät siirrettävissä hajautetusti useamman tai kaikkien samaan tuomioistuinlinjaan kuuluvien tuomioistuinten käsiteltäväksi. Valmistelun

lopputuloksena on päädytty siihen, että erillisen pelkästään kilpailuneuvostosta muodostettavan erityistuomioistuimen perustamiseen ei ole edellytyksiä.

Tuomioistuinlaitosta viime aikoina kehitettäessä on pyritty vahvistamaan erityisesti yleisten tuomioistuinten toimintaedellytyksiä. Tähän liittyen erityistuomioistuinten on lakkautettu vesituomioistuimet ja maa- ja metsätalouden vesioikeudet. Vesioikeudet on lakkautettu uudistettaessa ympäristönsuojelulainsäädäntöä (hallituksen esitys ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi, HE 84/1999 vp). Vesioikeuksien käsittelemät asiat on siirretty uusille hallintoviranomaisille, ympäristölupavirastoille, minkä lisäksi vesilain (264/1961) mukaiset riita- ja rikosasiat on siirretty käsiteltäviksi yleisiin tuomioistuihin. Uudistus on tullut voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000. Vesiylioikeus on puolestaan lakkautettu hallinto-oikeusuudistuksen yhteydessä, joka on tullut voimaan 1 päivänä marraskuuta 1999. Vesiylioikeuden tehtäviä jatkaa Vaasan hallinto-oikeus. Maa- ja metsätalouden erityistuomioistuinten on lakkautettu ja niiden käsittelemät asiat on siirretty 1 päivästä maaliskuuta 2001 kahdeksan käräjäoikeuden yhteyteen (hallituksen esitys maa- ja metsätalouden erityistuomioistuinten lakkauttamisesta erityistuomioistuinten ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi, HE 86/1999 vp).

Kilpailuneuvoston käsittelemät asiat ovat oikeudelliselta luonteeltaan hallintolainkäyttöasioita. Valmistelussa selvitettiin tämän vuoksi sekä asioiden hajauttamista että keskittämistä hallintotuomioistuihin. Käytännössä keskittämistä pidettiin mahdollisena vain Helsingin hallinto-oikeuteen, joka on muutoinkin hallinto-oikeuksista henkilökunnaltaan ja työmäärältään suurin. Hallinto-oikeuden koko huomioon ottaen ei kuitenkaan voida pitää tarkoituksenmukaisena, että sinne keskitettäisiin uusia asiaryhmiä nykyisten asiaryhmien lisäksi. Helsingin hallinto-oikeuteen on keskitetty kaikki välillistä verotusta koskevat asiat ja turvapaikka-asiat. Koska kilpailuneuvoston käsittelemistä

asioista yli 80 prosenttia muodostuu hankinta-asioista, vaihtoehtona on selvitetty myös niiden hajauttamista käsiteltäviksi useammassa hallinto-oikeudessa. Tuolloin ei todennäköisesti kuitenkaan voitaisi turvata hankinta-asioiden nykyisen asiantuntemuksen säilymistä eikä siten niiden tehokasta ja oikeusturvaa antavaa käsittelyä. Kilpailu- ja hankinta-asioissa voidaan käyttää samanlaatuista erityisasiantuntemusta, ja näiden asioiden ratkaisuilla on myös yhtymäkohtia esimerkiksi harkittaessa hankintamenettelystä poissulkemisen edellytyksiä.

Hankinta-asioiden ja kilpailunrajoitusasioiden oikeudellinen luonne ja käsittelyn vaatimukset huomioon ottaen siirto yleiseen alioikeuteen ei ole soveltuva ratkaisu.

Markkinatuomioistuin on puolestaan erittäin pieni tuomioistuinyksikkö, jota koskevista säännöksistä erityisesti säännökset tuomioistuimen kokoonpanosta, jäsenten nimittämismenettelystä ja muutoksenhakumahdollisuuksista on tarpeen tarkistaa. Tarkistamistarvetta aiheuttaa erityisesti perustuslain 21 §:n oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevista säännöksistä. Koska markkinatuomioistuimen jäsenten nimittämistä, kelpoisuusvaatimuksia ja asioiden käsittelyä koskevia kokoonpanosäännöksiä voidaan uudistaa siten, että nämä säännökset soveltuisivat samalla kilpailunrajoitus- ja hankinta-asioiden käsittelyyn, uusi erityistuomioistuin olisi tarkoituksenmukaisinta muodostaa juuri markkinatuomioistuimen ja kilpailuneuvoston yhdistämällä. Yhdistäminen ei kuitenkaan merkitse käsiteltävien asioiden oikeudellisen laadun muutosta eikä käsittelyä koskevien yksityiskohtaisten säännösten uudistamista. Ehdotuksessa esitetään tämän vuoksi, että maamme perustetaan uusi erityistuomioistuin, markkinaoikeus, jonka toimivaltaan tulisivat kuulumaan sekä kilpailuneuvoston että markkinatuomioistuimen nykyiseen toimivaltaan kuuluvat asiat. Erityistuomioistuimen perustamista perustellaan erityisesti sillä, että näin

turvataan näissä asiaryhmissä erityisasiantuntemuksen käyttö paremmin kuin siirrettäessä asiat johonkin tai joihinkin jo toimiviin tuomioistuimiin. Uudessa erityistuomioistuimessa voidaan tarkastella kokonaisvaltaisesti markkinoiden toimivuutta koskevaa sääntelyä ja antaa oikeussuojaa nopeasti ja tehokkaasti. Asiaryhmien käsittelyvaatimuksia yhdistävät prosessisäännöksistä riippumatta juuri vaatimukset käsittelyn nopeudesta. Lisäksi erityistuomioistuimen perustamisella voidaan varautua siihen, että EY:n kilpailusäännösten tullessa sovellettaviksi laajemmin kansallisesti, myös tuomioistuinlaitokseen on sijoitettuna asiantunteva yksikkö.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

2.1.1. Perustuslaki ja ihmisoikeussopimus

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuinina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Säännökset tuomioistuinlaitoksen rakenteesta sisältyvät perustuslain 98 §:ään. Pykälässä mainitaan erikseen yleiset tuomioistuimet ja yleiset hallintotuomioistuimet. Pykälän mukaan tuomiovallan käyttämisestä erityistuomioistuimissa erikseen määrätyillä toimialoilla säädetään lailla.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä maallikkojäsenen tai tiettyjen intressitahojen mukana oloa

ratkaisutoiminnassa ei ole sellaisenaan pidetty Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 18-19/1990, jäljempänä ihmisoikeussopimus) 6 artiklan vastaisena. Oikeus menettelyyn laillisesti perustetussa ja riippumattomassa tuomioistuimessa ei myöskään välttämättä tarkoita, että tällaisen tuomioistuimen olisi toimittava jo ensi asteen ratkaisijana. Sopimuksen tulkintakäytännössä yksityisluontoisia oikeuksia koskevien asioiden käsittelyvaatimusten täyttyminen on mahdollista erityisesti julkisoikeudellisen lainsäädännön alaan muutoin kuuluvissa kysymyksissä siten, että ensi asteen käsittelyelimen päätöksestä voidaan hakea muutosta mainitun artiklan vaatimukset täyttävältä tuomioistuimelta.

Tapauksessa *Langborger* (22.6.1989 A 155) ruotsalaisen asunto-oikeuden kokoonpano todettiin 6 artiklan vastaiseksi. Se seikka, että kokoonpanoon kuului kahden tuomarijäsenen lisäksi yksi vuokralais- ja yksi kiinteistönomistajatahon edustaja ei sinällään ollut mainitun artiklan vastaista. Jutun olosuhteissa ihmisoikeustuomioistuin katsoi kuitenkin, että näillä maallikkojäsenillä oli yhteinen intressi kantajaa vastaan, mitä ammattituomareiden kiistaton puolueettomuus ei riittänyt poistamaan. Jutussa kantaja oli vaatinut vuokrasopimuksestaan poistettavaksi neuvottelulauseketta, jonka mukaan vuokranantajat ja vuokralaisen järjestö olivat oikeutettuja neuvottelemaan eräistä vuokrasuhteen ehdoista.

Ihmisoikeussopimuksen soveltamiskäytännössä on lisäksi katsottu, että kilpailuoikeuden alalla määrättävä hallinnollinen sanktio kuuluu sopimuksen 6 artiklan soveltamisalaan (*Stenuit v. Ranska*).

2.1.2. Kilpailuasioita koskeva lainsäädäntö

Kilpailunrajoituslain tavoitteena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen vahingollisilta kilpailunrajoituksilta. Lakia sovellettaessa on erityisesti otettava huomioon kuluttajien etu ja elinkeinotoiminnan harjoittamisen

vapauden turvaaminen perusteettomilta esteiltä ja rajoituksilta.

Lakia ei sovelleta sopimuksiin tai järjestelyihin, jotka koskevat työmarkkinoita. Oikeuskäytännön perusteella lakia voidaan kuitenkin soveltaa sellaisiin työehtosopimusten yhteydessä sovittuihin järjestelyihin, joissa ei ole kysymys työehtosopimusoikeuden ydinalueeseen kuuluvista määräyksistä ja jotka rajoittavat elinkeinonharjoittajien keskinäistä kilpailua (KHO 1995 A 48).

Lakia ei sovelleta maataloustuotteiden alkutuotantoa koskeviin sopimuksiin, päätöksiin ja näihin rinnastettaviin menettelyihin, jos niillä on laissa mainittuja kilpailua edistäviä vaikutuksia. Lakia sovelletaan kuitenkin menettelyihin, jotka merkittävässä määrin estävät terveen ja toimivan kilpailun maataloustuotteiden markkinoilla tai johtavat määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön. Soveltamisalarajaus ei koske perusmaataloustuotteista jalostettujen tuotteiden valmistusta ja kauppaa eikä puukauppaa.

Alueellisesti kilpailunrajoituslakia sovelletaan sellaiseen kilpailunrajoitukseen, joka rajoittaa taloudellista kilpailua Suomessa tai kohdistuu suomalaiseen asiakaspiiriin. Valtioneuvosto voi määrätä lain sovellettavaksi ulkomaita koskevaan kilpailunrajoitukseen, mikäli vieraan valtion kanssa tehty sopimus sitä edellyttää tai maan ulkomaankaupan etu sitä vaatii. Suomen kilpailulainsäädäntö perustuu tältä osin siis vaikutusperiaatteelle.

Valtioneuvoston toimivaltaa määrätä asiasta ei ole koskaan käytetty. Valtioneuvoston toimivalta ei luonnollisestikaan koske sellaista kilpailunrajoitusta, johon sovelletaan EY:n kilpailuoikeudellista sääntelyä.

Lakia sovelletaan elinkeinonharjoittajien välisiin suhteisiin. Elinkeinoharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka ammatillisesti pitää kaupan, ostaa, myy tai muutoin vastiketta vastaan hankkii tai luovuttaa tavaroita tai palveluksia. Elinkeinoharjoittajan käsite on laaja, ja se koskee myös julkisyhteisöjen liiketaloudellista toimintaa. Oikeuskäytännössä lakia on sovellettu

esimerkiksi kunnalliseen satamatoimintaan.

Kilpailunrajoituslaki perustuu pääosin kieltoperiaatteelle. Lain mukaan kiellettyjä kilpailunrajoituksia ovat määrä hinnat, tarjouskartellit, hintakartellit ja kartellit, jotka rajoittavat tuotantoa tai jakavat markkinoita tai hankintalähteitä, sekä määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Elinkeinoharjoittajalle tai näiden yhteenliittymälle, joka rikkoo lain kieltoja, kilpailuneuvosto voi Kilpailuviraston esityksestä määrätä erityisen hallinnollisen seuraamusmaksun (kilpailunrikkomismaksu). Lisäksi kilpailuneuvosto voi määrätä lainvastaisen menettelyn lopetettavaksi. Kieltojen ja kilpailuneuvoston päätöksen vastaista ehtoa ei saa soveltaa tai panna täytäntöön.

Vahinkoa kärsinyt elinkeinoharjoittaja voi lisäksi vaatia rajoituksen aiheuttajalta korvausta kärsimästään vahingosta. Sopimusehdon pätemättömyyttä ja vahingonkorvausta koskevat asiat käsitellään yleisessä alioikeudessa. Korvauskannetta käsittelevä tuomioistuin voi pyytää asiasta Kilpailuviraston lausunnon.

Elinkeinoharjoittaja voi hakea Kilpailuvirastolta niin sanottua puuttumattomuustodistusta eli päätöstä siitä, että hakemuksessa kuvattu menettely ei ole kilpailunrajoituslain 4 – 6 §:n vastainen.

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä lukuun ottamatta kielletyille kilpailunrajoitukselle voi saada poikkeusluvan, jos kilpailunrajoitus osaltaan tehostaa tuotantoa tai hyödykkeiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä. Lisäksi edellytetään, että järjestelystä koituva hyöty tulee pääosaltaan asiakkaille tai kuluttajille. Poikkeusluvat myöntää Kilpailuvirasto.

Muita kuin laissa kiellettyjä kilpailunrajoituksia arvioidaan väärinkäyttöperiaatteen mukaisesti. Kilpailunrajoituksella katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia, jos se terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla vähentää tai on omiaan vähentämään tehokkuutta elinkeinoelämän piirissä tai estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista.

Väärinkäyttöperiaatteen soveltaminen

merkitsee, että kilpailunrajoitukseen puututaan vain silloin, kun sillä voidaan yksittäistapauksessa todeta olevan vahingollisia vaikutuksia. Jos vahingollisia vaikutuksia ei voida poistaa neuvotteluin tai muulla tavoin, kilpailuneuvosto voi Kilpailuviraston esityksestä kieltää kilpailunrajoituksen tai asettaa elinkeinonharjoittajalle toimitusvelvoitteen.

Lain yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset ovat olleet voimassa lokakuusta 1998 alkaen. Kilpailuvirastolle on ilmoitettava yrityskaupat, joissa kaikkien osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 2 miljardia markkaa ja vähintään kahden osapuolen liikevaihto 150 miljoonaa markkaa. Kilpailuvirasto voi hyväksyä yrityskaupan sellaiseen tai asettaa sille ehtoja. Jos kaupan seurauksena syntyy tai vahvistuu määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla eikä haittavaikutuksia pystytä estämään kaupan ehdoilla, Kilpailuvirasto esittää kilpailuneuvostolle yrityskaupan kieltämistä tai purkamista.

Kilpailunrajoituslain mukaan elinkeinonharjoittajalla on velvollisuus antaa kilpailuviranomaisille näiden tarvitsemat tiedot ja asiakirjat. Lisäksi kilpailuviranomaisilla on lain valvomiseksi oikeus toimittaa tarkastus elinkeinonharjoittajan liiketiloissa.

2.1.3. Laki julkisista hankinnoista

Hankintalaki tuli voimaan vuoden 1994 alusta osana Euroopan talousalueesta tehtyä sopimusta. Suomen liittyttyä Euroopan unioniin lakiin on tehty eräitä teknisiä muutoksia.

Lain säännökset julkisten hankintojen oikeusturvakeinoista perustuvat julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteen sovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1989 annettuun Euroopan yhteisön neuvoston direktiiviin 89/665/ETY (ensimmäinen valvontadirektiivi) sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan

alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjä koskevien yhteisön sääntöjen soveltamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25 päivänä helmikuuta 1992 annettuun direktiiviin 92/13/ETY (toinen valvontadirektiivi).

Valvontadirektiivit sisältävät määräyksiä tietyistä vähimmäisvaatimuksista, jotka kansallisten menettelyjen tulee täyttää. Direktiivit velvoittavat jäsenmaat huolehtimaan siitä, että julkisia hankintasopimuksia tavoittelevat voivat turvautua nopeisiin ja tehokkaisiin oikeusturvakeinoihin. Direktiiveissä säädetään myös toimivaltaisen viranomaisen valtuuksista. Tällaisia valtuuksia ovat muun muassa ryhtyminen väliaikaisiin toimenpiteisiin, kuten toimenpiteet hankintamenettelyn tai hankintayksikön tekemän päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi, lainvastaisesti tehtyjen päätösten kumoaminen sekä vahingonkorvausten määrääminen virheellisestä menettelystä kärsineille.

Suomessa toimivalta julkisten hankintojen oikeusturvakeinojen käyttämiseen on keskitetty kilpailuneuvostolle. Vahingonkorvauskanteet käsitellään muiden vahingonkorvausasioiden tavoin käräjäoikeudessa.

Hankintalaki on luonteeltaan puitelaki, joka koskee laissa määriteltyjen hankintayksiköiden hankintamenettelyjä hankinnan arvosta riippumatta. Poikkeuksen muodostaa peruspalvelusektori (vesi- ja energiahuolto, liikenne ja teletoiminta), jolla toimivien muiden kuin julkishallintoon kuuluvien yksiköiden hankintoihin lain säännöksiä sovelletaan vain siltä osin, kun kysymys on niin sanotun kynnyksarvon ylittävistä hankinnoista. Lailla säädetään hankinnoissa noudatettavista tarjouskilpailun järjestämisestä, tarjoajien ja tarjousten valintaa ja tasapuolista kohtelua koskevista periaatteista sekä oikeusturvakeinoista.

Menettelystä kynnyksarvoa suuremmissa hankinnoissa säädetään asetustasoisesti (asetus kynnyksarvot ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista sekä rakennusurakoista 380/1998 ja asetus kynnyksarvot ylittävistä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja

teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankinnoista 381/1998). Näissä hankinnoissa noudatetaan direkttiivien mukaisia yksityiskohtaisia menettelysäännöksiä. Kynnysarvot ylittävistä hankinnoista on julkaistava hankintailmoitus EY:n laajuisesti. Ilmoittamista koskevat säännökset ovat pakottavia ja ne otetaan huomioon viran puolesta.

Hankinnan arvon määrittely on viime vuosina ollut eräs kilpailuneuvoston ratkaisukäytännössä useimmiten toistuneista oikeuskysymyksistä. Menettelysäännösten ohittaminen johtaa yleensä hankintapäätöksen kumoamiseen. Joissakin tapauksissa hankintapäätöksen kumoaminen ja uuden hankintakilpailun järjestäminen edellyttävät, että kilpailuneuvosto samalla määrää väliaikana noudatettavasta menettelystä. Tällaisia määräyksiä on tarvittu esimerkiksi kuljetushankinnoissa.

Hankintalain muutoksella (1247/1997), joka tuli voimaan vuoden 1998 maaliskuun alussa, on pyritty lisäämään kilpailuttamista hankinnoissa, joita hankintayksiköt, erityisesti kunnat, ovat voineet aikaisemmin tehdä omana työnään tarjouskilpailua järjestämättä. Muutoksen jälkeen hankintayksiköt ovat velvollisia kilpailuttamaan sellaisiin rakentamishankkeisiin sisältyvät, kokonaisarvoltaan vähintään 5 miljoonan markan suuruiset rakennustyöt, joiden perustamiskustannuksiin myönnetään hankekohtaista valtionapua.

Lisäksi muutoksen tavoitteena oli tehostaa oikeusturvakeinoja. Kilpailuneuvoston toimivaltaa on laajennettu siten, että se voi käsitellä myös arvoltaan kynnysarvoa alempia hankintoja koskevat hakemukset. Hankintasopimuksen tekeminen ei myöskään ole enää este hakemuksen vireillepanolle. Tapauksissa, joissa hankintasopimus on tehty ennen asian vireille tuleamista kilpailuneuvostossa, kilpailuneuvosto voi määrätä hankintayksikön maksamaan hakijalle kohtuullisen hyvitysmaksun.

2.1.4. Laki kilpailuneuvostosta

Laki tuli voimaan syyskuun 1992 alusta. Tuolloin uudistettiin aikaisemmin toimineen kilpailuneuvoston jäsenten

nimittämismenettelyä. Uuden lain mukaan muut kilpailuneuvoston jäsenet kuin puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja oli nimitettävä elinkeinotoiminnan eri aloja tuntevista henkilöistä niin, että osa oli perehtynyt kuluttajien ja osa elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin. Aikaisemmassa kilpailuneuvostossa kolme jäsentä oli kelpoisuusvaatimukset huomioon ottaen edustanut erityisesti kuluttajia ja palkansaajia ja kolme vastaavasti elinkeinonharjoittajia.

Jäsenten kelpoisuusvaatimuksia ja nimitysmenettelyä uudistettiin lainmuutoksella (1269/1993), joka tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Kilpailuneuvoston puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta edellytetään oikeustieteen kandidaatin tutkinnon lisäksi perehtyneisyyttä tuomarin tehtäviin. Muutoin jäseniltä edellytetään, että heillä on asioiden ratkaisemisessa tarvittavaa oikeudellista, taloustieteellistä tai taloudellista asiantuntemusta. Samassa yhteydessä lakiin lisättiin säännökset jäsenten tuomareihin rinnastettavasta riippumattomuudesta sekä säännökset todistajien kuulemisesta.

Kilpailuneuvostossa on yhdeksän jäsentä (puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja seitsemän muuta jäsentä), joille kaikille neuvoston jäsenyys on sivutoiminen tehtävä. Tähän tehtävään heidät nimittää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Tasavallan presidentti on nimittänyt 21 päivänä elokuuta 1998 tekemällään päätöksellä kilpailuneuvoston jäsenet uudelle kolmivuotiskaudelle. Nimittämispäätöksen esittelymuistiossa nimitettyjen jäsenten asiantuntemuksen osoituksena on tuotu esille asianajajan tehtävissä saatu elinkeinoelämän tuntemus, tuomioistuinkokemus, yhtiöoikeuden tuntemus, toiminta teollisuuden ja liike-elämän palveluksessa, elinkeinoelämän luottamustoimien hoitaminen, kokemus elinkeinoelämän tutkimustyöstä sekä taloustieteellinen julkaisutoiminta. Aikaisempaa jäsenyyttä kilpailuneuvostossa on samoin pidetty tärkeänä.

Kilpailuneuvosto on päätösvaltainen, kun läsnä ovat puheenjohtaja tai

varapuheenjohtaja ja vähintään neljä muuta jäsentä. Puheenjohtaja voi kilpailuneuvoston puolesta käsitellä ja ratkaista kilpailuneuvoston määraimissä rajoissa merkitykseltään vähäiset asiat sekä ryhtyä asioissa valmisteleviin toimenpiteisiin. Kilpailuneuvoston jäsenen samoin kuin sihteerin esteellisyydestä on soveltuvin osin voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä säädetään. Neuvoston jäsenet toimivat tuomarinvastaulla ja heidän on vannottava tuomarinvala.

Kilpailuneuvoston esittelijöinä toimivat sihteerit ovat kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiehiä. Heidän kelpoisuusvaatimuksistaan säädetään kilpailuneuvostosta annetussa asetuksessa (485/1992). Sihteereiltä vaaditaan oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja perehtyneisyyttä elinkeinoelämän kysymyksiin.

2.1.5. Kilpailuneuvoston toimivalta

Kilpailunrajoituslain perusteella kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluu päättää Kilpailuviraston esityksestä: 1) lain 4 – 7 §:ssä ja 9 §:ssä säädettyjen kilpailunrajoitusten kieltämisestä; 2) seuraamusmaksun määraimisestä elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, joka on rikkonut lain kieltoja; 3) yrityskaupan kieltämisestä; 4) Kilpailuviraston antaman väliaikaisen kiellon jatkamisesta; 5) poikkeuslupan peruuttamisesta; sekä 6) puuttumattomuustodistuksen peruuttamisesta. Lisäksi kilpailuneuvosto päättää: 1) uhkasakon määraimisestä kiellon tai toimitusveloitteen tehosteeksi ja sen maksettavaksi tuomitsemisesta sekä Kilpailuviraston asettaman uhkasakon tuomitsemisesta; ja 2) asioista, joissa Kilpailuviraston päätöksestä on valitettu kilpailuneuvostoon.

Kilpailuneuvostoon voidaan valittaa Kilpailuviraston poikkeuslupapäätöksistä, puuttumattomuustodistuspäätöksistä ja päätöksistä olla ryhtymättä toimenpiteisiin epäillyn kilpailunrajoituksen johdosta. Poikkeuslupa- ja puuttumattomuustodistusasioita ja yrityskaupan jatkotutkimuksen määraajan pidentämistä koskevia päätöksiä lukuun

ottamatta kilpailuneuvoston päätöksistä voidaan valittaa hallintolainkäyttölain mukaisesti korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hankintalain perusteella kilpailuneuvosto voi: 1) poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen; 2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä; 3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä; 4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksu sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä; 5) kieltää tai keskeyttää hankintapäätöksen täytäntöönpano väliaikaisesti; 6) sekä asettaa ja tuomita uhkasakko.

Kilpailuneuvoston hankintalain nojalla tekemistä päätöksistä voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kilpailuneuvoston hankinta- ja kilpailunrajoitusasioissa tekemät päätökset ovat muutoksenhausta huolimatta täytäntöönpanokelpoisia.

2.1.6. Asioiden käsittely kilpailuneuvostossa

Kilpailuasiala tulee kilpailuneuvostossa vireille kilpailunrajoituslaissa tarkoitettulla kirjallisella esityksellä tai valituksella. Normaalisti hakemuksen tekee Kilpailuvirasto. Vakuutusvoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen osalta hakemuksen voi tehdä Vakuutusvalvontavirasto. Hallintovalituksen voi puolestaan käytännössä tehdä Kilpailuviraston poikkeuslupapäätöksen, puuttumattomuustodistuksen taikka toimenpiteisiin ryhtymättömyyttä koskevan päätöksen saanut elinkeinonharjoittaja. Yrityskaupan osapuoli voi valittaa Kilpailuviraston asettamista ehdoista kaupan toteutumiseksi.

Hankinta-asian vireilletulosta ja käsittelystä säädetään hankintalaissa. Asian voi saattaa kilpailuneuvoston käsiteltäväksi se, jota asiaa koskee. Asiat tulevat normaalisti vireille hankintakilpailussa hävinneen tai siitä poissuljetun tarjoajan hakemuksesta. Lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriö,

valtiovarainministeriö tai sellainen valtion viranomaisena, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea kyseessä olevan rakennushankkeen toteuttamiseen, voi saattaa hankinta-asian kilpailuneuvoston käsiteltäväksi.

Asiat ratkaistaan kilpailuneuvostossa esittelystä. Kilpailuneuvostossa on nykyisin neljä päätoimista esittelijää. Kilpailuneuvoston toimistopalveluista huolehtivat eräät kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiehet.

Asioiden käsittelyyn kilpailuneuvostossa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei kilpailunrajoituslaissa tai hankintalainlaissa toisin säädetä. Erityisiä menettelysääntöksiä on myös kilpailuneuvostolaissa. Asioiden vireilletuloa seuraa vastineen, lausuntojen ja vastaselitysten pyytäminen.

Hallintotuomioistuinten tapaan kilpailuneuvosto voi toimittaa suullisen käsittelyn.

Kilpailuneuvosto voi kehottaa asianomaista saapumaan neuvoston istuntoon ja velvoittaa tämän esittämään teknisiä ammattisalaisuuksia lukuun ottamatta liikekirjeenvaihtonsa, kirjanpitonsa, pöytäkirjansa sekä muut kilpailunrajoitusta selventävät asiakirjat. Kehotuksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Kilpailuneuvosto voi myös kuulla todistajia ja asiantuntijoita sekä hankkia asiantuntijalausuntoja.

Ulkopuolisia asiantuntijalausuntoja on pyydetty käytännössä eräissä hankinta-asioissa.

Esityksen tai valituksen saavuttua neuvostoon asia on ennen varsinaista käsittelyä valmisteltava esikäsittelyssä puheenjohtajan johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista, jollei puheenjohtaja esitä neuvostolle tutkimatta jättämistä tai hylkäämistä heti perusteettomana.

Valmisteluistunto voidaan pitää, jos asiaa ei pystytä ratkaisemaan asiakirjojen perusteella. Hankinta-asiat pystytään yleensä ratkaisemaan kirjallisissa menettelyissä. Hankinta-asioissa valmisteluistuntoja on pidetty suhteellisesti harvemmin kuin kilpailuasioissa. Hankinta-asioissa valmisteluistunto järjestetään noin kymmenesosassa asioita.

Valmisteluistunnoista ei ole erityisiä sääntöksiä. Lähinnä soveltuvat säännökset ovat hallintolainkäyttölain säännökset suullisesta käsittelystä. Suullista käsittelyä

voidaan rajata esimerkiksi osapuolten käsitysten selvittämiseksi.

Kilpailuasioden valmisteluistuntoon osallistuvat käytännössä puheenjohtajan johdolla kilpailunrajoituksesta epäilty elinkeinonharjoittaja sekä asian vireille saattaneen viranomaisen edustajat. Istuntoon voi osallistua myös mahdollisia kuultavia, kuten rajoituksesta kärsineitä elinkeinonharjoittajia, sekä muutoksenhakuasiassa luonnollisesti valittaja. Sen sijaan neuvoston jäsenet eivät osallistu valmisteluistuntoon.

Valmisteluistunnon aikana käydään läpi tapauksen keskeiset asiat, kartoitetaan ongelmakohtia sekä valmistaudutaan mahdolliseen suulliseen käsittelyyn. Osapuolia voidaan myös pyytää toimittamaan lisäselvityksiä.

Kilpailuasioissa valmisteluistuntoa seuraa usein suullinen käsittely. Suullisessa käsittelyssä neuvoston tulee olla päätösvaltainen. Tällöin kuullaan tarpeen mukaan todistajia ja asiantuntijoita. Kilpailuasioissa suullinen käsittely järjestetään selvästi useammin kuin hankinta-asioissa. Vuonna 2000 kilpailuneuvosto järjesti kilpailuasioissa seitsemän suullista käsittelyä, joista yhtä jatkettiin useamman päivän ajan. Viime vuonna ei ole järjestetty hankinta-asioissa lainkaan varsinaisia suullisia käsittelyjä.

Asiaa ei ratkaista suullisessa käsittelyssä, vaan sen jälkeen saatetaan vielä toimittaa lisää materiaalia, mikä voi vaatia vielä asian kirjallista käsittelyä. Asia käsittelyn päätyttyä asian esittelijä laatii päätösesityksen yhteistyössä neuvoston puheenjohtajan kanssa. Ratkaisu tehdään neuvoston istunnossa sihteerin esittelystä. Yhdessä istunnossa ratkaistaan yleensä useampia asioita, normaalisti 2 – 5 asiaa.

Kilpailuneuvosto käsittelee kilpailuneuvostolain mukaan asiat suljetuin ovin, jollei neuvosto määrää käsittelyä julkiseksi. Päätökset ovat julkisia, jollei neuvosto erityisestä syystä päätä, että ne on kokonaan tai osaksi pidettävä salassa. Päätös on määrättävä salassa pidettäväksi siltä osin kuin se sisältää liike- tai ammattisalaisuutta koskevia tietoja. Kilpailuneuvoston asiakirjat ovat julkisia vain, jos kilpailuneuvosto niin päättää.

2.1.7. Markkinatuomioistuimen tehtävät ja kokoonpano

Markkinatuomioistuin käsittelee ja ratkaisee erityistuomioistuimena sen toimivaltaan markkinatuomioistuinlain 1 §:ssä säädetty asiat. Lisäksi muualla erityislainsäädännössä säädetään tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista asioista. Asiat liittyvät hyödykkeiden ja erilaisten palveluiden markkinoinnin sääntelyyn sekä markkinoinnin eri osapuolten välisten sopimusehtojen sääntelyyn.

Tuomioistuimen kokoonpano on intressipainotteinen. Päätömisena puheenjohtajana toimii ylituomari. Kahdeksan jäsentä, joista yksi toimii varapuheenjohtajana, ovat sivutoimisia. Ylituomarin, jäsenet ja kullekin jäsenelle kaksi varamiestä nimittää tasavallan presidentti neljäksi vuodeksi kerrallaan. Jäsenet toimivat tehtävässään tuomarin vastuulla. Heillä on toimikaudellaan tuomareiden virassapysymisoikeutta vastaava oikeus.

Ylituomarin kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisessä annetussa laissa (205/2000). Ylituomarin, jäsenten ja näiden varamiesten tulee markkinatuomioistuinlain mukaan olla kuluttaja-asioihin perehtyneitä.

Jäsenistä kuusi nimitetään siten, että kolme jäsentä nimitetään palkansaajien ja kuluttajien ja kolme elinkeinonharjoittajien etujärjestöjen tekemän esityksen perusteella. Etujärjestöjen tulee mainita esityksessään kaksi kertaa niin monta ehdokasta kuin nimitettäviä jäseniä ja varajäseniä on. Ylituomarin, varapuheenjohtajan ja yhden jäsenen tulee olla henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien etua. Jäsenten varamiehet nimetään samoin kuin varsinaiset jäsenet.

Markkinatuomioistuimessa on sihteerin virka. Sihteerin tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut. Sihteerin nimittää ylituomari. Sihteerin tehtävänä on avustaa käsiteltävien asioiden vireilletuloon ja valmisteluun liittyvissä tehtävissä.

Ylituomarin ollessa estynyt hänen tehtäviään hoitaa varapuheenjohtaja. Tämän ollessa

estynyt tehtäviä hoitaa jäsen, joka ei edusta elinkeinonharjoittajien eikä kuluttajien etua.

Markkinatuomioistuinlakia on muutettu vuoden 2001 alkuun mennessä noin kaksikymmentä kertaa. Useimmat muutokset ovat johtuneet uusien tehtävien säätämisestä markkinatuomioistuimelle.

Markkinatuomioistuimeen toimivaltaan on tuotu uusia asioita viimeksi lainmuutoksella (1190/2000), joka liittyy rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain (1189/2000) voimaantuloon vuoden 2001 alusta.

Markkinatuomioistuimen menettelyä on yleisesti uudistettu lainmuutoksella (458/1977). Tuolloin yhdenmukaistettiin ja yksinkertaistettiin hakemuksen tiedoksiantoa, vastauksen pyytämistä ja istuntoon kutsumista koskevia markkinatuomioistuinlain säännöksiä. Samalla puheenjohtajalle annettiin mahdollisuus päättää asian silleen jättämisestä asianosaisten ilmoittaessa sopivansa asian. Lainmuutoksella (1036/1990) tuomioistuimen puheenjohtajuus muutettiin päätömiseksi määräaikaiseksi ylituomarin viraksi.

Markkinatuomioistuin voi päättää: 1) markkinointiin liittyvän menettelyn kieltämisestä, jos sitä voidaan pitää kuluttajien tai toisen elinkeinonharjoittajan suojaksi annettujen säännösten vastaisena; 2) väliaikaisen kiellon asettamisesta; 3) elinkeinonharjoittajalle määrättävästä oikaisuvelvoitteesta; 4) uhkasakon asettamisesta tai teettämisuhasta kiellon tai oikaisuvelvoitteen tehostamiseksi; 5) valvontaviranomaisen määräyksen lainmukaisuudesta, kun elinkeinonharjoittajalle on määrätty toimintakielto, uhkasakko tai teettämisuhka; sekä 6) uhkasakon tuomitsemisesta ja teettämisuhan täytäntöönpanosta.

2.1.8. Asian vireille saattaminen markkinatuomioistuimessa

Tärkein elinkeinonharjoittajan vastapuolena markkinatuomioistuimessa toimiva viranomais on kuluttaja-asiamies. Muita viranomaistahoja ovat Rahoitustarkastus, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (jäljempänä tuotevalvontakeskus) ja Vakuutusvalvontavirasto.

Elinkeinonharjoittajan vastapuolena voivat luonnollisesti olla myös yksityiset tahot, kuten muut elinkeinonharjoittajat.

Kiellon tehosteeksi asetetaan säännömukaisesti uhkasakko joko markkinatuomioistuimen toimesta taikka valvontaviranomaisen toimesta. Markkinatuomioistuin tuomitsee uhkasakon sekä määrää teettämisen toimeenpanosta, jos asianomaisten säännösten mukaan hallintoviranomainen on voinut tällaisen uhan asettaa.

Kuluttaja-asiamies

Laki Kuluttajavirastosta. Kuluttaja-asiamiestä koskevat säännökset sisältyvät Kuluttajavirastosta annettuun lakiin (1056/1998).

Havaitessaan elinkeinonharjoittajan ryhtyneen lainvastaiseen toimenpiteeseen kuluttaja-asiamiehen tulee pyrkiä saamaan elinkeinonharjoittaja luopumaan siitä vapaaehtoisesti. Tarvittaessa hänen on ryhdyttävä asian vaatimiin pakkotoimiin tai saatettava asia tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Kuluttaja-asiamies voi määrätä kiellon asiassa, joka ei ole lain soveltamisen kannalta tai muuten merkitykseltään huomattava. Kielto raukeaa, jos elinkeinonharjoittaja ilmoittaa määrääjässä markkinatuomioistuimelle vastustavansa kiellon määräämistä. Kuluttaja-asiamies voi antaa kiellon väliaikaisena, jos menettely on tarpeen estää kiireellisesti asian laajuuden, menettelyn nopean vaikutuksen vuoksi tai muusta erityisestä syystä. Kuluttaja-asiamiehen tulee saattaa väliaikaista kieltoa koskeva määräys kolmen päivän kuluessa markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi kiellon raukeamisen uhalla.

Kuluttaja-asiamiehen oikeudesta kieltää lainvastainen menettely säädetään asianomaisessa aineellisessa lainsäädännössä. Kielto määrätään tällöin väliaikaisena Kuluttajavirastosta annetun lain mukaisesti. Kiellon tehosteeksi kuluttaja-asiamies voi asettaa uhkasakon, jonka tuomitsemisesta päättää markkinatuomioistuin.

Kuluttajansuojalaki. Kuluttajansuojalakiin sisältyvät säännökset kuluttajansuojan aineellisesta sisällöstä. Laissa säädetään markkinoinnista ja sopimusehdoista

kulutustavaran kaupassa. Laissa ovat myös säännökset kuluttaja-asiamiehen oikeudesta kieltää lainvastainen markkinointi.

Kuluttajansuojalain markkinointia koskevilla säännöksillä (2 luvun 1 – 5 §) kielletään hyvän tavan vastainen tai muutoin kuluttajien kannalta sopimaton menettely. Lain 3 luvussa ovat säännökset kulutushyödykkeiden tarjonnassa kielletyistä sopimusehdoista.

Markkinatuomioistuin voi kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta kuluttajansuojalain 2 luvun säännösten vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia, jos se on kuluttajansuojan kannalta tarpeellista. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta. Samalla perusteella markkinatuomioistuin voi lain 3 luvun mukaan kieltää kuluttajien kannalta kohtuuttoman sopimusehdon. Markkinatuomioistuin voi myös kieltää lain 7 luvun ja 10 luvun säännösten nojalla elinkeinonharjoittajaa jatkamasta tai uudistamasta menettelyä, jolla on rikottu kulutusluottojen markkinointia tai kulutusluottosuhdetta koskevia säännöksiä tai rikottu aikaosuusasuntojen markkinointia tai kauppaa koskevia säännöksiä. Kiellon määräämiseen ja tehostamiseen uhkasakolla sovelletaan lain 2 ja 3 luvun säännöksiä.

Kuluttajansuojalain mukaan eräistä kielloista määrää lääninhallitus, joka voi asettaa toimivaltaansa kuuluvien kieltojen tehosteeksi myös uhkasakon. Tuolloin elinkeinonharjoittaja voi saattaa kieltopäätöksen markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi määrääjässä.

Laki televisio- ja radiotoiminnasta. Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (744/1998) mukaan kuluttaja-asiamiehen tehtävänä on valvoa mainonnan ja teleostoslähetysten eettisten periaatteiden (23 §) sekä alaikäisten suojelua koskevien säännösten (25 §) noudattamista. Kuluttaja-asiamies voi puuttua muutoinkin kuluttajansuojalain nojalla myös muihin lähetyksiin silloin, kun niiden sisältö on kuluttajien kannalta sopimatonta tai harhaanjohtavaa markkinointia.

Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta. Takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999) mukaan kuluttaja-asiamies valvoo luotonantajien ja

yksityistakaajien välisten sopimusehtojen käyttöä.

Laki saatavien perinnästä. Saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) mukaan kuluttaja-asiamies valvoo kuluttajasaatavien perintää. Markkinatuomioistuin voi kieltää kuluttaja-asiamiehen vaatimuksesta elinkeinonharjoittajaa jatkamasta tai uudistamasta menettelyä, jossa kuluttajasaatavan perinnässä käytetään hyvän perintätavan vastaista tai muuten velallisen kannalta sopimatonta menettelyä taikka vaaditaan kuluttajasaatavaa noudattamatta lain maksuvaatimuksia koskevia säännöksiä. Kuluttaja-asiamies voi määrätä kiellon väliaikaisena. Markkinatuomioistuin voi muutoin määrätä kiellosta myös silloin, kun kysymys on elinkeinotoiminnassa syntyneen saatavan perimisestä.

Rahoitustarkastus

Rahoitustarkastuslaki. Rahoitustarkastuksen tehtävistä säädetään rahoitustarkastuslaissa (503/1993). Rahoitustarkastuksen tulee valvoa rahoitusmarkkinoita ja niillä toimivia siten kuin tässä laissa ja muualla lainsäädännössä säädetään tai johtuu Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista. Rahoitustarkastukselle on säädetty kuluttajan edun valvontatehtäviä esimerkiksi arvopaperimarkkinalaissa (459/1989), sijoitusrahastolaissa (48/1999) ja luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (1607/1993).

Arvopaperimarkkinalaki. Jos Rahoitustarkastus havaitsee, että arvopaperin markkinoinnissa on menetelty tavalla, jonka voidaan olettaa olevan vastoin kuluttajansuojalakea, sen on ilmoitettava asiasta kuluttaja-asiamiehelle. Ennen kuin Rahoitustarkastus saattaa asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, sen on pyydettävä kuluttaja-asiamiehen lausunto.

Markkinatuomioistuin voi arvopaperimarkkinalain 7 luvun säännösten nojalla kieltää elinkeinotoiminnassa menettelyn, jossa arvopapereiden markkinoimisessa tai hankkimisessa annetaan laissa säädetyn kiellon vastaisesti totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja

taikka käytetään hyvän tavan vastaista tai muuten sopimatonta menettelyä. Samalla menettely voidaan velvoittaa oikaistavaksi, jos sitä on pidettävä sijoittajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi tarpeellisena.

Markkinatuomioistuin voi kieltää arvopaperinvälittäjää jatkamasta arvopaperien kaupassa lain 4 luvussa säädetyn vastaista menettelyä. Arvopaperien kaupassa ei saa käyttää hyvän tavan vastaista menettelyä eikä arvopaperinvälittäjä saa käyttää arvopaperinvälitystä koskevassa sopimuksessa hyvän tavan vastaista tai asiakkaan kannalta kohtuutonta ehtoa. Kielto voidaan määrätä myös sille, joka käyttää rekisteröityä toiminimeä yleisöä harhaan johtavalla tavalla. Kielto voidaan soveltaa myös lain 10 luvussa tarkoitettuun kaupankäyntiin vakioituilla optioilla ja termiineillä sekä niihin rinnastettavilla johdannaisopimuksilla.

Sijoitusrahastolaki. Markkinatuomioistuin voi kieltää sijoitusrahastolain 150 §:n mukaan sitä, joka markkinoi yhteissijoitusyrityksen osuuksia lain tai sen nojalla annettujen säännösten taikka viranomaismääräysten vastaisesti, jatkamasta tai uusimasta tätä menettelyä. Kiellon määräämistä koskee soveltuvin osin, mitä arvopaperimarkkinalaissa säädetään.

Laki luottolaitostoiminnasta. Rahoitustarkastus valvoo luottolaitoksen sopimusehtojen käyttöä ja markkinointia. Markkinoinnin lainmukaisuutta ja sopimusehtojen käyttöä kuluttajansuojan kannalta valvoo myös kuluttaja-asiamies. Rahoitustarkastuksen ja kuluttaja-asiamiehen on oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä keskenään. Kuluttaja-asiamiehen tulee ennen pakkotoimiin ryhtymistä pyytää Rahoitustarkastuksen lausunto, jos asia koskee tässä laissa tarkoitettua luottolaitosta tai arvopaperimarkkinalaissa tarkoitettua arvopaperin markkinointia. Rahoitustarkastuksen tulee pyytää kuluttaja-asiamieheltä lausunto havaitessaan luottolaitoksen menettelevän sopimusehtojen käytössään kuluttajansuojalain vastaisesti.

Rahoitustarkastus voi kieltää luottolaitosta jatkamasta menettelyä, joka on asiakkaansuojaa koskevan 10 luvun markkinointia ja sopimusehtoja koskevien säännösten tai määräysten vastaista, jos se on

asiakkaansuojan kannalta tarpeellista. Asiakkaansuojaan kuuluu esimerkiksi se, ettei luottolaitos saa markkinoinnissa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja eikä käyttää muutenkaan asiakkaan kannalta sopimatonta tai hyvän tavan vastaista menettelyä.

Laissa säädetään myös markkinoinnissa noudatettavasta informointivelvollisuudesta ja luottolaitoksen toiminnassa kielletyistä sopimusehdoista. Ellei luottolaitos saata sen menettelyn kieltämistä koskevaa Rahoitustarkastuksen päätöstä markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, jää päätös pysyväksi. Rahoitustarkastus voi itse saattaa markkinatuomioistuimessa vireille vain uhkasakon tuomitsemista koskevan asian.

Sosiaali- ja terveydenhuollon
tuotevalvontakeskus

Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain (1146/1994) mukaan sosiaali- ja terveysministeriön alaisena toimivan tuotevalvontakeskuksen tehtävänä on alkoholilain (1143/1994), kemikaalilain (744/1989) ja toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) edellyttämä valvonta.

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi. Tuotevalvontakeskus voi lain (jäljempänä myös tupakkalain) 18 §:n 1 momentin nojalla kieltää markkinointitoimen tilaajaa tai toimeenpanijaa taikka näiden palveluksessa olevaa mainostamasta tupakkaa tai harjoittamasta muuta laissa kiellettyä myyninedistämistoimintaa. Lain 8 §:ssä kielletään tupakkatuotteen mainonta ja epäsuora mainonta. Lain 9 §:ssä kielletään tupakointiin liittyvien tuotteiden kytkeminen muuhun markkinointiin.

Lain 18 §:n 2 momentin mukaan tuotevalvontakeskus voi kieltää tupakkatuotteen tai tupakointivälineen valmistajalta tai maahantuojalta tai muulta elinkeinonharjoittajalta tuotteen myymisen elinkeinotoiminnassa tai muun luovuttamisen, jos tuote ei ole laissa säädetyllä tavalla terveysvaaroja tai -haittoja koskevien säännösten mukainen tai jos lain säännöksiä

savukkeen haitta-aineiden pitoisuuksista ei ole noudatettu. Kielto voidaan määrätä myös, jos tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus ei täytä sille säädettyjä vaatimuksia. Tuotevalvontakeskus voi määrätä väliaikaisesta kiellosta ennen asian lopullista ratkaisemista.

Tuotevalvontakeskus voi lain 18 §:n 3 momentin nojalla velvoittaa määrääjässä valmistajan tai maahantuojan ottamaan tupakkatuotteen tai tupakointivälineen pois markkinoilta. Kiellettyä

myyninedistämistoimintaa ja tuotteen säännösten vastaista myyntiä harjoittanut voidaan velvoittaa lisäksi ryhtymään oikaisutoimeen, jos sitä säännösten vastaisesta menettelystä aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena.

Tuotevalvontakeskus voi tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä ja kunta antamia ohjeita uhkasakolla tai teettämishalla. Asianosainen voi saattaa kunnan päätöksen tuotevalvontakeskuksen sekä halutessaan edelleen markkinatuomioistuimen

käsiteltäväksi. Asianosainen voi saattaa markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi tuotevalvontakeskuksen päätöksen, jolla elinkeinonharjoittajaa on kielletty menettelemästä tupakkatuotteiden myyntiä tai mainontaa koskevien säännösten vastaisesti, asetettu väliaikainen kieltö, määrätty uhkasakko tai teettämishukka. Markkinatuomioistuin tuomitsee kunnan ja tuotevalvontakeskuksen asettaman uhkasakon ja päättää teettämishukan täytäntöönpanosta niiden asettajan hakemuksesta.

Tupakkatuotteiden koostumusta ja laadunvalvontaa koskevissa asioissa (5 ja 6 §) tuotevalvontakeskuksen asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämishukan täytäntöönpanosta päättää hallinto-oikeus. Hallinto-oikeus päättää myös kunnan hakemuksesta, tuomitaanko kunnan asettama uhkasakko tai teettämishukka, joka koskee lain 10–12 §:n mukaisten myyntikieltojen tai tupakointikieltojen noudattamista.

Alkoholilaki. Alkoholilain 49 §:n nojalla tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus voi kieltää markkinatoimen tilaajaa tai toimeenpanijaa taikka näiden palveluksessa olevaa menettelemästä alkoholin markkinoinnissa mainontaa koskevien

säännösten vastaisesti. Tuotevalvontakeskus voi myös kieltää alkoholijuoman luovuttamisen markkinoille tai korvauksetta velvoittaa poistamaan sen markkinoilta, jos tuote tai sen esittely on siitä annettujen säännösten ja määräysten vastaista tai jos juoman laatua tai sen terveydellisiä haittoja ei ole asianmukaisesti valvottu taikka jos kieltö on muutoin perusteltu henkilöiden terveyden suojelemiseksi.

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitus voivat velvoittaa kiellon saajan määrääjässä ja määrättyllä tavalla oikaisutoimeen, jos sitä säännösten vastaisesta menettelystä aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisenä. Kieltoa tai määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla.

Markkinatuomioistuimien tuomitsee tuotevalvontakeskuksen tai lääninhallituksen asettaman uhkasakon ja päättää niiden määräämän teettämishallituksen täytäntöönpanosta asettajan hakemuksesta. Se, jolle tuotevalvontakeskus taikka lääninhallitus on määrännyt toimintakiellon tai väliaikaisen kiellon taikka asettanut uhkasakon tai teettämishallituksen, voi saattaa asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi.

Muut tahot

Säästökassatarkastaja.

Markkinatuomioistuimien voi osuuskuntalain (247/1954) mukaan kieltää osuuskuntaa markkinoimasta säästökassatoimintaa, jos markkinoinnissa annetaan totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, tai muunlaisen menettelyn, jota voidaan pitää jäsenijoittajan kannalta sopimattomana tai hyvän tavan vastaisena. Kiellon määräämistä voi hakea säästökassatarkastaja tai jäsenijoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

Elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien etujärjestö.

Markkinatuomioistuimien voi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n nojalla kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta tai uudistamasta laissa kielletyksi säädettyä menettelyä.

Kiellettyä on menettely, jota voidaan pitää

hyvän liiketavan vastaisena tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimattomana (1 §). Sama koskee menettelyä, jossa on käytetty totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa ilmaisua, joka koskee omaa tai toisen elinkeinotoimintaa ja joka on omiaan vaikuttamaan hyödykkeen kysyntään tai tarjontaan taikka vahingoittamaan toisen elinkeinotoimintaa, sekä toisen elinkeinotoimintaa vahingoittavaa menettelyä, jossa käytetään asiaan kuulumattomia seikkoja sisältävää tai esitystavaltaan tai muodoltaan sopimatonta ilmaisua (2 §).

Laissa on kielletty myös arpomisesta riippuvan tai muutoin sattumanvarainen edun lupaaminen jotakin vastiketta vastaan (3 §). Markkinatuomioistuimien voi kieltää myös käyttämästä toisen liikesalaisuutta, teknistä esikuvaa tai teknistä ohjetta taikka ilmaisemasta sitä (4 §). Markkinatuomioistuimien voi samoin määrätä tarpeen mukaan oikaisutoimesta sekä kantajan vaatimuksesta määrätä, että kieltöä koskeva päätös on vastaajan kustannuksella julkaistava sanomatai aikakauslehdessä.

Markkinatuomioistuimien voi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain (1062/1993) nojalla kieltää käyttämästä elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa sellaista sopimusehtoa, joka on sopimuksen toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton ottaen huomioon kyseisten elinkeinonharjoittajien heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Hakemuksen markkinatuomioistuimelle voi tehdä elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys tai elinkeinonharjoittaja, johon sopimusehdon käyttö kohdistuu.

Ulkomainen järjestö ja viranomainen. Rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain mukaan kuluttajien etujen suojaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (98/27/EY, jäljempänä kieltokannedirektiivi) 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun luetteloon merkityillä ulkomaisella viranomaisella ja järjestöllä on oikeus vaatia lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun toiminnan kieltämistä,

jos toiminta loukkaa viranomaisen tai järjestön suojaamia kuluttajien etuja. Vaatimus voi koskea Suomesta peräisin olevia toimintoja, jotka ovat vastoin lain 1 §:n 2 momentissa lueteltuja direktiivejä sellaisina kuin ne on kansallisesti pantu täytäntöön. Laki on tullut voimaan vuoden 2001 alusta.

Vaatimuksen käsittelee markkinatuomioistuimien. Lääkelaitoksen toimivaltaan kuuluu kuitenkin käsitellä vaatimus, joka koskee ihmisille tarkoitettujen lääkkeiden mainonnasta annetun neuvoston direktiivin (90/28/ETY) vastaista toimintaa. Vaatimus käsitellään siten kuin lääkelaisissa (395/1987) säädetään. Vastaavasti Kuluttajavirasto on toimivaltainen käsittelemään vaatimuksen, joka koskee matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista annetun neuvoston direktiivin (90/314/ETY) vastaista toimintaa. Asia käsitellään siten kuin valmismatkaliikkeistä annetussa laissa (1080/1994) säädetään.

2.1.9. Hakemusmenettely

Markkinatuomioistuimessa käsiteltävien asioiden vireilletulosta säädetään markkinatuomioistuinlain 6 sekä 6 a – 6 j §:ssä.

Lain 6 §:n mukaan kuluttajansuojalain, Kuluttajavirastosta annetun lain tai saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 1 momentin mukaiset asiat tulevat vireille kuluttaja-asiamiehen hakemuksesta. Jos kuluttaja-asiamies kieltäytyy saattamasta markkinointitoimen, sopimusehdon tai perintämenettelyn kieltämistä koskevaa asiaa markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, asian voi saattaa markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi palkansaajien tai kuluttajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

Kuluttajansuojalain markkinointikieltoa koskeva asia tulee vireillä asianomaisen elinkeinonharjoittajan hakemuksella. Lääninhallituksen kuluttajansuojalain nojalla antaman kiellon tehosteeksi asettaman uhkasakon tuomitsemista koskeva asia tulee kuitenkin vireille kuluttaja-asiamiehen hakemuksesta.

Lain 6 §:ssä tarkoitetuissa asioissa hakemus väliaikaisesta kiellosta on otettava käsiteltäväksi tuomioistuimen istunnossa viimeistään kahdeksantena päivänä hakemuksen saapumisesta. Asia voidaan ottaa käsiteltäväksi, vaikka kutsua asian käsittelyyn ei ole saatu annetuksi tiedoksi sille, jota kieltovaatimus koskee.

Saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 2 momentin mukainen asia tulee vireille elinkeinonharjoittajan hakemuksella. Hakemuksen voi tehdä myös elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset asiat tulevat vireille hakemuksesta, jonka voi tehdä elinkeinonharjoittaja, johon menettely kohdistuu tai jonka toimintaa menettely saattaa vahingoittaa taikka elinkeinonharjoittajien etua valvova rekisteröity yhdistys.

Arvopaperimarkkinalain ja sijoitusrahasto-lain nojalla käsiteltävä asia tulee vireille Rahoitustarkastuksen hakemuksella. Jos Rahoitustarkastus päättää olla saattamatta asiaa markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, toissijainen vireillepano-oikeus on sijoittajien etujen valvomiseksi toimivalla rekisteröidyllä yhdistyksellä.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain mukainen asia tulee vireille luottolaitoksen hakemuksella. Rahoitustarkastuksen antaman kiellon tehosteeksi asettaman uhkasakon tuomitsemista koskeva asia tulee vireille Rahoitustarkastuksen hakemuksesta.

Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukainen asia tulee vireille elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella. Hakemuksen voi tehdä myös elinkeinonharjoittaja, johon sopimusehdon käyttö kohdistuu.

Rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain mukainen asia tulee vireille ulkomaisen viranomaisen tai järjestön hakemuksella.

Muissa markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa eri lakien mukaisissa asioissa vireillepano-oikeus on elinkeinonharjoittajalla tai muulla, johon on kohdistettu lain mukainen kieltopäätös. Näissä asioissa markkinatuomioistuin toimii

muutoksenhakuasteen tavoin ratkaisten, onko asianomaisen valvontaviranomaisen päätös lainmukainen. Valvontaviranomainen on puolestaan hakijana asioissa, joissa markkinatuomioistuimen on päätettävä uhkasakon tuomitsemisesta tai teettämisen täytäntöönpanosta.

2.1.10. Asioiden käsittely markkinatuomioistuimessa

Markkinatuomioistuinlain 17 §:n mukaan asioiden käsittelyyn sovelletaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaressa säädetään riita-asioiden käsittelystä.

Markkinatuomioistuinlain mukaan asia on valmisteltava puheenjohtajan johdolla siten, että se voidaan ratkaista viivytyksettä.

Asian käsittely aloitetaan puheenjohtajan johdolla suullisella tai kirjallisella valmistelulla, jonka tavoitteena on asian selvittäminen kaikilta osin niin, että se on ratkaistavissa pääkäsitelyssä. Tarpeen mukaan voidaan kirjelmien vaihtoa käydä vielä suullisen valmisteluistunnon jälkeen. Pääkäsitelyn kulku markkinatuomioistuimessa vastaa siviiliasioissa noudatettavaa oikeudenkäyntimenettelyä.

Koska markkinatuomioistuimen päätökset ovat ennakkotapausluontoisia, sen toiminnassa korostuu pyrkimys aineelliseen totuuteen. Oikeudenkäymiskaaren säännösten tiukka noudattaminen ei siten ole kaikilta osin aina tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi preklusiosäännöksillä tai kanteenmuutoskiellolla ei ole käytännössä vastaavaa merkitystä kuin yleisissä tuomioistuimissa. Laissa säädetään myös eräistä poikkeuksista oikeudenkäymiskaaren säännöksiin.

Markkinatuomioistuin voi lain 12 §:n nojalla hankkia asiassa selvitystä omasta aloitteestaan sekä velvoittaa elinkeinonharjoittajan antamaan asian selvittämistä varten tarpeellisia tietoja. Veloitteen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Liike- ja ammattisalaisuutta ei saa kuitenkaan velvoittaa ilmaisemaan, ellei siihen ole erityistä syytä. Oikeudesta määrätä käsittely suljetuksi on voimassa, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta annettussa laissa (954/1984) säädetään.

Markkinatuomioistuimen istuntoon on kutsuttava hakija ja vastaaja sekä muut

asianosaisasemassa olevat henkilöt ja valvontaviranomaiset. Jos hakija jää pois istunnosta, asia jää sillensä. Jos vastapuoli jää pois, asia voidaan poissaolosta huolimatta ratkaista. Asia voidaan jättää sillensä puheenjohtajan päätöksellä, jos asianosaiset ovat ilmoittaneet sopineensa asian kokonaisuudessaan tai jos asianosaiset ovat muutoin ilmoittaneet, että heillä ei enää ole toisiinsa kohdistuvia vaatimuksia.

Markkinatuomioistuimessa todistajana tai asiantuntijana kuullulle suoritetaan lain 6 §:ssä tarkoitettu asiassa korvaus valtion varoista. Markkinatuomioistuin voi velvoittaa päätöksessään muun asianomaisen kuin kuluttaja-asiamiehen taikka ulkomaisen järjestön tai viranomaisen korvaamaan valtiolle sen varoista maksetut edellä mainitut kustannukset.

Lain 6 §:ssä tarkoitettu asiassa asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Kuluttaja-asiamiehellä ei siten ole oikeudenkäyntikulujen korvausriskiä toisin kuin muilla viranomaisilla.

Markkinatuomioistuimen päätökseen ei saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakekeinoin. Elinkeinonharjoittaja tai muu, jonka maksettavaksi on tuomittu uhkasakko tai jolle asetettu teettämisen määrätyt täytäntöönpanotavaksi, saa kuitenkin hakea korkeimmalta oikeudelta muutosta uhkasakon määrän osalta taikka teettämisen täytäntöönpanomääräyksen osalta. Markkinatuomioistuimen päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Ylimääräisessä muutoksenhausta noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännöksiä. Kantelu tehdään korkeimmalle oikeudelle.

2.2. Ulkomaiden lainsäädäntö ja kansainvälinen kehitys

2.2.1. Ruotsi

Kilpailuasiat

Ruotsin kilpailulaki (konkurrenslag 1993:20) tuli voimaan 1 heinäkuuta 1993. Laki vastaa pitkälti EY:n kilpailusääntöjä. Kilpailulain 6 § (kielto harjoittaa yritysten välistä kilpailua

rajoittavaa yhteistyötä) vastaa sisällöltään perustamissopimuksen 81.1 artiklaa ja lain 19 § (määrävän markkina-aseman väärinkäytön kieltäminen) perustamissopimuksen 82 artiklaa. Lakiin sisältyvät myös yrityskauppojen ja muiden yrityskeskittymien (företagskoncentration) valvontaa koskevat säännökset.

Kilpailuasioita käsittelevät lääninhallitukset, kilpailuvirasto (Konkurrensverket), Tukholman kärjäoikeus ja markkinatuomioistuin (Marknadsdomstolen). Lääninhallituksilla ei ole toimivaltaa tehdä tarkastuksia eikä kilpailulain mukaisia päätöksiä. Niiden pääasiallinen tehtävä on tiedottaa kilpailuasioista sekä saattaa viraston tiedoksi paikallisia, epäiltyjä kilpailunrajoituksia.

Kilpailuvirasto selvittää kilpailunrajoituksia ja tutkii sille ilmoitetut yrityskaupat. Kilpailuviraston toimivaltaan kuuluu: 1) myöntää, uudistaa ja peruuttaa poikkeuslupia ja ryhmäpoikkeuksia (undantag, gruppundantag); 2) myöntää ja peruuttaa puuttumattomuustodistuksia (icke-ingripandebesked); 3) määrätä elinkeinonharjoittaja lopettamaan lain 6 tai 19 §:n kieltojen vastainen menettely; 4) määrätä elinkeinonharjoittaja antamaan viraston vaatimat tiedot tai suulliset selvitykset; 5) antaa väliaikaismääräyksiä (muun ohella yrityskauppojen tutkinnan yhteydessä); 6) poistaa sakkoimmunitettiin; ja 7) hyväksyä yrityskauppa ehdollisena.

Jos kilpailuvirasto ei määrää elinkeinonharjoittajalle kieltä lopettaa lain 6 tai 19 §:n vastainen menettely, kiellon voi määrätä markkinatuomioistuin kilpailunrajoituksen kohteena olevan yrityksen hakemuksesta.

Kilpailuasioden käsittelyssä virastossa noudatetaan kilpailulain lisäksi hallintomenettelylakia (förvaltningslag).

Kilpailuviraston edellä 1 – 4 kohdissa mainituista päätöksistä haettiin muutosta heinäkuuhun 1998 saakka Tukholman kärjäoikeudelta. Kohdassa 5 mainitusta päätöksestä on voitu valittaa ainoastaan asiasta annetun lopullisen päätöksen yhteydessä. Muista viraston päätöksistä ei ole voinut valittaa.

Kilpailuasioden käsittelyjärjestystä ja muutoksenhakua uudistettiin heinäkuun 1998

alusta. Kilpailuviraston päätöksistä valitetaan ensimmäisenä ja ainoana asteena markkinatuomioistuimeen.

Markkinatuomioistuimen muutoksenhakutuomioistuimena antama päätös voidaan saattaa korkeimman oikeuden käsiteltäväksi vain ylimääräisenä muutoksenhakuna (resning). Käsittelyjärjestys kos-kee poikkeuslupapäätöksiä,

puuttumattomuustodistuspäätöksiä, päätöksiä määrätä elinkeinonharjoittaja lopettamaan kilpailulain 6 tai 19 §:ssä kielletty toiminta, väliaikaismääräyksiä ja tietojen antamista koskevia velvoittamispäätöksiä.

Lainmuutoksen (SFS 1998:648) perusteluissa (Reg. prop. 1997/98:130) todetaan, että painavin syy muuttaa asioiden käsittelyjärjestystä oli tarve saada kieltomääräyksiä, poikkeuslupia ja puuttumattomuustodistuksia koskevat asiat ratkaistuksi mahdollisimman nopeasti.

Tukholman kärjäoikeus tekee ensi asteena päätöksen asioissa, jotka koskevat: 1) kilpailuviraston esitystä määrätä elinkeinonharjoittaja maksamaan seuraamusmaksua; 2) takavarikon määräämistä seuraamusmaksun turvaamiseksi; 3) kilpailuviraston esitystä yrityskaupan kieltämisestä tai sen sijasta kaupanehdoista; 4) kilpailuviraston esitystä yrityskaupan täytäntöönpanokiellosta; sekä 5) kilpailuviraston esitystä yrityksen tiloissa tehtävästä tarkastuksesta.

Tukholman kärjäoikeuden päätöksestä valitetaan ainoana muutoksenhakuasteena markkinatuomioistuimeen.

Toimivaltainen tuomioistuin tuomitsemaan kilpailulaissa tarkoitetun uhkasakon on mikä tahansa kärjäoikeus tai Tukholman kärjäoikeus. Sama koskee laissa tarkoitettua sopimuksen mitättömyyskannetta tai vahingonkorvauskannetta. Kärjäoikeuden päätöksestä valitetaan hovioikeuteen ja hovioikeuden päätökseen voi hakea muutosta valitusluvanvaraisesti korkeimmalta oikeudelta.

Markkinatuomioistuin soveltaa oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalken) hovioikeutta koskevia säännöksiä, kun ratkaistavana on muutoksenhaku

Tukholman kärjäoikeuden päätöksestä. Kun ratkaistavana on muutoksenhaku kilpailuviraston päätöksestä, asiaan sovelletaan tuomioistuinasioista annettua lakia (lagen 1996:242 om domstolsärenden), tarkemmin sen säännöksiä kärjäoikeudesta ja indispositiivisten asioiden käsittelystä. Viimeksi mainittu laki on käytännössä yhdistelmä sekä oikeudenkäymiskaaren että hallintoprosessilain (förvaltningsprocesslag) säännöksistä.

Tukholman kärjäoikeuden kokoonpanosta kilpailuasioita käsiteltäessä säädetään kilpailulaissa. Tukholman kärjäoikeus käsittelee asiat pääsääntöisesti neljän jäsenen kokoonpanossa. Heistä kahden tulee olla lainoppineita tuomareita ja kahden taloudellisten asioiden asiantuntijoita. Eräissä tapauksissa asian käsittely voi tapahtua kokoonpanossa, joka koostuu pelkästään lainoppineista tuomareista tai yhdestä lainoppineesta tuomarista tai yhdestä lainoppineesta tuomarista ja yhdestä taloustieteen asiantuntijasta. Hallitus nimittää määrääjäksi henkilöt, jotka toimivat taloudellisen asioiden asiantuntijoina kärjäoikeudessa.

Markkinatuomioistuimen kokoonpanosta säädetään markkinatuomioistuimesta annetussa laissa (lagen 1970:417 om marknadsdomstol m.m.). Tuomioistuimella on viimeksi mainitun lain mukaan velvollisuus huolehtia asian riittävästä selvittämisestä (12 §). Pääsääntöisesti tuomioistuimen on pysyttävä esitetyissä vaatimuksissa (27 §), mikä ei kuitenkaan estä uuden todistelun vastaanottamista. Menettely on kirjallista, mutta tuomioistuimen suullinen käsittely (sammanträde) voidaan järjestää yksityisen asianosaisen vaatimuksesta.

Muutoksenhakuasioissa kilpailuviranomainen on yksityisen elinkeinonharjoittajan muodollinen vastapuoli.

Käsiteltäessä muutoksenhakua kilpailuviranomaisen päätöksestä markkinatuomioistuimessa yksityisellä elinkeinonharjoittajalla ei ole asian voittaessaan mahdollisuutta saada oikeudenkäyntikulujen korvausta vastapuolenaan olevalta kilpailuviranomaiselta. Sen sijaan jos

vastapuolena on yksityinen elinkeinonharjoittaja, pääsääntönä on oikeudenkäymiskaaren säännökset siitä, että jutun häviävä osapuoli on velvollinen korvaamaan yksityisen vastapuolensa oikeudenkäyntikulut.

Käsiteltäessä markkinatuomioistuimessa muutoksenhakua Tukholman kärjäoikeuden päätöksestä, joka koskee kilpailumaksua tai takavarikkoa, yksityisen asiansa voittavan osapuolen oikeudenkäyntikulut (todistelu, avustajan palkkio) voidaan määrätä korvattavaksi valtion varoista. Jos kilpailuviranomainen voittaa juttunsa, hävinneen yksityisen osapuolen on vastattava omista kuluistaan. Jos osapuolet ovat kumpikin yksityisiä, kulut voidaan erityisestä syystä kuitata, eli kumpikin osapuoli vastaa omista kuluistaan.

Hankinta-asiat

Julkisista hankinnoista annetun lain (lag on offentlig upphandling 1992:1528) vastainen menettely voidaan saattaa lääninoikeuden (länsrätt) käsiteltäväksi. Asia käsitellään siinä lääninoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hankintayksiköllä on kotipaikka. Hankintayksikön päätöksistä, joihin sovelletaan tätä lakia, ei voi samalla valittaa kunnallisvalituksena tai kirkollisvalituksena.

Jos hankintayksikkö on rikkonut lain säännöksiä ja tästä on aiheutunut tai aiheutuu tarjoajalle vahinkoa, lääninoikeus voi päättää, että hankinta on tehtävä uudelleen tai että siitä saadaan päättää vasta oikaisun jälkeen. Jos kysymyksessä on vesi-, liikenne-, energia- tai telealan hankintamenettely, lääninoikeus voi uhkasakon uhalla kieltää hankintayksikköä jatkamasta virheellistä menettelyä. Lääninoikeus voi myös antaa hankintaa koskevan väliaikaisen kiellon. Kiellon määrääminen edellyttää vertailua yrittäjälle aiheutuvan haitan ja vahingon sekä keskeytysmääräyksestä aiheutuvien seurausten välillä.

Asia on lääninoikeudessa käsiteltävä kiireellisenä. Lääninoikeuden päätöksestä voi valittaa kamarioikeuteen (kammarrätt). Kamarioikeuden päätöksestä voi puolestaan

valittaa valitusluvanvaraisesti Ruotsin korkeimpaan hallintotuomioistuimeen (regeringsrätten).

Lääninoikeudella ei ole toimivaltaa käsitellä hakemusta sen jälkeen, kun hankintasopimus on tehty. Lääninoikeudella ei ole oikeuskäytännössä katsottu olevan toimivaltaa tutkia hakemusta myöskään siinä tapauksessa, että hankintamenettely on keskeytetty (esimerkiksi Tukholman kamarioikeus 14.4.1999 päätös 87-1999).

Asioissa joissa hankintasopimus on jo tehty, vahinkoa kärsinyt tarjoaja voi nostaa hankintayksikköä vastaan vahingonkorvauskanteen yleisessä alioikeudessa. Käräjäoikeuden vahingonkorvausasiassa antamasta päätöksestä voidaan valittaa hovioikeuteen ja valitusluvanvaraisesti korkeimpaan oikeuteen.

Lääninoikeudet ovat käsitelleet vuodesta 1996 lähtien yli 400 hankinta-asiaa. Tehdyn selvityksen mukaan tuomioistuimet ovat voineet ratkaista asian noin 49 prosentissa tapauksista. Hakemuksista 51 prosenttia on joko jätetty tutkimatta tai hylätty muodollisella perusteella. Yleisin syy hakemuksen hylkäämiseen on ollut se, että hankinta-asia on tehty päätös kesken tuomioistuinkäsittelyn. Hankintasopimuksen tekeminen kesken asian tuomioistuinkäsittelyn on myös johtanut siihen, että asioita on käsitelty vain vähän muutoksenhakutuomioistuimissa.

Lääninoikeudet ovat vuoden 1996 alusta vuoden 1999 toukokuuhun mennessä hyväksyneet yhteensä 45 hakemusta. Näissä yhdeksässä tapauksessa on päätetty hankintamenettelyn oikaisemisesta. Hankinta on määrätty tehtäväksi uudelleen 36 tapauksessa.

Päätetyn hankintamenettelyn osalta kysymykseen voi tulla vahingonkorvaus niistä kuluista, jotka ovat aiheutuneet tarjouksen valmistelusta. Korvauksen määrääminen edellyttää, että julkisia hankintoja koskevien säännösten sivuuttaminen on vaikuttanut hankintamenettelyyn osallistuneen mahdollisuuksiin saada hankinta toteutettavakseen. Vahingonkorvausta on haettava vuoden kuluessa

hankintasopimuksen tekemisestä.

Toukokuuhun 1999 mennessä Ruotsin tuomioistuimissa on käsitelty 21 vahingonkorvauskannetta. Näistä viidessä tapauksessa hankintamenettelyyn osallistuneelle on määrätty maksettavaksi korvaus. Lisäksi kuudessa tapauksessa on todettu hankintayksikön menettelyn olleen sinänsä virheellistä, mutta korvausta ei ole tuomittu vahingon aiheutumisen jäätyä näyttämättä.

Myös markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluu käsitellä eräitä julkisiin hankintoihin liittyviä asioita. Markkinatuomioistuin päättää sopimattoman menettelyn estämisestä julkisissa hankinnoissa annetun lain (lag 1994:615 om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling) nojalla kiellon määramisestä hankintayksikön menettelylle, jota voidaan pitää julkisia hankintoja koskevan lain vastaisena.

Kiellon määramistä voi hakea kilpailuvirasto. Kiellon määramistä voi toissijaisesti hakea kuluttaja-, palkansaaja- tai yrittäjäjärjestö tai elinkeinonharjoittaja, jonka toimintaan kieltopyyntöissä tarkoitettu toiminta vaikuttaa. Markkinatuomioistuin on soveltanut lakia tiettävästi yhden kerran (MD 1996:6).

Lain mukaan kilpailuvirasto voi asiaa selvittäessään määrätä toiminnanharjoittajan luovuttamaan tietoja, asiakirjoja tai muuta asiaan liittyvää. Kilpailuviraston velvoittamispäätöksestä valitetaan lääninoikeuteen. Lisäksi markkinatuomioistuimen määräämää kieltoa voidaan tehostaa uhkasakolla. Asetetun uhkasakon tuomitsee kilpailuviraston hakemuksesta lääninoikeus.

Julkisia hankintoja koskevaa lakiin on tehty vuoden 2001 alusta joukko muutoksia (2000:877). Lakiin on lisätty säännökset mahdollisuudesta ilmoittaa hankintamenettelystä ja osallistua siihen sähköisesti. Kynnysarvot alittavia hankintoja koskevaan lain 6 lukuun on lisätty säännökset uudesta hankintamenettelyn muodosta (urvalsupphandling), jolla on mahdollista rajoittaa hankinnassa tarjousten tekevien lukumäärää.

Ruotsissa on erityinen julkisten hankintojen

lautakunta (nämnden för offentlig upphandling, NOU). NOU perustettiin vuonna 1993 ja se sai tehtäväkseen laista tiedottamisen, yleisten ohjeiden sekä hankintasäännöksiä koskevien tulkintaohjeiden antamisen. Valvontatehtäviä varten NOU:lla on oikeus saada kaikki tarpeelliset tiedot hankintayksiköiltä. Käytännössä NOU:n resursseja on käytetty pääasiassa tiedotustoimintaan. NOU:n valvontatoiminta on sen sijaan ollut vähäisempää ja se on periaatteessa rajoittunut lausuntojen antamiseen tuomioistuimissa käsiteltävissä asioissa.

Julkisia hankintoja koskevia uudistusehdotuksia

NOU:n toiminnan kehittämistä selvittämään asetettiin kesällä 1998 selvitysmies. Toimeksiantoa laajennettiin myöhemmin ja uusi selvitystehtävä annettiin parlamentaariselle komitealle (Upphandlingskommittén). Komitean ensimmäinen mietintö valmistui joulukuussa 1999 (SOU 1999:139 Effektivare offentlig upphandling – För fortsatt välfärd, trygghet och tillväxt). Komitean välimietinnön ehdotuksista osa on toteutettu vuoden 2001 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella. Komitean toimeksiantoa on sittemmin jatkettu. Mietinnössä on ehdotettu valvonnan tehostamiseksi, että NOU ja kilpailuvirasto yhdistettäisiin uudeksi viranomaiseksi (Konkurrens- och upphandlingsverket). Uusi virasto, toimialajärjestö tai yksittäinen hankintamennettelyyn osallistunut toimija voisivat vaatia lääninoikeudessa erityisen markkinavahinkomaksun (marknadsskadeavgift) määräämistä, jos hankinnassa on menetelty tahallaan tai tuottamuksellisesti vastoin julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä. Maksu, joka olisi enimmillään 5 milj. Skr, määrättäisiin suoritettavaksi valtiolle. Maksu voitaisiin määrätä korkeammaksikin, mutta se ei saisi ylittää 20 prosenttia hankinnan arvosta.

Markkinatuomioistuimen ratkaisukokoonpano ja menettelysäännökset

Ruotsin markkinatuomioistuin perustettiin vuonna 1971. Markkinatuomioistuimen

toimivaltaan kuuluu kilpailulain, markkinointilain (1995:450), kuluttajasopimusten sopimusehdoista annetun lain (1994:1512), elinkeinonharjoittajien välisistä sopimusehdoista annetun lain (1984:292), tuoteturvallisuuslain (1988:1604) sekä puuttumisesta sopimattomaan menettelyyn julkisissa hankinnoissa annetun lain mukaiset asiat. Vuoden 2001 alusta markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat myös kieltokannemenettelyä koskevan uuden lain (2000:1175) mukaiset asiat, kun kysymys on markkinointilain mukaisesta kiellosta.

Markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa kilpailulain mukaisissa asioissa ensi asteen päätöksen tekee kilpailuvirasto tai Tukholman käräjäoikeus. Kilpailuasiantaviiin asioihin sen perustamisesta lähtien. Tätä ennen kilpailunrajoitusten ehkäisemistä koskevat asiat kuuluivat elinkeinovapausneuvostolle.

Vuoteen 1993 asti markkinatuomioistuimen kokoonpano oli intressipainotteinen. Kokoonpanoon kuului 12 jäsentä, joista yksi toimi puheenjohtajana ja yksi varapuheenjohtajana. Muista jäsenistä neljä oli puolueettomia niin sanottuja erityisjäseniä. Näistä kolmen alaan kuuluivat kilpailunrajoitusasiat ja elinkeinonharjoittajien välisiä sopimusehdoista koskevat asiat. Yhden erityisjäsenen alaan kuuluivat markkinointiasiat sekä sopimusedot kuluttajasuhteissa. Käytännössä erityisiksi jäseniksi valittiin kansan- ja liiketaloustieteen professoreita. Muut jäsenet valittiin etujärjestöjen esityksestä.

Markkinatuomioistuimen nykyiseen kokoonpanoon kuuluvat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja viisi jäsentä. Ratkaisunvoipa tuomioistuin koostuu puheenjohtajasta ja kolmesta jäsenestä. Puheenjohtaja voi lisäksi päättää yksin muun ohella asian valmistelusta ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä tai kieltämisestä. Kokoonpano ei vaihtelee asiarhmittäin. Markkinointi-, hankinta- ja kilpailuasioissa on siten sama ratkaisukokoonpano.

Puheenjohtajan, varapuheenjohtajan sekä yhden jäsenistä tulee olla lainoppineita ja heillä tulee olla tuomarikokemusta. Muiden

jäsenten tulee olla asiantuntevia taloudellisissa asioissa (ekonomiska experter). Muilla jäsenillä paitsi puheenjohtajalla on varajäsen tai varajäseniä. Hallitus määrää puheenjohtajat ja jäsenet määräajaksi, puheenjohtajan kuudeksi vuodeksi ja jäsenet kahden vuoden määräajaksi. Ainoastaan tuomioistuimen puheenjohtaja on päätoiminen. Tuomioistuimessa toimii kolme päätoimista sihteerä.

Asioiden valmistelu tuomioistuimessa voi olla kirjallista taikka suullista. Valmistelusta vastaa puheenjohtaja taikka hänen toimeksiannostaan tuomioistuimen sihteeri. Säännökset puheoikeudesta ja siitä, ketä vastaan kanne voidaan nostaa, ovat asianomaisissa materiaalisissa säädöksissä. Asiat voidaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä, ellei asianosainen vaadi istunnon järjestämistä. Asiat ratkaistaan joko esittelystä kirjallisen materiaalin perusteella tai asianosaisen vaatimuksesta suullisessa käsittelyssä. Keskimäärin puolet asioista on käsitelty suullisesti. Asianosaisten poissaolo istunnosta ei lähtökohtaisesti estä asian käsittelyä.

2.2.2. Tanska

Kilpailuasiat

Tanskan kilpailulaki (Konkurrenanceloven 384/1997) on tullut voimaan vuoden 1998 alusta. Lakiin sisältyvät EY:n kilpailuoikeuden mallin mukaiset kielto­säännökset, jotka koskevat kilpailua rajoittavaa yhteistyötä ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Kilpailuviranomaisena toimii kauppa- ja teollisuusministeriön alainen Konkurrencestyrelsen (jäljempänä kilpailuhallitus). Kilpailulain täytäntöönpano ja valvonta kuuluu Konkurrencerådetin (jäljempänä neuvosto) toimivaltaan. Neuvosto voi ottaa asioita käsiteltäväkseen omasta aloitteestaan, hakemuksesta tai tutkimuspyynnöstä. Neuvosto voi määrätä kilpailua rajoittavan yhteistyön ja määräävän markkina-aseman väärinkäytön lopetettavaksi sekä myöntää, uudistaa ja peruuttaa poikkeuslupia. Kilpailuhallitus toimii neuvoston sihteeristönä kilpailulain soveltamisalalla ja se osallistuu lain täytäntöönpanoon neuvoston puolesta.

Neuvosto koostuu puheenjohtajasta ja 18 jäsenestä. Hallitsija nimittää puheenjohtajan enintään neljän vuoden määräajaksi. Elinkeinoministeriö nimittää jäsenet enintään neljän vuoden ajaksi. Kilpailulain mukaan neuvostolla tulee olla kattava asiantuntemus julkisesta ja yksityisestä liiketoiminnasta sekä kokemusta oikeudellisista, taloudellisista ja kuluttaja-asioista. Puheenjohtaja ja kahdeksan jäsentä ovat riippumattomia ja puolueettomia. He eivät saa edustaa mitään kaupallisia tai kuluttajiin liittyviä intressejä. Yhdellä näistä jäsenistä tulee olla erityisasiantuntemusta valtion liiketoiminnasta. Jäsenistä seitsemän nimitetään elinkeinoelämän järjestöjen suosituksesta, yksi kuluttajajärjestöjen suosituksesta ja kaksi jäsentä, joilla tulee olla julkisen liiketoiminnan erityisosaamista, kunnallisjärjestöjen suosituksesta. Neuvoston päätöksistä voidaan valittua kilpailuasiantuntijien valituslautakuntaan (Konkurrenceankenævnet). Valituslautakunta koostuu puheenjohtajasta, jolla pitää olla korkeimman oikeuden tuomarin kelpoisuus, ja kahdesta muusta jäsenestä, jotka ovat talouden ja oikeuden asiantuntijoita. Puheenjohtajan ja jäsenet nimittää elinkeinoministeriö. Heidän tulee olla riippumattomia taloudellisista intresseistä. Valituslautakunnan päätöksistä voidaan valittaa kahdeksan viikon kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta tuomioistuimeen.

Kilpailunrajoituslakiin on lisätty lokakuusta 2000 alkaen säännökset yrityskauppa­valvon­nasta sekä säännökset kilpailuneuvoston toimivallasta soveltaa EU:n perustamissopimuksen kilpailusäännöksiä sekä kieltää kilpailua vääristävän julkisen tuen käyttö. Määräävän markkina-aseman tahallisuudesta ja törkeästä väärinkäytöstä voidaan määrätä sakko jo ensimmäisestä rikkomuskerrasta lukien (lov nr. 416 af 31. maj 2000). Viimeksi mainittu uudistus tulee kuitenkin voimaan vasta heinäkuussa 2002.

Vastoin hallituksen esitystä (lovforslag nr. L243/2000) kilpailuneuvoston kokoonpanoa ja päätöksentekomenettelyä ei kuitenkaan ole uudistettu. Hallituksen esityksessä kilpailuneuvosto ehdotettiin muutettavaksi koostumaan seitsemästä riippumattomasta määräajaksi nimitetystä päätoimisesta

jäsenestä sekä joukosta sivutoimisia asiantuntijajäseniä, jotka olisi nimitetty elinkeinonharjoittajajärjestöjen, kuluttajajärjestöjen ja kunnallisten järjestöjen esityksestä. Sivutoimiset asiantuntijajäsenet olisivat osallistuneet neuvoston käsittelyyn ilmoitettuaan ensin, että he haluavat esittää suullisesti huomionsa neuvostolle. Varsinaiseen asian ratkaisemiseen he eivät kuitenkaan olisi osallistuneet.

Lakiin lisättiin kansankäräjien käsittelyssä uusi 15 a §, joka koskee osapuolten kuulemista. Säännöksen mukaan, kun asiassa on tarpeen järjestää kilpailuneuvostossa hallintomenettelylain (forvaltningsloven) mukainen osapuolten kuuleminen, kuulemisen tulee kohdistua koko päätösluonnokseen. Lisäksi laissa säädetään, että osapuolilla on vähintään kolme viikkoa aikaa esittää näkökohtiaan. Kilpailuneuvostoa koskeissa yksityiskohtaisemmissa säädöksissä säädetään, että osapuolella on ennen päätöksen tekemistä mahdollisuus esittää neuvostolle lyhyesti selvitystä myös suullisesti.

Hankinta-asiat

Kilpailuhallitus vastaa hankintasäännösten valvonnasta ja epäiltyjen rikkomusten selvittämisestä. Se voi antaa hankinta-asioita koskevaa ohjausta ja suosituksia ja saattaa hankintasäännösten rikkomusasian hankinta-asioiden valituslautakunnan ratkaistavaksi. Toimivalta sitovien päätösten antamiseen on hankinta-asioiden valituslautakunnalla (Klagenævnet for Udbud), joka on riippumaton hallinnollinen elin.

Valituslautakuntaa koskevia säännöksiä on uudistettu heinäkuun 2000 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella (lov nr. 415 af 31. maj 2000). Valituslautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja, joukko varapuheenjohtajia sekä asiantuntijajäseniä. Puheenjohtajat ja jäsenet valitsee elinkeinoministeriö neljän vuoden toimikaudeksi. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien tulee olla tuomareita. Asiantuntijajäsenet valitaan puolestaan sellaisten henkilöiden joukosta, joilla on asiantuntevasta rakennusalalta, julkisesta hankintatömmästä, liikenteestä tai muilta asiaankuuluvilta elinkeinoaloilta.

Asian käsittelyyn lautakunnassa osallistuu lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Puheenjohtaja voi kuitenkin päättää, että asian käsittelyyn osallistuvat sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja tai kaksi varapuheenjohtajaa. Asian käsittelyyn osallistuvat lisäksi kahdesta neljään asiantuntijajäsentä, jotka puheenjohtaja valitsee elinkeinoministeriön vahvistamien käsittelyasiantuntijajäsenien valituslautakunnassa käsiteltäväksi kuka tahansa, jolla on oikeudellinen intressi asiaan. Lisäksi asian käsittelyyn voivat panna vireille ne viranomaiset ja järjestöt, jotka elinkeinoministeriö on erikseen määrittellyt (suurimmat työmarkkina- ja toimialajärjestöt), kilpailuhallitus ja asunto- ja kaupunkiministeriö.

Valituslautakunta voi kumota lainvastaisen hankintapäätöksen, keskeyttää hankintamenettelyn tilapäisesti tai määrätä hankintayksikön oikaisemaan menettely. Valituslautakunnan toimivaltaan eivät kuulu luonnonvarojen hyödyntämistä koskevat hankkeet. Valituslautakunnan päätöksestä voidaan valittaa tuomioistuimeen kahdeksan viikon kuluessa päätöksen tiedoksiantamisesta. Mikäli päätöksestä ei valiteta, lautakunnan päätös on tuolloin täytäntöönpanokelpoinen.

Asiat käsitellään lautakunnassa kirjallisesti. Lautakunnan puheenjohtaja voi kuitenkin päättää suullisesta käsittelystä. Valituslautakunta voi määrätä hankintayksikön korvaamaan vastapuolelle muutoksenhausta aiheutuneet kulut, jos valitus hyväksytään osittain tai kokonaan.

Heinäkuun alusta 2000 valituslautakunnan toimivaltaan on lisätty mahdollisuus käsitellä hankinta-asiaan liittyviä vahingonkorvausvaatimuksia, mikäli hankinta-asiaa koskeva valitus hyväksytään.

Asia valmistellaan lautakunnassa kirjallisessa menettelyssä, minkä jälkeen asiassa toimitetaan suullinen käsittely, jollei puheenjohtaja toisin päättä. Asian käsittelystä suoritetaan etukäteinen maksu (gebyr).

2.2.3. *Norja*

Kilpailuasiat

Norjan kilpailulaki (Lov om konkurranse i

erhvervsvirksomhet) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994. Kilpailulain noudattamista valvoo Norjan kilpailuviranomainen, Konkurransetilsynet. Viranomaisen päätoimipaikka on Oslolla, minkä lisäksi sillä on kahdeksan alueellista toimipistettä.

Norjan kilpailulaki kieltää myyjien hintayhteistyön, tarjouskartellit, määrähinnat ja markkinoiden jakamisen. Laissa on säädetty myös näiden kieltojen poikkeuksista, minkä lisäksi kilpailuviranomainen voi myöntää poikkeuksia yksittäistapauksissa. Kilpailuviranomainen voi puuttua kilpailua rajoittaviin sopimuksiin tai muihin vastaaviin järjestelyihin, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun rajoittaminen lain tarkoituksen vastaisella tavalla. Toimenpiteisiin voidaan ryhtyä esimerkiksi tapauksissa, joissa määräävää markkina-asemaan pidetään yllä tai vahvistetaan kilpailua rajoittavilla tavoilla, rajoitetaan asiakkaiden valinnanvapautta, tehdään tuotanto, jakelu tai myynti kalliimmaksi, suljetaan kilpailijat markkinoilta, kieltäydytään liikesuhteesta tai estetään yhdistyksen jäsenyys. Yrityskaupat voidaan ilmoittaa kilpailuviranomaiselle, joka voi kieltää yrityskaupan toteuttamista. Kilpailuviranomaisen ratkaisuista voidaan valittaa työ- ja hallintoministeriöön ja edelleen hallitsijalle.

Kilpailulain mukaan kilpailuviranomainen voi ryhtyä toimenpiteisiin hankkiakseen todisteita yrityksiltä, joiden epäillään rikkovan kilpailulain kieltoja. Yrityksissä tehtäviin tarkastuksiin tarvitaan tuomioistuimen lupa.

Kilpailuviranomainen ilmoittaa kilpailulain mukaan laittomat toimenpiteet poliisille syyteharkintaa varten. Syyttävä viranomainen voi nostaa syytteen yleisessä alioikeudessa rikosoikeudellisten säännösten nojalla. Kilpailulain kieltojen rikkomisesta voidaan määrätä sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta. Raskauttavien asianhaarojen vallitessa enimmäisrangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Lain rikkomisella saavutettu hyöty voidaan tuomita menetetyksi. Hyödyn menetyksestä päättää yleinen tuomioistuin kilpailuviranomaisen hakemuksesta.

Kilpailulakiin on vuonna 2000 lisätty säännökset kilpailuviranomaisen toimivallasta kieltää väliaikaisesti

yrityskauppa sekä päättää muistakin tarvittavista väliaikaismääräyksistä. Samalla on täsmennetty kilpailuviranomaisen tiedonsaantioikeutta ja tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä.

Viimeisintä lainmuutosta koskeneessa hallituksen esityksessä (Ot. prp. nr 97 1998-1999) sekä valiokunnan mietinnössä (Innst.O.nr 48 1999 – 2000) on tuotu esille, että kilpailuviranomaisen päätöksistä ei tulisi valittaa enää hallinnon sisäisesti ministeriölle ja hallitsijalle, koska valtiolla on myös huomattava omistajan rooli. Valiokunnassa esitetyissä eriaivissa mielipiteissä on korostettu hallinnon sisäisestä muutoksenhausta luopumisen lisäksi sitä, että kilpailuasioiden muutoksenhakua varten pitäisi perustaa riippumaton erityiselin. Suurkäräjät on jo toukokuussa 1998 pyytäneet hallitusta harkitsemaan kilpailuasioiden muutoksenhaun uudistamista.

Hankinta-asiat

Norjan laki julkisista hankinnoista (Lov om offentlige anskaffelser 27.11.1992 nr. 116) tuli voimaan samanlaisesti ETA-sopimuksen kanssa. Julkisista hankinnoista annettujen säännösten rikkominen voidaan saattaa hakemusasia (søksmål) yleisen alioikeuden (herredsrett tai byrett) tutkittavaksi. Tuomioistuimella on toimivalta tutkia asia hankintasopimuksen tekemiseen saakka. Tuomioistuin voi ennen asian ratkaisemista päättää tarvittavista väliaikaisista kielloista. Tuomioistuin voi muun ohella kieltää solmimasta sopimusta, kunnes asia on ratkaistu. Tuomioistuin voi kumota hankintamenettelyn tai velvoittaa hankintayksikön oikaisemaan menettelyä. Tuomioistuimen päätöksiä voidaan tehostaa pakkokeinolain (tvangsfullbyrdelseslov) mukaisin keinoin.

Vesihuolto-, energia-, liikenne- ja televiestintäsektoreilla voidaan käyttää uhkasakkoa (mulkt) lainrikkomisen estämiseksi tai lopettamiseksi. Hakija voi lisäksi vaatia vahingonkorvausta niistä kuluista, jotka ovat aiheutuneet tarjouksen tekemisestä tai hankintamenettelyyn osallistumisesta. Hakijalla, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus saada hankinta toteutettavakseen, on myös mahdollisuus vaatia korvausta.

Vaihtoehtoisesti tarjoajalla on mahdollisuus

valittaa hankintasäännösten rikkomisesta ETA:n valvontaviranomaiselle. Valvontaviranomainen voi saattaa Norjan hallituksen hankintasäännösten rikkomisen vuoksi ETA-tuomioistuimeen, mutta valvontaviranomaisella ei ole velvollisuutta käsitellä yksittäisiä valituksia. Yksittäinen valitus valvontaelimelle voidaan tehdä maksuttomasti ja asianosaisen niin halutessa anonyymisti

Norjassa toimii myös hankintasäännösten tulkintasuosituksia antava elinkeinoelämän valtuuskunta, jonka käsitelyyn asia voidaan saattaa kuvailemalla tilannetta ja esittämällä kysymyksiä. Valtuuskunta vastaa kysymyksiin suorittamatta asiassa enempää selvityksiä tai kuulematta muita osapuolia. Lain yleinen valvontatehtäviä kuuluu elinkeino- ja kaup-paministeriölle, joka on mukana valtuuskun-nassa tarkkailijana.

Norjassa on hyväksytty uusi hankintalaki (lov om offentlige anskaffelser 16.7.1999 nr. 69), joka ei kuitenkaan ole vielä tullut voimaan. Lainmuutoksen jälkeen tuomioistuimen tutkittavaksi voidaan saattaa myös kynnysarvot alittava valtiollisen hankintayksikön tekemä hankinta. Kuntien kynnysarvot alittavat hankinnat eivät kuulu lain soveltamisalaan. Myös vahingonkorvausta koskevia säännöksiä muutetaan. Uuden säännöksen mukaan asianosainen voi vaatia korvausta siitä vahingosta, joka on syntynyt hankintamenettelyä koskevien säännösten rikkomisesta.

Viimeksi mainitun lainmuutoksen valmistelun yhteydessä on kiinnitetty huomiota siihen, että Norjassa turvaudutaan hankinta-asioissa vain vähäisessä määrin tuomioistuinmenettelyyn. Lainmuutosehdotuksen (Ot.prop. nr 71 1997-1998) perusteluissa todetaan, että ETA-sopimusvaiheessa Norjassa harkittiin myös hallinto-oikeudellista valitusta ylemmälle viranomaiselle tai erityisen tuomioistuinmaisen valituslautakunnan perustamista. Tuomioistuinvaihtoehtoon päädyttiin, koska vastaavia ratkaisuja oli toteutettu muissakin maissa. Hallituksen esityksessä minkään erityiselimen perustamista ei pidetä edelläkään tarpeellisena.

Uuteen hankintalakiin on hyväksytty suurkäräjillä joulukuussa 2000 muutoksia (Ot.prp. nr. 3 2000 – 2001). Lakiin lisätään

säännös siitä, että hallitsija voi perustaa neuvoa-antavan elimen, jonka tehtävänä on antaa suosituksia hankintariitojen ratkaisemiseksi. Hallitsija voi alemmanasteisilla säännöksillä määrätä, että asianomaisen hankintayksikön on osallistuttava tähän sinänsä vapaaehtoiseen menettelyyn. Hallitsijalla on myös toimivalta antaa asian käsittelystä muita tarkempia säännöksiä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena on perustaa valtakunnallinen ja riippumaton asiantuntijaelin. Ratkaisut on tarkoitus julkaista.

2.2.4. Saksa

Kilpailuasiat

Saksassa kilpailunrajoitusten ja yrityskauppojen valvonta perustuu vuonna 1957 säädettyyn lakiin, GWB:hen (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen). GWB kieltää muun ohella kartellit ja määräävänä markkina-aseman väärinkäytön. Kilpailunrajoitukset ja yrityskaupat tutkii Bundeskartellamt, jolla on toimivalta kieltää lain vastaiset yrityskaupat ja kilpailunrajoitukset. Bundeskartellamtin päätöksistä voi valittaa muutoksenhakutuomioistuimeen (Oberlandsgerichte). Muutoksenhakutuomioistuimen päätöksistä voi puolestaan valittaa Saksan korkeimpaan oikeuteen (Bundesgerichtshof).

Yrityskauppa-asioissa Bundeskartellamtin päätöksiin voidaan hakea muutosta edellä mainittujen tuomioistuinten lisäksi myös talousministeriltä. Keskittymän osapuolet, jotka eivät hae muutosta Bundeskartellamtin päätökseen tai jotka ovat hävinneet vaatimuksensa muutoksenhakuprosessissa, voivat pyytää talousministeriltä keskittymän hyväksymistä kilpailuviranomaisten kiellosta huolimatta. Talousministeri voi sallia kyseisen keskittymän, jos siitä koituvat kokonaistaloudelliset hyödyt tai tärkeä yleinen etu ylittävät keskittymän kilpailua rajoittavat vaikutukset. Talousministeri voi siis yleisen edun perusteella sallia sellaisen yrityskaupan, jonka Bundeskartellamt on kieltänyt. Talousministeri pyytää ennen ratkaisun tekemistä asiasta monopolikomission lausunnon. Monopolikomissio on neuvoa-

antava, viidestä itsenäisestä jäsenestä koostuva asiantuntijajelin. Erityisluvan saaminen talousministeriltä on käytännössä ollut poikkeuksellista.

Hankinta-asiat

Saksan julkisia hankintoja koskevat säännökset ovat tammikuusta 1999 sisältyneet GWB:hen. Säännösten mukaan kilpailu, läpinäkyvyys ja syrjimättömyys ovat keskeisiä periaatteita hankintoja toteutettaessa. Julkisia hankintoja koskevat päätökset voidaan saattaa hankintakamarin (Vergabekammern) tutkittavaksi. Tutkimuspyynnön voi tehdä yritys, jonka GWB:n mukaisia oikeuksia on rikottu ja joka sen seurauksena kärsii tai on vaarassa kärsiä vahinkoa. Tutkimuspyynnöllä on hankintaa lykkäävä vaikutus, sillä pyyntöä ei voi tehdä enää sen jälkeen, kun hankintamenettely on päätetty. Hankintamenettelyn päättämisen estämiseksi hankintakamari toimittaa tutkimuspyynnön kyseessä olevalle hankintayksikölle tiedoksi. Hankintayksikön tällaisessa tilanteessa tekemää hankintasopimusta pidetään pätemättömänä. Hankintakamari päättää siitä, onko tutkintapyynnön tehneen yrityksen oikeuksia rikottu sekä asianmukaisista toimenpiteistä oikeudellisten haittojen korjaamiseksi ja vahinkojen syntymisen estämiseksi. Hankintakamareiden päätöksistä voidaan valittaa muutoksenhakutuomioistuimeen (Oberlandsgerichte).

2.2.5. Euroopan yhteisöjen lainsäädäntö

Kilpailuasioden käsittely ja kehittämissuunnitelmat

Euroopan yhteisöjen keskeisimmät kilpailusäännöt ovat perustamissopimuksen nykyiset 81 ja 82 artikla sekä neuvoston asetus yritys-keskittymien valvonnasta (ETY) N:o 4064/89. Komissiolle kuuluu kilpailunrajoitusten ja yrityskauppojen tutkiminen. Komissio voi myös myöntää, uudistaa ja peruuttaa poikkeuslupia, myöntää niin sanottuja puuttumattomuustodistuksia, määrätä elinkeinonharjoittajat lopettamaan EY:n kilpailusääntöjen vastaisen menettelyn sekä asettaa yrityskeskittymän

hyväksymiselle ehtoja tai kieltää keskittymän. Lisäksi komissio voi määrätä kilpailusääntöjä rikkoneen elinkeinonharjoittajan maksettavaksi sakon sekä asettaa uhkasakkoja ja määrätä ne maksettaviksi.

Komission päätöksistä voidaan valittaa ensimmäisen asteen tuomioistuimeen, joka muutoksenhakuasteena tutkii sekä tapausten tosiseikkoihin että oikeusseikkoihin liittyvät vaatimukset. Oikeusseikkojen osalta tuomioistuimen ratkaisuihin voidaan valittaa vielä EY:n tuomioistuimeen.

EY:n kilpailusääntöjen soveltaminen edellyttää, että kilpailunrajoituksella voi olla vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (kauppakriteeri). Puhtaasti kansallisiin kilpailunrajoituksiin sovelletaan jäsenvaltioiden kansallisia kilpailusääntöjä. Jäsenvaltioiden kilpailulainsäädäntöä ei ole harmonisoitu ja eri jäsenmaiden kansalliset kilpailulait ja niiden täytäntöönpanojärjestelmät poikkeavat merkittävästi toisistaan.

EY:n kilpailuoikeuden julkisoikeudellinen soveltaminen pohjautuu komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten toimintaan. Komission tehtävänä on valvoa markkinoiden toimintaa ja puuttua tarvittaessa kilpailua rajoittaviin menettelyihin. Komissio voi asettaa yksittäisille toimijoille erilaisia julkisoikeudellisia sanktioita. Kokonaisuutena tarkastellen jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten asema yhteisön kilpailuoikeuden julkisoikeudellisessa soveltamisessa on jäänyt suppeaksi siitä syystä, että kaikilla kilpailuviranomaisilla ei ole toimivaltaa kansallisen lainsäädännön nojalla soveltaa EY:n kilpailuoikeutta. EY:n kilpailuoikeuden yksityisoikeudellinen soveltaminen puolestaan liittyy kilpailuoikeudellisten normien välittömään oikeusvaikutukseen. Yksittäiset toimijat voivat vedota keskinäisissä suhteissaan perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan rikkomisesta seuraavaan sopimuksen pätemättömyyteen ja vahingonkorvausvelvollisuuteen.

Suomen jäsenyyshakemusta koskevassa lausunnossaan komissio kiinnitti huomiota kilpailuneuvostosta annetun lain 1 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan kilpailuneuvosto toimii kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä. Komissio painotti tällöin, että kilpailuneuvoston tulee olla itsenäinen lainkäyttöelin. Kilpailuneuvoston asemaa

vuonna 1993 selvittänyt työryhmä totesi tältä osin mietinnössään, että kilpailuneuvostoa on pidettävä riippumattomana lainkäyttöelimenä ja että mainittu säännös on normaali käytäntö ilmaista toimielimen hallinnon ala (Kilpailuneuvostotyöryhmän mietintö, kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 5/1993). Neuvosto antoi vuonna 1962 asetuksen (ETY) N:o 17/62, jossa vahvistetaan menettelysäännöt nykyisen 81 ja 82 artiklan täytäntöön panemiseksi. Asetuksen mukaan 81 artiklan 1 kohdan mukaiset sopimukset ovat kiellettyjä, mutta niistä voi tietyin edellytyksin saada poikkeusluvan 81 artiklan 3 kohdan nojalla. Komissio voi viimeksi mainitun kohdan perusteella tehdä myös hallinnollisia päätöksiä (comfort letter, puuttumattomuustodistus), joissa todetaan, ettei komissio aio kieltää sille ilmoitettua menettelyä. Ilmoitusmenettelyä käyttämällä yritys saa myös sakkoimmunitetin.

Asetuksen mukaan komissio, kansalliset kilpailuviranomaiset ja kansalliset tuomioistuimet voivat soveltaa perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa. Samoin perustamissopimuksen 82 artiklaa voivat soveltaa sekä komissio että kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet.

Komissio antoi huhtikuussa 1999 valkoisen kirjan perustamissopimuksen nykyisen 81 ja 82 artiklan soveltamissääntöjen uudistamisesta. Valkoisessa kirjassa nykyistä komissiolle keskitettyä hallinnollista lupajärjestelmää pidetään merkittävänä esteenä kansallisten kilpailuviranomaisten ja tuomioistuinten täytäntöönpanotoimille. Laajenevassa yhteisössä komissio ei voi enää kantaa yksinään vastuuta kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta. Ilmoitusjärjestelmää ei myöskään voida pitää tehokkaana, koska sen avulla on paljastunut vain harvoja tapauksia, joista on todellista uhkaa kilpailulle. Ilmoitusten suuren määrän vuoksi sääntelyn arvioidaan itse asiassa estäneen komission voimavarojen suuntaamista vakavien rikkomusten selvittämiseen. Järjestelmä on myös yritysten kannalta tehoton ja kustannuksia aiheuttava.

Komissio on 27 päivänä syyskuuta 2000 antanut valkoisen kirjan pohjalta ehdotuksen neuvoston asetukseksi perustamissopimuksen

81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta ja asetusten (ETY) N:o 1017/68, (ETY) N:o 2988/74, (ETY) N:o 4056/86 ja (ETY) N:o 3975/87 muuttamisesta (U 71/2000 vp, PeVL 12/2001 vp).

Asetusehdotuksen tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa kilpailuvalvontaa EU:n alueella. Tavoitteena on toisaalta vähentää yrityksille ennakoilmoitusvelvollisuudesta aiheutuvia rasitteita. Ehdotuksen mukaan tavoitteet toteutuvat parhaiten siten, että ennakoilmoitusjärjestelmästä luovutaan ja siirrytään 81 artiklan 3 kohdan välittömään soveltamiseen myös kansallisissa viranomaisissa ja tuomioistuimissa. Uudessa järjestelmässä sellaiset perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa kielletyt yritysten väliset yhteistoimintajärjestelyt, jotka täyttävät 81 artiklan 3 kohdan mukaiset edellytykset, olisivat lainmukaisia ilman ennalta annettua päätöstä (directly applicable exception system). Yritysten tulisi arvioida itse menettelynsä suhde perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan edellytyksiin. Komissio voisi kuitenkin edelleen antaa myönteisiä päätöksiä erityisissä tilanteissa, joissa yhteisön etu sitä edellyttää sekä määrätä niin sanotuista rakenteellisista korjaustoimenpiteistä.

Yhteisön kilpailusääntöjen soveltamisen ensisijaisuuden periaatteesta luovuttaisiin. EY-tuomioistuimen Walt Wilhelm – tapauksessa vahvistaman periaatteen mukaisesti kansallista oikeutta voidaan soveltaa vain, jollei se estä yhteisön kilpailusääntöjen yhdenmukaista soveltamista kaikkialla sisämarkkinoilla. Ehdotuksen mukaan yhteisön kilpailusääntöjä sovellettaisiin yksinomaisesti tapauksiin, joissa yritysten välisillä järjestelyillä on vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Jäsenvaltioiden viranomaisten tekemät päätökset eivät sitoisi muiden jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisia eikä komissiota. Jäsenvaltioiden tulisi ilmoittaa komissiolle ennen päätöksen antamista kaikista niistä tapauksista, joihin sovelletaan perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklaa. Jäsenvaltiot soveltaisivat kansallisia

prosessisääntöjään ja kansallisia sanktioitaan. Komissio voisi ottaa ratkaistavakseen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen käsiteltävänä olevan asian, jos yhteisön kilpailuoikeuden yhtenäinen soveltaminen sitä edellyttää. Yhtenäisen soveltamiskäytännön saavuttamiseksi komissio voisi esittää suullisia ja kirjallisia huomautuksia kansallisten tuomioistuinten käsiteltävinä olevissa asioissa asettumatta minkään asianosaisen puolelle. Myös toinen jäsenvaltio voisi esittää huomioita. Asetusehdotuksen käsittely on aloitettu neuvoston kilpailutyöryhmässä lokakuussa 2000. Komission arvion mukaan ehdotuksen käsittely tulee kestämään useita vuosia. Komission joulukuussa 1999 antamaa vertikaalisia kilpailunrajoituksia koskevaa ryhmäpoikkeusasetusta (2790/1999) on sovellettu kesäkuun 1 päivästä 2000 alkaen. Ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaan kuuluvat sopimukset, joissa toimittajan ja tietyissä tapauksissa ostajan markkinaosuus ei ylitä asetuksessa määriteltäviä rajoja. Uusi ryhmäpoikkeusasetus on korvannut yksinmyynti-, yksinosto- ja luvakesopimuksia koskevat ryhmäpoikkeusasetukset. Mainittu asetus on jo osaltaan vähentänyt tarvetta ilmoittaa vertikaalisia sopimuksia komissiolle. Perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamista vertikaalisiin kilpailunrajoituksiin on täsmennetty neuvoston kesäkuussa 1999 hyväksymällä asetuksella (EY N:o 1216/1999). Muutoksella niin sanotun kartelliasetuksen soveltamisalaa on laajennettu siten, että kaikille vertikaalisille sopimuksille voidaan myöntää takautuvasti perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan mukainen poikkeuslupa, mikä ei sinällään vaikuta perustamissopimuksen mainitun kohdan soveltamisedellytysten arviointiin. Uudistus vähentäne jossain määrin komission työmäärää.

Hankinta-asiat

EU:n jäsenmaiden julkisia hankintoja koskevat säännökset julkisten hankintojen oikeusturvakeinoista perustuvat neuvoston valvontadirektiiveihin, jotka sisältävät

määräyksiä tietyistä vähimmäisvaatimuksista, jotka kansallisten menettelyjen tulee täyttää. Julkisten hankintojen oikeusturvakeinoja koskevat direktiivit sallivat jäsenmaille melko paljon harkintavaltaa kansallisen järjestelmän toteuttamisessa. EU:n jäsenmaat ovatkin omaksuneet erilaisia käytäntöjä esimerkiksi sen suhteen, annetaanko oikeusturvakeinojen käyttäminen itsenäisen lainkäyttöviranomaisen tai muun toimielimen tehtäväksi ja rajataanko oikeusturvakeinot koskemaan ainoastaan kynnysarvoja suurempia hankintoja. Julkisten hankintojen oikeusturvakeinoja koskevat direktiivit velvoittavat jäsenmaat huolehtimaan siitä, että julkisia hankintasopimuksia tavoittelevat ehdokkaat ja tarjoajat voivat turvautua nopeisiin ja tehokkaisiin oikeusturvakeinoin. Direktiiveissä määrätään valtuuksista, joita toimivaltaisella viranomaisella tulee olla. Tällaisia valtuuksia ovat muun muassa väliaikaisiin toimenpiteisiin ryhtyminen mukaan lukien toimenpiteet hankintamenettelyn tai hankintayksikön tekemä päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi, lainvastaisesti tehtyjen päätösten kumoaminen sekä vahingonkorvauksen määrääminen virheellisestä menettelystä kärsineille. Jos toimivaltainen viranomainen ei ole oikeudellinen elin (judicial in character), sen päätöksistä on kuitenkin voitava valittaa itsenäiseen tuomioistuimeen, joka voi tehdä perustamissopimuksen 234 artiklan mukaisen ennakkoratkaisupyynnön. Tällaisten tuomioistuinten jäsenten nimittämistä ja erottamista tulee koskea vastaavat säännöt kuin tuomareiden nimittämistä ja erottamista. Ainakin sen puheenjohtajalla tulee olla sama oikeudellinen ja ammatillinen kelpoisuus kuin tuomioistuimen jäsenellä. Valitusinstanssilla pitää olla myös mahdollisuus kuulla jutun osapuolia ja antaa sitovia päätöksiä. Valitusasiat tulee ratkaista niin pian kuin mahdollista. EY:n valvontaviranomaisena julkisissa hankinnoissa toimii komissio, joka voi ryhtyä toimenpiteisiin, mikäli hankintamenettelyssä on tapahtunut selvä ja ilmeinen julkisia hankintoja koskevien direktiivien vastainen

menettely. Vaihtoehtoisesti voidaan turvautua kansalliseen prosessiin. Komissio on toukokuussa 2000 tehnyt ehdotukset Euroopan neuvoston ja parlamentin direktiiviksi julkisia tavara- ja palveluhankintoja sekä julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta (KOM(2000) 275 lopullinen) sekä direktiiviksi vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen alan hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta (KOM(2000) 276 lopullinen). Ehdotukset on julkaistu heinäkuussa 2000. Ehdotukset perustuvat komission marraskuussa 1996 julkaisemaan julkisia hankintoja koskevaan vihreään kirjaan ja siitä saatuun palautteeseen. Komission toukokuussa 1999 julkaisemassa tiedonannossa teleala on vapautettu vielä voimassa olevan direktiivin soveltamisalasta, joten viimeksi mainittu direktiivi ei enää koske telealaa. Ehdotuksissa esitetään neuvottelumenettelyn käytön lisäämistä tavara- ja palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa erityisesti niin sanottujen monimutkaisten hankintojen tekemiseksi. Näissä hankinnoissa voitaisiin käyttää myös puitejärjestelyjä, jotta yritykset voisivat joustavasti toteuttaa toistuvia hankintoja. Ehdotusten mukaan sähköinen tiedonvaihto olisi sallittua kaikissa hankinnoissa. Hankintayksiköt voisivat halutessaan käyttää yksinomaan sähköistä tiedonvaihtoa. Ehdotuksiin sisältyy myös säännösehdotuksia teknisistä eritelmistä ja valintakriteerien painottamisesta (U 31/2000 vp, TaVL 15/2000 vp).

Kuluttajansuoja-asiat

Kuluttajansuojaa koskevat asiat eivät sisällyneet vielä Euroopan yhteisön perustamissopimukseen (Rooman sopimus). Vuonna 1987 perustamissopimukseen liitettyssä 100 a artiklassa mainitaan korkean kuluttajansuojan taso yhteisölainsäädännön valmistelun yhdeksi tavoitteeksi. Vuonna 1993 tehtiin perustamissopimuksen 3 artiklaan lisäys, jonka mukaan yhteisö

myötävaikuttaa kuluttajansuojan toteuttamiseen. Samalla perustamissopimukseen liitettiin kuluttajansuojaa koskeva uusi 129 a artikla. Vuonna 1997 tehdyssä Amsterdamin sopimuksessa on muutettu 129 a artiklaa siten, että siinä mainitaan erityisesti, millä alueilla yhteisö edistää kuluttajien etua korkean kuluttajansuojan saavuttamiseksi. EY:n kuluttajapolitiikan tavoitteena on lähinnä tukea ja täydentää jäsenvaltioiden kuluttajapolitiikkaa. Pyrkimyksenä on, että EY:n jäsenvaltiot voivat ylläpitää ja kehittää omista lähtökohdistaan ja omiin olosuhteisiinsa pohjautuvaa kansallista lainsäädäntöä kaikissa kysymyksissä, joista ei ole haittaa yhteistyölle. Yhteisön kannalta on tärkeää, että yhteisötasolla edistetään sellaisten kuluttajien jokapäiväiseen elämään liittyvien ongelmien ratkaisemista, joita ei voida ratkaista yksinomaan kansallisin toimenpitein. Kuluttajansuojan eri alueilta on annettu direktiivejä, jotka velvoittavat jäsenmaat huolehtimaan kuluttajansuojan toteutumisesta kuluttajakaupan eri muodoissa. Jäsenmaille ei ole asetettu yksilöityjä velvollisuuksia sen suhteen, minkä tyyppisessä käsittelyfoorumissa ja mitä käsittelyjärjestelmää noudattaen kuluttajansuoja-asioiden käsittely tulisi järjestää. Sen sijaan jäsenmaat on eräissä direktiiveissä velvoitettu huolehtimaan siitä, että kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien käytettävissä ovat riittävät ja tehokkaat keinot markkinointia koskevan lainsäädännön vastaisen menettelyn lopettamiseksi.

2.3. Nykytilan arvio

2.3.1. Markkinatuomioistuimen ja kilpailuneuvoston työmäärä

Markkinatuomioistuimen ratkaistavaksi on vuosittain saapunut 16 – 42 asiaa. Esimerkiksi vuonna 1997 tuli vireille 38 asiaa ja vuonna 1998 yhteensä 26 asiaa. Markkinatuomioistuimen päätösten määrä on yleensä jonkin verran pienempi, koska osa asioista jää sillensä. Vuonna 1999 tuomioistuimen ratkaistavaksi tuli yhteensä

36 asiaa, joista 25 koski sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettua lakia, 10 kuluttajansuojalakeja ja yksi tupakkalain mukaista asiaa. Markkinatuomioistuimien antoi vuonna 1999 yhteensä 27 päätöstä.

Vuonna 2000 markkinatuomioistuimeen saapui 28 asiaa ja se antoi ratkaisunsa 20 asiassa. Ratkaistuista asioista 12 koski sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain soveltamista, seitsemän kuluttajansuojalain soveltamista ja yksi tupakkalain soveltamista.

Eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta tuomioistuimien käsittelemistä asioista on vuosittain noin kaksi kolmasosaa koskenut sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettua lakia. Noin kolmasosassa asioita on ollut kysymys kuluttajansuojalain soveltamisesta. Muista asiaryhmistä on saapunut vain yksittäisiä asioita (alkoholilain, tupakkalain ja arvopaperimarkkinalain mukaiset asiat).

Ratkaistujen asioiden keskimääräinen vireilläoloaika on vaihdellut viime vuosina kuuden ja kahdeksan kuukauden välillä. Vuonna 1999 käsittelyaika oli keskimäärin 6,4 kuukautta. Pisimmillään asian käsittely on kestänyt noin vuoden verran. Vuonna 2000 keskimääräinen käsittelyaika oli 6,5 kuukautta.

Kilpailuasioiden käsittely on kestänyt kilpailuneuvostossa keskimäärin 11 kuukautta. Hankinta-asioiden keskimääräinen käsittelyaika on noin 2 kuukautta. Hankintojen osalta käsittelyn kiireellisyysvaatimukset liittyvät muun ohella siihen, että hankintojen toteuttamisella on ylipäätään kiire tai että hankinta mahdollista toteuttaa vain tietyinä aikoina (koulukuljetukset, rakennustyöt).

Vuosien 1992 – 2000 aikana kilpailuneuvosto on tehnyt yhteensä 78 ratkaisua kilpailuasioissa. Ratkaisujen määrä on vaihdellut vuosittain muutamasta hieman yli 10 ratkaisuun. Vuonna 2000 neuvosto teki kaikkiaan 23 ratkaisua, joista suurin osa koski valituksia Kilpailuviraston päätöksistä. Neuvoston vuoden 2000 ratkaisuihin sisältyy myös ensimmäinen ratkaisu yrityskauppa-asiassa.

Edellisenä vuonna neuvosto ratkaisi kahdeksan kilpailuasiasia, kun samana vuonna vireille tuli 23 asiaa.

Vuosina 1994 – 2000 kilpailuneuvosto on tehnyt yhteensä 330 päätöstä hankinta-asioissa (mukana myös väliaikais määräykset) Hankinta-asioissa tehdyistä hakemuksista hylätään noin 40 prosenttia. Hakemuksista yhteensä noin 50 prosenttia johtaa hankintapäätöksen kumoamiseen tai hyvitysmaksun määräämiseen.

Yleinen syy hakemuksen hyväksymiselle on se, että tarjousten vertailua ei ole suoritettu hankintalainsäädännön edellyttämällä tavalla, vaan vertailussa on käytetty tarjouspyynnöstä ilmenemättömiä tai epäasianmukaisia arviointiperusteita, painotettu väärin arviointia tai tehty virheitä tarjousten täsmentämisessä. Yleinen syy hakemuksen hyväksymiselle on myös se, että hankinnan arvo katsotaan kynnysarvon ylittäväksi. Tuolloin EY:n laajuisen ilmoittamisen laiminlyönti johtaa hankintapäätöksen kumoamiseen.

Hakemuksia hyväksytään myös sillä perusteella, että tarjousten jättämisen jälkeen on käyty tinkimiskierros tai että tarjousmenettelystä ei ole suljettu pois kilpailulainsäädännön kieltämää tarjouskartellia. Tarjouskartellit ovat painottuneet kilpailuneuvoston ratkaisukäytännössä kuljetushankintoihin ja tinkimiskierrokset rakennusurakoihin.

Kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluu ennen kaikkea siihen, että sen toimivaltaan kuuluvat myös kynnysarvon alittavat hankinta-asiat. Esimerkiksi tavara- ja palveluhankinnoissa kynnysarvo on vähintään 200 000 erityisnosto-oikeutta eli hiukan yli 1 miljoonaa markkaa. Rakennusurakoiden vastaava kynnysarvo on noin 30 miljoonaa markkaa.

Jos uusi erityistuomioistuimien muodostetaan käsittelemään markkinatuomioistuimien ja kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvia asioita, tuomioistuimien juttumäärästä valtaosan (noin 80 %) muodostaisivat edelleen hankinta-asiat. Kilpailuasioiden osalta on nyt nähtävissä, että niiden valtaosa muodostuu valituksista Kilpailuviraston päätöksistä. Kokonaistyömäärältään, joskaan ei juttumäärältään, tuomioistuimien vastaisi

pienintä hallinto-oikeutta sillä erotuksella, että erityistuomioistuimen käsittelemät asiat koskevat vain markkinoiden ja kilpailun toimivuutta.

Valmistelun kuluessa on tuotu esille, että molemmat lainkäyttöelimet, markkinatuomioistuin ja kilpailuneuvosto, ovat selviytyneet oikeudellista ja taloudellista asiantuntemusta edellyttävistä tehtävistään hyvin. Kilpailuneuvoston osalta henkilöstöresurssit ovat kuitenkin kovasti puutteelliset suhteessa sen työmäärään. Lisäksi jäsenten sivutoimisuus on haitta, kun asioista pitäisi päättää nopeasti.

Markkinatuomioistuin perustettiin aikoinaan elinkeinoelämän ja kuluttajien välisten riitojen ratkaisijaksi. Jo pidemmän aikaa tuomioistuimen ratkaisuisista noin kaksi kolmasosaa on kuitenkin koskenut elinkeinonharjoittajien välisiä kysymyksiä sallituista markkinointikeinoista. Tilanne poikkeaa selvästi markkinatuomioistuimen perustamisaikana esitetyistä lähtökohdista, sillä elinkeinonharjoittajat ovat lähtökohtaisesti tasavertaisessa asemassa tuomioistuinprosessin osapuolina.

Markkinatuomioistuimen asemaa ei ole sen toiminta-aikana juurikaan arvioitu osana muuta tuomioistuinlaitosta. Sen toimivaltaan on vuosien mittaan lisätty eri lakien mukaisia asioita lähinnä sillä perusteella, että kysymys on markkinointitoimiin puuttumisesta.

Markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden määrä on suhteellisen vakiintunut. Vaikka sen toimivaltaan on lisätty lukuisia uusia lakeja, asiamäärissä ei ole tapahtunut mitään ratkaisevaa nousua. Erityistuomioistuimena sen asiamäärää voidaan pitää varsin pienenä, jos vertailua suoritetaan muihin lähinnä lautakuntatyyppeihin lainkäyttöelimiin. Esimerkiksi maaseutuelinkeinojen valituslautakunta, jonka tehtävistä säädetään maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetussa laissa (1203/1992), ratkaisi viime vuonna 382 asiaa.

Kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvien asioiden määrän voidaan arvioida pysyvän vähintään nykyisellä tasolla. Todennäköistä kuitenkin on, että asiamäärä tulee jatkossa kasvamaan, kun vireillä oleva EY:n kilpailulainsäädännön uudistus tulee

kansallisesti toteutettavaksi. Tarkkaa arviota tulevasta asiamäärästä ei kuitenkaan voida vielä tehdä. Nykyiselläänkin asiamäärä on liian suuri käsiteltäväksi lainkäyttöelimestä, jolla ei ole valmisteluhenkilökuntaa lukuun ottamatta muuta päätoimista henkilökuntaa.

2.3.2. Käsitteilyjärjestelmien erillisyyt

Aikaisemmissa valmisteluvaiheissa, joita selostetaan tarkemmin kohdassa 5 (Asian valmistelu), näiden kahden lainkäyttöelimen yhdistämiseen on suhtauduttu torjuvasti useasta syystä. Pääasiallinen syy näyttäisi olevan se, että yhdistämisen on ajateltu johtavan myös käsittelyn yhdenmukaistumiseen siviiliprosessinomaiseksi, vaikka kilpailu- ja hankinta-asiat ovat oikeudelliselta luonteeltaan julkisoikeudellisia. Torjuvaan suhtautumiseen lienee syynä myös näiden lainkäyttöelinten kokoonpanojen erilaisuus. Yhdistämistä ei ole pidetty mahdollisena siten, että uusi tuomioistuin säilyisi osittain intressijäsenenä.

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyjärjestelmästä säädetään markkinatuomioistuinlaissa, kuluttajansuojalaissa sekä muissa laeissa. Asiat tulevat markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi hakemuksella, jonka voivat tehdä käsiteltävästä asiaryhmästä riippuen kuluttaja-asiamies, muu viranomaisen, elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien järjestö. Osassa asioita taustalla on valvontaviranomaisen päätös, jonka laillisuuden markkinatuomioistuin voi harkita jälleen asiaryhmästä riippuen joko viranomaisen tai velvoitetun hakemuksesta.

Markkinatuomioistuimen menettelyä koskevat säännökset ovat varsin yksinkertaiset. Markkinatuomioistuinlaissa säädetään tarkemmin hakemuksessa esitettävistä tiedoista, hakemuksen tiedoksiantamisesta, asian valmistelusta ennen varsinaista käsittelyä, päätöksentekoa edellytyksistä istunnossa sekä markkinatuomioistuimen oikeudesta hankkia käsittelemissään asioissa myös oma-aloitteisesti selvitystä. Muutoin markkinatuomioistuimen tulee

menettelyssään noudattaa soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä riita-asiassa säädetään. Laissa säädetään lisäksi päätöksestä ja päätöksen tiedoksiantamisesta sekä todistajan ja asiantuntijan kulujen korvaamisesta eräissä tapauksissa valtion varoista.

Oikeudenkäyntikulujen osalta sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisissa asioissa noudatetaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä, eli kulut määrätään jommankumman asianosaisen maksettaviksi. Kuluttajansuojalain mukaisissa asioissa valtiolla ei ole oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta vastapuolelle, jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa jutun. Muissa viranomaisten aloitteesta ajettavissa asioissa valtiolla tai kunnalla on oikeudenkäyntikulujen korvaamisriski.

Ehdotusta valmisteltaessa tuotevalvontakeskus on katsonut, että sen valvontavaltaan kuuluvat markkinatuomioistuimissa käsiteltävät alkoholi- ja tupakkalain mukaiset asiat tulisi saattaa käsiteltäväksi hallintotuomioistuimissa valituksena tuotevalvontakeskuksen päätöksestä. Sääntely vastaisi tuolloin lääkkeiden mainontaan koskevaa sääntelyä, jossa Lääkelaitos tekee valituskelpoisen hallintopäätöksen. Tuotevalvontakeskus on samassa yhteydessä tuonut myös esille, että nykyisen sääntelyn mukainen julkisen vallan kuluriski tulisi saattaa kaikkien viranomaisaloitteisten asioiden osalta vastaamaan kuluttaja-asiamiehen ajamien juttujen sääntelyä.

Hallituksen esityksessä tuotevalvontakeskuksen toimivaltaan kuuluvat asiat on säilytetty erityistuomioistuimen tutkittavina. Perusteena tälle on lähinnä se, että näin uuden erityistuomioistuimen toimivallassa säilyisi lähes tulkoon kaikkien alojen mainontaa koskeva sääntely. Sen sijaan perusteita on sille, että viranomaisten ajamien juttujen kuluriskisääntelyä tarkistettaisiin. Erilaiselle kuluriskisääntelylle ei ole asianmukaista perustetta. Viranomaisaloitteisissa asioissa

on kaikissa kysymys valvontaviranomaisen toimenpiteen tai päätöksen laillisuuden harkinnasta ja siten julkisen vallan käyttöedellytyksistä.

Kuluriskisääntelylle vaihtoehtona voitaisiin ajatella myös hallintolainkäyttölain 74 §:n tyyppistä sääntelyä, jolloin julkisen vallan kuluriskittömyys ei olisi ehdotonta. Hallintolainkäyttölain mukaisissa asioissa viranomainen voi joutua korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut erityisesti siitä syystä, että oikeudenkäynnin katsotaan aiheutuneen viranomaisen virheestä. Tällainen sääntely merkitsisi kuitenkin asiallisesti muutosta kuluttaja-asiamiestä nykyisin koskevaan sääntelyyn.

Markkinatuomioistuinta koskevat menettelysäännökset soveltuvat hyvin erilaisiin lainkäyttötilanteisiin, eikä niiden tarkistamiseen ole siten aiheutta muutoin kuin lakiteknisistä syistä. Lakiteknisistä syistä on myös hakemusmenettelyä koskevien erittäin yksityiskohtaisten säännösten tarkistamiseen. Kilpailuneuvoston käsittelysäännökset perustuvat kilpailunrajoituslakiin, hankintalakiin, kilpailuneuvostosta annettuun lakiin ja hallintolainkäyttölakiin. Hallintolainkäyttölain puolelta sovellettaviksi tulevia säännöksiä ovat erityisesti säännökset selvittämismuutoksesta, suullisen käsittelyn toimittamisesta ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Kuten markkinatuomioistuinta koskevat säännökset, myös kilpailuneuvoston käsittelyä koskevat säännökset soveltuvat erilaisten asioiden käsittelyyn, eikä niiden muuttamiseen ole juuri muita kuin lakiteknisistä organisaation muuttumisesta johtuvia syitä. Hallituksen esityksessä on kuitenkin katsottu välttämättömäksi, että uudessa erityistuomioistuimessa noudetaan asiakirjojen julkisuuden osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) nykyisen kilpailu- ja hankinta-asioita koskevan erityissääntelyn sijasta. Nykyinen sääntely merkitsee poikkeusta perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaisesta julkisuusolettamasta. Julkisuuslainsäädäntö edellyttää, että salassa pidettävät ja julkiset osiot asiakirjoista pystytään erottelemaan. Oikeuskäytännössä ei ole hyväksytty salassapitoa sillä perusteella, että erottelu

aiheuttaa vaikeuksia.

Molemmissa nykyisissä lainkäyttöelimissä käsittelysäännökset perustuvat puheenjohtajan valmisteluvastuulle. Käytännössä kilpailuneuvostossa valmisteluvastuuta on esittelijöillä. Laajemmassa tuomioistuimessa voidaan valmisteluvastuuta jakaa muulle lainkäyttöhenkilökunnalle.

2.3.3. Erityistuomioistuimen ja yleisten tuomioistuinten toimivalta

Kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen yhdistäminen merkitsisi, että uudessa erityistuomioistuimessa voitaisiin ensi kerran tarkastella kokonaisvaltaisesti markkinoiden ja kilpailun toimivuutta. Sovelletavan lainsäädännön ala jäisi suhteellisen kapeaksi, mutta toisaalta selväpiirteiseksi suhteessa yleisten tuomioistuinten ja hallintotuomioistuinten toimivaltaan muutoin kuuluviin asioihin. Vahingonkorvausasiat samoin kuin rikosasiat käsiteltäisiin edelleenkin yleisissä alioikeuksissa ja hankintamenettelyyn muutoin liittyvät kunnallis- ja hallintovalitukset ensi asteena hallinto-oikeuksissa.

Ehdotusta valmisteltaessa on pohdittu erityisesti hankinta-asioihin hallintopäätöksinä liittyvän yleisen muutoksenhakujärjestelmän suhdetta hankintamenettelyssä muutoin käytettävissä oleviin oikeussuojakeinoihin. Lähes kaikista kilpailuneuvoston käsittelyyn saatetuista kunnallisen hankintayksikön päätöksistä on tehty kuntalaissa (365/1995) tarkoitettu oikaisuvaatimus. Joissakin tapauksissa on myös käytetty kuntalain mukaista kunnanhallituksen otto-oikeutta. Kunnallisen hankintayksikön päätöksentekomenettelyä ja esteellisyyttä koskevat kysymykset kuuluvat kuntalain mukaan ratkaistaviin kysymyksiin, joten ne jäävät kilpailuneuvoston nykyisen toimivallan ulkopuolelle sen käsitellessä hankintaa koskevaa asiaa. Esteellisyys voi esiintyä niin hankintayksikössä kuin oikaisuvaatimusta käsittelevässä toimielimessä tai kunnanhallituksessa.

Hankintamenettelyn virheettömyyden arvioinnin kannalta nykyinen järjestelmä

johtaa siihen, että menettelyn kuntalain mukaista virheettömyyttä arvioidaan eri elimessä kuin menettelyn hankintalainsäädännön mukaisuutta. Lopputuloksena voi olla, että kilpailuneuvoston hylätessä hakemuksen hallintotuomioistuin kuitenkin kumooa hankintayksikön päätöksen kuntalain mukaisilla valitusperusteilla. Jos taas asiassa ei lainkaan esitetty esteellisyysväitteeseen perustuvaa kunnallisvalitusta, mahdollista esteellisyyttä ei käsitellä eikä oteta huomioon missään oikeussuojaelimessä.

Ruotsissa hankintamenettelyn oikeussuojakeinot ovat ainoat käytettävissä olevat oikeussuojakeinot sen johdosta, että muutoksenhaku kunnallisvalituksena julkisen hankintayksikön päätöksistä on kielletty. Viimeksi mainittu merkitsee toisaalta sellaista sääntelyä, jossa hankintayksikön muulla perusteella virheellinen menettely ei voi tulla tuomioistuimen tutkittavaksi. Tyypillinen syy virheelliselle menettelylle on yleensä esteellisyyssäännösten syrjäyttäminen. Esteellisyys voisi tulla hankintamenettelyssä tutkittavaksi vain, jos esteellisyys säädettäisiin hankintamenettelyssä huomioon otettavaksi seikaksi. Tällaista sinänsä jo ehdotettua vaihtoehtoa (SOU 1999:139) ei Ruotsin lainsäädännössä ole toistaiseksi toteutettu. Vastaavaa sääntelyä tulisi edellyttää myös Suomessa, jos muutoksenhaku hallinto- tai kunnallisvalituksena kokonaan kiellettäisiin.

Hankintamenettelyä koskeva hakemus kilpailuneuvostossa ja samaa hankintaa sittemmin hankintapäätöksen tekemisen jälkeen koskeva hallintovalitus tai kunnallisvalitus eivät välttämättä kohtaa ajallisesti. Jos hankinta-asiat siirrettäisiin käsiteltäväksi yleisiin hallinto-oikeuksiin, voisi edelleenkin olla mahdollista, että hankintaa koskeva asia joudutaan ratkaisemaan ennen kuin samaa asia koskeva varsinainen muutoksenhaku voitaisiin ratkaista. Käytännössä juttujen yhdistämismahdollisuudet olisivat vähäiset.

Hallituksen esityksessä on päädytty tältä osin ehdottomaan nykytilan säilyttämistä. Hankintamenettelyyn liittyvien oikeussuojakeinoja lienee kuitenkin syytä seurata ja tarpeen mukaan selvittää. Tämä

koskee erityisesti esteellisyssä sääntösten vaikutusta hankintamenettelyssä ja hankintaa koskevassa päätöksenteossa.

2.3.4. Taloudellinen ja juridinen asiantuntemus

Tuomioistuinten riippumattomuudella tarkoitetaan riippumattomuutta toimeenpanovallasta sekä ratkaisuelimen puolueettomuutta suhteessa jutun eri osapuoliin. Markkinatuomioistuin on perustettu itsenäiseksi tuomioistuimeksi, joka toimii oikeusministeriön hallinnonalalla. Se täyttää siten muodollisesti tuomiovaltaa koskevan riippumattomuusvaatimuksen.

Markkinatuomioistuimessa pyritään saamaan asian käsittelyssä tarvittavaa asiantuntemusta intressiryhmien esityksestä valittujen jäsenten avulla. Markkinatuomioistuimen riippumattomuuden takeena on se, että sen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla ja heihin sovelletaan tuomareita koskevia esteellisyssä sääntöksiä.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä perustuslain 21 §:ää vastanneen hallitusmuodon 16 §:n on tulkittu merkinneen muun ohella sitä, että asevelvollisuusasioiden ainoan muutoksenhakuasteen (kutsunta-asiain keskuslautakunta) kokoonpanoa oli muutettava (PeVL 37/1997 vp, HE 184/1997 vp). Sääntelyn ei katsottu täyttävän vaatimusta puolueettomuudesta suhteessa asian eri osapuoliin, koska kokoonpanosääntelyn avoimuuden vuoksi jopa puolet lautakunnan jäsenistä saattoi päätöksentekotilanteessa edustaa puolustushallintoa.

Vastaavatyypinen tilanne voi muodostua myös markkinatuomioistuimessa sen nykyisten päätösvaltaisuutta koskevien sääntösten väljyyden vuoksi. Markkinatuomioistuinlain mukaan tuomioistuin on päätösvaltainen, kun läsnä ovat puheenjohtaja ja neljä jäsentä. Koska päätösvaltaisuudelle ei ole asetettu muita vaatimuksia, asia voitaisiin ratkaista esimerkiksi kokoonpanossa, johon kuuluvat puheenjohtajan lisäksi kolme elinkeinonharjoittajien eturyhmän esityksestä nimitettyä jäsentä ja yksi jäsen, jonka ei

voida katsoa edustavan kumpaakaan ryhmittymää. Tällaisessa tilanteessa ratkaisukokoonpanon puolueettomuus saattaa vaarantua ihmisoikeussopimuksen näkökulmasta tarkasteltuna, koska ratkaisukokoonpanon enemmistön muodostavat samaa eturyhmittymää edustavat intressijäsenet.

Markkinatuomioistuimeen nimitettäviltä jäseniltä edellytetään tällä hetkellä kuluttaja-asioiden tuntemusta. Erityistä kelpoisuutta koskeva vaatimus on peräisin markkinatuomioistuimen perustamisesta. Kelpoisuusvaatimusta ei ole tarkistettu myöhemmin, vaikka tuomioistuimen toimivaltaan on tuotu lukuisien eri lakien mukaisia asioita.

Lainkäyttö, jossa päätöksenteon kohteena on markkinoiden ja kilpailun toimivuuden edellytysten turvaaminen, edellyttää monipuolista oikeudellista ja taloudellista asiantuntemusta. Markkinatuomioistuimen nykyinen kokoonpano, jossa asiantuntijuus perustuu etujärjestökohtaiseen edustukseen, on sinänsä taannut käsiteltävissä asioissa sekä kuluttajien että elinkeinonharjoittajien olojen tuntemuksen. Hyvällä alan tuntemuksella on lisätty päätöksenteon uskottavuutta ja hyväksyttävyyttä asioissa, joissa päätöksenteolla on yksittäisiä riita-asioita laajempaa merkitystä.

Intressiedustussidonnainen asiantuntijuus ei kuitenkaan välttämättä ole ainoa vaihtoehto parhaan käytettävissä olevan asiantuntemuksen saamiseksi tuomioistuimen käyttöön. Asiantuntijat voitaisiin valita toisinkin henkilöistä, jotka täyttävät erikseen määritellyt kelpoisuusvaatimukset. Valintamenettely ei sulkisi tuolloinkaan pois sellaisia asiantuntijoita, jotka ovat jonkun kuluttaja- tai elinkeinonjärjestön palveluksessa. Järjestöjen esityksistä riippumaton nimitysmenettely korostaisi asiantuntijoiden henkilökohtaisia kykyjä ja taitoja ja vähentäisi myös mahdollisia epäilyksiä tuomioistuimen kokoonpanon puolueettomuudesta. Samalla tämä mahdollistaisi sen, että käsiteltävään asiaan asiantuntijat voitaisiin valita suuremmasta joukosta ja että tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoa voitaisiin keventää lähemmäksi monijäsenisten tuomioistuinten

normaalikokoonpanoja.

Ratkaisukokoonpanossa voitaisiin ottaa nykyistä täsmällisemmin huomioon tarvittava asiantuntemus.

Myös kilpailu- ja hankintalainsäädännön soveltaminen edellyttää oikeudellista ja taloudellista asiantuntemusta. Nykyisessä lainsäädännössä edellytetään asioiden ratkaisemisessa tarvittavaa oikeudellista, taloustieteellistä ja talouden asiantuntemusta. Kelpoisuusvaatimukset on syytä säilyttää vastaavina laajan asiantuntemuksen mahdollistamiseksi.

Näissäkin asioissa tulee pyrkiä huolehtimaan siitä, että tuomioistuimen käytössä on vakainasena lainkäyttöhenkilöstönä alaan hyvin perehtyneitä lakimiehiä, minkä lisäksi lainkäyttöelimen käytettävissä on riittävän monipuolisesti muita päteviä asiantuntijoita. Yleisesti kokoonpanon asiantuntijatarpeet määriteltäisiin asian laadun perusteella oikeusministeriön asetuksella ja tuomioistuimen työjärjestyksellä.

2.3.5. Muutoksenhakumahdollisuuksien turvaaminen

Markkinatuomioistuimen ratkaisuihin ei saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakekeinoin. Elinkeinonharjoittaja tai muu, jonka maksettavaksi on tuomittu uhkasakko tai jolle asetettu teettämishuono on määrätty täytäntöönpantavaksi, saa kuitenkin hakea korkeimmalta oikeudelta muutosta uhkasakon määrän osalta taikka teettämishuono täytäntöönpanomääräyksen osalta.

Perustuslain 18 §:n 1 momentissa taataan jokaisen oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perusoikeussäännösten tulkinnassa myös yhteisöt saavat oikeussuojaa esimerkiksi elinkeinotoiminnan harjoittajina. Markkinatuomioistuimen ratkaisulla erityisesti kuluttajansuojalain soveltamisessa on merkitystä myös elinkeinonharjoittamisen edellytyksille ja sille, millä edellytyksillä julkinen valta voi puuttua elinkeinon harjoittamiseen.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa

käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslain 21 §:n 2 momentissa mainitaan muutoksenhakuoikeus yhtenä lailla turvattavana oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osatekijänä.

Markkinatuomioistuimen ratkaisujen osalta valitusrajoitukset liittyvät erityisesti tuomioistuimen erityistuomioistuinluonteeseen sekä tarpeeseen saada nopeasti täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu. Kumpaakaan perustetta ei perusoikeussääntely huomioon ottaen voitane pitää enää erityisen vahvana. Valitusrajoitukset estävät ylimmän tuomioistuimen ratkaisun saamisen muuta kuin ylimääräisen muutoksenhaun kautta, jolloin ylin tuomioistuin ei voi käyttää täysimääräisesti sille kuuluvia lainkäyttötehtäviä. Vastaaventyypisissä riita-asioissa ja julkisen vallan käyttöedellytyksiä koskevissa asioissa on yleisesti käytettävissä muutoksenhakumahdollisuus toiseen tuomioistuimeen ensi asteen tuomioistuimen ratkaisusta.

Markkinaoikeudellisissa asioissa jatkomuutoksenhaun turvaaminen saattaa eräissä asiaryhmissä merkitä, että asiaa tutkittaisiin jopa neljässä eri elimessä. Tämän johdosta ja asioiden oikeudellinen laatu huomioon ottaen mahdollisuudet jatkomuutoksenhakuun tulee avata varmistamalla päätösten välitön täytäntöönpanokelpoisuus sekä se, että muutoksenhakukäsittelystä ei muodostu tarpeettoman monipolvi. Vastaaviin seikkoihin on kiinnitetty huomiota myös maa-oikeuksia lakkautettaessa. Käytännössä nämä vaatimukset täyttää valitusluvanvarainen muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Esityksellä pyritään turvaamaan kilpailu- ja hankinta-asioiden sekä markkinaoikeudellisten asioiden asiantunteva ja tehokas käsittely perustamalla uusi erityistuomioistuimien. Asiat ratkaistaisiin erityistuomioistuimissa kokoonpanoissa, joissa kokoonpanon enemmistön muodostaisivat asiantuntevat tuomarijäsenet, minkä lisäksi kokoonpanoon osallistuisi asian laadun mukaisesti yhdestä kolmeen sivutoimista asiantuntijajäsentä. Asiantuntijat valittaisiin tehtäväänsä henkilökohtaisen asiantuntemuksensa perusteella. Esitys mahdollistaisi siten, että markkinatuomioistuimen jäsenten nimittämismenettelystä, joka perustuu jäsenten enemmistön osalta intressiedustuksen turvaamiseen, luovuttaisiin. Esityksen tavoitteena on muutoinkin perustuslain 21 §:n säännökset täyttävä oikeudenkäyntimenettely.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. Markkinaoikeuslaki

Markkinaoikeuslaissa säädettäisiin uuden erityistuomioistuimen tehtävistä viittaamalla kilpailu- ja hankintalainsäädäntöön sekä uuteen lakiin eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä. Laissa viitattaisiin myös siihen, että markkinaoikeuden tehtävistä voitaisiin säätää muussakin laissa. Markkinaoikeuslaissa säädettäisiin muiden tuomioistuinlakien tapaan tuomioistuimen lainkäyttöhenkilöstöstä. Markkinatuomioistuimen puheenjohtajana toimisi ylituomari, joka vastaa tuomioistuimen toiminnan johtamisesta ja tuloksellisuudesta. Ylituomari ja muut markkinaoikeuden jäsenet, markkinaoikeustuomarit, nimitettäisiin kuten muutkin tuomarit. Ylituomarilta edellytettäisiin eräiden muiden päällikkötuomareiden tavoin erityisenä kelpoisuusvaatimuksena johtamistaitoa. Ylituomarilta ja markkinaoikeustuomarilta edellytettäisiin erityisenä kelpoisuusvaatimuksena perehtyneisyyttä

kilpailu- tai markkinaoikeudellisen lainsäädännön alaan. Asian käsittelyyn markkinaoikeudessa osallistuisi myös sivutoimisia asiantuntijajäseniä. Valtioneuvosto määräisi asiantuntijajäsenet tehtäväänsä neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Asiantuntijajäsenten tarkkaa määrää ei määriteltäisi laissa. Käytännössä määrä voisi olla noin 20. Valtioneuvoston tulisi lain mukaan määrätä tähän tehtävään riittävä määrä asiantuntijajäseniä. Asiantuntijajäsenillä olisi vastaava virassapysymisoikeus toimikautenaan kuin tuomarinviran haltijoilla. Asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimuksena olisi kaikissa asiaryhmissä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen, minkä lisäksi asiantuntijajäsenen tulisi olla perehtynyt kilpailu- ja hankinta-asioissa kilpailuoikeuteen, hankintatoimeen, taloustieteeseen, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin. Vastaavasti muissa markkinaoikeuden käsittelemissä asioissa erityisperehtyneisyys koskisi kuluttajansuojaa, markkinointia, elinkeinoelämää tai taloudellisia kysymyksiä. Tarkemmin asiantuntijajäsenten osallistumisesta tuomioistuimen ratkaisutoimintaan määrättäisiin oikeusministeriön asetuksessa ja tuomioistuimen työjärjestyksessä. Muuta lainkäyttöhenkilöstöä olisivat markkinaoikeussihteerit, jotka osallistuisivat asioiden valmisteluun. Markkinaoikeudessa asioita ei ratkaistaisi kilpailuneuvoston tavoin esittelystä, vaan asiat valmisteltaisiin pääsääntöisesti tuomarijäsenten toimesta. Markkinaoikeussihteerit avustaisivat valmistelussa. Markkinaoikeus toimisi lain mukaan jaostoihin jakautuneena siten kuin työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Markkinaoikeuslaissa säädettäisiin myös tuomioistuimen päätösvaltaisesta kokoonpanosta. Pienin päätösvaltainen kokoonpano muodostuisi yhdestä lainoppineesta tuomarista, joka voisi ratkaista asian, joka jää tutkimatta tai sillensä. Yksi lainoppinut jäsen voisi tehdä ratkaisun myös päätettäessä väliaikaisista kielloista tai valmistelussa tarpeellisista

toimista. Prosessuaalisissa kysymyksissä olisi mahdollista käyttää enimmillään kolmen tuomarin kokoonpanoa.

Markkinaoikeuden normaali päätöskokoonpano koostuisi kolmesta lainoppineesta jäsenestä. Tätä kokoonpanoa täydennettäisiin yhdestä kolmeen asiantuntijajäsenellä kilpailuasioissa. Harkinnanvaraisemmin asiantuntijoita käytettäisiin muissa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Tuolloin ratkaisevaa olisi lain mukaan asian laatu. Kun asiantuntijajäseniä käytetään muissa kuin kilpailuasioissa, heidän määränsä olisi yhdestä kolmeen. Hankinta- ja markkinaoikeudellisissa asioissa voitaisiin käyttää suppeampaa kokoonpanoa, johon kuuluu kaksi tuomaria ja enintään kaksi asiantuntijajäsentä.

Suppeampaa kokoonpanoa voitaisiin käyttää asioissa, joissa oikeuskäytäntö on vakiintunutta.

Laissa säädettäisiin lisäksi tuomioistuimen vahvennetusta istunnosta, joka voi olla tarpeen lainkäyttöä asiaa ratkaistaessa. Vahvennettu istunto olisi päätösvaltainen kokoonpanossa, johon kuuluu neljä jäsentä ja enintään neljä asiantuntijajäsentä. Lainkäyttöasian voisi vahvennettuun istuntoon siirtää ylituomari lainkäytön yhdenmukaisuuden turvaamiseksi.

Markkinaoikeuslakiin sisältyisi viittaussäännökset muuhun lainsäädäntöön tuomioistuimessa noudatettavan menettelyn osalta. Käsittelyn julkisuudesta säädettäisiin voimassa olevan lainsäädännön pohjalta. Markkinaoikeudellisissa asioissa noudatettaisiin markkinatuomioistuimen tapaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia. Kilpailu- ja hankinta-asioissa suullinen käsittely toimitettaisiin suljetuin ovin, jollei markkinaoikeus toisin päättä. Asiakirjojen julkisuuteen sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Laissa säädettäisiin lisäksi virkasytapaikasta. Markkinaoikeuden ylituomaria, markkinaoikeustuomaria ja muuta jäsentä sekä markkinaoikeussihteeriä syytettäisiin virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa.

Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin

oikeusministeriön asetuksella.

Lain voimaantullessa kilpailuneuvostossa ja markkinatuomioistuimessa vireillä olevat asiat siirrettäisiin käsiteltäväksi uudessa tuomioistuimessa.

Lakiin sisällytettäisiin myös säännökset tarvittavista henkilöstöjärjestelyistä. Henkilöstöjärjestelyt koskisivat markkinatuomioistuimen nykyistä ylituomaria ja muita mainitun tuomioistuimen virkamiehiä sekä kilpailuneuvoston käytössä olevia kauppa- ja teollisuusministeriön vakinaisia virkamiehiä.

3.2.2. *Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä*

Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä olisi uusi. Sillä kumottaisiin markkinatuomioistuinlaki.

Laissa säädettäisiin markkinatuomioistuinlain tapaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvista muista kuin kilpailu- ja hankinta-asioista. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvina lakeina on huomioitu myös eduskunnan 6 päivänä huhtikuuta 2001 hyväksymät lait (hallituksen esitys vakuutusyhtiölain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 206/2000 vp). Nämä lait ovat tulleet voimaan 15 päivänä toukokuuta 2001.

Laissa säädettäisiin nykyisen lain tapaan asioiden vireillepanosta ja käsittelystä tuomioistuimessa. Nykyistä sääntelyä on pyritty selkiyttämään ja yksinkertaistamaan, mikä koskee myös lain säännöksiä hakemuksen sisällöstä. Hakemuksen tiedoksianto koskevat säännökset vastaavat nykyistä sääntelyä.

Lain säännökset asian valmistelusta, istunnosta ja asian selvittämisestä samoin kuin päätöksestä ja päätöksen tiedoksiannosta vastaavat niin ikään nykyisiä säännöksiä. Entinen sääntely on perustana myös säännöksille, jotka koskevat korvausta valtion varoista tuomioistuimessa todistajana tai asiantuntijalle kuullulle.

Asianosaiset vastaisivat itse markkinaoikeudessa tämän lain mukaisten asioiden käsittelystä aiheutuvista oikeudenkäyntikuluistaan. Säännös merkitsee, ettei millään viranomaisella tai

yksityisellä osapuolella ole oikeudenkäyntikuluista. Ehdotettu sääntely eroaa tältä osin voimassa olevasta laista, jonka mukaan vain kuluttaja-asiamiehen, ulkomaisen viranomaisen tai ulkomaisen järjestön ajamista jutuissa näitä osapuolia ei voida velvoittaa vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisissa asioissa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvoitteet perustuisivat nykyiseen tapaan oikeudenkäymiskaaren, koska kysymyksessä on oikeudenkäynti kahden elinkeinonharjoittajan välillä. Tuomioistuimessa muutoin perittävistä oikeudenkäyntimaksuista säädetään erikseen. Lain mukaan markkinaoikeuden päätökseen voitaisiin hakea muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla. Menettelyyn valituslupaa haettaessa ja asiaa käsiteltäessä sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä muutoksenhausta hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemissä asioissa. Valituslupajärjestelmän mukaisesti markkinaoikeuden päätös olisi välittömästi täytäntöön pantavissa. Korkein oikeus voisi kuitenkin päättää, ettei päätöstä toistaiseksi panna täytäntöön tai ettei aloitettua täytäntöönpanoa saada jatkaa. Säännös muutoksenhakuoikeudesta olisi uusi, sillä nykyisen lain mukaan vain uhkasakon ja teettämisen osalta muutoksenhaku on osittain mahdollista. Ehdotetut muutoksenhakusäännökset vastaavat muutoksenhakua käräjäoikeuksien maa-oikeuksina käsittelemistä asioista. Lain siirtymäsäännösten mukaan asiat, jotka ovat markkinatuomioistuimessa vireillä tämän lain voimaan tullessa, käsiteltäisiin loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Näin ollen muutoksenhakumahdollisuus koskee vasta lain voimaantulon jälkeen vireille pantavia asioita. Lisäksi säädettäisiin, että markkinatuomioistuimen puheenjohtajan tai markkinatuomioistuimen tekemät väliaikaiset ratkaisut ja muut toimet jäävät

voimaan, kunnes markkinaoikeus ratkaisee asian tai toisin määrää. Näin ollen vireillä olevissa asioissa ei ole tarpeen tehdä uusia väliaikaismääräyksiä eikä suorittaa jo tehtyjä prosessitoimia uudestaan.

3.2.3. *Laki kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta*

Kilpailunrajoituslakiin tehtäisiin uuden tuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset. Lakiin siirrettäisiin eräitä säännöksiä kilpailuneuvostolaista, joka kumottaisiin. Esimerkiksi lain 15 §:ssä säädettäisiin kilpailunrajoituksia koskevan asian vireilletulosta ja asian valmistelusta. Valmistelusta vastaisi markkinaoikeuden ylituomari tai markkinaoikeustuomari. Lakiin lisättäisiin käsittelysäännöksenä uusi 15 a §, jossa säädetään aikaisempaan tapaan markkinaoikeuden mahdollisuudesta velvoittaa asianosainen saapumaan tuomioistuimen istuntoon sekä laissa tarkemmin määriteltyjen asiakirjojen esittämisvelvollisuudesta. Laissa säädettäisiin myös muutoksenhausta markkinaoikeuden päätökseen. Muutoksenhakurajoitukset vastaavat voimassa olevaa sääntelyä. Kilpailunrajoituslain 2 §:ää tarkistettaisiin valtioneuvoston päätöksenteon osalta vastaamaan perustuslain vaatimuksia.

3.2.4. *Laki julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta*

Hankintalakiin tehtäisiin samoin kuin kilpailunrajoituslakiin uuden tuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset. Toimivalta päättää väliaikaista toimenpiteistä kiireellisissä tapauksissa määriteltäisiin markkinaoikeuden ylituomarille tai markkinaoikeustuomarille. Muutoksenhaussa noudatettaisiin nykyistä sääntelyä. Nykyiset muutoksenhakurajoitukset, jotka estävät pääasian käsittelyn kuluessa erillisen muutoksenhaun eräistä uhkasakon asettamista koskevista päätöksistä, jäisivät niin ikään ennalleen.

3.2.5. *Laki kilpailuneuvostosta annetun lain kumoamisesta*

Kilpailuneuvostolaki ehdotetaan kumottavaksi. Lain voimaan tullessa kilpailuneuvostossa vireillä olevat asiat siirretään käsiteltäviksi markkinaoikeudessa. Kilpailuneuvoston puheenjohtajan tai kilpailuneuvoston määräämät väliaikaiset toimenpiteet ja muut toimet jäävät voimaan, kunnes asia ratkaistaan tai asiassa toisin määrätään.

3.2.6. Muut lainmuutokset

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin, rajat ylittävistä kieltomenettelystä annettuun lakiin, Kuluttajavirastosta annettuun lakiin, luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin, arvopaperimarkkinalakiin, elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettuun lakiin, saatavien perinnästä annettuun lakiin, televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin, alkoholilakiin, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettuun lakiin, vakuutusyhtiölakiin ja vakuutuksenvälittäjistä annettuun lakiin tehtäisiin uuden tuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

Tuomareiden nimittämisestä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että uuden tuomioistuimen virat lisätään lain soveltamisalaan kuuluviksi tuomarinviroiksi. Lain 10 §:ssä tarkoitetun lausunnon antaisi markkinaoikeuden osalta tuomioistuimen johtoryhmä. Markkinaoikeuden ylituomarilta edellytettäisiin yhtenä nimitysperusteena johtamistaitoa, mistä säädetään muiden päällikkötuomareiden osalta lain 11 §:ssä. Määräaikaisten tuomareiden nimittämisen osalta säädettäisiin markkinaoikeuden ja markkinaoikeuden ylituomarin toimivallasta sekä korkeimman hallinto-oikeuden toimivallasta. Muutokset kohdistuvat tältä osin lain 17 ja 18 §:ään. Lisäksi lain 3 §:n ja 21 §:n mukaista asetuksenantovaltuutta korjataan vastaamaan perustuslain 80 §:ää.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia muutettaisiin siten, että lain soveltamisalaan lisätään asioiden käsittely markkinaoikeudessa silloin, kun siellä käsitellään eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain mukaista

kuluttajansuoja- tai muuta markkinaoikeudellista asiaa. Sääntely vastaa markkinatuomioistuimen toimivaltaan tällä hetkellä kuuluvien asioiden käsittelyä. Kilpailu- ja hankinta-asioiden käsittelyn julkisuuden osalta säilytettäisiin niin ikään nykyinen sääntely, mutta sääntely siirrettäisiin markkinaoikeuslakiin. Myös näihin asioihin sovellettaisiin täydentävästi oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia.

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista annettuun lakiin tehtäisiin uuden tuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset, minkä lisäksi lakiin tehtäisiin muutoksia, joissa asetuksenantovaltuudet täsmennetään vastaamaan perustuslain 80 §:ää ja joissa otetaan huomioon aikaisemmin toteutettu hallinto-oikeusuudistus.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Uudesta tuomioistuimesta aiheutuu vuonna 2002 kustannuksia noin 5,1 miljoonaa markkaa. Tuomioistuimen henkilöstöön kuuluisivat ylituomari ja neljä muuta jäsentä sekä tarvittava määrä sivutoimisia asiantuntijajäseniä. Muuta henkilöstöä olisi neljä lakimieskoulutuksen saanutta valmistelijaa ja kaksi toimistosihiteeriä. Tuomioistuimen palkat ja palkkiot olisivat yhteensä noin 3,1 miljoonaa markkaa vuonna 2002. Tuomioistuimen toimintamenot olisivat vajaat 2 miljoonaa markkaa, joista menoista kertaluontoisten kaluste- ja laitehankintojen sekä tietojärjestelmän rakentamisesta aiheutuvien kustannusten osuus olisi 1,15 miljoonaa markkaa. Kun vähennyksenä otetaan huomioon markkinatuomioistuimesta ja kilpailuneuvostosta nykyisin aiheutuvat menot, jotka ovat yhteensä noin 3 miljoonaa markkaa, markkinaoikeuden perustamisesta aiheutuu noin 2,8 miljoonan markan lisäkustannus.

Talousarvion momentille 25.10.23. kohdistuu lisäys 3,9 miljoonaa markkaa. Talousarvion momentille 32.10.21. kohdistuu vähennys 1,1

miljoonaa markkaa.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Markkinaoikeuden johtamisesta vastaisi tuomioistuimen aloittaessa toimintansa markkinatuomioistuimen nykyinen ylituomari, joka siirretään määräaikaisesti hoitamaan uuden tuomioistuimen ylituomarin virkaa. Markkinaoikeuden valmistelijoiden tehtäviin on tarkoitus siirtää kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen valmistelutehtävissä toimineet henkilöt. Markkinaoikeustuomareiden viroista täytettäväksi tulisi ennen tuomioistuimen toiminnan aloittamista neljä virkaa, minkä lisäksi markkinaoikeuden ylituomarin virka tulee täytettäväksi käytännössä heti vuoden 2002 alkupuoliskolla. Tuomioistuimen virkoihin siirrettäisiin kaikkiaan viisi henkilöä.

Viranomaisapuolten oikeudenkäyntikuluriskit markkinaoikeudellisissa asioissa yhdenmukaistettaisiin, mikä saattaa vähäisessä määrin lisätä asioiden määrää tuomioistuimessa.

Nykytilan perusteella on arvioitavissa, että markkinaoikeudellisia asioita tulee tuomioistuimen käsiteltäväksi keskimäärin noin 30_vuodessa. Kilpailu- ja hankinta-asioiden osalta valmistelu on ajoittunut vaiheeseen, jossa lainsäädännöllisistä syistä vasta kahta viimeksi kulunutta vuotta voidaan pitää toisiinsa verrattavissa olevina. Kilpailu- ja myös hankinta-asioiden osalta tulevaa juttumäärää on vaikeampi arvioida, koska asiaan vaikuttaa erityisesti EY:n kilpailulainsäädännön uudistus. Tuomioistuimen henkilöstöresursseja tuleekin arvioida viimeistään tuon uudistuksen toteutusvaiheessa.

Uudet käsittelysäännökset mahdollistavat sen, että ehdotetuilla henkilöstöresursseilla voidaan käsitellä myös nykyistä suurempia asiamääriä.

4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Uuden tuomioistuimen perustaminen lisää markkina-, hankinta- ja kilpailuasioiden ensimmäisen tuomioistuinasteen käsittelyn asiantuntemusta sekä tehostaa asioiden käsittelyä. Uudistus lisää siten oikeusturvaa ja vaikuttaa myönteisesti eri kansalaisryhmien asemaan.

5. Asian valmistelu

5.1. Aikaisemmat selvitykset ja ehdotukset

Kilpailulainsäädännön tarkistamistyöryhmän mietinnössä (Kilpailulainsäädännön uudistaminen, KM 1991:15) katsottiin, että kilpailuneuvostoa tulisi myöhemmin kehittää itsenäiseksi kilpailutuomioistuimeksi. Työryhmän aikanaan saamassa lausuntopalautteessa useat kuluttajia ja palkansaajia edustavat järjestöt ehdottivat harkittavaksi, voitaisiinko kilpailuasiat käsitellä markkinatuomioistuimessa.

Vuonna 1993 antamassaan mietinnössä työryhmä käsitteli mahdollisuutta siirtää kilpailulainsäädännön mukaiset asiat markkinatuomioistuimeen (Kilpailuneuvostotyöryhmän mietintö, KTM:n työryhmä- ja toimikuntaraportteja 5/1993). Työryhmän mietinnössä päädyttiin siihen, että kilpailuneuvoston käsittelemiä asioita ei tullut siirtää markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi. Perusteena tälle esitettiin ensinnäkin se, että markkinatuomioistuimen ja kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvissa asioissa tarvittiin erilaista asiantuntemusta. Markkinatuomioistuimen kokoonpanossa painottui kuluttaja-asioiden tuntemus, kun taas kilpailulainsäädännön soveltamisessa vain eräänä tavoitteena oli ottaa huomioon kuluttajien etu. Työryhmä painotti toiseksi sitä, että kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvissa asioissa oli kysymys julkisen vallan käytön edellytyksistä, minkä vuoksi nämä asiat soveltuivat paremmin hallintolainkäytön järjestyksessä käsiteltäviksi.

Oikeusministeriössä vuonna 1998 valmistuneessa virkamiesselvityksessä tuomioistuinlaitoksen kehitysnäkymistä (Tuomioistuimet 2000-luvulle – ajatuksia ja

ideoita kehittämisvaihtoehdoista) korostettiin tuomioistuinlaitoksen rakenteellista selkeyttä ja tuomareiden ammattitaidon kehittämistä. Selvityksessä erityistuomioistuinten perustamista ja säilyttämistä pidettiin tarpeellisena, jos asiaryhmässä tarvitaan erityistä asiantuntemusta. Selvityksessä katsottiin myös, että erityistuomioistuimen perustamisen yleisenä edellytyksenä on riittävä juttumäärä, jottei kehitettäisi vähäisistäkin tapahtumista haavoittuvia tuomioistuinyksiköitä. Selvityksessä arvioitiin niin markkinatuomioistuimen kuin kilpailuneuvostonkin toimintaedellytyksiä ja todettiin, että yhtä vaihtoehtona kysymykseen voisi tulla mainittujen lainkäyttöelinten yhdistäminen. Uudessa tuomioistuimessa olisi asiantuntevien tuomareiden ohella taloudellisiin asioihin ja liiketalouteen perehtyneitä muita asiantuntijoita. Pelkästään kilpailuoikeudellisen tuomioistuimen perustamista ei pidetty tarpeellisena. Toisaalta markkinatuomioistuimen toiminnan jatkaminen omana erityistuomioistuimenaan edellyttäisi lainsäädännön muuttamista tuomioistuimen riippumattomuuden ja puolueettomuuden turvaamiseksi. Selvityksen lausuntopalautteessa korkein hallinto-oikeus korosti kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvien asioiden julkisoikeudellista luonnetta. Lausunnossa todettiin, että aikaisemmissa kehittämissuunnitelmissa ratkaisumallit markkinatuomioistuimeen yhdistämisestä oli johdonmukaisesti hylätty. Kilpailuneuvoston mukaan kilpailu- ja hankinta-asioiden vaatima asiantuntemus ja kiireellisyys edellyttivät oman erityistuomioistuimen perustamista. Markkinatuomioistuin katsoi puolestaan, ettei sen toimivaltaan kuuluvia asioita tullut ainakaan siirtää yleisen alioikeuden käsiteltäväksi, koska tuolloin ei pystyttäisi turvaamaan riittävää asiantuntemusta. Markkinatuomioistuimen ja kilpailuneuvoston yhdistäminen saattaisi sinänsä tarjota käytännön etuja. Jos yhdistämiskäyttöön päädytään, tulisi markkinatuomioistuimen mukaan ottaa huomioon eri asiaryhmien käsittelyn erityispiirteet.

Kuluttaja-asiamies toi esille, että markkinatuomioistuimen ratkaisukäytännöstä saadut kokemukset eivät tukeneet selvityksessä esitettyä käsitystä, jonka mukaan markkinatuomioistuinten jäsenten valintamenettely heikentäisi tuomioistuimen riippumattomuutta. Etujärjestöjen edustajat toivat käsittelyyn asiantuntemusta. Kuluttaja-asiamiehen mukaan markkinatuomioistuin tuli säilyttää omana tuomioistuinyksikkönään nykyisessä kokoonpanossaan. Markkinatuomioistuinta voitaisiin kuitenkin kehittää erityistuomioistuimena yhdistämällä sen toimivaltaan myös kilpailu- ja hankinta-asiat.

5.2. Kilpailutuomioistuintoimikunta ja markkinatuomioistuintyöryhmä

Eduskunta edellytti vastauksessaan hallituksen esitykseen kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 243/1997 vp, EV 19/1998 vp), että hallitus valmistelee kiireellisesti ja antaa eduskunnalle esityksen kilpailuneuvoston muuttamisesta varsinaiseksi tuomioistuimeksi tai sen tehtävien siirtämisestä varsinaiseen tuomioistuimeen. Oikeusministeriö asetti kesäkuussa 1998 kilpailutuomioistuintoimikunnan selvittämään niitä lainsäädäntö- ja organisaatiokysymyksiä, jotka on otettava huomioon siirrettäessä kilpailuneuvoston käsiteltäväksi kuuluvat asiat eduskunnan lausuman mukaisesti tuomioistuimessa käsiteltäväksi. Tavoitteena tuli olla, että asiat käsitellään ja ratkaistaan mahdollisimman asiantuntevasti ja tehokkaasti ja että asianosaisten oikeussuoja ja oikeuteen pääsy turvataan asianmukaisesti. Työssä tuli ottaa huomioon myös tuomioistuinlaitoksen yleiset kehittämistavoitteet.

Toimikunnan tuli eri vaihtoehtoina selvittää kilpailuneuvoston muodostamista erityistuomioistuimeksi, kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen yhdistämistä uudeksi erityistuomioistuimeksi sekä kilpailuneuvostolle kuuluvien tehtävien siirtämistä yhteen tai useampaan yleiseen alioikeuteen tai hallinto-oikeuteen. Oikeusministeriö asetti samanaikaisesti

markkinatuomioistuintyöryhmän tekemään selvitystä markkinatuomioistuimen asemasta ja siitä, miten tälle tuomioistuimelle kuuluvat tehtävät voitaisiin hoitaa tarkoituksenmukaisemmin ja miten mahdolliset epäkohdat olisivat muutoin ratkaistavissa. Työryhmän tuli erityisesti selvittää, onko asioiden käsitteleminen perusteltua nykyisessä tai mahdollisesti uudistetussa erityistuomioistuimessa vai tulisiko asioiden käsittely siirtää osittain tai kokonaan yleiseen tuomioistuimeen tai hallintotuomioistuimeen. Selvityksessä tuli kiinnittää erityistä huomiota siihen, että asiat voidaan käsitellä asiantuntevasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ja että asianosaisten oikeussuoja ja oikeuteen pääsy turvataan asianmukaisesti. Huomioon oli otettava myös tuomioistuinlaitoksen yleiset kehittämistavoitteet. Työryhmän tuli toimia yhteistyössä

kilpailutuomioistuintoimikunnan kanssa. Toimikunnan ja työryhmän mietinnöt luovutettiin tammikuussa 1999 ja ne julkaistiin yhdessä (KM 1999:1, Markkinatuomioistuimen ja kilpailuneuvoston yhdistäminen). Toimikunta ja työryhmä esittivät uuden erityistuomioistuimen perustamista. Tuomioistuin käsittelee sekä markkinatuomioistuimen että kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvia asioita. Asiar ryhmille katsottiin olevan yhteistä tarve saada ratkaisu nopeasti. Osassa asioista tarvittiin myös oikeudenalan erityisasiantuntemusta. Yhdistetty erikoistuomioistuin toimisi ehdotuksen mukaan kahteen osastoon jakautuneena siten, että toisessa osastossa käsiteltäisiin kilpailu- ja hankinta-asioita ja toisessa markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia asioita. Tarpeen mukaan jäsenet ja lakimiessihteerit osallistuisivat myös asioiden käsittelyyn muissa asiaryhmissä. Erityistuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden käsittelyssä noudatettaisiin nykyisiä prosessisääntöksiä. Ehdotusten mukaan tuomioistuimen tuomionvoiva kokoonpano määräytyisi joustavasti käsiteltävänä olevan asian laadun perusteella. Tuomioistuimen

lakimiesjäsenien kelpoisuusvaatimukset olisivat samat kaikissa asiaryhmissä. Sivutoimiset asiantuntijajäsenet valittaisiin sen sijaan asiaryhmän mukaan asetettävien kelpoisuusvaatimusten perusteella. Lakimiesjäsenien virat esitettiin perustettaviksi määräaikaikaisina. Toimikunnan mietintöön liittyi kaksi eriävää mielipidettä, joissa katsottiin, että kilpailuneuvostosta tuli perustaa erillinen erityistuomioistuin.

Ehdotuksista pyydettiin lausunto 45 viranomaiselta ja yhteisöltä. Korkeimmalle oikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle varattiin tilaisuus lausua ehdotuksista. Yhteensä 41 viranomaista tai yhteisöä antoi lausunnon, minkä lisäksi saatiin kolme oma-aloitteisesti toimitettua lausuntoa.

Lausunnonantajista, jotka ottivat kantaa yhteistä tuomioistuinta koskevaan ehdotukseen, noin puolet suhtautui ehdotukseen myönteisesti ja noin puolet vastusti sitä. Osassa lausunnoista ei otettu kantaa uuden tuomioistuimen perustamiseen, vaan tuotiin esille yhdistymisestä koituvia etuja ja haittoja. Mielipiteet jakautuvat yleisesti siten, että viranomaistahot suhtautuivat ehdotukseen myönteisesti ja edunvalvontajärjestöt vastustivat. Järjestöistä ehdotusta puolsivat Suomen Tuomariliitto ja Suomen erityistuomarit ry. Edunvalvontajärjestöt katsoivat siten, että markkinatuomioistuin tuli säilyttää erillisenä erityistuomioistuimena ja kilpailuneuvosto muodostaa samoin erilliseksi erityistuomioistuimeksi. Viranomaisista yhdistämistä vastustivat kilpailuvirasto, kilpailuneuvosto, korkein hallinto-oikeus ja Turun yliopisto. Eräissä lausunnoissa katsottiin puolestaan, ettei asioiden käsittelyä muissa tuomioistuimissa ollut selvitetty riittävästi.

5.3. Kilpailu- ja markkinatuomioistuintyöryhmä

Saadun lausuntopalautteen perusteella oikeusministeriö asetti kesäkuussa 1999 uuden työryhmän (kilpailu- ja markkinatuomioistuintyöryhmä) laatimaan alustavaa luonnosta hallituksen esitykseksi kilpailuneuvoston ja

markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden käsittelystä. Työryhmän tuli vielä selvittää asioiden käsittelyä joko yhdessä erityistuomioistuimessa tai tuomioistuinlaitokseen jo kuuluvissa tuomioistuimissa. Viimeksi mainitulla tarkoitettiin käsittelyä asiaryhmästä riippuen joko yhdessä tai useammassa tuomioistuimessa.

Työryhmän ehdotus valmistui 15 toukokuuta 2000. Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä tarkasteli erikseen kutakin markkinatuomioistuimelle ja kilpailuneuvostolle kuuluvaa asiaryhmää. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, tarvitaanko asiaryhmän käsittelystä erityistä juridista tai muuta asiantuntemusta taikka yleisistä menettelysäännöksistä poikkeavia säännöksiä. Aikaisempiin selvityksiin verrattuna enemmän huomiota kiinnitettiin julkisiin hankintoihin, koska näistä asioista muodostuisi kaikissa vaihtoehdoissa suurin asiaryhmä.

Työryhmä järjesti keväällä 2000 kuulemistilaisuuden, jossa esiteltiin erilaisia järjestämistä vaihtoehtoja. Olemassa oleviin tuomioistuimiin sijoittamisen osalta työryhmä pyrki etsimään vaihtoehtoja, joissa asioita ei keskitettäisi Helsingissä sijaitseviin tuomioistuimiin. Näitä vaihtoehtoja kuitenkin vastustettiin yleisesti. Kuulemistilaisuudessa vastustettiin myös julkisia hankintoja koskevien asioiden hajauttamista hallinto-oikeuksiin.

Työryhmän ehdotukseen sisältyivät arviot kaikkiaan kuudesta vaihtoehdosta järjestää kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen asioiden käsittely. Ehdotukseen sisältyivät alustavat säädösehdotukset kahdesta eri linjaratkaisusta. Työryhmän kannattaman vaihtoehdossa kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvia asioita käsiteltäisiin Helsingin hallinto-oikeudessa ja markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia asioita Helsingin käräjäoikeudessa. Toisessa säädösvaihtoehdossa perustettaisiin erityistuomioistuin, jonka toimivaltaan kuuluisivat sekä kilpailuneuvoston että markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat asiat.

Kummassakin päävaihtoehdossa

käsittelysäännökset (puhevalta, vireilletulo ja prosessijärjestelmä) säilyisivät pääosin nykyisensisältöisinä. Erityistuomioistuimessa ei olisi erillisiä osastoja. Lainkäyttöhenkilökunnalle asetettaisiin kummassakin päävaihtoehdossa erityiset kelpoisuusvaatimukset.

Markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta työryhmä ehdotti lisäksi muutoksenhakumahdollisuuden avaamista.

Työryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunto tai varattiin tilaisuus lausunnon antamiseen kaikkiaan 53 viranomaiselta tai järjestöltä. Lausuntoja saatiin 42.

Kokonaisuudessaan työryhmän ensisijaisesti kannattamaa vaihtoehtoa keskittää kilpailu- ja hankinta-asiat yhteen hallinto-oikeuteen ja markkinaoikeudelliset asiat yhteen käräjäoikeuteen kannatti 17 lausunnonantajaa. Vaihtoehtoa, jossa edellisestä vaihtoehdosta poiketen julkisia hankintoja koskevat asiat olisi jaettu eri hallinto-oikeuksiin, kannatti neljä lausunnonantajaa.

Yhdistettyä erityistuomioistuinta kannatti 16 lausunnonantajaa, joista 10 sillä edellytyksellä, että tuomioistuin olisi jaettu kahteen osastoon. Markkinatuomioistuin säilyttämisestä ja erillisen kilpailutuomioistuimen perustamista puolsi niin ikään 16 lausunnonantajaa, joista 11 piti sitä ensisijaisena vaihtoehtona. Toissijaisena vaihtoehtona yhdistetty erityistuomioistuin sai kuuden lausunnonantajan kannatuksen. Muutoksenhakumahdollisuuden avaamista markkinatuomioistuimen ratkaisuihin kannatti kuusi lausunnonantajaa ja vastusti kuusi. Tuomareiden erityiskelpoisuusvaatimuksiin suhtautuivat epäillen tai kielteisesti hallinto-oikeudet, Hallinto-oikeustuomarit ry, Suomen Lakimiesliitto, Suomen Tuomariliitto ja Suomalainen Lakimiesyhdistys.

Edellä esitetyn mukaisesti eri vaihtoehtojen kannatus jakautui kolmeen linjaan: a) asiat siirretään jo olemassa oleviin tuomioistuimiin; b) perustetaan uusi yhdistetty erityistuomioistuin; tai c) markkinatuomioistuin säilytetään ja kilpailu- ja hankinta-asioita varten perustetaan erillinen erityistuomioistuin. Näistä

vaihtoehtoista yhdistetyn erityistuomioistuimen perustaminen sai kokonaisuutena eniten kannatusta joko ensi- tai toissijaisena vaihtoehtona. Hallituksen esitys on laadittu virkatyönä tämän vaihtoehtoon mukaisesti.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi on järjestetty kuulemistilaisuus maaliskuussa 2001. Kuulemistilaisuuteen kutsuttiin kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, kilpailuneuvosto, markkinatuomioistuin, Kilpailuvirasto, Kuluttajavirasto, tuotevalvontakeskus, Rahoitustarkastus, Vakuutusvalvontavirasto, korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, Helsingin hovioikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin käräjäoikeus, Suomen Kuntaliitto, SAK, TT, Suomen Kuluttajaliitto, Kuluttajat – Konsumenterna, Keskuskauppakamari, Suomen Lakimiesliitto, Suomen Tuomariliitto ja Suomen Asianajaliitto. Tilaisuuteen osallistui kuultavista 23.

Kuulemistilaisuudessa kilpailuneuvosto, Kilpailuvirasto, markkinatuomioistuin, korkein hallinto-oikeus ja TT kannattivat kilpailuneuvoston muodostamista erilliseksi tuomioistuimeksi. Kilpailuneuvoston mielestä kysymykseen tulee myös osastojakoon perustuva uusi erityistuomioistuin. Muut kuultavat pitivät uutta erityistuomioistuinta toteuttamiskelpoisena tai lausuiivat vain luonnoksen jostakin osasta. Markkinaoikeudellisten asioiden muutoksenhaun osalta kannatettiin muutoksenhaun avaamista valitusluvanvaraisesti korkeimpaan oikeuteen tai nykytilan säilyttämistä. Tuomareiden erityiskelpoisuusehtoja sekä kannatettiin että vastustettiin. SAK kannatti nykyisen intressiedustuksen säilyttämistä markkinaoikeudellisissa asioissa.

Hallituksen esityksessä on otettu huomioon markkinaoikeudellisten asioiden muutoksenhakua koskeneet kommentit. Tuomareiden erityiskelpoisuusehtoja on myös täsmennetty samoin kuin säännöksiä asiantuntijajäsenen määräämisestä kokoonpanoon. Tuomioistuimen toiminnan perustumisesta jaostojakoon ehdotetaan myös säädettäväksi laissa.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys uudeksi osuuskuntalaki on tarkoitus antaa eduskunnalle heti syyskauden alussa 2001. Uuteen osuuskuntalakiin on tarkoitus sisällyttää nykyiseen tapaan säännökset säästökassatoiminnan markkinoinnista. Hallituksen esityksessä luovutettiin kuitenkin erityisistä säästökassatarkastajista, joten säästökassatoimintaa tarkastaisivat osuuskunnan tilintarkastajat. Säästökassatoimintaa tarkastavalla tilintarkastajalla olisi säästökassatarkastajan tavoin oikeus saattaa markkinointisäännösten vastainen menettely markkinaoikeuden tutkittavaksi hakemuksella. Myös jäsenijoittajien järjestöllä on tarkoitus säilyttää oikeus tehdä hakemus markkinaoikeudelle asian käsittelemiseksi.

Osuuskuntalainsäädännön uudistus on otettu huomioon hallituksen esitystä valmisteltaessa. Tarkoituksena on, että uusi osuuskuntalaki tulisi voimaan vuoden 2002 alusta.

Kauppa- ja teollisuusministeriö valmistelee hankintalain muutosta. Valmisteilla olevassa ehdotuksessa täsmennettäisiin hakemuksen käsittelyä hankinta-asian ratkaisun jälkeen. Kilpailuneuvoston käytännössä on tuolloin edellytetty muun ohella, että hankintayksikkö

antaa tarjoajalle ohjeet asian saattamiseksi
kilpailuneuvoston käsiteltäväksi.

Tarkoituksena on, että edellä tarkoitettu
hankintalain muutos tulisi voimaan
mahdollisimman pian. Lainmuutos tulee
ottaa huomioon tämän esityksen käsittelyssä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Markkinaoikeuslaki

1 luku. Toimivalta

1 §. *Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin uuden erityistuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta lainsäädännöstä. Tuomioistuimen suomenkielisellä nimivalinnalla osoitettaisiin, että kysymys on markkinatuomioistuimeen verrattuna uudesta tuomioistuimesta.

Markkinaoikeus käsitelisi sekä kilpailuneuvoston että markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat asiat. Tarkemmin sen toimivaltaan kuuluvista kilpailuasioista säädetään kilpailunrajoituslaissa. Hankinta-asioista säädetään puolestaan hankintalaissa. Markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta viitattaisiin niin ikään lakiin eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä.

Koska on mahdollista, että tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista asioista säädettäisiin myös muualla kuin edellä mainituissa laeissa, momentin 4 kohdassa viitattaisiin yleisesti vain muussa laissa säädettyyn. Tämän tyyppinen sääntelyä ovat esimerkiksi säännökset siitä, että kuluttaja-asiamiehen tehtäväksi säädetään tietyn alan sopimusehtojen tai toimitusehtojen lainmukaisuuden valvonta. Kuluttaja-asiamiehen toimivaltuuksien käyttö perustuu tuolloin joko kuluttajansuojalakiin tai muuhun lainsäädäntöön. Mainitusta syystä ei tässä laissa eikä laissa eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä ole erikseen mainittu esimerkiksi vesihuoltolakia (119/2001), jonka 22 §:n 2 momentin mukaan kuluttaja-asiamies valvoo vesihuollon yleisten toimitusehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että tuomioistuimen toimipaikka sijaitsee Helsingissä. Sekä markkinatuomioistuin että kilpailuneuvosto ovat toimineet Helsingissä.

Asiaa valmisteltaessa on tuotu esille, että uuden tuomioistuimen sijaintipaikka tulisi säilyttää Helsingissä muun ohella sen johdosta, että tuomioistuimen käyttöön on näin saatavissa parhaiten henkilökuntaa. Lisäksi tuomioistuimen toiminnan kannalta keskeisten viranomaisten toimipaikka on Helsingissä.

Asian laadun sitä edellyttäessä tuomioistuin voi järjestää esimerkiksi hankinta-asian suullisen käsittelyn toimipaikkansa ulkopuolellakin. Laissa määritelty toimipaikka ei siten vaikeuta yksityisten osapuolten kannalta asian käsittelyä, mikäli asian selvittäminen edellyttää käsittelyn järjestämistä muualla.

Koska toimipaikka määriteltäisiin laissa, toimipaikan määräytymiseen ei tule sovellettavaksi valtioneuvoston 5 päivänä huhtikuuta 2001 vahvistama ohje valtion keskushallinnon yksiköiden ja muiden valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittamisasioiden valmistelusta.

2 luku. Henkilöstö

2 §. *Markkinaoikeuden jäsenet.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeuden jäseniä ovat markkinaoikeuden ylituomari ja markkinaoikeustuomarit. Tuomioistuimen päällikkötuomarin virkanimike vastaa hallinto-oikeuksien ja vakuutus oikeuden päällikkötuomarin virkanimikettä sekä myös markkinatuomioistuimen puheenjohtajasta käytettyä virkanimikettä.

Tuomioistuinta perustettaessa sen jäsenkuntaan kuuluisi ylituomarin lisäksi neljä markkinaoikeustuomaria. Heidät nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisesti.

Markkinaoikeustuomareiden nimikkeen muotoilussa on otettu huomioon vastaavat virkanimikkeet hallinto-oikeuksissa. Vakuutus oikeudessa virkanimikkeet ovat muodossa vakuutusylituomari ja vakuutustuomari. Vastaavalla tavalla lyhennettyä virkanimikettä

markkinaylituomari ja markkinatuomari ei kuitenkaan ole pidetty ehdotusta valmisteltaessa yhtä informatiivisena kuin ehdotettuja nimikkeitä, jotka samalla ilmaisevat tuomioistuimen, jonka palveluksessa henkilö työskentelee. Työtuomioistuimessa käytössä olevia nimikkeitä presidentti ja neuvos ei puolestaan ole perinteisesti käytetty hallintotuomioistuimissa korkeinta hallinto-oikeutta lukuun ottamatta. Koska tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista asioista valtaosa muodostuisi hallintolainkäytön järjestyksessä käsiteltävistä asioista, tämän tulisi heijastua myös virkanimikkeisiin.

Mikäli tuomioistuimeen on tarpeen nimittää käsiteltävien asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi määräaikaisia tuomareita, tämä on mahdollista tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisesti. Määräaikaisten nimitysten osalta toimivalta kuuluisi korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuinta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa ylituomari. Vastaava säännös päällikkötuomarin tehtävistä sisältyy myös korkeimmasta oikeudesta annettuun asetukseen (786/1994), hovioikeuslakiin (56/1994) ja hallinto-oikeuslakiin. Käytännössä johtaminen merkitsee huolehtimista tuomioistuimen toimintakyvystä ja sen kehittämisestä sekä tulostavoitteiden asettamisesta ja toteutumisesta. Ylituomarin tehtävät merkitsevät myös oikeuseriaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuuden valvontaa. Tarkemmin ylituomarin tehtävistä säädettäisiin lain 17 §:n nojalla annettavalla oikeusministeriön asetuksella.

3 §. *Jäsenten kelpoisuus ja nimittäminen.* Pykälän mukaan ylituomarin ja markkinaoikeustuomareiden nimittämisestä sekä kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa. Ylituomarilta ja markkinaoikeustuomarin virkaan nimitettävältä edellytettäisiin lisäksi, että hän on perehtynyt kilpailu- tai markkinaoikeudellisen lainsäädännön alaan. Tuomareiden kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä

annetun lain 11 §:ssä. Tuomariksi voidaan nimittää oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut oikeamielinen Suomen kansalainen, joka aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa tai muussa tehtävässä on osoittanut, että hänelle on täytettävänä olevan viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtäväalaan sekä tarvittavat ominaisuudet. Ylituomariksi nimitettävältä edellytetään lisäksi mainitun pykälän mukaan johtamistaitoa.

Tuomareiden nimittämisestä annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan erityisalan asiantuntemusta vaativien tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää erikseen. Erityisiä kelpoisuusvaatimuksia voimassa olevassa lainsäädännössä on asetettu käräjäoikeudessa maa-oikeusasioiden vastuutuomarille, jonka tulee käräjäoikeuslain (581/1993) 3 §:n mukaan olla perehtynyt kiinteistöainsäädäntöön ja kiinteistöasioiden käsittelyyn. Erityisen kelpoisuusvaatimuksen säilyttämistä pidettiin tarpeellisena maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa (MmVL 19/1999 vp, HE 86/1999 vp) ja lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 10/2000 vp).

Hallinto-oikeudessa erityisiä kelpoisuusvaatimuksia on paitsi sivutoimisille asiantuntijajäsenillä myös päätoimisilla Vaasan hallinto-oikeuden jäsenillä, jotka käsittelevät ympäristönsuojelulain (86/2000) ja vesilain mukaisia asioita. Erityisestä kelpoisuudesta säädetään hallinto-oikeuslain 5 §:n 2 momentissa. Näiltä hallinto-oikeustuomareilta, jotka voivat olla muunkin kuin oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneita, edellytetään perehtyneisyyttä sovellettavan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin.

Työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) mukaan työtuomioistuimen presidentiltä ja kahdelta jäseneltä, jotka voivat toimia varapuheenjohtajina, edellytetään oikeustieteellisen tutkinnon lisäksi perehtyneisyyttä työoloihin. Vastaavaa perehtyneisyyttä edellytetään myös määrääjäksi nimitettävältä työtuomioistuinneuvokselta. Erityistuomioistuimista vakuutus-oikeudessa

ei ole käytössä mitään erityisiä kelpoisuusvaatimuksia.

Ehdotuksessa markkinaoikeuden ylituomarin ja muiden jäsenten kelpoisuusvaatimus on pyritty ilmaisemaan mahdollisimman kattavalla tavalla ja vastaten viimeaikaista sääntelytapaa.

Markkinatuomioistuimen ylituomarilta edellytetään perehtyneisyyttä kuluttaja-asioihin.

Kilpailuneuvoston jäseniltä edellytetään puolestaan asioiden ratkaisemisessa tarvittavaa oikeudellista, taloustieteellistä tai talouden asiantuntemusta.

Ehdotettu erityinen kelpoisuusvaatimus vastaa nykyisin säänneltyjä perehtyneisyysvaatimuksia. Säännöstä voidaan soveltaa muuttuvissa olosuhteissa turvaten erityistuomioistuimessa vaadittavan asiantuntemuksen säilyminen ja kehittäminen.

4 §. *Asiantuntijajäsenet.* Pykälässä säädetään markkinaoikeuden sivutoimisista asiantuntijajäsenistä. Pykälän mukaan asioiden käsittelyyn markkinaoikeudessa osallistuu myös sivutoimisia asiantuntijajäseniä siten kuin tässä laissa, oikeusministeriön asetuksessa ja tuomioistuimen työjärjestyksessä asiaryhmittäin tarkemmin säädetään tai määrätään.

Sivutoimisten asiantuntijajäsenten kelpoisuudesta ja määräämisestä säädetään tarkemmin lain 5 §:ssä. Tuomioistuimen päätösvaltaisuudesta säädetään tarkemmin lain 9 §:ssä. Kilpailuasioiden käsittelyyn osallistuisi vähintään yksi ja enintään kolme sivutoimista asiantuntijajäsentä. Hankinta-asioissa ja muissa asioissa sivutoimiset asiantuntijat osallistuvat asian käsittelyyn asian laadun mukaan. Tuolloin sivutoimisten asiantuntijajäsenten määrä voisi olla sama kuin kilpailuasioissakin.

Sivutoimisten asiantuntijajäsenten käyttäminen jatkaisi sekä kilpailuneuvoston että markkinatuomioistuimen käsittelyperinteitä, joissa on korostettu markkinoiden ja kilpailun toimivuuden edellytysten selvittämiseksi monipuolista asiantuntemusta. Muutosta ehdotus merkitsisi lähinnä siinä suhteessa, millä tavoin kuluttajansuojakysymyksiin perehtyneet asiantuntijat valikoituvat tuomioistuimen käytettäviksi.

Oikeusministeriön asetuksella on tarkoitus säätää työjärjestystä ohjaavasti, mitä erityiskelpoisuusvaatimuksia tarvitaan eri asiaryhmissä eli eräänlaisesta rootelijaosta. Asioiden laajuuden ja monimuotoisuuden vuoksi tarkemmat määräykset esimerkiksi sivutoimisten jäsenten istuntovuoroista määrättäisiin

tuomioistuimen työjärjestyksellä. Tuomioistuimen ylituomari tai istunnon muu puheenjohtaja määräisi ministeriön asetuksen ja työjärjestyksen perusteella ratkaisukokoonpanoon kuuluvat sivutoimiset jäsenet. Lähtökohtana on, että istuntokokoonpano määrätään etukäteen ottaen huomioon asian ratkaisemisessa tarvittava asiantuntemus.

5 §. *Asiantuntijajäsenen kelpoisuus ja määrääminen.* Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto määrää markkinaoikeuteen riittävän määrän sivutoimisia asiantuntijajäseniä neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Asiantuntijajäsenen tehtävän vapautuessa kesken toimikauden jäljelle olevaksi toimikaudeksi määrättäisiin seuraaja vastaavalla tavalla. Asiantuntijajäsenillä olisi vastaava oikeus pysyä tehtävässään kuin tuomarinviran haltijoilla.

Asiantuntijajäsenet jäsenen tehtävä ei ole virka. Asiantuntijajäsenet varajäsenineen määrättäisiin tehtävänsä samalla tavoin kuin esimerkiksi hallinto-oikeuden ja vakuutus-oikeuden sivutoimiset asiantuntijajäsenet. Asiantuntijajäsenten tarkkaa määrää ei yksilöitäisi laissa eikä muussakaan säädöksessä, mikä vastaa muun ohella hallinto-oikeuksia koskevaa sääntelyä. Lähtökohtana on, että asiantuntijajäsenten määrääminen suoritetaan yhdellä päätöksellä ja että täydennykset tapahtuvat erillispäätöksin tehtävän tullessa auki. Tämä ei kuitenkaan ehdottomasti estä sitä, että valtioneuvosto voi kesken meneillään olevan toimikauden määrätä tuomioistuimeen uusia asiantuntijajäseniä. Tuolloin kysymys voi olla siitä, että tuomioistuimen asiantilanteen muutos edellyttää muutoinkin toimia tuomioistuimen henkilöresurssien vahvistamiseksi. Säännös edellyttää nimenomaisesti valtioneuvoston huolehtivan omalla päätöksenteollaan siitä, että

tuomioistuimen käytössä on riittävästi asiantuntijoita.

Asiantuntijajäsen voidaan halutessaan määrätä myös uudelle toimikaudelle, kun aikaisempi toimikausi on päättynyt. Käytännössä tuomioistuinten asiantuntijamääräykset ovat useinkin yhteiskestoltaan pitkäaikaisia.

Asiantuntijajäsenet rinnastetaan lainkäyttötoiminnassaan tuomioistuimen päätoimisiin jäseniin. Heillä on tehtävänsä aikana tuomareihin rinnastettava virassapysymisoikeus. Heihin sovelletaan myös tuomareiden esteellisyyttä koskevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kilpailu- ja hankinta-asioihin osallistuvien asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimuksista. Heiltä edellytettäisiin ylemmän korkeakoulututkinnon lisäksi perehtyneisyyttä kilpailuoikeuteen, hankintatoimeen, taloustieteeseen, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

Perehtyneisyys hankintatoimeen on aikaisempiin kelpoisuusvaatimuksiin verrattuna täsmällisempi kuin yleisluontoinen vaatimus perehtyneisyydestä kilpailuoikeuteen tai taloudellisiin kysymyksiin. Uuden kelpoisuusvaatimuksen lisäämistä pidetään tarpeellisena erityisesti ottaen huomioon hankinta-asioiden määrä.

Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin vastaavasti, että markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyyn osallistuvat asiantuntijajäsenet ovat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Heiltä edellytettäisiin perehtyneisyyttä kuluttajansuojaan, markkinointiin, elinkeinoelämän tai taloudellisiin kysymyksiin.

Ehdotukseen ei tältä osin sisälly markkinatuomioistuintyöryhmän ehdottamaa vaatimusta perehtyneisyydestä pankki- ja rahoitustoimintaan. Ehdotuksessa on katsottu, että kelpoisuusvaatimukset esitetyssä muodossa kattavat myös tämän osa-alueen. Käytännössä pankki-, rahoitus- tai vakuutustoimintaa koskevia asioita ei juurikaan ole käsitelty markkinatuomioistuimessa.

Kilpailuneuvostossa on sen sijaan käsitelty

muun ohella vakuutusalaa koskevia järjestelyjä.

Asiaa valmisteltaessa on tuotu esille, että asiantuntijajäsenten perehtyneisyysvaatimuksissa tulisi myös ottaa huomioon kansanterveydelliset kysymykset koskien erityisesti alkoholi- ja tupakkalainsäädännön soveltamista. Tällaista perehtyneisyyttä ei esitykseen ole kuitenkaan sisällytetty, koska tuotevalvontakeskus voi ensi asteen viranomaisena hankkia itse tarvittavaa selvitystä. Lisäksi markkinaoikeus voi hankkia omasta aloitteestaan tarvittavaa selvitystä eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain nojalla.

6 §. *Tuomarinvalla ja -vakuutus.* Pykälän mukaan markkinaoikeuden jäsenen ja asiantuntijajäsenen on vannottava tuomarinvalla tai annettava tuomarinvakuutus markkinaoikeudessa siten kuin oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 a ja 7 §:ssä säädetään, jollei hän ole tehnyt sitä aikaisemmin.

7 §. *Markkinaoikeussihteerit.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että markkinaoikeudessa on tarpeellinen määrä markkinaoikeussihteereitä. Koska markkinaoikeussihteerit osallistuvat lainkäyttötoimintaa asioiden valmistelijoina, heidän kelpoisuusvaatimuksenaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto.

Virkanimike on muodostettu samalla tavalla kuin hallinto-oikeuksissa esittelijöinä toimivien hallinto-oikeussihteerien virkanimike. Sihteeri-nimike on sinänsä vakiintunut tuomioistuimessa toimivien esittelijöiden virkanimikkeeksi Poikkeuksen tästä nimikelinjasta muodostavat hovioikeudet.

Markkinaoikeussihteereille ei asetettaisi tutkintovaatimuksen lisäksi erityistä kelpoisuusvaatimusta. Käytännössä tuomioistuimessa työskentely edellyttää kuitenkin jonkinlaista perehtyneisyyttä tuomioistuimen toimivaltaan kuuluviin asioihin.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinaoikeussihteeri nimitetään siten kuin oikeusministeriön asetuksella tarkemmin säädetään. Ministeriön asetuksessa on tarkoitus säätää, että markkinaoikeussihteerin nimittää markkinaoikeuden täysistunto.

Säännös vastaa monijäsenisten tuomioistuinten esittelijöiden nimittämistä koskevaa menettelyä.

3 luku. Asioiden käsittely

8 §. *Jaostot.* Pykälän mukaan markkinaoikeus toimii jaostoihin jakautuneena siten kuin tuomioistuimen työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

Hallituksen esityksessä on tavoiteltu tuomioistuimen työskentelyn turvaamiseksi mahdollisimman joustavia ja käytännön ratkaisutoiminnan tarpeet huomioon ottavia säännöksiä. Tähänastisen soveltamiskäytännön perusteella tuomioistuimen jutuista suurin osa tulee olemaan hankinta-asioita. Erilaiset kilpailuasiat muodostaisivat hankinta-

asioiden lukumäärään nähden selvästi vähäisemmän ryhmän, mistä sinänsä ei voida tehdä päätelmiä käsittelyyn vaadittavien työpanosten suhteesta näissä kahdessa ryhmässä. Markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyyn voidaan arvioida kuluvan vähäisempi työpanos kuin kilpailuasioihin.

Koska kysymyksessä on kahden erityyppisen lainkäyttöelimen yhdistäminen, ehdotetaan säädettäväksi, että tuomioistuimen kukin jaosto keskittyy ensisijaisesti kilpailu- ja hankintalainsäädännön tai markkinaoikeudellisen lainsäädännön alaan kuuluvien asioiden käsittelyyn. Jaostojakoa ei kuitenkaan ehdoteta määriteltäväksi lain tasolla tarkemmin esimerkiksi siten, että tuomioistuimen todettaisiin toimivan kahtena jaostona.

Tuomioistuimen henkilöresurssit sekä käsiteltävien asioiden jakauma huomioon ottaen tuomioistuimen työskentely edellyttää, että jaostojaosta riippumatta henkilökuntaa voidaan käyttää tarvittaessa kaikenlaisien tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden käsittelyyn.

9 §. *Päätösvaltaisuus.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeuden yksi lainoppinut jäsen voi tehdä ratkaisun, jos valitus, hakemus tai asiassa esitetyt vaatimukset on peruutettu kokonaisuudessaan tai asia jätetään tutkimatta tai sillensä. Lainoppinut jäsen voi päättää myös väliaikaisista

kielloista ja valmistelussa tarpeellisista toimista.

Ehdotus vastaa kilpailuneuvostolain 4 §:n 2 momenttia siltä osin kuin siinä säädetään kilpailuneuvoston puheenjohtajan toimivaltuuksista yksin ratkaista asiassa tarpeelliset valmistelevat toimet. Ehdotus vastaa myös markkinatuomioistuinlain 11 §:ssä säädettyjä markkinatuomioistuimen puheenjohtajalle kuuluvia toimivaltuuksia yksin päättää asian sillensä jättämisestä.

Pykälän 1 momentin säännöksillä on vastaavuutta myös muuhun lainsäädäntöön. Hallinto-oikeuslain 12 §:n mukaan hallinto-oikeuden yksi jäsen voi tehdä ratkaisun asiassa, jos valitus tai muussa hallintolainkäyttöasiassa esitetyt vaatimukset on peruutettu kokonaan. Yksi jäsen voi myös päättää, että asiassa toimitetaan suullinen käsittely tai katselmus, ja tehdä niiden toimittamiseen liittyvät ratkaisut sekä päättää myös muista asian valmisteluun liittyvistä toimenpiteistä.

Esityksessä ei ehdoteta säännöstä siitä, että yksi jäsen voisi tehdä ratkaisun merkitykseltään vähäisessä asiassa. Tällainen säännös sisältyy tällä hetkellä kilpailuneuvostolakiin, jonka mukaan puheenjohtaja voi kilpailuneuvoston määräämissä rajoissa käsitellä ja ratkaista merkitykseltään vähäiset asiat.

Vastaavan sääntelyn pois jättämisen perusteena on erityisesti se, että voimassa oleva säännös on tarkoitettu sovellettavaksi muuntotyypisessä lainkäyttöelimestä kuin varsinaisessa tuomioistuimessa ja että merkitykseltään vähäisten asioiden ennakkollista määräämistä ei voida jättää tuomioistuimen itsensä ratkaistavaksi tai määriteltäväksi. Sääntelytapa edellyttäisi, että laissa määriteltäisiin yleisluontoisesti vähäisten asioiden tunnusmerkit.

Käytännössä vähäiset asiat voidaan ratkaista nopeasti normaalikokoonpanossakin. Vähäisen asian tunnistaminen voi sitä paitsi aiheuttaa kohtuullisesti työtä ja viedä käsittelyaikaa, jonka kuluessa asia olisi voitu jo normaalisti ratkaista.

Momentin viimeisen virkkeen mukaan markkinaoikeus olisi edellä tarkoitetuissa prosessuaalisissa kysymyksissä päätösvaltainen myös sellaisessa

kokoonpanossa, johon kuuluu enintään kolme jäsentä. Enintään kolmen jäsenen kokoonpanoa voitaisiin käyttää esimerkiksi niissä kilpailuoikeudellisissa kysymyksissä, joissa tuomioistuimen prosessitoimella voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinaoikeus on muutoin päätösvaltainen kokoonpanossa, johon kuuluu kolme lainoppinutta jäsentä. Kilpailunrajoituslain mukaisten asioiden käsittelyyn osallistuu lainoppineiden jäsenten lisäksi vähintään yksi ja enintään kolme sivutoimista asiantuntijajäsentä.

Momentin säännös ratkaisukokoonpanon vahvuudesta vastaa kilpailu- ja markkinatuomioistuintyöryhmän ehdotusta asioiden käsittelystä yhdistetyssä tuomioistuimessa. Se poikkeaa

kilpailutuomioistuintoimikunnan ehdotuksesta muun ohella siitä syystä, että toimikunta ehdotti uuteen tuomioistuimeen vain neljän tuomarin viran perustamista. Toimikunnan ehdotuksessa ratkaisunvoipa kokoonpano olisi kilpailuasioissa koostunut kahdesta lakimiesjäsenestä ja neljästä sivutoimisesta asiantuntijasta.

Ehdotus ratkaisunvoivasta kokoonpanosta vastaa lakimiesjäsenten osalta hallinto-oikeuksien normaalia kokoonpanoa.

Kokoonpanossa on lisäksi otettu huomioon, että tuomioistuimen ratkaisu ei voisi syntyä sivutoimisten asiantuntijajäsenten muodostamalla enemmistöllä.

Tasatilanteessa, jossa kokoonpanossa on kolme tuomaria ja kolme sivutoimista jäsentä, istunnon puheenjohtajan ääni ratkaisee. Rikkomusmaksun ja uhkasakon tuomitsemisessa voittaa tasatilanteessa kuitenkin lievempi kanta.

Pykälän 3 momentin mukaan hankinta-asian ja muun tässä laissa tarkoitetun asian käsittelyyn voi asian laadun sitä edellyttäessä osallistua edellisessä momentissa mainittu määrä sivutoimisia asiantuntijajäseniä.

Hankinta- ja markkinaoikeudellisissa asioissa tuomioistuimen olisi lisäksi mahdollista käyttää kokoonpanoa, johon kuuluu yksi lainoppinut jäsen vähemmän kuin tuomioistuimen normaaliin ratkaisukokoonpanoon. Kahden lainoppineen jäsenen lisäksi kokoonpanoon kuuluisi

enintään kaksi sivutoimista asiantuntijajäsentä. Supistetussakin kokoonpanossa asiantuntijajäseniä käytettäisiin momentissa mainitun pääsäännön mukaan eli, jos asian laatu sitä edellyttää. Supistettua kokoonpanoa voitaisiin asioissa, joissa ratkaisukäytäntö on vakiintunutta.

Asiaa valmisteltaessa on tuotu esille, ettei sivutoimisten asiantuntijajäsenten käyttötarve ole sama kaikissa asiaryhmissä. Kilpailuasioita vähäisempi asiantuntijoiden käyttötarve voi liittyä hankinta-asioihin sekä eräisiin markkinaoikeudellisiin asioihin. Viimeksi mainitussa asiaryhmässä kuluttajansuojakysymysten asiantuntemus ei ole aina keskeistä esimerkiksi ratkaistaessa kahden elinkeinonharjoittajan välisiä kanteita sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisesti.

Hankinta-asioiden käsittelyssä voidaan sen sijaan asian laadusta riippuen tarvita sellaistaakin asiantuntemusta, jota tuomioistuimella itsellään ei ole. Hankinnassa voidaan tarvita tarkempaa tietoa esimerkiksi teknisistä eritelmistä sen arvoitelemiseksi, täyttääkö menettely muutoin hankintalainsäädännön edellytykset. Tämän tilapäisesti tarvittavan asiantuntemuksen tuomioistuin voi saada käyttöönsä käyttämällä hallintolainkäyttölain mukaisen selvittämisvelvollisuutensa rajoissa ulkopuolista asiantuntemusta.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että asiantuntijajäsenten käyttö olisi hankinta-asioissa ja markkinaoikeudellisissa asioissa tuomioistuimen vapaammin harkittavissa. Tuota harkintaa kuitenkin rajoittaisi vaatimus asian laadun huomioon ottamisesta.

Pykälän 4 momentin mukaan sivutoimiset asiantuntijat määrättäisiin asian käsittelyyn ratkaisukokoonpanon puheenjohtajan määräyksestä oikeusministeriön asetuksessa ja tuomioistuimen työjärjestyksessä tarkemmin määriteltujen periaatteiden mukaisesti. Huomiota tulee ensisijaisesti kiinnittää jutussa tarvittavaan asiantuntemukseen. Käytännössä

määräminen voisi perustua myös siihen, että sivutoimisten asiantuntijajäsenten työ määrä jakautuu tasaisesti. Tämä voidaan varmistaa

esimerkiksi etukäteen tietyksi ajanjaksoksi vahvistetulla istuntosuunnitelmalla.

Markkinatuomioistuineläkiin on lisätty syyskuun 2001 alusta säännös, joka koskee esteellisyysväitteen ratkaisemista (lainmuutos 446/2001). Uudessa tuomioistuimessa ei tarvita vastaavaa säännöstä, joten esteellisyysväitteet voidaan ratkaista siten kuin laissa oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (441/2001) säädetään.

10 §. *Vahvennettu istunto.* Markkinaoikeudessa olisi pykälän mukaan mahdollista käyttää vahvennettua istuntoa. Tällaiseen istuntoon määräämisestä säädetään 11 §:ssä. Vahvennettua istuntoa käytettäisiin tuomioistuimessa lainkäyttöasioissa täysistunnon sijasta.

Vahvennetun istunnon päätösvaltaisuudesta säädetäisiin siten, että tuomioistuin on tuolloin päätösvaltainen kokoonpanossa, johon kuuluu neljä tuomioistuimen jäsentä. Tämän lisäksi asian laadusta riippuen vahvennettuun istuntoon voisi osallistua enintään neljä sivutoimista asiantuntijajäsentä. Vahvennettua istuntoa olisi mahdollista käyttää suoraan asian ensimmäisessä käsittelyssä tai siten, että kysymyksessä on pienemmässä istutkokokoonpanossa käsitellyn asian uudelleen käsittelystä.

Asiassa, jossa on järjestetty suullinen käsittely tai markkinaoikeuden muu istunto, jossa on vastaanotettu suullista todistelua, vahvennettuun istuntoon määräämistä tulisi käyttää harkiten, koska suuremmassa kokoonpanossa olisi jäseniä, jotka eivät ole osallistuneet aikaisempaan käsittelyyn ja siten muodostaneet henkilökohtaisesti mielipidettä kuulemansa todistelun perusteella.

11 §. *Vahvennettuun istuntoon määräämien.* Pykälässä säädetään lainkäyttöasian määräämisestä vahvennetun istunnon käsiteltäväksi. Pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä asian määräämiselle vahvennettuun istuntoon on, että asialla saattaa olla periaatteellista merkitystä lain soveltamisen kannalta. Vahvennettuun istuntoon voitaisiin määrätä asioita myös oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden turvaamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan ylituomarin tehtäviin kuuluu määrätä vahvennetun istunnon järjestämisestä sekä siinä käytettävästä kokoonpanosta. Jos asiassa on järjestetty aikaisempi käsittely, tuon aikaisemman käsittelyn jäsenet ja asiantuntijajäsenet on määrättävä osallistumaan myös asian jatkokäsittelyyn. Jos aikaisempaan kokoonpanoon on kuulunut esimerkiksi kolme jäsentä ja kaksi asiantuntijajäsentä, ylituomari voi määrätä asian laadun mukaisesti kokoonpanoon vielä yhden jäsenen sekä enintään kaksi asiantuntijajäsentä. Vahvennetun istunnon puheenjohtajasta ei ehdoteta säädettäväksi erikseen. Näin ollen istunnon puheenjohtajana voi toimia joko tuomioistuimen ylituomari tai markkinaoikeustuomari.

12 §. *Hallinto asian käsittely täysistunnossa.* Pykälässä säädetään hallinnollisten asioiden käsittelystä täysistunnossa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin täysistunnon päätösvaltaisuudesta. Hallintoasiassa täysistunto olisi päätösvaltainen, kun istunnon puheenjohtajana toimii ylituomari tai tämän sijainen ja ratkaisuun osallistuu vähintään kolme markkinaoikeustuomaria.

Tarkemmat säännökset annettaisiin pykälän 2 momentin mukaan oikeusministeriön asetuksella. Täysistuntoa käytettäisiin muun ohella nimitettäessä markkinaoikeussihteereitä.

13 §. *Asian valmistelu.* Pykälän mukaan asioiden valmistelusta huolehtivat lainoppineet jäsenet. Markkinaoikeussihteerit osallistuisivat asian valmisteluun lainoppineiden jäsenten ohjeiden mukaisesti.

Pykälässä ehdotetun mukaisesti markkinaoikeuden ratkaisuja ei tehtäisi monijäsenisissä tuomioistuimissa yleiseen tapaan lakimieskoulutuksen saaneen esittelijän esittelystä taikka tuomioistuimen jonkin jäsenen suorittamasta esittelystä. Ehdotus ei myöskään vastaa kilpailuneuvoston tämänhetkisiä menettelysäännöksiä. Kilpailuneuvostolain 5 §:n mukaan kilpailuneuvoston sihteeri valmistelee ja esittelee kilpailuneuvostossa käsiteltävät asiat.

Markkinatuomioistuimessa olevalla

sihteerillä ei puolestaan ole lainkäyttöllisiä esittelytehtäviä.

Markkinatuomioistuinasetuksen 3 §:n mukaan markkinatuomioistuimen sihteeri valmistelee ja esittelee markkinatuomioistuimen ja sen ylituomarin ratkaistaviksi kuuluvat hallintoasiat. Sihteerin tehtävänä on myös avustaa ylituomarin tai markkinatuomioistuimen varapuheenjohtajan ohjeiden mukaan asioiden vireilletuloon liittyvissä tehtävissä sekä asioiden valmistelussa.

Ehdotettuun työskentelymuotoon on päädytty useasta syystä. Erityisesti kilpailuasi-oissa aineisto voi olla varsin laajaa, jolloin asian valmistelua voidaan käytännössä joutua jakamaan useammalle tuomioistuimen lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluvalla. Jos asiat päätettäisiin esittelystä, jouduttaisiin useamman henkilön työpanosta kokoamaan lähinnä vain muodollisista syistä yhteen. Hankinta-asioissa puolestaan tuomioistuin joutuu toimimaan tilanteessa, jossa hankintamenettely voi olla lähes missä vaiheessa tahansa. Käsittely hankinta-asiassa edellyttää ripeitä toimia ja yhteydenottoja hankintayksikköön ja mahdollisesti muihin hankintaan osallistuviin. Myös näissä tilanteissa valmistelua ja valmisteluvastuuta voidaan joutua jakamaan usealle henkilölle.

Ehdotettuun ratkaisuun on päädytty myös siitä syystä, että markkinaoikeus joutuu käyttämään suhteellisesti enemmän valmisteluistuntoja ja suullisia käsittelyjä kuin hallinto-oikeudet. Valmisteluvastuuta kuuluu luontevasti siten tuomioistuimen jäsenille, joskin myös markkinaoikeussihteereille voidaan osoittaa vaativia valmistelutehtäviä.

Valmistelutehtävät voivat sinänsä olla lähellä esittelytehtäviä, esimerkiksi erilaisten tiivistelmien laatimista asian aikaisemmista vaiheista tai vertailujen tekemistä oikeuskäytännöstä. Markkinaoikeussihteerit voisivat myös avustaa ratkaisuehdotuksen muotoilussa.

Ehdotettu valmistelu- ja työskentelymalli soveltuu tuomioistuimessa niin markkina- kuin kilpailu- ja hankinta-asioidenkin käsittelyyn. Se korostaa tuomioistuimen kaikkien lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluvien asiantuntijuutta ja soveltuu siten hyvin

käytettäväksi nimenomaisesti erityistuomioistuimessa.

Tuomioistuinten jäsenten ja markkinaoikeussihteerien virkavastuu ei ehdotetussa mallissa kanavoituisi esittelymenettelyssä esitettyihin eriäviin mielipiteisiin. Markkinaoikeussihteerit vastaavat luonnollisesti muutoinkin suorittamistaan virkatoimista ja -tehtävistä. Jäsen voi puolestaan jättää eriävän mielipiteensä ollessaan ratkaisun lainmukaisuudesta eri mieltä muun kokoonpanon kanssa.

14 §. *Menettely markkinaoikeudessa.* Pykälän 1 momentin mukaan asian käsittelyyn markkinaoikeudessa noudatettavasta menettelystä säädetään erikseen. Kilpailuasioiden käsittelystä säädetään kilpailunrajoituslaissa ja julkisista hankinnoista puolestaan hankintalaissa ja siihen liittyvissä asetuksissa. Käsittelyyn sovelletaan näissä asioissa lisäksi siltä osin kuin muussa laissa ei toisin säädetä yleislakina hallintolainkäyttölakia. Muuta käsittelyssä huomioon otettavaa lainsäädäntöä on muun ohella tiedoksiannosta hallintoasioissa annettu laki, jonka mukaisesti tuomioistuimen tulee toimittaa tiedoksiannot asian käsittelyn kuluessa.

Eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annettavassa laissa säädetään puolestaan kuluttajansuojalain ja muiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä markkinaoikeudessa. Tuota käsittelylainsäädäntöä täydentää puolestaan oikeudenkäymiskaaren säännökset riita-asioiden käsittelystä. Tiedoksiantamista koskevat säännökset ovat niin ikään oikeudenkäymiskaareissa.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinaoikeuden päätökseen haetaan muutosta siten kuin siitä erikseen säädetään. Kilpailuasioiden muutoksenhausta säädetään kilpailunrajoituslaissa ja hankinta-asioiden muutoksenhausta hankintalaissa. Muutoksenhaun menettelysäännökset sisältyvät näissä asiaryhmissä hallintolainkäyttölakiin. Muutoin muutoksenhausta säädetään eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annettavassa laissa. Markkinaoikeudellisten

asioiden muutoksenhaussa menettelysäännökset ovat oikeudenkäymiskaassa.

15 §. *Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuus.* Pykälän mukaan suullinen käsittely on toimitettava suljetuin ovin lain 1 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa (kilpailu- ja hankinta-asiat), jollei tuomioistuin toisin päättä. Muutoin asioiden käsittelyssä noudatetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia.

Säännös kilpailu- ja hankinta-asioiden suljetusta suullisesta käsittelystä vastaa kilpailuneuvostolain 12 §:n 1 momenttia. Ehdotusta valmisteltaessa lähtökohtana on pidetty, että kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen nykyisiä käsittelysäännöksiä ei muuteta, jollei muuttamiseen ole esimerkiksi lainkäyttöelimen tuomioistuimeksi muuttamisesta johtuvia lakitekknisiä tai muita syitä. Muutostarpeita harkittaessa on lisäksi otettu huomioon vireillä olevat muut selvitykset. Oikeudenkäyntien julkisuutta tarkastellaan oikeusministeriön asettamassa toimikunnassa, jonka määräaika päättyy syyskuun lopussa 2001.

Kilpailu- ja hankinta-asioissa noudatetaan hallintolainkäyttölain mukaista oikeudenkäyntijärjestystä, mikä merkitsee, että suullinen käsittely ei ole pääkäsittelyyn rinnastettava käsittely ja että käsittelyä voidaan tämän jälkeen vielä jatkaa kirjallisesti. Lähtökohtana suljettu käsittely turvaa tuomioistuimen selvittämistehtävää ja asianosaisten oikeusturvaa paremmin kuin käsittelyn yleisöjulkisuus.

Viittauksella oikeudenkäynnin julkisuudesta annettuun lakiin tarkoitetaan ennen kaikkea viimeksi mainitun lain 5 ja 9 §:ää. Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 5 §:ssä säädetään harkinnanvaraisesti suljetusta käsittelystä. Lain 5 §:n 1 momentin säännökset eivät sovellu markkinaoikeuden käsittelyyn kilpailu- ja hankinta-asioissa. Sen sijaan sovellettavaksi tuleva säännös voi olla lain 5 §:n 2 momentin 1 kohta, jonka mukaan tuomioistuin voi päättää, että suullinen käsittely toimitetaan tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, kun siinä esitetään salassa pidettävä asiakirja tai ilmaistaan tieto, josta on säädetty vaitiolovelvollisuus.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Mitä asiakirjasta säädetään, koskee myös muuta oikeudenkäyntiaineistoa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään puolestaan sen 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa, että salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävä tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta. Salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa. Viimeksi mainittuja asiakirjoja koskeva vahinkoedellytyksinen salassapito kuitenkin väistyy, jos kysymys on kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyys- suojaamisesta tai toiminnasta häittää kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksista ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.

Salassapidosta, joka koskee asiakirjoja, jotka sisältävät tietoja julkisyhteisön liike- tai ammattisalaisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 17 kohdassa vastaavalla tavalla kuin edellä mainitussa 20 kohdassa. Tiedon antaminen julkisyhteisön muusta liiketoimintaa koskevasta seikasta on 20 kohdassa tarkoitettu tavoin rajattu vahinkoedellytyslausekkeella ja sillä, että tiedon antaminen saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin.

Jos suullinen käsittely on oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 5 §:n nojalla ollut kokonaan tai osaksi suljettu tai jos siinä on esitetty salassa pidettävä asiakirja tai esine taikka ilmaistu tieto, josta on säädetty salassapitovelvollisuus, tuomioistuin voi päättää, että oikeudenkäyntiaineisto on sovellettuja lainkohtia ja tuomiolauselmaa lukuun ottamatta pidettävä tarpeellisin osin

salassa määräajan, kuitenkin enintään 40 vuotta päätöksen antamisesta.

Edellä mainitut säännökset tulevat sovellettavaksi myös markkinaoikeudessa järjestetyssä kilpailu- tai hankinta-asian suullisessa käsittelyssä. Sovellettaviksi tulevat luonnollisesti myös ne oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain säännökset, jotka koskevat istunnon puheenjohtajan toimia ja erillisen muutoksenhaun kieltoa näihin toimiin.

Oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lain säännöksiä sovellettaisiin myös markkinaoikeuden käsittelyyn silloin, kun kysymyksessä on eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa tarkoitettu asia. Näissä asioissa ei tarvita erityistä sääntelyä kilpailu- ja hankinta-asoiden tapaan koskien suullista käsittelyä. Sääntely vastaa tältä osin myös aikaisempaa sääntelyä, sillä oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain säännöksiä on sovellettu lain 1 §:n mukaan käsittelyyn markkinatuomioistuimissa.

Pykälässä säädettäisiin muutoin, että markkinaoikeuden toimintaan sovelletaan lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Voimassa olevan lain mukaan kilpailuneuvoston asiakirjat ovat ei-julkisia, jollei kilpailuneuvosto itse toisin päättä. Julkisuussäädännön uudistukseen kilpailuneuvoston asiakirjojen julkisuutta koskevia säännöksiä ei sisällytetty, koska kilpailuneuvoston asema oli erillisen selvityksen kohteena (HE 30/1998 vp s. 41). Nykyinen sääntelytapa on ongelmallinen suhteessa perustuslain 12 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Perustuslain mainitun säännöksen mukaan jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Kilpailuneuvoston päätösten julkisuutta koskeva nykyinen säännös on myös muutoilultaan ongelmallinen, koska siinä ei ole ei ole rajattu päätöksen julkisuuden rajoittamista päätöksen lopputuloksen osalta. Siinä pidetään lisäksi salassapitoperusteina vain liike- ja ammattisalaisuutta, kun

tosiasiassa kilpailu- ja hankinta-asioissa voi olla myös muita julkisuuslain mukaisia salassapitoperusteita.

Julkisuuslaki koskee soveltamisalaltaan myös tuomioistuimia ja muita lainkäyttöelimiä. Mikäli kilpailuneuvoston asiakirjoja koskeva sääntely jätettäisiin voimaan nykyisellään, merkitsisi se olennaista poikkeusta muita tuomioistuimia ja lainkäyttöelimiä koskevaan sääntelyyn. Tällaiseen poikkeukseen ei enää ole syytä. Sääntely on ollut käytännön tarpeista ymmärrettävää kilpailuneuvoston toimikaudella, kun vastuu toiminnasta on ollut pitkälti valmistelijoilla ja varsinainen lainkäyttöhenkilöstö on ollut tehtävässään sivutoimista. Korkeimman hallinto-oikeuden nykyistä julkisuuslakia koskevassa oikeuskäytännössä viranomaiselle aiheutuvaa vaivaa tai työtä, joka aiheutuu asiakirjojen julkisen ja salassa pidettävän osuuden erottelusta, ei ole hyväksytty salassapidon perusteeksi.

Lakiin ei muutoksen johdosta ole enää tarpeen myöskään sisällyttää erityisiä säännöksiä asianosaisten oikeuksista, joista säädetään kattavasti julkisuuslaissa.

Julkisuussääntelyn muutoksen voidaan arvioida merkitsevän uuden tuomioistuimen hallinnollisen työmäärän kasvua, koska tuomioistuimelle tulevat asiakirjat sisältävät lähes poikkeuksetta liike- ja ammattisalaisuuden suojan piiriin kuuluvia asiakirjoja tai tietoja. Tuomioistuimeen tulevista asiakirjoista on kuitenkin suuri osa toisen viranomaisen käsittelyssä syntyneitä asiakirja-aineistoa, jonka asianomainen viranomainen on ollut julkisuuslain nojalla velvollinen itse luokittelemaan julkisiin ja salassapidettäviin asiakirjoihin.

Uuden sääntelyn tarkoituksena on suojata toisaalta asianomaisten oikeuksien ja toisaalta laajemman yleisöjulkisuuden toteutumista. Käytännön toiminnassa on huolehdittava siitä, että kilpailijoiden ja muiden alalla toimivien intressit ovat erotettavissa kansalaisten julkisuuslain mukaisista oikeuksista. Julkisuuslain soveltaminen saattaa sinänsä aiheuttaa tarvetta tarkistaa tuomioistuimen henkilöstöresurssien riittävyttä.

4 luku. Erinäiset säännökset

16 §. *Virkasyyte*. Pykälässä säädettäisiin markkinaoikeuden ylituomarin, markkinaoikeustuomarin, asiantuntijajäsenen ja markkinaoikeussihteerin virkasyytepaikasta. Pykälän mukaan virkasyytteen käsittely kuuluisi lainkäyttöön osallistuvan henkilöstön osalta Helsingin hovioikeuden toimivaltaan.

Säännös vastaa aikaisemmista säännöksistä markkinatuomioistuinlain 19 §:ää, jonka mukaan markkinatuomioistuimen puheenjohtajaa ja jäsentä syytetään virkavirheestä Helsingin hovioikeudessa. Kilpailuneuvoston puheenjohtajan, jäsenen ja sihteerin virkasyytepaikka oli myös aikaisemmin Helsingin hovioikeus. Kilpailuneuvostosta annetun lain 12 § on kuitenkin kumottu virkasyytteiden oikeuspaikkaa koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa (HE 57/2000 vp) joulukuun alusta 2000. Hallituksen esityksessä katsottiin, ettei kilpailuneuvostoa koskevan sääntelyn säilyttämiseen ollut perusteita, koska kilpailuneuvosto ei kuulu tuomioistuinlaitokseen eikä sen asemaa ole kaikilta osin muutoinkaan järjestetty tuomioistuinten riippumattomuudelle asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Hovioikeuslain muuttamisesta annetun lain (957/2000) mukaan hovioikeus käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena syyteasiat, jotka koskevat sen alaisten käräjäoikeuksien tuomareiden ja siten kuin laissa säädetään myös muiden tuomioistuinlaitoksen virkamiesten ja yleisten syyttäjien virkarikoksia. Työtuomioistuimesta annetun lain 40 §:n muuttamisesta annetun lain (959/2000) mukaan työtuomioistuimen presidenttiä, työtuomioistuinneuvosta, jäsentä, varajäsentä ja sihteeria syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa. Vakuutus oikeudesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (951/1988) mukaan vakuutusylituomaria ja vakuutus oikeuden muuta jäsentä syytetään virkavirheestä Helsingin hovioikeudessa.

Uuden erityistuomioistuimen osalta virkasyytteiden käsittelypaikka on perusteltua säilyttää muiden

erityistuomioistuinten jäsenten ja muuten lainkäyttöön osallistuvan henkilöstön virkasyytepaikkaa vastaavana.

17 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset*. Pykälän 1 momentin mukaan tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annettaisiin oikeusministeriön asetuksella. Tuomioistuuksia koskevissa asetuksissa ei säädätä periaatteellisesti niin merkittävistä asioista, että niitä annettaessa tulisi käyttää perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti valtioneuvoston asetusta. Tämän mukaisesti myös markkinaoikeutta koskevat alemmanasteiset oikeussäännöt annettaisiin oikeusministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan työskentelyn järjestämisestä markkinaoikeudessa määrättäisiin tarkemmin tuomioistuimen työjärjestyksessä, jonka ylituomari vahvistaa. Työjärjestyksen käyttöä ja sisältöä on selostettu jo edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa. Ehdotettu säännös vastaa muita tuomioistuuksia koskevaa sääntelyä.

5 luku. Voimantulo ja siirtymäsäännökset

18 §. *Voimaantulo*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002. Käytännössä voimaantuloajankohta ei sovi yhteen kilpailuneuvoston tällä hetkellä kolmivuotisen toimikauden kanssa. Kilpailuneuvosto joudutaan syksyllä 2001 nimittämään vielä uuden tuomioistuimen perustamiseen asti ulottuvaksi toimikaudeksi. Pykälän 2 momentin mukaan, mitä muussa laissa tai asetuksessa säädetään markkinatuomioistuimesta tai kilpailuneuvostosta, koskee tämän lain voimaantultua markkinaoikeutta.

Hallituksen esityksessä on pyritty tekemään kattavasti organisaatiomuutoksesta johtuvat lakitekniset muutokset. Säännöksen tarkoituksena on siten vain varmistaa, että organisaatiomuutos ei aiheuta välittömiä muutostarpeita muussa lainsäädännössä.

Pykälän 3 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tällaisia toimia ovat muun ohella uuden tuomioistuimen toimintajärjestelyt, virkojen siirtojärjestelyt

ja täyttämisyjärjestelyt ja muut käytännön järjestelyt.

19 §. *Vireillä olevat asiat.* Pykälässä säädetään, että tämän lain voimaan tullessa markkinatuomioistuimessa ja kilpailuneuvostossa vireillä olevat asiat siirtyvät käsiteltäviksi markkinaoikeudessa.

Ehdotusta valmisteltaessa harkittiin sääntelyä, jonka mukaan markkinatuomioistuin ja kilpailuneuvosto olisivat voineet jatkaa tietyin edellytyksin aloittamansa asian käsittelyn loppuun. Tämä olisi koskenut esimerkiksi sellaista kilpailuasiasia, jossa kilpailuneuvosto olisi juuri ennen lain voimaantuloa ehtinyt suorittaa suullisen käsittelyn.

Tällaiseen sääntelyyn ei ole päädytty, koska kilpailuneuvostolla ja markkinatuomioistuimella on kuitenkin mahdollisuus sinänsä tiukkojen käsittelyaikojen puitteissa järjestellä asioiden käsittelyä niin, ettei suullisia käsittelyjä tai markkinatuomioistuimen käsittelyjä ajoiteta juuri välittömästi toimikauden loppuun ja että tuomioistuin ja kilpailuneuvosto myös pystyvät antamaan niissä jutuissa, joiden käsittely on edennyt pitkälle, ratkaisunsa ennen uuden tuomioistuimen toiminnan aloittamista.

20 §. *Henkilöstöjärjestelyt.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinatuomioistuimen ylituomari siirretään tämän lain voimaan tullessa hoitamaan markkinaoikeuden ylituomarin virkaan enintään siksi määräajaksi, joka päättyy samanaikaisesti kuin aikaisemmin alkanut markkinatuomioistuimen ylituomarin toimikausi. Määräaika päättyy viimeistään elokuun lopussa 2002. Ylituomaria ei siirretä taustavirkansa (käräjätuomari) vuoksi suoraan uuden tuomioistuimen tuomarin virkaan. Kaikki markkinaoikeuden tuomarin virat täytetään normaalin hakumenettelyn kautta.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinatuomioistuimen muut virkamiehet sekä heidän virkansa siirretään tämän lain voimaan tultua markkinaoikeuteen oikeusministeriön päätöksellä. Viran siirtäminen ei edellytä asianosaisen suostumusta.

Momentissa tarkoitettua vastaavaa sääntelyä

on käytetty aikaisemmin siirrettäessä hallinto-oikeuksien ja maaoikeuksien muuta kuin lainkäyttöhenkilöstöä.

Pykälän 3 momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön palveluksessa olevat vakinaiset virkamiehet, jotka on osoitettu kilpailuneuvoston käytettäviksi, sekä heidän virkansa siirretään tämän lain voimaan tullessa markkinaoikeuteen oikeusministeriön päätöksellä. Viran siirtäminen ei edellytä virkamiehen suostumusta.

1.2. Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentin mukaan tässä laissa säädetään markkinaoikeuslain 1 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen asioiden vireilletulosta ja käsittelystä markkinaoikeudessa.

Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä olisi uusi. Se korvaisi markkinatuomioistuinlain, jossa säädetään markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden vireilletulosta ja käsittelystä. Markkinatuomioistuinlaissa säädetään myös nykyisen tuomioistuimen organisaatiosta ja päätösvaltaisuudesta. Nämä säännökset uudesta tuomioistuimesta sisältyisivät markkinaoikeuslakiin.

Pykälän 2 momentin mukaan asioiden käsittelystä ja vireilletulosta markkinaoikeudessa voidaan lailla säätää erikseen. Säännös vastaa nykytilaa, sillä myös markkinatuomioistuimessa käsitteeseen tulevista asioista säädetään osittain muualla kuin markkinatuomioistuinlaissa.

2 §. *Markkinaoikeudelliset asiat.* Pykälässä lueteltaisiin markkinaoikeuden käsiteltäväksi muun kuin hankinta- tai kilpailulainsäädännön nojalla kuuluvat asiat. Termi ”markkinaoikeudelliset asiat” olisi sinänsä uusi. Sillä kuvattaisiin markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvia muita kuin kilpailu- ja hankinta-asioita.

Markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvasta lainsäädännöstä mainittaisiin

erikseen kuluttajansuojalain, sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnasta annetun lain, elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain, Kuluttajavirastosta annetun lain, arvopaperimarkkinalain, luottolaitostoiminnasta annetun lain, sijoitusrahastolain, osuuskuntalain, televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain, saatavien perinnästä annetun lain, alkoholilain, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain, rajat ylittävistä kieltoimenettelystä annetun lain, vakuutusyhtiölain, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain, vakuutusyhdistyslain ja vakuutuksenvälittäjistä annetun lain mukaiset asiat.

Luettelo ei kuitenkaan olisi tyhjentävä, sillä myös muussa laissa voidaan säätää markkinaoikeuden käsiteltäväksi kuuluvasta asiasta. Tällainen laki on esimerkiksi takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annettu laki ja vesihuoltolaki, jossa kummassakin säädetään kuluttaja-asiamiehen valvontatoimivallasta.

Pykälässä luetelluista laeista osuuskuntalain osalta viitattaisiin uuteen osuuskuntalakiin, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2002 alusta. Pykälän kohdissa 14 – 17 lueteltujen lakien mukaiset markkinaoikeuden tehtävät perustuvat hallituksen esityksessä (HE 206/2000 vp) ehdotettuun ja sittemmin hyväksytyyn markkinatuomioistuimen toimivallan laajennukseen.

2 luku. Asioiden käsittely

3 §. *Asian vireillepano.* Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin kuluttajansuojalain, Kuluttajavirastosta annetun lain, saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 1 momentin sekä televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain mukaan käsiteltävän asian vireillepanosta markkinaoikeudessa. Nämä asiat tulevat nykyiseen tapaan vireille kuluttaja-asiamiehen hakemuksella. Toissijainen vireillepano tässä asiaryhmässä kuuluu palkansaaajien tai kuluttajien etujen valvomiseksi toimivalle yhdistykselle, mikäli kuluttaja-asiamies kieltäytyy saattamasta

asiaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Toissijaisesta vireillepano-oikeudesta säädettäisiin lain 4 §:n 1 momentissa.

Säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 6 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä siten täydennettynä, että näihin asioihin rinnastetaan myös televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain mukaiset asiat. Viimeksi mainittujen asioiden osalta kuluttaja-asiamiehen valvontavallasta ja kuluttajansuojalain soveltamisesta menettelyyn säädetään televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n 2 momentissa. Markkinatuomioistuinlaissa ei ole erikseen ollut säännöstä viimeksi mainittujen asioiden vireillepanosta.

Momentin 2 kohdassa säädetään kuluttajansuojalain 2 luvun 8 a §:n nojalla käsiteltävän asian vireilletulosta. Kuluttajansuojalain 2 luvun 8 a §:n nojalla lääninhallitus voi määrätä markkinointia koskevan kiellon asiassa, joka koskee kulutushyödykkeen tai asunnon hinnan ilmoittamista koskevien säännösten vastaista menettelyä, jos menettelyn säännösten vastaisuus on ilmeistä ja soveltamiskäytäntö vakiintunut. Elinkeinoharjoittaja voi saattaa tällaisen kiellon markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi 14 päivän määräajassa uhalla, että päätös muutoin jää pysyväksi.

Momentin 2 kohta vastaa markkinatuomioistuinlain 6 §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä. Edellä mainitun kiellon tehosteeksi lääninhallitus voi asettaa uhkasakon. Uhkasakon tuomitsemista koskeva asia tulee markkinaoikeuden käsittelemään nykyisiä säännöksiä vastaavasti siten kuin siitä säädetään pykälän 2 momentissa. Pykälän 2 momentti vastaa puolestaan markkinatuomioistuimesta annetun lain 6 §:n 2 momentin jälkimmäistä virkettä.

Momentin 3 kohdan mukaan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain nojalla käsiteltävä asia tulee vireille sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon mainitun lain 1–3 §:ssä tarkoitettu menettely kohdistuu tai jonka toimintaa se saattaa vahingoittaa taikka jonka liikesalaisuuksia, teknisiä esikuvia tai teknisiä ohjeita toinen elinkeinonharjoittaja on vastoin lain 4 §:ää käyttänyt tai ilmaissut, taikka

elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella. Säännös vastaa markkinatuomioistuininlain 6 a §:ää.

Momentin 4 kohdan mukaan elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukainen asia tulee vireille elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella, johon sopimusehdon käyttö kohdistuu. Säännös vastaa markkinatuomioistuininlain 6 d §:ää.

Momentin 5 kohdassa säädetään arvopaperimarkkinalain ja sijoitusrahastolain mukaisen asian vireilletulosta. Asia tulee vireille Rahoitustarkastuksen hakemuksesta. Säännös vastaa markkinatuomioistuininlain 6 b §:n ensimmäistä virkettä. Viimeksi mainitussa pykälässä säädetystä toissijaisesta vireillepano-oikeudesta säädetään tämän lain 4 §:n 2 momentissa.

Momentin 6 kohta koskee luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaisen asian vireilletuloa. Asia tulee vireille luottolaitoksen hakemuksella. Säännös vastaa markkinatuomioistuininlain 6 c §:n ensimmäistä virkettä. Tällaisessa asiassa asetetun uhkasakon tuomitsemista koskevan asian vireilletulosta säädetään puolestaan pykälän 2 momentissa.

Momentin 7 kohdan mukaan osuuskuntalain nojalla käsiteltävä asia tulee vireille hakemuksella, jonka voi tehdä säästökassatoimintaa tarkastava tilintarkastaja tai jäsensijoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys, jonka jäsenistä vähintään puolet on jäsensijoittajia. Säännös vastaa uudistettavana olevan osuuskuntalain osalta markkinatuomioistuininlain 6 g §:ää.

Osuuskuntalain uudistuksessa säästökassatoimintaa tarkastaisivat osuuskunnan tilintarkastajat, joten säännöksessä ei mainittaisi enää säästökassatarkastajaa vireillepanoon oikeutettuna.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin viranomaisaloitteisista uhkasakon tuomitsemista koskevista vireillepanoista. Momentti koskee kuluttajansuojalain 2 luvun

8 a §:n 2 momentissa tarkoitettua lääninhallituksen asettaman uhkasakon tuomitsemista kuluttaja-asiamiehen hakemuksesta ja Rahoitustarkastuksen hakemusta sen itsensä asettaman uhkasakon tuomitsemiseksi luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaisesti. Momentin vastineet nykyisessä laissa ovat markkinatuomioistuininlain 6 §:n 2 momentti ja 6 c §:n toinen virke.

4 §. *Toissijainen vireillepano-oikeus.* Pykälän 1 momentti koskee lain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua asian vireillepanoa kuluttaja-asiamiehen kieltäytyttyä saattamasta asiaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Toissijaiseen vireillepanoon oikeutettuja ovat tuolloin palkansaajien tai kuluttajien etujen valvomiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos Rahoitustarkastus päättää olla saattamatta arvopaperin markkinoinnissa tai hankinnassa noudatettua menettelyä, ulkomaisen yhteissijoitusyrityksen sijoitusrahastolain 150 §:n vastaista osuuksien markkinointiin liittyvää asiaa tai sopimusehdon kieltämistä koskevaa asiaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, hakemuksen voi tehdä myös sijoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

Nykyisin toissijaisesta vireillepano-oikeudesta säädetään markkinatuomioistuininlain 6 b §:ssä. Mainittu pykälä sisältää viittausten aikaisemmin voimassa olleeseen sijoitusrahastolakiin (480/1987). Nykyisen sijoitusrahastolain 150 §:n mukaan yhteissijoitusyrityksen osuuksia vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai viranomaismääräyksiä markkinoivaa voidaan kieltää jatkamasta tai uusimasta tätä menettelyä. Menettelyyn sovelletaan muutoin arvopaperimarkkinalain säännöksiä. Viittausta sijoitusrahastolain 132 §:n mukaiseen osuuksien markkinointiin käyttäen harhaanjohtavaa toiminimeä ei enää sisällytetä lakiin, koska sijoitusrahastolain 150 §:n mukainen menettely kattaa myös tämän markkinoinnin.

5 §. *Vireillepano kieltomenettelyssä.* Pykälän

mukaan ulkomaisen järjestön ja viranomaisen vireillepano-oikeudesta markkinaoikeudessa säädetään rajat ylittävistä kieltomenettelyistä annetussa laissa. Mainitun lain mukainen asia tulee vireille markkinaoikeudessa ulkomaisen järjestön tai viranomaisen hakemuksella. Säännös vastaa markkinatuomioistuinlakiin vuoden 2001 alusta lainmuutoksella (1190/2000) lisättyä 6 i §:ää.

Rajat ylittävistä kieltomenettelyistä annetussa laissa säädetään ulkomaisen viranomaisen ja järjestön oikeudesta panna Suomessa vireille kieltokannedirektiivissä tarkoitettu kanne, jos Suomesta peräisin oleva toiminta on vastoin laissa tarkemmin mainittujen direktiivejä sellaisina kuin ne on pantu täytäntöön sovellettavaksi tulevassa laissa. Tällaisen asian käsittelee joko markkinaoikeus, Lääkelaitos tai Kuluttajavirasto.

6 §. *Vireillepano vakuutusala koskevassa asiassa.* Pykälän 1 momentin mukaan vakuutusyhtiölain, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain, vakuutusyhdistyslain tai vakuutuksenvälittäjistä annetun lain nojalla käsiteltävä asia tulee markkinaoikeudessa vireille sen suomalaisen taikka ulkomaisen vakuutusyhtiön, vakuutusyhdistyksen tai vakuutuksenvälittäjän hakemuksesta, johon Vakuutusvalvontaviraston kieltopäätös kohdistuu.

Momentissa ehdotettu sääntely liittyy vakuutusyritysten sallitun liiketoiminnan laajennukseen. Suomalaiset vakuutusyhtiöt, Suomessa toimivat kolmansien maiden vakuutusyhtiöt ja vakuutusyhdistykset saavat pääasiallisen toimintansa, vakuutusliikkeen harjoittamisen, ohella toimia määräytyntyyppisten yritysten edustajina sekä markkinoida ja myydä kyseisten yritysten lukuun niiden tarjoamia palveluja ja tuotteita asiakkaille. Tällaisia yrityksiä ovat Euroopan talousalueella sijaitsevat julkisen valvonnan alaiset luottolaitokset, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt ja yhteissijoitusyritykset. Vakuutusyritykset voivat toimia myös sellaisen yrityksen edustajana, joka harjoittaa riskienhallintaan, vahingontarkastukseen, vahingontorjuntaan tai niihin rinnastettavaan toimintaan sisältyvien palvelujen ja tuotteiden tarjontaa

tai jonka palvelut ja tuotteet liittyvät vakuutusyrityksen myymiin vakuutustuotteisiin.

Vakuutusyrityksen toiminta muun yrityksen edustajana tapahtuu Vakuutusvalvontaviraston valvonnassa. Vakuutusvalvontavirasto voi kieltää vakuutusyritykseltä kyseisen toiminnan harjoittamisen tai rajoittaa sitä, jos toiminta ei vastaa lain vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan Vakuutusvalvontaviraston antaman kiellon tehosteeksi asetetun uhkasakon tuomitsemista koskeva asia tulee vireille Vakuutusvalvontaviraston hakemuksesta.

7 §. *Vireillepano alkoholin ja tupakan mainontaa koskevassa asiassa.* Pykälän mukaan alkoholilaissa ja toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetussa laissa tarkoitettu asia tulee markkinaoikeudessa vireille siten kuin siitä erikseen säädetään.

Pykälän viittaus tarkoittaa alkoholilain 52 §:n 2 ja 3 momenttia ja toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 21 §:ää lukuun ottamatta sen viimeistä momenttia, jossa toimivaltainen tuomioistuin on hallinto-oikeus. Lakiin ei siten enää sisällyttäisi markkinatuomioistuimesta annetun lain 6 e ja 6 f §:n mukaista sääntelyä, jossa on ainoastaan toistettu edellä mainituissa laeissa säädetty vireillepanomenettely.

8 §. *Hakemus.* Pykälän 1 momentissa säädetäisiin hakemuksessa vaadittavista perustiedoista. Momentin 1 kohdan mukaan hakemuksessa on ilmoitettava sen elinkeinonharjoittajan tai muun henkilön nimi, kotipaikka ja osoite, johon vaatimus kohdistuu. Momentin 2 kohdan mukaan hakemuksessa on ilmoitettava vaatimus ja sen perusteet, minkä lisäksi 3 kohdan mukaan hakemuksessa tulee ilmoittaa myös tosiseikat ja asiakirjat, joihin hakija vetoaa. Momentin 4 kohdan mukaan hakemuksesta tulee käydä vielä ilmi hakijan nimi ja yhteystiedot.

Hakemusasiakirjassa vaadittavat tiedot vastaavat markkinatuomioistuinlain 7 §:n 1 momentin 1 – 3 kohtien mukaista sääntelyä. Säännöksen sanamuotoa on tosin nykyaikaistettu. Muun ohella postiosoitteen ilmoittamisen sijasta edellytetään, että hakija

ilmoittaa yhteystietonsa, jotka voivat sisältää myös tiedon hakijan puhelinyhteydestä tai sähköpostiyhteydestä.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos asia tulee vireille viranomaispäätöksen jälkeen, hakemukseen on liitettävä myös asiassa tehty päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä sekä todistus päätöksen tiedoksisaantipäivästä. Sääntelyä on tältä osin sanallisesti yksinkertaistettu verrattuna markkinatuomioistuinlain 7 §:n 1 momentin 1 kohtaan. Samalla ehdotetaan luovuttavasti vaatimuksesta, jonka mukaan viranomaispäätöksen tulee olla virallisesti oikeaksi todistettu. Markkinaoikeus saa joka tapauksessa käyttöönsä viranomaispäätöksen ja sen asiakirjat, joten päätöksen sisällöstä voidaan aina tarvittaessa varmistua. Hallintolainkäytössä ei myöskään edellytetä, että valitukseen liitettävä viranomaispäätöksen tulisi olla virallisesti oikeaksi todistettu (hallintolainkäyttölain 25 §).

Pykälän 3 momentin mukaan hakijan tai tämän asiamiehen on allekirjoitettava hakemus. Säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 7 §:n 2 momenttia. Sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetun lain (594/1993) mukaisesti oikeudenkäyntiasiakirja voidaan toimittaa tuomioistuimelle myös lähettämällä se telekopiona tai sähköpostina taikka automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen vastaanottajan tietojärjestelmään. Mainitun lain 6 §:n mukaan asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, kun tuomioistuimelle saapuneessa sähköisessä viestissä on sellaiset tiedot, että tuomioistuin voi ottaa yhteyttä viestin lähettäjään epäillessään sähköisenä viestinä lähetetyn asiakirjan alkuperäisyyttä.

9 §. *Hakemuksen antaminen tiedoksi.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeuden on annettava hakemus tiedoksi sille elinkeinonharjoittajalle tai muulle, johon vaatimus on kohdistettu. Jos hakemuksessa on kysymys viranomaisen päätöksestä tai määräyksestä, hakemus on annettava tiedoksi sille viranomaiselle, jonka päätöstä tai määräystä hakemus koskee. Ehdotettu säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 8 §:n 1 momentin

ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinaoikeuden on tiedoksiannossa kehotettava vastaanottajaa vastaamaan hakemukseen määräajassa ja lausumaan hakijan vaatimuksesta perusteineen. Vastauksessa on myös mainittava ne tosiseikat, joihin vastaus perustuu, sekä ilmoitettava todisteet, joihin vastauksen antaja vetoaa. Momentti vastaa markkinatuomioistuinlain 8 §:n 1 momentin jälkiosaa sanallisesti hiukan yksinkertaistettuna.

Pykälän 3 momentissa säädetään tiedoksiannon toimittamistavasta. Kuten markkinatuomioistuimessa, myös markkinaoikeudessa tiedoksiantoon sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 ja 4 §:n säännöksiä.

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n mukaan tiedoksianto voi tapahtua postitse saantitodistusta vastaan tai kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 §:n mukaan tiedoksianto voi tapahtua myös haastetiedoksiantona.

10 §. *Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisen asian käsittely.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeuden on annettava 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu hakemus heti tiedoksi kuluttaja-asi miehelle. Kuluttaja-asi miehellen on 30 päivän kuluessa hakemuksesta tiedon saatuaan ilmoitettava markkinaoikeudelle, aikooko hän kuluttajansuojalain tai Kuluttajavirastosta annetun lain nojalla ryhtyä toimenpiteisiin asian johdosta. Momentin säännökset vastaavat markkinatuomioistuinlain 7 a §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos kuluttaja-asi mies ilmoittaa ryhtyvänsä toimenpiteisiin asiassa, markkinaoikeuden on lykättävä valmisteleviin toimenpiteisiin ryhtymistä, kunnes kuluttaja-asi mies ilmoittaa, että hän on päättänyt asian käsittelyn. Momentin säännökset vastaavat markkinatuomioistuinlain 7 a §:n 3 momentin säännöksiä vähäisin sanallisin muutoksin.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos kuluttaja-asiamies saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi, elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhdistyksen hakemus on otettava käsiteltäväksi sen yhteydessä. Momentti vastaa markkinatuomioistuinlain 7 a §:n 4 momenttia.

11 §. *Hakemuksen tiedoksianto säästökassaa koskevassa asiassa.* Pykälän mukaan markkinaoikeuden on annettava 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu hakemus tiedoksi säästökassaa tarkastavalle osuuskunnan tilintarkastajalle. Pykälä vastaa markkinatuomioistuinlain 7 c §:ää siten muutettuna, että huomioon on otettu osuuskuntalain suunniteltu muutos.

12 §. *Hakemuksen tiedoksianto kieltomenettelyssä.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeuden on heti annettava tiedoksi 5 §:ssä tarkoitettu hakemus kuluttaja-asiamiehelle, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle, Viestintävirastolle, Rahoitustarkastukselle tai Vakuutusvalvontavirastolle kunkin valvontavaltaan kuuluvassa asiassa.

Momentti vastaa markkinatuomioistuinlakiin vuoden 2001 alusta lisättyä 7 b §:n ensimmäistä virkettä. Viranomaisluetteloon on kuitenkin lisätty Vakuutusvalvontavirasto, mikä puolestaan liittyy vakuutusyritysten toimialan laajennukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemuksen tiedoksi saaneelle viranomaiselle on myös varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei kuuleminen tarpeettomasti viivytä asian ratkaisua. Momentti vastaa markkinatuomioistuinlain 7 b §:n jälkimmäistä virkettä.

13 §. *Väli aikaista kieltoa koskevan hakemuksen käsittely.* Pykälän 1 momentin mukaan hakemus väliaikaisesta kiellosta, joka koskee 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua asiaa, on otettava käsiteltäväksi markkinaoikeuden istunnossa viimeistään kahdeksantena päivänä hakemuksen saapumisesta. Säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 9 §:n ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momentin mukaan väli aikaista kieltoa koskeva asia voidaan ottaa käsiteltäväksi, vaikka kutsua käsittelyyn ei ole saatu annetuksi tiedoksi sille, jota

kieltovaatimus koskee. Säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 9 §:n jälkimmäistä virkettä.

14 §. *Asian valmistelu.* Pykälän 1 momentin mukaan asia on ennen varsinaista käsittelyä valmistettava markkinaoikeuden ylituomarin tai markkinaoikeustuomarin johdolla siten, että se voidaan viivytyksettä ratkaista.

Säännös vastaa sisällöllisesti markkinatuomioistuinlain 10 §:n 1 momenttia. Uudessa erityistuomioistuimessa valmistelusta voisi vastata myös muu tuomioistuimen lainoppinut jäsen kuin ylituomari. Tarkemmat määräykset työnjaosta jäsenten välillä annetaan tuomioistuimen työjärjestyksessä, jossa huomiota voidaan kiinnittää siihen, että valmistelutehtävät ohjataan erityisesti markkinaoikeudellisiin asioihin perehtyneelle jäsenelle.

Pykälän 2 momentin mukaan valmistelu voi olla kirjallista tai suullista. Valmistelussa on pyrittävä erottamaan riidanalaiset seikat niistä, joita asiassa on pidettävä riidattomina. Säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 10 §:n 2 momenttia.

15 §. *Istunto.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeuden istuntoon on kutsuttava hakija ja tämän vastapuoli sekä muut asianosaisasemassa olevat henkilöt ja valvontaviranomaiset. Jos asia on tullut 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti elinkeinonharjoittajan hakemuksesta, istuntoon on kutsuttava valvontaviranomainen on kuluttaja-asiamies. Momentissa tarkoitettu menettely vastaa markkinatuomioistuinlain 11 §:n 1 momentissa säädettyä.

Pykälän 2 momentin mukaan asia jää sillensä, jos hakija jää pois istunnosta. Jos vastapuoli jää pois, asia voidaan poissaolosta huolimatta ratkaista. Säännökset poissaolon vaikutuksesta asian käsittelyyn vastaavat markkinatuomioistuinlain 11 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädetään istunnon puheenjohtajan päätösvallasta. Momentin mukaan asia voidaan jättää sillensä istunnon puheenjohtajan päätöksellä, jos asianosaiset ovat ilmoittaneet sopineensa asian kokonaisuudessaan tai jos asianosaiset ovat muutoin ilmoittaneet, että heillä ei enää ole

toisiinsa kohdistuvia markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvia vaatimuksia. Momentin säännökset vastaavat markkinatuomioistuinlain 11 §:n 3 momentin säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan kutsun tiedoksiantoon sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 ja 4 §:ää. Tiedoksiantotapa on sama kuin voimassa olevassa laissa.

16 §. *Asian selvittäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeus voi hankkia selvitystä omasta aloitteestaan sekä velvoittaa elinkeinonharjoittajan antamaan asian selvittämistä varten tarpeellisia tietoja. Liike- tai ammattisalaisuutta ei kuitenkaan saa velvoittaa ilmaisemaan, ellei siihen ole erityistä syytä. Velvoitteen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Säännökset vastaavat markkinatuomioistuinlain 12 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan asia voidaan määrätä käsiteltäväksi suljettuna siten kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta annettussa laissa säädetään. Säännökset vastaavat vähäisin sanallisin tarkistuksen markkinatuomioistuinlain 12 §:n 2 momenttia. Oikeudenkäynnin julkisuudesta annettuun lakiin viitattaisiin yleisemmin kuin vain harkinnanvaraisen perusteen sisältävään 5 §:n 2 momenttiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että asian käsittelyssä noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä riita-asioissa säädetään. Mainittu viittaussäännös sisältyy nykyisin markkinatuomioistuinlain 17 §:ään.

17 §. *Päätös.* Pykälän 1 momentissa säädetään markkinaoikeuden päätöksen sisällöstä. Momentin mukaan päätöksessä tulee olla selostus asiasta, perustelut ja päätöslauselma. Nykyisin päätöksen sisällöstä säädetään markkinatuomioistuinlain 13 §:n 1 momentissa, jonka mukaan selostuksen tulee olla lyhyt. Mainittu vaatimus ehdotetaan poistettavaksi, sillä tuomioistuimen päätöksissä ei ylipäätään tule selostaa asiaa tarpeettoman laajasti.

Pykälän 2 momentin mukaan, kun päätös sisältää kiellon tai määräyksen oikaisutoimenpiteen suorittamisesta,

päätöksessä on yksilöitävä velvoitetut ja ilmoitettava ajankohta, josta lukien kieltoa tai määräystä on noudatettava. Säännös vastaa eräin sanallisin tarkistuksin markkinatuomioistuinlain 13 §:n 2 momenttia.

3 luku. Erinäiset säännökset

18 §. *Päätöksen tiedoksianto.* Pykälän mukaan, jos päätöstä ei julisteta, se on annettava tiedoksi haastetiedoksiantoa tai saantitodistusmenettelyä käyttäen. Jos tiedoksiantoa ei yrityksistä huolimatta ole saatu toimitetuksi ja toimittamatta jättäminen on aiheutunut oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 – 9 §:ssä tarkoitettuista syistä, tiedoksianto voidaan toimittaa noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa tältä osin säädetään. Ehdotettu sääntely vastaa markkinatuomioistuinlain 13 §:n 3 momentissa säädettyä.

19 §. *Korvaus valtion varoista.* Pykälän 1 momentissa säädetään markkinaoikeudessa todistajana tai asiantuntijana kuullulle eräissä tapauksissa valtion varoista suoritettavasta korvauksesta. Momentin mukaan korvaus valtion varoista voidaan suorittaa 3 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 4 §:n 1 momentissa ja 5 §:ssä tarkoitettussa asiassa.

Korvaus tulee siten kysymykseen kuluttajansuojalain, Kuluttajavirastosta annetun lain, saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 1 momentin, televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain ja rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain mukaisessa asiassa riippumatta siitä, onko asian pannut vireille kotimainen tai ulkomainen viranomainen tai järjestö. Sääntely vastaa markkinatuomioistuinlain 14 §:n 1 momentin säännöksiä siten täydennettynä, että sovellettavana lakina mainitaan myös televisio- ja radiotoiminnasta annettu laki. Viimeksi mainitun lain mukaiset valvontakeinot ovat kuluttajansuojalaissa tarkoitettuja.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinaoikeus voi päätöksellään velvoittaa muun asianosaisen kuin kuluttaja-asiamiehen tai 5 §:ssä tarkoitettun ulkomaisen viranomaisen tai järjestön korvaamaan

valtiolle sen varoista maksetut 1 momentissa tarkoitetut kustannukset. Säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 15 §:n 2 momenttia sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1190/2000.

20 §. *Asianosaisten kulut.* Pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan markkinaoikeudessa.

Ehdotettu säännös poikkeaa voimassa olevasta laista, jonka mukaan vastapuolen oikeudenkäyntikuluriskii ei ole markkinatuomioistuinlain 6 ja 6 i §:ssä tarkoitetuissa asioissa, eli kuluttajansuojalain, Kuluttajavirastosta annetun lain, saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 1 momentin ja rajat ylittävistä kieltomenettelystä annetun lain mukaisissa asioissa. Käytännössä tämä on tarkoittanut ennen kaikkea sitä, että kuluttaja-asiamies on voinut ajaa markkinatuomioistuimessa asioita ilman valtion oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvoitetta asian hävitessään.

Esitystä valmisteltaessa on erityisesti tuotevalvontakeskus tuonut esille, että viranomaisia tulisi kohdella kuluriskin osalta samalla tavoin erityistuomioistuimessa. Esityksessä onkin katsottu, ettei viranomaisten erilaiselle kuluriskikohtelulle ole enää aihetta.

Ehdotettu sääntely saattanee vaikuttaa siihen, että erityisviranomaisten kynnys saattaa valvomiaan asioita markkinaoikeuden käsittelyyn alenee ja valvonta saattaa siten osaltaan tehostua.

Vaihtoehtona ehdotetulla kuluriskisääntelylle voitaisiin pitää hallintolainkäyttölain mukaista kuluriskisääntelyä, jossa viranomaisen joutuisi korvaamaan vastapuolensa kulut erityisesti silloin, jos oikeudenkäynti on aiheutunut viranomaisen virheestä. Tällaista ehdotusta ei kuitenkaan ole tehty, koska se puolestaan muuttaisi kuluttaja-asiamiehen toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on ollut tässä vaiheessa rinnastaa eri viranomaisten toimintaedellytykset markkinoiden toimivuuden valvonnan tehostamiseksi.

Pykälän 1 momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain

mukaisissa asioissa oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen sovelletaan oikeudenkäymiskaaren asiaa koskevia säännöksiä. Säännös vastaa tältä osin nykyisin voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että markkinaoikeudessa perittävistä maksuista säädetään erikseen. Toimituskirjamaksuja ei peritä asianosaisilta eikä kuultaviksi kutsutuilta heille annettavista pöytäkirjan otteista tai ratkaisuisista. Ehdotettu sääntely vastaa markkinatuomioistuinlain 15 §:n 2 ja 3 momenttia.

21 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta markkinaoikeuden päätöksiin. Pykälän 1 momentin mukaan muutoksenhaku olisi mahdollista valitusluvanvaraisesti korkeimpaan oikeuteen. Valituslupa voitaisiin näissä asioissa myöntää ainoastaan, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi (prejudikaattiperuste). Valituslupa voidaan lisäksi myöntää, jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava taikka jos valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakukirjelmän sisällöstä ja kirjelmän jättämisestä markkinaoikeudelle. Menettelyyn valituslupaa haettaessa sovellettaisiin muutoin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemissä asioissa. Näin ollen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 4 §:n mukaan markkinaoikeuden päätökseen on liitettävä valitusosoitus. Oikeudenkäymiskaaren mainitun luvun 5 §:n mukaan valitusaika on 60 päivää ratkaisun antamisesta. Lisäksi oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksissä säädetään lupahakemuksen ja valituksen sisällöstä (6 §), mahdollisuudesta vedota seikkoihin tai todisteisiin, joihin ei ole aiemmin vedottu (7 §) sekä kirjelmän toimittamisesta määräajassa muun tuomioistuimen sijasta

korkeimpaan oikeuteen (8 §). Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 9–12 §:n säännökset koskevat valituskirjelmän täydentämistä, vastapuolen vastauksen pyytämistä, vastauskirjelmän sisältöä sekä vastauksen täydentämistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvytyden vuoksi päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Päätös olisi välittömästi täytäntöönpanokelpoinen. Muutoksenhakuuomioistuin voisi kuitenkin päättää täytäntöönpanosta toisin omasta tai asianosaisen aloitteesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin ylimääräisestä muutoksenhausta markkinaoikeuden päätöksiin. Säännös vastaa markkinatuomioistuinlain 16 §:n 2 momenttia vähäisin sanallisin tarkistuksin. Voimassa olevan lain tapaan myös kantelu tehtäisiin suoraan korkeimpaan oikeuteen.

Markkinatuomioistuinlain mukaan muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen on mahdollista vain rajoitetuista asiaryhmistä. Nykyinen muutoksenhakumahdollisuus koskee markkinatuomioistuimen tuomitsemaa kiellon tai oikaisutoimenpiteen tehosteeksi asetettua uhkasakkoa tai päätöstä määrätä teettämishuoka täytäntöön pantavaksi. Muutoksenhaku näissä asiaryhmissä voi lisäksi koskea vain uhkasakon määrää tai teettämishuokan täytäntöönpanomääräystä. Muutoksenhakumahdollisuus ei siten koske asetetun velvoitteen perustetta. Käytännön ratkaisutilanteissa uhan suuruutta ei kuitenkaan voida arvostella erillään velvoitteen oikeudellisesta perusteesta.

Valitusluvanvaraisen muutoksenhakumahdollisuuden avaaminen korkeimpaan oikeuteen vastaa muutoksenhakua maa-oikeusasioissa. Maa-oikeuksien lakkauttamisen jälkeen maaliskuun alusta 2001 maa-oikeuksina toimivien kahdeksan kärjäoikeuden ratkaisuihin haetaan muutosta siten kuin aikaisempien itsenäisten erityistuomioistuinten ratkaisuihin eli valitusluvanvaraisesti korkeimmalta oikeudelta. Muutoksenhausta maa-oikeutena toimivan kärjäoikeuden ratkaisuun säädetään kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 238 §:ssä. Samassa pykälässä säädetään myös maa-oikeuden tuomion tai

päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Kuten maa-oikeusasioissa, myös markkinaoikeuden käsittelemässä asioissa, on asioita, joissa normaalimittaisen muutoksenhakutien avaaminen saattaisi merkitä asian käsittelemistä peräti neljässä eri asteessa. Viimeksi mainittu koskee erityisesti tuotevalvontakeskuksen valvontavaltaan kuuluvia alkoholilain ja tupakkalain mukaisia asioita. Nyt ehdotetulla muutoksenhakujärjestelyllä ei kohtuuttomasti pidennetä asioiden käsittelyä.

22 §. *Kiireellisyys*. Pykälän mukaan tämän lain mukaiset asiat on käsiteltävä kiireellisinä. Säännös olisi uusi ja se koskisi asian käsittelyä kaikissa oikeusasteissa. Säännöksellä pyritään korostamaan näissä asioissa tärkeitä elinkeinoelämän toimivuuteen ja kuluttajansuojaan liittyviä intressejä.

4 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

23 §. *Voimaantulo*. Pykälän 1 momentissa säädetään lain voimaantuloajankohdasta.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että markkinatuomioistuimesta annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen kumotaan.

Pykälän 3 momentin mukaisesti ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

24 §. *Siirtymäsäännökset*. Pykälän 1 momentissa säädetään, että tämän lain voimaan tullessa markkinatuomioistuimessa vireillä olevat asiat käsitellään markkinaoikeudessa lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että vireillä olevaan asiaan ei sovelleta uusia menettelysäännöksiä, kuten asianosaisten vastuuta omista oikeudenkäyntikuluistaan tai uusia muutoksenhakusäännöksiä. Sovellettaviksi tulevat sen sijaan ne säännökset, joissa on organisaatiouudistuksen toteuttamiseksi määritelty, kuka tuomioistuimen jäsen voi suorittaa asiassa toimia ja missä kokoonpanossa asia ratkaistaan.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinatuomioistuimen puheenjohtajan tai markkinatuomioistuimen tekemät väliaikaiset ratkaisut ja toimet jäävät voimaan, kunnes markkinaoikeus ratkaisee asian tai määrää toisin. Säännöksellä on tarkoitus turvata vireillä olevissa asioissa käsittelyn häiriötön jatkaminen. Säännöksen mukaisesti markkinatuomioistuimessa suoritettavat valmistelutoimet ja tiedoksiantotoimet ovat sellaisenaan noudatettavia eikä uuden lain voimaan tullessa ole siten pelkästään tästä syystä tarpeen uusia näitä toimia.

1.3. Laki kilpailunrajoituksista

2 §. Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että valtioneuvoston päätöksenteko vastaisi perustuslain 80 §:n säännöksiä alemmanasteisesta norminannosta. Momentin mukaisesti, ellei valtioneuvoston asetuksella toisin säädetä, tätä lakia ei sovelleta kilpailunrajoitukseen, joka rajoittaa taloudellista kilpailua Suomen ulkopuolella, siltä osin kuin se ei kohdistu suomalaiseen asiakaspiiriin. Momentin jälkimmäistä virkettä muutettaisiin siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää lain soveltamisesta ulkomaita koskevaan kilpailunrajoitukseen, mikäli vieraan valtion kanssa tehty sopimus sitä edellyttää tai maan ulkomaankaupan etu sitä vaatii. Valtioneuvoston asetuksella säätäminen korvaisi siten momentissa olevat ilmaiset valtioneuvoston määräysvallan käyttämisestä.

8 §:n 3 momentti, 11 d §, 11 e §:n 2 momentti, 11 h §, 11 i §:n 2 momentti, 12 §:n 3 ja 4 momentti ja 14 §:n 2 ja 4 momentti. Säännöksiin tehdään kilpailuneuvoston lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

15 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 momentissa säädetään kilpailuasioden vireilletulosta ja 2 momentissa vastaavasti vireille tulleen asian valmistelusta.

Pykälän 1 momentin mukaan kilpailunrajoitusta koskeva asia tulee markkinaoikeudessa vireille tämän lain 8 §:n

3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla esityksellä tai 21 §:n 1 momentissa tarkoitetulla valituksella. Esitys ja valitus on tehtävä kirjallisesti. Ehdotettu momentti vastaa kilpailuneuvostolain 6 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetun esityksen tai valituksen saavuttua markkinaoikeuteen on asia ennen käsittelyä valmistettava ylituomarin tai markkinaoikeustuomarin johdolla siten, että se voidaan viipymättä ratkaista. Valmistelu ei ole tarpeen, jos esitys jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana.

Ehdotettu momentti vastaa organisaatiomuutoksesta johtuvia tarkistuksia lukuun ottamatta nykyisen lain 15 §:ää. Valmistelun osalta ei ehdoteta erikseen säädettäväksi, että markkinaoikeustuomarin tulisi olla nimenomaan kilpailuasioihin perehtynyt. Vastaavaa erityistä kelpoisuusvaatimusta ei asetettaisi myöskään eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annettavan lain mukaiseen asian valmisteluun. Molemmissa valmistelutilanteissa on joka tapauksessa lähtökohtana, että valmistelusta vastaa asiaryhmään perehtynyt tuomioistuimen jäsen ja että tästä voidaan määrätä tarkemmin tuomioistuimen työjärjestyksen määräyksillä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asian valmistelusta, josta säädetään tällä hetkellä kilpailuneuvostolain 7 §:ssä.

Momentin mukaan asiaa valmisteltaessa on varattava sille elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jota esitys koskee, tilaisuus suullisesti tai kirjallisesti vastata esitykseen. Esityksen johdosta voidaan myös kuulla elinkeinonharjoittajaa, johon kilpailunrajoitus kohdistuu. Valmistelu voidaan päättää, vaikka asianosainen ei ole antanut pyydettyä vastausta esityksen johdosta.

15 a §. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin markkinaoikeuden toimivallasta velvoittaa asianosainen saapumaan asian istuntoon sekä osallistumaan muutoin asian selvittämiseen. Ehdotettu sääntely vastaa

kilpailuneuvostolain 8 §:n 1 ja 2 momenttia. Lisäksi pykälään sisällytettäisiin viittaukset hallintolainkäyttölakiin ja käsittelyn ja asiakirjojen julkisuutta koskevaan lainsäädäntöön.

Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeus voi velvoittaa asianomaisen saapumaan istuntoon ja esittämään liikekirjeenvaihtonsa, kirjapitonsa, pöytäkirjansa sekä muut kilpailunrajoitusta selvittävät asiakirjat. Asiakirjojen esittämisvelvollisuus ei kuitenkaan koske teknisuonteisia ammattisalaisuuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos asiakirjojen esittämisvelvollisuutta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista syytä saapumatta istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa esittämään mainitut asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

Pykälän 3 momentin mukaan asian käsittelyyn ja selvittämiseen sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia. Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuudesta säädetään erikseen. Markkinaoikeudessa järjestettävä kilpailuasian suullinen käsittely olisi pääsääntöisesti suljettu, jollei tuomioistuimien päätä toisin.

16 – 18 §, 18 a §, 19 §:n 3 momentti, 19 a §:n 2 momentti, 21, 22 ja 25 § sekä 27 §:n 2 momentti. Säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi kilpailuneuvoston lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

1.4. Laki julkisista hankinnoista

9 §. *Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset.* Pykälän otsikkoa ja 1 momenttia muutettaisiin kilpailuneuvoston lakkauttamisen ja uuden tuomioistuimen perustamisen vuoksi.

9 a §. *Asian saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi.* Pykälään ja sen otsikkoon tehtäisiin kilpailuneuvoston lakkauttamisen ja uuden erityistuomioistuimen perustamisen vuoksi välttämättömät muutokset.

10 §. *Uhkasakko ja väliaikaiset toimenpiteet.* Pykälään tehtäisiin kilpailuneuvoston lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat välttämättömät muutokset.

Pykälän 4 momentissa tarkoitetun päätöksen väliaikaisesta toimenpiteestä voisi tehdä markkinaoikeuden ylituomari tai markkinaoikeustuomari. Voimassa olevassa laissa toimivalta asiassa kuuluu kilpailuneuvoston organisoitavasta johtuen vain kilpailuneuvoston puheenjohtajalle.

11 §. *Kuuleminen ja muu menettely.* Pykälän 2 ja 3 momenttiin tehdään kilpailuneuvoston lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

12 §. *Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen.* Pykälän otsikkoon ja pykälään muutoin tehdään kilpailuneuvoston lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

1.5. Laki kilpailuneuvostosta

1 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että lailla kumotaan kilpailuneuvostosta annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että laki tulee voimaan maaliskuun alusta 2002.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kilpailuneuvostossa vireillä olevien asioiden siirtämistä markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Koska kilpailu- ja hankinta-asioiden osalta menettelysäännökset jäävät lähes ennalleen, lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annettavaan lakiin ehdotettua säännöstä siitä, että vireillä olevat asiat käsitellään siltä osin kuin se on mahdollista lain voimaan tullessa voimassa olleiden menettelysäännösten mukaisesti. Lakiin ei tarvitse myöskään erityistä säännöstä vireillä olevan asian muutoksenhausta, koska muutoksenhakumahdollisuudet säilyvät ennallaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sen sijaan siitä, että kilpailuneuvoston puheenjohtajan tai kilpailuneuvoston määräämät väliaikaiset toimenpiteet ja muut toimet jäävät voimaan, kunnes asia ratkaistaan tai asiassa toisin määrätään. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, ettei

organisaatiomuutoksesta aiheudu jo suoritettujen prosessitoimien tai muiden väliaikaisten toimien tarpeetonta uudistamista.

1.6. Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa

7 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

Pykälän 2 momentissa viitataan uusi lakeihin, markkinaoikeuslakiin ja lakiin eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä.

8 §. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka johtuvat uuden tuomioistuimen perustamisesta.

1.7. Laki rajat ylittävästä kieltomenettelystä

2 §. *Ulkomaisen viranomaisen ja järjestön vireillepano-oikeus Suomessa.* Pykälän 2 ja 3 momenttiin tehdään markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

3 §. *Kiellon ja oikaisun määrääminen.* Pykälään tehdään markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

4 §. *Vireillepano-oikeus toisessa ETA-valtiossa.* Pykälän 1 momenttiin tehdään vakuutusyritysten sallitun liiketoiminnan laajennusta vastaava muutos. Momenttiin lisätään toimivaltaiseksi viranomaiseksi myös Vakuutusvalvontavirasto.

1.8. Laki Kuluttajavirastosta

6 §. *Kuluttaja-asiamiehen antama kiello.* Pykälän 3 ja 4 momenttiin tehdään markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

7 §. *Lausunnon pyytäminen.* Pykälään tehdään edellä mainitusta syystä johtuva muutos. Kuluttaja-asiamiehen tulee siten pyytää ennen lain 6 §:ssä tarkoitetun kiellon määräämistä tai asian saattamista

markkinaoikeuden käsiteltäväksi Vakuutusvalvontaviraston lausunto, jos asia koskee laissa tarkemmin mainittuja vakuutusyrityksiä.

8 §. *Ratkaisuvalta.* Pykälän 2 momenttiin tehdään markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuva muutos.

10 §. *Muutoksenhaku.* Pykälään tehdään markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuva muutos.

1.9. Laki luottolaitostoiminnasta

86 §. *Toimintakiello.* Pykälän 3 momenttiin tehdään markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuva muutos.

87 §. *Asian saattaminen markkinaoikeuteen.* Pykälää ja sen otsikkoa muutetaan edellä mainitusta syystä.

1.10. Arvopaperimarkkinalaki

7 luvun 1 §. Pykälän 5 momenttia muutettaisiin markkinatuomioistuimen lakkauttamisen ja uuden erityistuomioistuimen perustamisen vuoksi.

7 luvun 2 §. Pykälän 2 ja 3 momenttiin tehtäisiin vastaavasta syystä muutokset.

1.11. Laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä

2 §. *Kiellon määrääminen.* Pykälään tehtäisiin markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset. Pykälän 2 momentissa oleva viittaus markkinatuomioistuinlakiin muutettaisiin yleisempään muotoon viittaukseksi siihen, että markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

1.12. Laki saatavien perinnästä

14 §. *Kiellon määrääminen.* Pykälään tehtäisiin markkinatuomioistuimesta

lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

1.13. Laki televisio- ja radiotoiminnasta

35 §. *Valvontaviranomaiset.* Pykälään lisättäisiin viittaussäännös lakiin eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä ja sen mukaiseen kuluttaja-asiamiehen mahdollisuuteen saattaa asia markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

1.14. Alkoholilaki

2 §. *Valituskielto kielloista ja turvaamistoimenpiteestä.* Pykälän 2 ja 3 momenttiin tehtäisiin markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset.

53 §. *Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen.* Pykälä ja sen otsikko muutettaisiin vastaamaan muutoksenhakumahdollisuuksia markkinaoikeuden päätöksistä sen käsiteltäessä markkinaoikeudellisia asioita. Pykälä olisi viittaussäännös lakiin eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä.

1.15. Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi

21 §. Pykälän 1 – 4 momenttiin tehtäisiin markkinatuomioistuimen lakkauttamisesta ja uuden erityistuomioistuimen perustamisesta johtuvat muutokset. Pykälän 5 momenttia muutetaan puolestaan sen vuoksi, että siinä mainittu tuomioistuin, läänioikeus, on nykyisin hallinto-oikeus.

1.16. Vakuutusyhtiölaki

14 a luvun 11 §. Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin tuomioistuinjärjestelmän uudistuksesta johtuvat muutokset.

14 luvun 12 §. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin samasta syystä.

1.17. Laki vakuutuksenvälittäjistä

8 c §. *Kieltopäätös.* Pykälän 3 momenttiin

tehtäisiin tuomioistuinjärjestelmän uudistuksesta johtuvat muutokset.

8 d §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin vastaava muutos kuin edellä 8 c §:ään.

1.18. Laki tuomareiden nimittämisestä

1 §. *Lain soveltamisala.* Uuden erityistuomioistuimen perustamisen ja markkinatuomioistuimen lakkauttamisen vuoksi pykälän 1 momentin 8 kohtaa muutettaisiin siten, että siinä mainitaan markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeustuomarin virat.

3 §. *Viran julistaminen haettavaksi.* Pykälän 3 momentin asetuksenantovaltuus määritellään perustuslain 80 §:n johdosta valtioneuvoston asetuksenantovaltuudeksi. Asiasta on jo säädetty valtioneuvoston asetuksella.

10 §. *Tuomioistuimen lausunnon antaminen.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, että markkinaoikeudessa virantäyttöä koskevan lausunnon antaa markkinaoikeuden johtoryhmä. Markkinaoikeuden johtoryhmästä säädettäisiin eräiden muiden tuomioistuinten tapaan tuomioistuinta koskevassa oikeusministeriön asetuksessa.

11 §. *Tuomareiden kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet.* Pykälän 3 momentissa luetellaan ne tuomioistuinten päällikkövirat, joiden osalta edellytetään yhtenä nimitysperusteena johtamistaitoa. Markkinatuomioistuimen ylituomarin viran sijasta momentissa mainittaisiin markkinaoikeuden ylituomari.

17 §. *Eräiden ylimpien tuomareiden nimittäminen määräajaksi.* Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että korkein hallinto-oikeus nimittää määräajaksi paitsi hallinto-oikeuden ylituomarin myös markkinaoikeuden ylituomarin tehtävään.

Markkinatuomioistuimen ylituomarin tehtävään määräajaksi nimittämisen osalta toimivalta kuuluu tällä hetkellä korkeimmalle oikeudelle. Kun uuden erityistuomioistuimen asioista suurin osa tulisi muodostumaan hallintolainkäytön järjestyksessä käsiteltävistä asioista, on myös asianmukaista, että tätä nimitysvaltaa käyttää ylin hallintotuomioistuin. Korkeimmalla

hallinto-oikeudella on hallinnollisia tehtäviä myös valittaessa tuomareiden valintalautakunnan jäseniä erityistuomioistuinten edustajista, joten sääntely on tältäkin osin johdonmukaista.

18 §. *Muiden tuomareiden nimittäminen määräajaksi.* Pykälän 3 momentin muutoksessa säädettäisiin toimivallan jakautumisesta markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeuden välillä, kun markkinaoikeuteen nimitetään määräajaksi tuomari. Ylituomari voisi nimittää markkinaoikeuteen tuomarin enintään kahden kuukauden määräajaksi ja markkinaoikeus sitä pidemmäksi aikaa, ei kuitenkaan vuotta pidemmäksi aikaa. Sääntely vastaisi toimivallan jakoa hallinto-oikeudessa hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeuden nimitysvallan välillä.

21 §. *Asetuksenantovaltuus.* Perustuslain 80 §:stä johtuvasta syystä asetuksenantovaltuus täsmennetään kuuluvaksi valtioneuvostolle.

Voimaantulosäännös. Perustettavan tuomioistuimen virat julistaisi haettavaksi oikeusministeriö. Tuomareiden nimittämistä koskevassa laissa ja asetuksessa ei ole säännöksiä siitä, miten menetellään perustettavan tuomioistuimen virkoja ensi kertaa täytettäessä. Lain 3 §:n 2 momentin mukaan annetussa asetuksessa säädetään, että korkein oikeus julistaa haettavaksi markkinatuomioistuimen ylituomarin viran. Kun muutkin tuomioistuimen perustamiseen liittyvät käytännön järjestelyt kuuluvat oikeusministeriön tehtäviin, ministeriö voi huolehtia myös virantäyttömenettelyn käynnistämisestä.

Lain 9 §:n 1 momentin mukaan viran haettavaksi julistanut tuomioistuin antaa lausunnon tuomarivalintalautakunnalle viran hakijoista. Markkinaoikeuden uusien tuomarin virkojen osalta ehdotetaan voimaantulosäännöksessä säädettäväksi, että lausunnon antaisi korkein hallinto-oikeus. Lain 9 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan lautakunta voi hankkia muitakin lausuntoja tai selvityksiä. Mainitun säännöksen nojalla tuomarivalintalautakunta voisi hankkia lausunnon myös markkinatuomioistuimelta ja kilpailuneuvostolta.

1.19. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälään tehtäisiin lisäys, jonka mukaan tätä lakia sovelletaan myös markkinaoikeudessa sen käsitellessä eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain mukaista asiaa.

1.20. Laki tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista

3 §. *Oikeudenkäyntimaksu.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että markkinaoikeudessa peritään oikeudenkäyntimaksuna 200 euroa. Voimassa olevan lain mukaan mainittu maksu on peritty oikeudenkäyntimaksuna markkinatuomioistuimessa (nyt vielä tosin markkamääräisenä eli maksu on 1 000 markkaa). Kilpailuneuvostossa ei ole peritty oikeudenkäyntimaksua, koska kauppa- ja teollisuusministeriö ei ole säätänyt kilpailuneuvoston käsittelymaksuista.

6 §. *Maksuttomat suoritteet.* Pykälästä muutettaisiin 1 momentin 3, 5 ja 15 a kohta, minkä lisäksi pykälän 2 momentin mukainen asetuksenantovaltuus täsmennettäisiin vastaamaan perustuslain 80 §:ää.

Pykälän 1 momentin 3 kohtaa muutettaisiin hallinto-oikeusuudistuksesta johtuen siten, että lääninoikeuden sijasta kohdassa mainittaisiin hallinto-oikeus.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa tehtäisiin puolestaan markkinaoikeuden perustamisesta johtuva muutos.

Pykälän 1 momentin 15 a kohdassa tehtäisiin myös hallinto-oikeusuudistuksesta johtuva muutos.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeusministeriön asetuksella voidaan lisäksi säätää vapautuksia maksujen suorittamisvelvollisuudesta momentissa mainitusta syystä.

10 §. *Maksua koskeva muutoksenhaku.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin hallinto-oikeusuudistuksesta johtuen. Muutoksenhakemukset käsittelee hallinto-oikeus. Lisäksi tuomiopiiriä koskevaa sääntelyä uudistettaisiin siltä osin, ettei määräävä tekijä olisi enää viranomaisen kanslian sijainti vaan viranomaisen

toimipaikka.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännös olisi samansisältöinen kuin edellä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset markkinaoikeuden toiminnasta on tarkoitus antaa oikeusministeriön asetuksella. Ministeriön asetuksessa säädettäisiin muun ohella tarkemmin ylituomarin tehtävistä, markkinaoikeussihteerien nimittämismenettelystä, muun henkilökunnan ottamisesta, henkilökunnan virkavapauksien myöntämisestä ja hallintoasioiden käsittelystä. Ministeriön asetuksen sisältö vastaa muista tuomioistuimista annettuja alemmanasteisia säännöksiä.

Perussäännökset tuomioistuimen kokoonpanosta sisällytettäisiin markkinaoikeuslakiin ja oikeusministeriön asetukseen. Tämän lisäksi tuomioistuimen kokoonpanosääntelystä asiaryhmittäin annettaisiin tarkemmat määräykset tuomioistuimen työjärjestyksellä. Asetuksella määriteltäisiin, millä perusteilla sivutoimiset asiantuntijajäsenet määrätään ottamaan osaa tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoon. Koska sivutoimisten jäsenten määrä ja näin ollen myös heidän edustamansa asiantuntemuksen laatu voi vaihdella ja koska sivutoimisten asiantuntijajäsenten käyttö yksittäisessä ratkaisutilanteessa perustuu arvioon asiassa tarvittavasta asiantuntemuksesta, yksityiskohtaisia ratkaisukokoonpanon tarkemmasta määrittelystä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena sisällyttää lakiin. Työjärjestyksessä annettaisiin muutoinkin tarkemmat määräykset työskentelyn järjestämisestä tuomioistuimessa. Oikeusministeriön asetusta tarkistetaan tarvittaessa, kun tuomioistuimen toiminnasta kertyy kokemusta.

3. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion vuoden 2002 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ehdotetaan tuleviksi

voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

4. Säättämisjärjestys

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Perustuslain 98 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään yleisistä tuomioistuimista ja hallintotuomioistuimista. Erikseen määrättyillä toimialoilla tuomiovaltaa käyttävistä erityistuomioistuimista säädetään perustuslain 98 §:n 3 momentin mukaan lailla. Ylimpien tuomioistuinten tehtävistä säädetään perustuslain 99 §:ssä.

Ehdotuksessa tarkoitettu uusi tuomioistuin olisi ensi asteen erityistuomioistuin, joka käsitelisi sekä riitatyyppisiä että hallintolainkäyttötyypisiä asioita. Käsiteltävien asioiden erilaisen oikeudellisen laadun vuoksi myös muutoksenhaku jakautuisi kahteen eri tuomioistuinlinjaan. Ylintä tuomiovaltaa käyttäisivät korkein oikeus valitusluvanvaraisesti ja korkein hallinto-oikeus ilman vastaavia rajoitteita.

Ehdotettu järjestely muistuttaa aikaisemmin toimineita vesituomioistuimia. Vesiylioikeuden ratkaisusta haettiin muutosta riita- ja rikosasioiden osalta valitusluvanvaraisesti korkeimmalta oikeudelta ja hakemus- ja virka-apuasioiden osalta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen rajoitettiin myös viime vaiheessa valituslupajärjestelmällä.

Erityistuomioistuimen toimivalta määriteltäisiin tarkasti rajattuihin asiaryhmiin ja sen toimivalta olisi hyvin kapea suhteessa yleisiin tuomioistuihin ja hallintotuomioistuihin. Uuden

tuomioistuimen tehtävistä säädettäisiin lailla. Ehdotettu sääntely ei siten ole perustuslain 98 §:n säännösten vastainen

Ehdotus täyttää muutoinkin perustuslain edellä mainittujen säännösten vaatimukset. Perustuslakivaliokunnan käytännössä kysymys ylimmän tuomiovallan käytöstä on ollut esillä tapauksissa, joissa valituslupajärjestelmän tai muutoksenhakukiellon vuoksi on ollut selvää, ettei kaikenlaisissa asioissa voida

saada asiaa käsitellyksi korkeimmassa oikeudessa (PeVL 9/1997 vp ja PeVL 1/1982 vp).

Ylimmän tuomiovallan käyttämällä on myös liittymäkohtia perustuslain 21 §:n vaatimuksiin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisesta. Tässä ehdotuksessa markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyjärjestelmä saatettaisiin vastaamaan muiden asioiden käsittelyjärjestelmiä avaamalla ensi asteen tuomioistuimen päätöksestä muutoksenhakumahdollisuus valitusluvanvaraisesti korkeimpaan oikeuteen.

Perustuslain 103 §:n 1 momentin mukaan tuomareilla on muita virkamiehiä vahvempi virassapysymisoikeus. Tähän virassapysymisoikeuteen kuuluu, että tuomaria ei voida irtisanoa. Tuomaria ei voida myöskään siirtää toiseen virkaan ilman omaa suostumustaan paitsi, jos siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudelleen järjestämisestä. Perustuslain 103 §:n 1 momentti vastaa aikaisemmin voimassa ollutta hallitusmuodon 91 §:n 1 momenttia.

Markkinatuomioistuinlain mukaan ylituomarilla, joka nimitetään neljän vuoden mittaiseksi toimikaudeksi, on toimikautenaan sama virassapysymisoikeus kuin tuomareilla. Markkinatuomioistuimessa ei ole muita tuomarin virkoja.

Ehdotuksen mukaan nykymuotoisen markkinatuomioistuimen toiminta erityistuomioistuimena lakkaisi. Hallituksen esityksessä on tältä osin kysymys tuomioistuinlaitoksen uudelleen järjestämisestä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan hallituksen esityksestä verotuksen muutoksenhakujärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (PeVL 3/1994 vp) todennut, että arvioitaessa virkojen sopivuutta tuomioistuinlaitoksen uudelleen järjestämistilanteissa kysymykseen tulevat siirrettävien tuomareiden osalta ensi sijassa tuomarin virat. Valiokunta edellytti lailla säädettäväksi, mitkä liikevaihtovero-oikeuden tuomarin virat siirretään toiseen tuomarin virkaan.

Eriyistuomioistuinten on äskettäin

lakkautettu sekä vesiylioikeus että vesioikeudet. Vesiylioikeus lakkautettiin hallinto-oikeusuudistuksen yhteydessä ja vesioikeudet

ympäristönsuojelulainsäädännön uudistuksen (HE 84/1999 vp) yhteydessä. Mainituissa tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämistilanteissa lainkäyttöhenkilökunnan ja muun henkilökunnan siirtymisestä toisiin virkoihin on säädetty lailla.

Ehdotuksen mukaan markkinatuomioistuimen ylituomari siirretään suoraan lain nojalla hoitamaan määräajaksi, enintään nykyisen virkakautensa loppuun, uuden tuomioistuimen ylituomarin virkaa.

Perustuslain 21 §:n mukaan oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluu osana oikeudenkäynnin julkisuus, mikä tulee turvata lailla. Perusoikeusuudistukseen liittyvän hallituksen esityksen perustelujen mukaan (HE 309/1994 vp s. 74) säännöksen luettelo oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osatekijöistä ei tule pitää tyhjentyneenä. Perustelujen mukaan säännös ei toisaalta estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia, kunhan poikkeukset eivät muuta oikeudenkäynnin julkisuuden asemaa pääsääntönä taikka vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Ehdotuksessa esitetään, että kilpailuasiat ja hankinta-asiat käsiteltäisiin markkinaoikeudessa suullisessa käsittelyssä suljettuihin oviin, jollei tuomioistuin toisin päättä. Ehdotettu säännös vastaa kilpailuneuvostolain 12 §:n 1 momenttia. Täydentävästi suljettuun suulliseen käsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia, muun ohella lain 9 §:n säännöksiä oikeudenkäyntiaineiston sakssapidosta tuomioistuimen päätöksellä tai hallintolainkäyttöasioissa myös ilman tuomioistuimen päätöstä. Markkinaoikeuden päätökset olisivat siten julkisia siltä osin kuin ne eivät sisällä salassa pidettäviä tietoja.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia sovellettaisiin muutoinkin asioiden käsittelyyn markkinaoikeudessa sen käsitellessä niin sanottua markkinaoikeudellista asiaa, mikä vastaa

markkinatuomioistuinta koskevaa voimassa olevaa sääntelyä.

Käsiteltäessä hallituksen esitystä laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi hallintovaliokunta, perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta totesivat, ettei oikeudenkäynnin julkisuutta koskeviin säännöksiin ollut riittävästi paneuduttu hallituksen esitystä valmisteltaessa ja että tämän vuoksi oli tarpeen ottaa nämä säännökset erikseen selvitettäväksi (HaVM 31/1998 vp, PeVL 43/1998 vp ja LaVL 14/1998 vp). Oikeusministeriö on asettanut oikeudenkäynnin julkisuutta koskevien säännösten uudistamista varten toimikunnan, jonka määräaika päättyy syksyllä 2001.

Ehdotetut oikeudenkäynnin julkisuutta koskevat säännökset vastaavat nykyisin voimassa olevia säännöksiä, joita ei ole muutettu julkisuuslainsäädännön uudistuksessa (HE 30/1998 vp). Kilpailu- ja hankinta-asiat käsi-

teltäisiin markkinaoikeudessa aikaisempaan tapaan hallintolainkäytön järjestyksessä.

Ehdotus vastaa oikeudenkäynnin julkisuussääntelyn osalta hallintotuomioistuimissa noudatettavaa sääntelyä.

Suullinen käsittely markkinaoikeudessa kilpailu- ja hankinta-asiassa ei ole pääkäsittelyyn rinnastettava käsittely, vaan ensisijaisesti asian selvittämiskeino. Suullisen käsittelyn jälkeen asian käsittely jatkuu usein kirjallisena. Hallintotuomioistuinten tavoin markkinaoikeuden käsittelyn julkisuus toteutuu näissä asiaryhmissä lähinnä päätösten julkisuutena.

Tähän nähden ehdotettua suullisten käsittelyn julkisuutta rajoittavaa sääntelyä ei voida pitää merkittävänä perusoikeuden rajoituksena. Sääntely täyttää lisäksi välttämättömyyden vaatimukset. Kilpailu- ja hankinta-asioissa laajalti yleisöjulkisen suullisen käsittelyn järjestäminen johtaisi siihen, että tuomioistuimessa jouduttaisiin toistuvasti ratkomaan osapuolten pyyntöjä yleisön poistamisesta. Suljetussa käsittelyssä osapuolet voivat vapaammin ja keskeytyksittä esittää näkemyksiään ja selvityksiään, mikä edesauttaa asian selvittämistä ja nopeuttaa käsittelyä.

Ehdotettu sääntely täyttää myös välttämättömyyden vaatimukset.

Hallituksen käsityksen mukaan esitykseen sisältyvät lait voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisen järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Markkinaoikeuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Toimivalta

1 §

Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka

Markkinaoikeus käsittelee ne asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

- 1) kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992);
- 2) julkisista hankinnoista annetussa laissa (1505/1992);
- 3) eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (/);
- 4) muussa laissa.

Markkinaoikeuden toimipaikka sijaitsee Helsingissä.

2 luku

Henkilöstö

2 §

Jäsenet

Markkinaoikeudessa on ylituomari ja muina jäseninä markkinaoikeustuomareita.

Tuomioistuinta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa ylituomari.

3 §

Jäsenten kelpoisuus ja nimittäminen

Ylituomarin ja markkinaoikeustuomareiden kelpoisuusvaatimuksista sekä nimittämisestä säädetään tuomareiden nimittämisestä

annetussa laissa (205/2000). Ylituomarilta ja markkinaoikeustuomarilta edellytetään lisäksi, että hän on perehtynyt kilpailu- tai markkinalainsäädännön alaan.

4 §

Asiantuntijajäsenet

Lainoppineiden jäsenten lisäksi asian käsittelyyn markkinaoikeudessa osallistuu sivutoimisia asiantuntijajäseniä siten kuin tässä laissa, oikeusministeriön asetuksessa ja tuomioistuimen työjärjestyksessä asiaryhmittäin tarkemmin säädetään tai määrätään.

5 §

Asiantuntijajäsenten kelpoisuus ja määrääminen

Valtioneuvosto määrää markkinaoikeuteen riittävän määrän sivutoimisia asiantuntijajäseniä neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Asiantuntijajäsenen tehtävän vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Heidän oikeudestaan pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarinviran haltijoista säädetään.

Edellä 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistuvilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja ovat perehtyneet kilpailuoikeuteen, hankintatoimeen, taloustieteeseen, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

Edellä 1 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn

osallistuvilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja ovat perehtyneet kuluttajansuojaan, markkinointiin, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

6 §

Tuomarinvala ja -vakuutus

Markkinaoikeuden jäsenen ja asiantuntijajäsenen on vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus markkinaoikeudessa siten kuin oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 a ja 7 §:ssä säädetään, jollei hän ole tehnyt sitä aikaisemmin.

7 §

Markkinaoikeussihteerit

Markkinaoikeudessa on tarpeellinen määrä markkinaoikeussihteereitä. Markkinaoikeussihteerin kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Markkinaoikeussihteerien nimittämisestä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

3 luku

Asioiden käsittely

8 §

Jaostot

Markkinaoikeus toimii jaostoihin jakautuneena siten kuin tuomioistuimen työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Jaostot huolehtivat ensisijaisesti kilpailu- ja hankintalainsäädännön tai markkinaoikeudellisen lainsäädännön alaan kuuluvien asioiden käsittelystä.

9 §

Päätösvaltaisuus

1....1..5.

Markkinaoikeudessa yksi lainoppinut jäsen voi tehdä ratkaisun, jos valitus, hakemus tai asiassa esitetyt vaatimukset on peruutettu kokonaisuudessaan taikka asia jätetään tutkimatta tai sillensä. Lainoppinut jäsen voi yksin päättää väliaikaisista kielloista ja valmistelussa tarpeellisista toimista. Markkinaoikeuden kokoonpanoon voi tuolloin kuulua myös enintään kaksi muuta jäsentä, jos se on erityisestä syystä perusteltua.

Markkinaoikeus on muutoin päätösvaltainen kokoonpanossa, johon kuuluu kolme lainoppinutta jäsentä. Edellä 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistuu lainoppineiden jäsenten lisäksi vähintään yksi ja enintään kolme sivutoimista asiantuntijajäsentä.

Edellä 1 §:n 1 momentin 2 – 4 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn voi myös, jos asian laatu sitä edellyttää, osallistua 2 momentissa mainittu määrä asiantuntijajäseniä. Markkinaoikeus on päätösvaltainen lisäksi kokoonpanossa, jossa asian käsittelyyn osallistuu kaksi jäsentä ja enintään kaksi asiantuntijajäsentä, jos ratkaistavassa asiassa oikeuskäytäntö on vakiintunutta.

Istunnon puheenjohtaja määrää sivutoimiset jäsenet osallistumaan asian käsittelyyn oikeusministeriön asetuksessa ja tuomioistuimen työjärjestyksessä tarkemmin määriteltyjen perusteiden mukaisesti ottaen huomioon asian käsittelyssä tarvittavan asiantuntemuksen laatu.

10 §

Vahvennettu istunto

Markkinaoikeudessa voi olla vahvennettu istunto, joka on päätösvaltainen, kun siihen osallistuu neljä tuomioistuimen jäsentä ja enintään neljä sivutoimista asiantuntijajäsentä.

11 §

Vahvennettuun istuntoon määrääminen

Ylituomari voi siirtää lainkäyttöasian lainkäytön yhdenmukaisuuden turvaamiseksi

vahvennetun istunnon käsiteltäväksi, jos asialla saattaa olla periaatteellista merkitystä lain soveltamisen kannalta tai jos ratkaisu tulisi poikkeamaan aikaisemmasta käytännöstä.

Päättyessään asian siirtämisestä vahvennetun istunnon käsiteltäväksi ylituomarin on samalla määrättävä asian käsittelyyn osallistuvat jäsenet ja asiantuntijajäsenet. Asian aikaisempaan käsittelyyn osallistuneet jäsenet ja asiantuntijajäsenet osallistuvat asian käsittelyyn myös vahvennetussa istunnossa.

12 §

Hallintoasian käsittely täysistunnossa

Markkinaoikeudessa on hallintoasioiden käsittelyä varten täysistunto. Markkinaoikeus on tuolloin päätösvaltainen kokoonpanossa, jossa puheenjohtajana toimii ylituomari tai tämän sijainen, ja ratkaisuun ottaa osaa vähintään kolme tuomioistuimen jäsentä.

Asioiden käsittelystä täysistunnossa säädetään oikeusministeriön asetuksella.

13 §

Asian valmistelu

Asioiden valmistelusta markkinaoikeudessa huolehtivat lainoppineet jäsenet. Markkinaoikeussihteerit osallistuvat asioiden valmisteluun lainoppineiden jäsenten ohjeiden mukaisesti.

14 §

Menettely markkinaoikeudessa

Asian käsittelyssä markkinaoikeudessa noudatettavasta menettelystä on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

Markkinaoikeuden päätökseen haetaan muutosta siten kuin siitä erikseen säädetään.

15 §

Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuus

Suullinen käsittely markkinaoikeudessa on 1

1...1..5.

§:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa toimitettava suljetuin ovin, jollei markkinaoikeus toisin päättä. Muutoin asioiden käsittelyssä noudatetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia (945/1984) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

4 luku

Erinäiset säännökset

16 §

Virkasyyte

Markkinaoikeuden ylituomaria, markkinaoikeustuomaria ja muuta jäsentä sekä markkinaoikeussihteeriä syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa.

17 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Työskentelyn järjestämisestä markkinaoikeudessa määrätään tarkemmin tuomioistuimen työjärjestyksessä, jonka ylituomari vahvistaa.

5 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Mitä muussa laissa tai asetuksessa säädetään markkinatuomioistuimesta ja kilpailuneuvostosta, koskee tämän lain voimaan tultua markkinaoikeutta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

19 §

Vireillä olevat asiat

Tämän lain voimaan tullessa markkinatuomioistuimessa ja kilpailuneuvostossa vireillä olevat asiat siirtyvät markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

20 §

Henkilöstöjärjestelyt

Markkinatuomioistuimen ylituomari siirretään tämän lain voimaan tullessa hoitamaan markkinaoikeuden ylituomarin virkaa enintään määräajaksi, joka päättyy samanaikaisesti kuin aikaisemmin alkanut markkinatuomioistuimen ylituomarin

toimikausi.

Markkinatuomioistuimen muut virkamiehet sekä heidän virkansa siirretään tämän lain voimaan tullessa markkinaoikeuteen oikeusministeriön päätöksellä. Viran siirtäminen ei edellytä virkamiehen suostumusta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön palveluksessa olevat toistaiseksi nimitetyt virkamiehet, jotka on osoitettu kilpailuneuvoston käytettäväksi, sekä heidän virkansa siirretään tämän lain voimaan tullessa markkinaoikeuteen oikeusministeriön päätöksellä. Viran siirtäminen ei edellytä virkamiehen suostumusta.

2.

Laki**eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään markkinaoikeudesta annetun lain (/) 1 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen asioiden vireilletulosta ja käsittelystä markkinaoikeudessa.

Asioiden käsittelystä markkinaoikeudessa voidaan lailla säätää erikseen.

2 §

Markkinaoikeudelliset asiat

Markkinaoikeus käsittelee asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

- 1) kuluttajansuojalaissa (38/1978);
- 2) sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa (1061/1978);
- 3) elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetussa laissa (1062/1993);
- 4) Kuluttajavirastosta annetussa laissa (1056/1998);
- 5) arvopaperimarkkinalaissa (495/1989);
- 6) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (1607/1993);
- 7) sijoitusrahastolaissa (48/1999);
- 8) osuuskuntalaissa (/);
- 9) televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa (744/1998);
- 10) saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999);
- 11) alkoholilaissa (1143/1994);

1....1..5.

- 12) toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetussa laissa (693/1976);
- 13) rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetussa laissa (1189/2000);
- 14) vakuutusyhtiölaissa (1062/1979);
- 15) ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995);
- 16) vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987);
- 17) vakuutusvälittäjistä annetussa laissa (251/1993);
- 18) muussa laissa.

2 luku

Asioiden käsittely

3 §

Asian vireillepano

Markkinaoikeudessa tulee vireille:

- 1) kuluttajansuojalain, Kuluttajavirastosta annetun lain, saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 1 momentin tai televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain nojalla käsiteltävä asia kuluttaja-asiamiehen hakemuksella;
- 2) kuluttajansuojalain 2 luvun 8 a §:n nojalla käsiteltävä asia elinkeinonharjoittajan hakemuksella;
- 3) sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain nojalla käsiteltävä asia sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon lain 1 – 3 §:ssä tarkoitettu menettely kohdistuu tai jonka toimintaa se saattaa vahingoittaa taikka jonka liikesalaisuuksia, teknisiä esikuvia tai teknisiä ohjeita toinen elinkeinonharjoittaja on vastoin lain 4 §:ää käyttänyt tai ilmaissut, taikka elinkeinonharjoittajien etujen

valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella;

4) elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain nojalla käsiteltävä asia elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella tai sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon sopimusehdon käyttö kohdistuu;

5) arvopaperimarkkinalain ja sijoitusrahastolain mukainen asia Rahoitustarkastuksen hakemuksella;

6) luottolaitostoiminnasta annetun lain nojalla käsiteltävä asia luottolaitoksen hakemuksella;

7) osuuskuntalain nojalla käsiteltävä asia säästökassatoimintaa tarkastavan tilintarkastajan tai sellaisen jäsensijoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella, jonka jäsenistä vähintään puolet on jäsensijoittajia;

8) saatavien perinnästä annetun lain 13 §:n 2 momentin nojalla käsiteltävä asia sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon lain 4 §:ssä tarkoitettu menettely kohdistuu, tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimivan rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksella.

Kiellon tehosteeksi asetetun uhkasakon tuomitsemista maksettavaksi koskeva asia tulee kuitenkin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa vireille kuluttaja-asiamiehen ja momentin 6 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa Rahoitustarkastuksen hakemuksella.

4 §

Toissijainen vireillepano-oikeus

Jos kuluttaja-asiamies kieltäytyy saattamasta markkinaoikeuden käsiteltäväksi 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua asiaa, joka koskee markkinointitoimen, sopimusehdon tai perintämenettelyn kieltämistä, hakemuksen voi tehdä palkansaajien ja kuluttajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

Jos Rahoitustarkastus päättää olla saattamatta arvopaperin markkinoinnissa tai hankinnassa

1...1..5.

noudatettua menettelyä, ulkomaisen yhteissijoitusyrityksen sijoitusrahastolain 150 §:n vastaista osuuksien markkinointia koskevaa asiaa tai sopimusehdon kieltämistä koskevaa asiaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, hakemuksen voi tehdä sijoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys.

5 §

Vireillepano kieltomenettelyssä

Ulkomaisen järjestön ja viranomaisen vireillepano-oikeudesta markkinaoikeudessa säädetään rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetussa laissa. Mainitun lain mukainen asia tulee markkinaoikeudessa vireille ulkomaisen järjestön tai viranomaisen hakemuksella.

6 §

Vireillepano vakuutusalaan koskevassa asiassa

Vakuutusyhtiölain, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain, vakuutusyhdistyslain tai vakuutuksenvälittäjistä annetun lain nojalla käsiteltävä asia tulee markkinaoikeudessa vireille sen suomalaisen taikka ulkomaisen vakuutusyhtiön, vakuutusyhdistyksen tai vakuutuksenvälittäjän hakemuksesta, johon Vakuutusvalvontaviraston kieltopäätös kohdistuu.

Vakuutusvalvontaviraston antaman kiellon tehostamiseksi asetetun uhkasakon tuomitsemista koskeva asia tulee vireille Vakuutusvalvontaviraston hakemuksesta.

7 §

Vireillepano alkoholin ja tupakan mainontaa koskevassa asiassa

Alkoholilaisissa tai toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetussa laissa tarkoitettu asia tulee markkinaoikeudessa vireille siten kuin siitä erikseen säädetään.

8 §

Hakemus

Hakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) sen elinkeinonharjoittajan tai muun henkilön nimi, kotipaikka ja osoite, johon vaatimus kohdistuu;
- 2) vaatimus ja sen perusteet;
- 3) tosiseikat ja asiakirjat, joihin hakija vetoaa;
- 4) hakijan nimi ja yhteystiedot.

Jos asia tulee vireille viranomaisen päätöksen jälkeen, hakemukseen on liitettävä myös asiassa tehty päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä sekä todistus päätöksen tiedoksisaantipäivästä.

Hakijan tai tämän asiamiehen on allekirjoitettava hakemus.

9 §

Hakemuksen antaminen tiedoksi

Markkinaoikeuden on annettava hakemus tiedoksi sille elinkeinonharjoittajalle tai muulle, johon vaatimus kohdistuu. Jos hakemuksessa on kysymys viranomaisen päätöksestä tai määräyksestä, hakemus on lisäksi annettava tiedoksi sille viranomaiselle, jonka päätöstä tai määräystä hakemus koskee.

Markkinaoikeuden on tiedoksiannossa kehotettava vastaanottajaa vastaamaan hakemukseen määräajassa. Vastauksessa tulee lausua hakijan vaatimuksesta perusteineen. Siinä on myös mainittava ne tosiseikat, joihin vastaus perustuu, sekä ilmoitettava todisteet, joihin vastauksen antaja vetoaa.

Tiedoksianto toimitetaan siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

10 §

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisen asian käsittely

1...1..5.

Markkinaoikeuden on heti annettava 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu hakemus tiedoksi kuluttaja-asiamiehelle. Kuluttaja-asiamiehen on 30 päivän kuluttua hakemuksesta tiedon saatuaan ilmoitettava markkinaoikeudelle, aikooko hän kuluttajansuojalain tai Kuluttajavirastosta annetun lain nojalla ryhtyä toimenpiteisiin asian johdosta.

Jos kuluttaja-asiamies ilmoittaa ryhtyvänsä toimenpiteisiin asiassa, markkinaoikeuden on lykättävä valmisteleviin toimenpiteisiin ryhtymistä, kunnes kuluttaja-asiamies ilmoittaa, että hän on päättänyt asian käsittelyn.

Jos kuluttaja-asiamies saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi, elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhdistyksen hakemus on otettava käsiteltäväksi sen yhteydessä.

11 §

Hakemuksen tiedoksianto säästökassaa koskevassa asiassa

Markkinaoikeuden on annettava 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu yhdistyksen hakemus tiedoksi säästökassaa tarkastavalle osuuskunnan tilintarkastajalle.

12 §

Hakemuksen tiedoksianto kieltomenettelyssä

Markkinaoikeuden on heti annettava 5 §:ssä tarkoitettu hakemus tiedoksi kuluttaja-asiamiehelle, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle, Viestintävirastolle, Rahoitustarkastukselle tai Vakuutusvalvontavirastolle kunkin valvontavaltaan kuuluvassa asiassa. Hakemuksen tiedoksi saaneelle viranomaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei kuuleminen tarpeettomasti viivytä asian ratkaisua.

13 §

Väli aikaista kieltoa koskevan hakemuksen käsittely

Hakemus väli aikaisen kiellon antamisesta 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa asiassa on otettava käsiteltäväksi markkinaoikeuden istunnossa viimeistään kahdeksantena päivänä hakemuksen saapumisesta.

Väli aikaista kieltoa koskeva asia voidaan ottaa käsiteltäväksi, vaikka kutsua asian käsittelyyn ei ole saatu annetuksi tiedoksi sille, jota kieltovaatimus koskee.

14 §

Asian valmistelu

Ennen varsinaista käsittelyä asia on valmisteltava markkinaoikeuden ylituomarin tai markkinaoikeustuomarin johdolla siten, että se voidaan viivyttelemättä ratkaista.

Valmistelu voi olla kirjallista tai suullista. Valmistelussa on erityisesti pyrittävä erottamaan riidanalaiset seikat niistä, joita asiassa on pidettävä riidattomina.

15 §

Istunto

Markkinaoikeuden istuntoon on kutsuttava hakija ja tämän vastapuoli sekä muut asianosaisasemassa olevat henkilöt ja valvontaviranomaiset. Jos asia on tullut 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti vireille elinkeinonharjoittajan hakemuksesta, istuntoon kutsuttava valvontaviranomainen on kuluttaja-asiamies.

Jos hakija jää pois istunnosta, asia jää sillensä. Jos vastapuoli jää pois, asia voidaan poissaolosta huolimatta ratkaista.

Asia voidaan jättää sillensä istunnon puheenjohtajan päätöksellä, jos asianosaiset ovat ilmoittaneet sopineensa asian kokonaisuudessaan tai jos asianosaiset ovat muutoin ilmoittaneet, että heillä ei enää ole toisiinsa kohdistuvia markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvia vaatimuksia.

Kutsu istuntoon annetaan tiedoksi siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

1...1..5.

16 §

Asian selvittäminen

Markkinaoikeus voi hankkia asiassa selvitystä omasta aloitteestaan sekä velvoittaa elinkeinonharjoittajan antamaan asian selvittämiseksi tarpeellisia tietoja. Liike- tai ammattisalaisuutta ei kuitenkaan saa velvoittaa ilmaisemaan, ellei siihen ole erityisiä syitä. Velvoitteen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko.

Asia voidaan määrätä käsiteltäväksi suljettuna siten kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta annetussa laissa (945/1984) säädetään.

Asian käsittelyssä noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä riita-asioissa säädetään.

17 §

Päätös

Markkinaoikeuden päätöksessä tulee olla selostus asiasta, perustelut ja päätöslauselema. Jos päätös sisältää kiellon taikka määräyksen oikaisuustoimenpiteen suorittamiseksi, päätöksessä on yksilöitävä velvoitetut ja ilmoitettava ajankohta, josta lukien kieltoa tai määräystä on noudatettava.

3 luku

Erinäiset säännökset

18 §

Päätöksen tiedoksianto

Jos päätöstä ei julisteta, se on annettava tiedoksi haastetiedoksianto tai saantitodistusmenettelyä käyttäen. Jos tiedoksiantoa ei yrityksistä huolimatta ole saatu toimitetuksi ja toimittamatta jättäminen on aiheutunut oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 – 9 §:ssä tarkoitettusta syystä, tiedoksianto voidaan toimittaa noudattaen

soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa tältä osin säädetään.

19 §

Korvaus valtion varoista

Markkinaoikeudessa todistajana tai asiantuntijana kuullulle suoritetaan 3 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 4 §:n 1 momentissa ja 5 §:ssä tarkoitetussa asiassa korvausta valtion varoista sen mukaan kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään.

Markkinaoikeus voi päätöksessään velvoittaa muun asianosaisen kuin kuluttaja-asiamiehen taikka 5 §:ssä tarkoitetun ulkomaisen viranomaisen tai järjestön korvaamaan valtiolle sen varoista maksetut 1 momentissa tarkoitetut kustannukset.

20 §

Asianosaisten kulut

Asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan markkinaoikeudessa. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisissa asioissa sovelletaan oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevia oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. Markkinaoikeudessa perittävistä maksuista säädetään erikseen. Toimituskirjamaksuja ei peritä asianosaisilta eikä kuultaviksi kutsutuilta heille annettavista pöytäkirjan otteista tai päätöksistä.

21 §

Muutoksenhaku

Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan.

Muutoksenhakukirjelmä, johon on

1...1..5.

sisällytettävä lupahakemus ja valitus, on yhdessä markkinaoikeuden päätöksen kanssa toimitettava markkinaoikeuden kirjaamoon. Menettelyyn valituslupaa haettaessa ja asiaa käsiteltäessä sovelletaan muutoin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä muutoksenhausta hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemissä asioissa.

Markkinaoikeuden päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetään. Korkein oikeus voi kuitenkin päättää, ettei päätöstä toistaiseksi saa panna täytäntöön tai ettei aloitettua täytäntöönpanoa saa jatkaa. Ylimääräisessä muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin osin riita-asioita koskevia oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännöksiä kuitenkin niin, että myös kantelu on tehtävä korkeimpaan oikeuteen.

22 §

Kiireellisyys

Tämän lain mukaiset asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

4 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Tällä lailla kumotaan markkinatuomioistuimesta 20 päivänä tammikuuta 1978 annettu laki (41/1978) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

24 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa

markkinatuomioistuimessa vireillä oleva asia käsitellään markkinaoikeudessa lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan.
Markkinatuomioistuimen puheenjohtajan tai _____

markkinatuomioistuimen tekemät väliaikaiset ratkaisut ja muut toimet jäävät voimaan, kunnes markkinaoikeus ratkaisee asian tai määrää toisin.

3.

Laki**kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kilpailunrajoituksista 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun lain (480/1992) 2 §:n 4 momentti, 8 §:n 3 momentti, 11 d §, 11 e §:n 2 momentti, 11 h §, 11 i §:n 2 momentti, 12 §:n 3 ja 4 momentti, 14 §:n 2 ja 4 momentti, 15 - 18 §, 18 a §:n 1 momentti, 19 §:n 3 momentti, 19 a §:n 2 momentti, 21, 22 ja 25 § sekä 27 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 4 momentti laissa 447/1994, 11 d §, 11 e §:n 2 momentti, 11 h §, 11 i §:n 2 momentti, 12 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15, 16 §, 18 a §:n 1 momentti ja 19 a §:n 2 momentti laissa 303/1998, 8, 17 ja 21 § osaksi viimeksi mainitussa laissa sekä 12 §:n 4 momentti laissa 91/1999, sekä
lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

2 §

 Ellei valtioneuvoston asetuksella toisin säädetä, tätä lakia ei sovelleta kilpailunrajoitukseen, joka rajoittaa taloudellista kilpailua Suomen ulkopuolella, siltä osin kuin se ei kohdistu suomalaiseen asiakaspiiriin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää lain soveltamisesta ulkomaita koskevaan kilpailunrajoitukseen, mikäli vieraan valtion kanssa tehty sopimus sitä edellyttää tai maan ulkomaankaupan etu sitä vaatii.

8 §

 Seuraamusmaksun määrää kilpailuviraston esityksestä markkinaoikeus. Maksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

11 d §

Markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, jos sen seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla.
 Markkinaoikeus voi kilpailuviraston

esityksestä kieltää 1 momentissa mainitun lisäksi myös sellaisen sähkömarkkinoilla tapahtuvan yrityskaupan, jonka seurauksena yrityskaupan osapuolten ja niihin 11 b §:n 1 – 3 momentin mukaisessa suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen tai laitosten yhteenlaskettu siirtoliikennetoiminnan osuus 400 voltin jännitteellä jakeluverkossa siirretystä sähkön määrästä ylittää valtakunnallisesti 25 prosenttia.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kilpailun estyminen tai 2 momentissa tarkoitettu yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot.

Kilpailuvirasto voi asettaa ehdon tehosteeksi uhkasakon. Markkinaoikeus asettaa kiellon, määräyksen tai ehdon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

11 e §

 Jollei kilpailuvirasto aseta ehtoja tai tee esitystä yrityskaupan kieltämiseksi kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kilpailuvirasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Markkinaoikeus voi pidentää määräaikaa

enintään kahdella kuukaudella.

11 h §

Markkinaoikeuden tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa kilpailuvirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Yrityskaupan täytäntöönpanokielto raukeaa, jollei markkinaoikeus kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä tai valituksen vireilletulosta toisin määrää.

11 i §

Aikaisemman päätöksen estämättä markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä kieltää yrityskaupan tai määrätä sen purettavaksi tai asettaa sen toteuttamiselle ehtoja, jos kaupan osapuolet ovat antaneet virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, joilla on ollut olennainen vaikutus asian ratkaisuun, tai jos kauppa on pantu täytäntöön 11 d tai 11 f §:n vastaisesti. Edellytyksenä on lisäksi, että uutta käsittelyä koskeva kilpailuviraston esitys annetaan kaupan osapuolille tiedoksi viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman tai kun yrityskauppa pantiin täytäntöön.

12 §

Jos 9 §:ssä tarkoitetun kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia ei ole neuvotteluihin tai muulla tavoin kyetty poistamaan, kilpailuviraston on tehtävä esitys markkinaoikeudelle.

Myös Vakuutusvalvontavirasto voi tehdä esityksen pääasiassa vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä markkinaoikeudessa.

14 §

Kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva määräyksensä viikon kuluessa sen antamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

1....1..5.

Kilpailuviraston on tehtävä pääasiallisia koskeva esitys kuukauden kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Jos kilpailuvirasto ei tee esitystä tai ei saata väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskevaa määräystä markkinaoikeuden käsiteltäväksi säädetyssä määräajassa, kielto tai velvoite raukeaa.

Kilpailuvirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tai velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee markkinaoikeus.

15 §

Kilpailunrajoitusta koskeva asia tulee vireille markkinaoikeudessa 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla esityksellä taikka 21 §:n 1 momentissa tarkoitetulla valituksella. Esitys ja valitus on tehtävä kirjallisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun esityksen tai valituksen saavuttua markkinaoikeuteen asia on ennen käsittelyä valmisteltava markkinaoikeuden ylituomarin tai markkinaoikeustuomarin johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista. Valmistelu ei ole tarpeen, jos esitys jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana.

Asiaa valmisteltaessa on varattava sille elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jota esitys koskee, tilaisuus suullisesti tai kirjallisesti vastata esitykseen. Esityksen johdosta voidaan myös kuulla elinkeinonharjoittajaa, johon kilpailunrajoitus kohdistuu. Valmistelu voidaan päättää, vaikka asianosainen ei ole antanut pyydettyä vastausta esityksen johdosta.

15 a §

Markkinaoikeus voi velvoittaa asianomaisen saapumaan istuntoon sekä esittämään liikekirjeenvaihtonsa, kirjanpitonsa, pöytäkirjansa ja muut kilpailunrajoitusta selventävät asiakirjat. Asiakirjojen esittämisvelvollisuus ei koske tekniluonteisia ammattilaisuuksia. Jos velvollisuutta esittää asiakirjat ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta istuntoon, asianosainen voidaan

sakon uhalla velvoittaa esittämään asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

Asian käsittelyyn ja selvittämiseen sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia (586/1996). Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuudesta säädetään erikseen.

16 §

Milloin kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia tai se on kielletty 4 – 7 §:ssä, markkinaoikeus voi:

1) kieltää elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää soveltamasta 9 §:ssä tarkoitettua sopimusta tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä tai siihen rinnastettavaa menettelyä taikka määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 4 – 7 §:n vastaisen menettelyn; ja

2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehtoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

17 §

Markkinaoikeus voi asettaa 16 §:ssä tarkoitettua määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys, kiello tai velvoite voidaan asettaa myös väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. Tällöin on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Markkinaoikeuden on otettava kilpailuviraston väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva asia käsiteltäväksi kuukauden kuluessa esityksen saapumisesta ja samalla myös määrättävä, onko kilpailuviraston 14 §:n 1 momentin nojalla väliaikaisesti määräämä kiello tai velvoite edelleen voimassa markkinaoikeuden käsittelyn ajan. Tällöin on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

18 §

Sopimukseen, sääntömääräykseen, päätökseen tai muuhun oikeustoimeen tai

1...1..5.

järjestelyyn sisältyvää ehtoa, joka on 4 – 7 §:n tai markkinaoikeuden antaman määräyksen, kiellon tai velvoitteen taikka kilpailuviraston antaman väliaikaisen kiellon tai velvoitteen vastainen, ei saa soveltaa tai panna täytäntöön.

18 a §

Elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 4 – 7 §:ssä säädettyä kieltoa taikka markkinaoikeuden päätöstä, jossa markkinaoikeus on katsonut, että kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, on velvollinen korvaamaan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheuttamansa vahingon. Vahingonkorvaus käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta välittömästä tai välillisestä taloudellisesta vahingosta, jota kilpailunrajoituksesta on aiheutunut.

19 §

Jos poikkeusluvan ehtoja rikotaan tai jos olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet, markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa luvan. Ennen tällaisen esityksen tekemistä kilpailuviraston on kuultava poikkeusluvan haltijaa.

19 a §

Markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa puuttumattomuustodistuksen, jos:

- 1) olosuhteet päätöksen antamisen jälkeen ovat olennaisesti muuttuneet;
- 2) päätöksen antaminen on perustunut virheellisiin, harhaanjohtaviin tai puutteellisiin tietoihin; tai
- 3) 4 – 6 §:ssä säädettyjen kieltojen soveltamista koskeva oikeuskäytäntö on markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden antamien päätösten seurauksena olennaisesti muuttunut.

21 §

Kilpailuviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Kilpailuviraston 11 e §:n 1 momentin tai 14 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen, 19 b §:n 2 momentin nojalla antamaan ilmoitukseen ja päätökseen toimittaa 20 §:ssä tarkoitettu tarkastus ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuviraston 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei markkinaoikeus toisin määrää. Markkinaoikeuden tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätökseen, joka koskee kilpailuviraston 19 §:n 1 ja 2 momentin tai 19 a §:n 1 momentin nojalla antamaa päätöstä, taikka markkinaoikeuden 11 e §:n 2 momentin nojalla antamaan päätökseen, ei saa hakea muutosta valittamalla. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Edellä 20 §:n 5 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

22 §

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 4 – 7 §:n säännösten rikkomisesta, ellei esitystä markkinaoikeudelle ole tehty viidessä vuodessa siitä kun kilpailunrajoituksen voimassaolo on lakannut tai kun kilpailuvirasto on saanut tiedon kilpailunrajoituksesta.

25 §

Kilpailuvirasto voi asettaa 10 §:ssä tarkoitettun tietojenantamis- ja asiakirjojen esittämisvelvollisuuden, 11 §:ssä tarkoitettun ilmoitus- ja tietojenantovelvollisuuden sekä 20 §:ssä tarkoitettujen velvollisuuksien täyttämisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

27 §

Tuomioistuimen on kilpailunrajoitusrikkomusta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kilpailuvirastolle tilaisuus tulla kuulluksi. Tuomioistuin voi omasta tai asianosaisen aloitteesta pyytää asiassa markkinaoikeuden lausunnon, jos asian ratkaiseminen edellyttää erityistä kilpailuasioden tuntemusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista 23 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1505/1992) 9 §:n 1 momentti, 9 a §, 10 §:n 2 ja 3 momentti, 11 §:n 2 ja 3 momentti sekä 12 §, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 1 momentti sekä 9 a § laissa 1247/1997, seuraavasti:

9 §

Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset

Jos hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten taikka Euroopan yhteisön lainsäädännön tai maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisesti, markkinaoikeus voi hakemuksesta:

- 1) poistaa hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan;
- 2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;
- 3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä; taikka
- 4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä.

9 a §

Asian saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi

Edellä 9 §:ssä tarkoitetun asian voi saattaa käsiteltäväksi ja käyttää siinä puhevaltaa se, jota asia koskee, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä urakalla teettämistä koskevissa asioissa myös valtiovarainministeriö taikka 5 §:n 4 momentissa mainituissa asioissa sellainen valtion viranomaisen, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea kysymyksessä olevan rakennushankkeen

1...1..5.

toteuttamiseen.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen hankintasopimuksen tekemistä. Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista markkinaoikeudelle ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille markkinaoikeudessa. Hankintasopimus ei estä hakemuksen käsittelyä, jos hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä. Tarjoajien katsotaan saaneen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua asiakirjan lähettämisestä.

Markkinaoikeus ei käsittele hakemusta, joka koskee 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun yksikön hankintamenettelyä, jos hankinta liittyy asetuksessa määriteltyyn peruspalvelutoimintaan ja hankinnan ennakoitu arvo on asetuksessa säädettyä kynnysarvoa pienempi.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, asian käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia (586/1996).

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan hankinta-asiaan ei saa hakea valittamalla muutosta kuntalain (365/1995) eikä hallintolainkäyttölain nojalla sillä perusteella, että päätös on tämän lain vastainen.

10 §

Uhkasakko ja väliaikaiset toimenpiteet

Markkinaoikeus voi asettaa 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun velvoitteen

noudattamisen tehosteeksi uhkasakon noudattaen, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Hakemuksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon taikka muutoin määrätä hankinnan keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi, jolloin jälkimmäisessä tapauksessa on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Edellä 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kieltä ja 3 kohdassa tarkoitettu velvoite voidaan asettaa myös väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi, jolloin on vastaavasti myös noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Päätäessään 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä markkinaoikeuden tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei toimenpiteestä aiheudu vastapuolelle tai muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin mitä toimenpiteen edut olisivat.

Markkinaoikeuden ylituomari tai markkinaoikeustuomari voi kiireellisissä tapauksissa päättää 2 momentissa tarkoitettua väliaikaisesta toimenpiteestä.

11 §

Kuuleminen ja muu menettely

—————
Markkinaoikeus voi velvoittaa asianosaisen

saapumaan istuntoon ja esittämään vireillä olevaa asiaa selventävät asiakirjat.

Jos 2 momentissa tarkoitettua asiakirjojen esittämisvelvollisuutta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta markkinaoikeuden istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa esittämään asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

12 §

Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen

Markkinaoikeuden 9 tai 10 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Markkinaoikeuden 10 §:n 1 tai 2 momentin nojalla antamaan uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

—————
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki**kilpailuneuvostosta annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan kilpailuneuvostosta 27 päivänä toukokuuta 1992 annettu laki (481/1992) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Tämän lain voimaan tullessa kilpailuneuvostossa vireillä olevat asiat siirretään käsiteltäviksi markkinaoikeudessa. Kilpailuneuvoston puheenjohtajan ja kilpailuneuvoston määräämät väliaikaiset toimenpiteet ja muut toimet jäävät voimaan, kunnes asia ratkaistaan tai asiassa toisin määrätään.

6.

Laki**sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 22 päivänä joulukuuta 1978
 annetun lain (1061/1978) 7 ja 8 § seuraavasti:

7 §
 Kiellon, jota 6 §:ssä tarkoitetaan, määrää
 markkinaoikeus. Markkinaoikeus voi
 määrätä kiellon myös väliaikaisena, jolloin
 kiello on voimassa, kunnes asia on
 lopullisesti ratkaistu.
 Markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä
 siinä säädetään lisäksi markkinaoikeuslaissa
 (/) ja eräiden markkinaoikeudellisten
 asioiden käsittelystä annetussa laissa (/).

on pidettävä tarpeellisena. Määräystä
 voidaan tehostaa uhkasakolla.
 Markkinaoikeus voi kantajan vaatimuksesta
 määrätä, että päätös kielloa koskevassa
 asiassa on vastaajan kustannuksella
 julkaistava yhdessä tai useammassa sanoma-
 tai aikakauslehdessä. Väliaikaista kielloa
 koskevaa päätöstä ei voida määrätä
 julkaistavaksi.

8 §
 Määrätessään 6 §:ssä tarkoitetun kiellon
 markkinaoikeus voi velvoittaa
 elinkeinonharjoittajan määrääjassa
 ryhtymään sopivaan oikaisutoimeen, jos sitä
 teosta aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä
 maaliskuuta 2002.
 Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain
 täytäntöönpanon edellyttämiin
 toimenpiteisiin.

7.

Laki**rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajat ylittävästä kieltomenettelystä 21 päivänä joulukuuta 2000 annetun lain (1189/2000) 2 §:n 2 ja 3 momentti, 3 § ja 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

2 §

Ulkomaisen viranomaisen ja järjestön vireillepano-oikeus Suomessa

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vaatimuksen käsittelee markkinaoikeus. Vaatimuksen 1 §:n 2 momentin 4 kohdassa mainitun direktiivin 14 artiklan tai momentin 6 kohdassa mainitun direktiivin vastaisen toiminnan kieltämisestä käsittelee kuitenkin Lääkelaitos siten kuin lääkelaiissa (395/1987) säädetään ja momentin 5 kohdassa mainitun direktiivin 7 artiklan vastaisen toiminnan kieltämisestä Kuluttajavirasto siten kuin valmistuskaliikkeista annetussa laissa (1080/1994) säädetään.

Kuluttaja-asiamies voi toimia ulkomaisen viranomaisen ja järjestön oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta markkinaoikeudessa käsiteltäessä.

3 §

Kiellon ja oikaisun määrääminen

Markkinaoikeus voi ulkomaisen viranomaisen tai järjestön hakemuksesta kieltää, jos se on kuluttajansuojan kannalta tarpeellista, elinkeinonharjoittajaa jatkamasta 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa taikka uudistamasta sitä tai siihen rinnastettavaa toimintaa. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevaan

tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa.

Kielto voidaan määrätä myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Määrätessään kiellon markkinaoikeus voi velvoittaa kiellon saaneen elinkeinonharjoittajan oikaisemaan lainvastaisen menettelyn, jos sitä kuluttajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

Asian käsittelystä on voimassa, mitä eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (/) säädetään.

4 §

Vireillepano-oikeus toisessa ETA-valtiossa

Kuluttaja-asiamiehellä, Lääkelaitoksella, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksella, Kuluttajavirastolla, Viestintävirastolla, Rahoitustarkastuksella ja Vakuutusvalvontavirastolla on oikeus valvontavaltaansa kuuluvassa asiassa vaatia 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun toiminnan kieltämistä, jos toiminta loukkaa viranomaisen suojaamia kuluttajien yleisiä etuja Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

8.

Laki**Kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kuluttajavirastosta 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1056/1998) 6 §:n 3 ja 4 momentti, 7 §, 8 §:n 2 momentti ja 10 §, sellaisena kuin niistä on 7 § osaksi laissa (367/2001), seuraavasti:

6 §

Kuluttaja-asiamiehen antama kiello

Kuluttaja-asiamies voi antaa kiellon väliaikaisena, jos 1 momentissa tarkoitettu menettely on asian laajuuden tai menettelyn nopean vaikutuksen johdosta tai muusta erityisestä syystä tarpeen estää kiireellisesti. Kuluttaja-asiamiehen on saatettava väliaikaista kielloa koskeva määräyksensä kolmen päivän kuluessa sen antamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi uhalla, että kiello muuten raukeaa. Kuluttaja-asiamies voi asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsemisesta maksettavaksi päättää markkinaoikeus.

7 §

Lausunnon pyytäminen

Ennen kuin kuluttaja-asiamies määrää 6 §:ssä tarkoitettua kiellon tai antaa sen väliaikaisena taikka saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi, hänen on on pyydyttävä:

- 1) Rahoitustarkastuksen lausunto, jos asia koskee luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (1607/1993) tarkoitettua luottolaitosta tai arvopaperimarkkinaoikeudessa (495/1989) tarkoitettua arvopaperin markkinointia;
- 2) Vakuutusvalvontaviraston lausunto, jos asia koskee vakuutusyhtiölaissa (1062/1979) tarkoitettua vakuutusyhtiötä, ulkomaisista

vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitettua ulkomaista vakuutusyhtiötä, vakuutusvälittäjistä annetussa laissa (251/1993) tarkoitettua vakuutuksen välittäjää tai vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettua vakuutusyhdistystä.

8 §

Ratkaisuvallta

Kuluttaja-asiamies voi siirtää ratkaisuvalltaa alaiselleen virkamiehelle asioissa, joissa lain soveltamiskäytäntö on vakiintunut, sekä määrätä alaisensa virkamiehen käyttämään puolestaan puhevaltaa markkinaoikeudessa.

10 §

Muutoksenhaku

Kuluttaja-asiamiehen päätökseen asiassa, joka kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan tai joka koskee 9 §:ssä tarkoitettua kuluttajan avustamista, ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) tai muussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

9.

Laki**luottolaitostoinnasta annetun lain 86 ja 87 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottolaitostoinnasta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1607/1993) 86 §:n 3 momentti ja 87 § seuraavasti:

86 §

Toimintakielto

 Rahoitustarkastus voi asettaa määräämänsä
 kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon
 tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

tarkoitettun päätöksen markkinaoikeuden
 käsiteltäväksi 30 päivänä kuluessa
 rahoitustarkastuksen päätöksestä tiedon
 saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

87 §

Asian saattaminen markkinaoikeuteen

Luottolaitos voi saattaa 86 §:n 1 momentissa

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä
 maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain
 täytäntöönpanon edellyttämiin
 toimenpiteisiin.

10.

Laki**arvopaperimarkkinalain 7 luvun 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1989 annetun arvopaperimarkkinalain (495/1989) 7 luvun 1 §:n 5 momentti ja 2 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 7 luvun 1 §:n 5 momentti laissa 19/1994, seuraavasti:

7 luku

Arvopaperimarkkinoiden valvonta

1 §

—————
 Jos rahoitustarkastus havaitsee, että arvopaperin markkinoinnissa on menetelty tavalla, jonka voidaan olettaa olevan vastoin kuluttajansuojalakia (38/1978), sen on ilmoitettava asiasta kuluttaja-asiamiehelle. Ennen kuin rahoitustarkastus saattaa tällaisen asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi, sen on pyydettävä kuluttaja-asiamieheltä lausunto
 —————

2 §

—————
 Kiellon, jota 1 momentissa tarkoitetaan,
 —————

määrää markkinaoikeus. Markkinaoikeus voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Määrätessään 1 momentissa tarkoitetun kiellon markkinaoikeus voi velvoittaa 2 luvun 1 §:n vastaisen menettelyn oikaistavaksi, jos sitä sijoittajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.
 —————

—————
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

11.**Laki****elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1062/1993) 2 § seuraavasti:

2 §

Kiellon määrääminen

lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Markkinaoikeus määrää 1 §:ssä tarkoitetun kiellon. Markkinaoikeus voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä on

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin

12.

Laki**saatavien perinnästä annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan saatavien perinnästä 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (513/1999) 14 §
 seuraavasti:

14 §

Kiellon määrääminen

Markkinaoikeus määrää 13 §:ssä tarkoitetun
 kiellon. Markkinaoikeus voi antaa kiellon
 myös väliaikaisena, jolloin kiello on
 voimassa, kunnes asia on lopullisesti
 ratkaistu.

Markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä
 siinä on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen
 säädetään.

Kuluttaja-asiamies voi määrätä 13 §:n 1

momentissa tarkoitetun kiellon tai antaa
 kiellon väliaikaisena noudattaen, mitä
 Kuluttajavirastosta annetussa laissa
 (1056/1998) säädetään kuluttaja-asiamiehen
 antamasta kiellosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä
 maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain
 täytäntöönpanon edellyttämiin
 toimenpiteisiin.

13.

Laki**televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan televisio- ja radiotoiminnasta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (744/1998) 35 § seuraavasti:

35 §

Valvontaviranomaiset

Viestintäviraston tehtävänä on valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista lukuun ottamatta niitä säännöksiä, joiden noudattamisen valvonta on säädetty kuluttaja-asiamiehen tehtäväksi.

Kuluttaja-asiamies valvoo 23 ja 25 §:n säännösten noudattamista. Kuluttaja-asiamies voi puuttua kuluttajansuojalain (38/1978) nojalla myös muiden tämän lain 4 luvun

säännösten vastaisiin lähetyksiin, jos niiden sisältö on kuluttajien kannalta sopimatonta tai harhaanjohtavaa markkinointia. Kuluttaja-asiamies voi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi siten kuin siitä säädetään eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

14.

Laki**alkoholilain 52 ja 53 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 52 §:n 2 ja 3 momentti sekä 53 § seuraavasti:

52 §

*Valituskielto kielloista ja
 turvaamistoimenpiteistä*

Se, jolle tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus on antanut 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltoa koskevan määräyksen taikka asettanut 48 ja 50 §:ssä tarkoitetun uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksisaamisesta.

Tuotevalvontakeskuksen tai lääninhallituksen 1 momentissa tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai

teettämisuhan asettajan hakemuksesta markkinaoikeus.

53 §

Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätöksen

Muutoksen hakemisesta markkinaoikeuden päätökseen säädetään eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

15.

Laki**toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 21 §, sellaisena kuin se on laeissa 1148/1994 ja 487/1999, seuraavasti:

21 §
Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen antamaan kieltopäätökseen tai väliaikaista kieltoa koskevaan määräykseen, joka perustuu 8 tai 9 §:n vastaiseen mainontaan tai muuhun myynnin edistämiseen taikka siihen, että tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on 7 §:n 1 tai 2 momentin vastainen taikka keskuksen näiden tehosteeksi asettamaan uhkasakkoon tai teettämisuhan ei saa hakea valittamalla muutosta.

Kunnan tai sen 14 §:n 4 momentissa tarkoitetun viranhaltijan 1 momentissa tarkoitetussa asiassa kiellon noudattamisen tehosteeksi asettamaa uhkasakkoa tai teettämisuhaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Se, jolle uhkasakko tai teettämisuha on asetettu, voi saattaa asian hakemuksella sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa ohjeiden tiedoksi saamisesta. Tuotevalvontakeskuksen päätöksen saanut asianomainen voi saattaa asian edelleen markkinaoikeuden käsiteltäväksi siten kuin 3 momentissa säädetään.

Se, jolle sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus on antanut 1

momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltoa koskevan määräyksen taikka asettanut sen tehosteeksi uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksi saamisesta.

Kunnan tai sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen 1 momentissa tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta markkinaoikeus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen 5 tai 6 §:n taikka kunnan 10, 11 tai 12 §:n tai 13 §:n 1 momentin säännösten vastaisesti toimineelle asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan määrää pantavaksi täytäntöön uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta hallinto-oikeus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

16.

Laki**vakuutusyhtiölain 14 a luvun 11 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1979 annetun vakuutusyhtiölain (1062/1979) 14 a luvun 11 §:n 3 momentti ja 12 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa (362/2001), seuraavasti:

14 a luku

Kilpailu ja markkinointi

11 §

Vakuutusvalvontavirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

12 §

Vakuutusyhtiö voi saattaa

Vakuutusvalvontaviraston 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa viraston päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

17.

Laki**vakuutusvälittäjistä annetun lain 8 c ja 8 d §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusvälittäjistä 19 päivänä helmikuuta 1993 annetun lain (251/1993) 8 c §:n 3 momentti ja 8 d §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa (366/2001), seuraavasti:

8 c §

Kieltopäätös

 Vakuutusvalvontavirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinaoikeus.

Vakuutusvalvontaviraston 8 c §:n 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa viraston päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

8 d §

Muutoksenhaku

 Vakuutusvälittäjä voi saattaa

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

18.

Laki**tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomareiden nimittämisestä 25 päivänä helmikuuta 2000 annetun lain (205/2000) 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 3 momentti, 17 §:n 2 momentti, 18 §:n 3 momentti ja 21 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 §:n 2 momentti laissa 1183/2000, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat:

- 1) korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 2) korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 3) hovioikeuden presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen virat;
- 4) käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin virat;
- 5) hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat;
- 6) vakuutus-oikeuden vakuutusylituomarin, vanhemman vakuutustuomarin ja nuoremman vakuutustuomarin virat;
- 7) työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat;
- 8) markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeustuomarin virat;
- 9) maa- ja metsätalouden toimivan käräjäoikeuden maa- ja metsätalouden oikeusinsinöörin virat.

3 §

Viran julistaminen haettavaksi

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty

1...1..5.

tuomioistuin julistaa viran haettavaksi sekä päättää viran julistamisesta uudelleen haettavaksi ja hakuajan jatkamisesta.

10 §

Tuomioistuimen lausunnon antaminen

Tuomioistuimen lausunnon tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa antaa:

- 1) hovioikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat presidentti, hovioikeudenlaamannit ja kaksi täysistunnon vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä;
- 2) hallinto-oikeudessa johtoryhmä;
- 3) vakuutus-oikeus vakuutus-oikeudesta annetun lain (14/1958) 5 §:n 4 momentissa tarkoitettussa kokoonpanossa;
- 4) käräjäoikeudessa laamanni käräjäoikeuden käräjätuomareita tai johtoryhmää kuultuaan;
- 5) työtuomioistuimessa presidentti;
- 6) markkinaoikeudessa johtoryhmä.

11 §

Tuomareiden kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet

Hovioikeuden presidentiksi, hovioikeudenlaamanniksi, käräjäoikeuden laamanniksi, hallinto-oikeuden ylituomariksi, vakuutusylituomariksi, työtuomioistuimen presidentiksi sekä markkinaoikeuden

ylituomariksi voidaan nimittää henkilö, jolla on 1 momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi johtamistaitoa.

17 §

Eräiden ylimpien tuomareiden nimittäminen määräajaksi

Korkein oikeus nimittää tuomarin määräajaksi hovioikeuden presidentin, vakuutusosaston vakuutusylituomarin, työtuomioistuimen presidentin sekä käräjäoikeuden laamannin tehtävään. Korkein hallinto-oikeus nimittää tuomarin määräajaksi hallinto-oikeuden ylituomarin ja markkinaoikeuden ylituomarin tehtävään.

18 §

Muiden tuomareiden nimittäminen määräajaksi

Korkein hallinto-oikeus nimittää vuodeksi tai sitä pidemmäksi määräajaksi hallinto-oikeuden esityksestä tuomarin hallinto-oikeuteen ja markkinaoikeuden esityksestä markkinaoikeuteen. Hallinto-oikeuden ylituomari nimittää tuomarin hallinto-oikeuteen enintään kahden kuukauden määräajaksi ja kahta kuukautta pidemmäksi

määräajaksi hallinto-oikeus. Markkinaoikeuden ylituomari nimittää tuomarin markkinaoikeuteen enintään kahden kuukauden määräajaksi ja markkinaoikeus kahta kuukautta pidemmäksi määräajaksi.

21 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta sekä tuomarivalintalautakunnan toimistosta ja henkilöstöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Oikeusministeriö julistaa perustettavan markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeustuomareiden virat haettaviksi. Hakijoista antaa lausunnon tuomarivalintalautakunnalle korkein hallinto-oikeus. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

19.**Laki****oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta 21 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (945/1984) 1 §, sellaisena kuin se on laissa 109/2000, seuraavasti:

1 §

Sovelletamisala

markkinaoikeudessa sen käsitellessä eräistä
 markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä
 annetussa laissa (/) tarkoitettua asiaa.

Tämä laki koskee oikeudenkäynnin
 julkisuutta valtakunnanoikeudessa,
 korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa
 hallinto-oikeudessa, hovioikeudessa,
 hallinto-oikeudessa, käräjäoikeudessa,
 vakuutus-oikeudessa, työtuomioistuimessa ja
 sotaoikeudessa. Tätä lakia sovelletaan myös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä
 maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain
 täytäntöönpanon edellyttämiin
 toimenpiteisiin.

20.

Laki

tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetun lain (701/1993) 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 4, 5 ja 15 a kohta ja 2 momentti sekä 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti osaksi laissa 110/2000 ja (/) sekä 6 §:n 1 momentin 15 a kohta laissa 1651/1995, seuraavasti:

3 §

Oikeudenkäyntimaksu

Riita-, rikos-, alustus- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian sekä hallinto-oikeudessa myös muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua seuraavasti:

Tuomioistuin	euro
korkein oikeus	
- rikosasia.....	100
- muu asia.....	200
korkein hallinto-oikeus	200
hovioikeus	
- rikosasia.....	80
- muu asia.....	160
hallinto-oikeus	80
käräjäoikeus	
- rikosasia ja ulosottolain mukainen	
muutoksenhakuasia.....	70
.....	70
- riita-asia, jonka käsittely päättyy	
- kirjallisessa valmistelussa.....	70
- suullisessa valmistelussa.....	100
- suullisen valmistelun yhteydessä	
pidettävässä	
pääkäsittelyssä.....	130
- erillisessä pääkäsittelyssä.....	160
markkinaoikeus	200
työtuomioistuin	200

1....1..5.

6 §

Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaista käsittelymaksua ei peritä:

- 4) korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja hallinto-oikeudessa sosiaaliasioissa, julkisoikeudellista palvelussuhdetta tai vaaleja koskevissa asioissa eikä hallinto-oikeudessa verotusta, kunnallisverosta vapauttamista, valtion avustusta tai julkisia maksuja koskevissa asioissa;
- 5) markkinaoikeudessa kuluttajansuojalain (38/1978) mukaisissa asioissa;

15a) aravalain (1189/1993), aravavuokra-asuntojen ja aravavuokralojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain (1190/1993), mustalaisväestön asunto-olojen parantamisesta annetun lain (713/1975), vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980) eikä omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993) mukaisissa asioissa hallinto-oikeudessa;

Oikeusministeriön asetuksella voidaan lisäksi säätää vapautuksia maksujen

suorittamisvelvollisuudesta, jos siihen on tärkeitä syitä.

10 §

Maksua koskeva muutoksenhaku

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua maksun määränneeltä virkamieheltä tai viranomaiselta kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saadaan hakea valittamalla muutosta siltä hallinto-oikeudelta, jonka tuomiopiirissä kysymyksessä olevan viranomaisen

toimipaikka sijaitsee. Valitusaika on kolmekymmentä päivää luettuna siitä, kun valittaja on saanut tiedon oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Naantalissa 27 päivänä heinäkuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

3.

Laki

kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kilpailurajoituksista 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun lain (480/1992) 2 §:n 4 momentti, 8 §:n 3 momentti, 11 d §, 11 e §:n 2 momentti, 11 h §, 11 i §:n 2 momentti, 12 §:n 3 ja 4 momentti, 14 §:n 2 ja 4 momentti, 15 – 18 §, 18 a §:n 1 momentti, 19 §:n 3 momentti, 19 a §:n 2 momentti, 21, 22 ja 25 § sekä 27 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 4 momentti laissa 447/1994, 11 d §, 11 e §:n 2 momentti, 11 h §, 11 i §:n 2 momentti, 12 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 §, 16 §, 18 a §:n 1 momentti ja 19 a §:n 2 momentti laissa 303/1998, 8, 17 ja 21 § osaksi viimeksi mainitussa laissa ja 12 §:n 4 momentti laissa 91/1999, sekä lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Ellei valtioneuvosto toisin määrää, tätä lakia ei sovelleta kilpailunrajoitukseen, joka rajoittaa taloudellista kilpailua Suomen ulkopuolella, siltä osin, kuin se ei kohdistu suomalaiseen asiakaspiiriin. Valtioneuvosto voi määrätä lain sovellettavaksi ulkomaita koskevaan kilpailunrajoitukseen, mikäli vieraan valtion kanssa tehty sopimus sitä edellyttää tai maan ulkomaankaupan etu sitä vaatii.

Ellei *valtioneuvoston asetuksella* toisin säädetä, tätä lakia ei sovelleta kilpailunrajoitukseen, joka rajoittaa taloudellista kilpailua Suomen ulkopuolella, siltä osin kuin se ei kohdistu suomalaiseen asiakaspiiriin. *Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää* lain soveltamisesta ulkomaita koskevaan kilpailunrajoitukseen, mikäli vieraan valtion kanssa tehty sopimus sitä edellyttää tai maan ulkomaankaupan etu sitä vaatii.

8 §

8 §

Seuraamusmaksun määrää kilpailuviraston esityksestä kilpailuneuvosto. Maksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Seuraamusmaksun määrää kilpailuviraston esityksestä *markkinaoikeus*. Maksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

11 d §

11 d §

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, jos sen seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä

Markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan tai asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, jos sen seurauksena syntyy tai vahvistuu sellainen määräävä

1....1..5.

markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla.

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää 1 momentissa mainitun lisäksi myös sellaisen sähkömarkkinoilla tapahtuvan yrityskaupan, jonka seurauksena yrityskaupan osapuolten ja niihin 11 b §:n 1-3 momentin mukaisessa suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen tai laitosten yhteenlaskettu siirtoliiketoiminnan osuus 400 voltin jännitteellä jakeluverkossa siirretystä sähkömäärästä ylittää valtakunnallisesti 25 prosenttia.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kilpailun estyminen tai 2 momentissa tarkoitettujen yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot.

Kilpailuvirasto voi asettaa ehdon tehosteeksi uhkasakon. Kilpailuneuvosto voi asettaa kiellon, määräyksen tai ehdon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon määrää maksettavaksi kilpailuneuvosto.

11 e §

Jollei kilpailuvirasto aseta ehtoja tai tee esitystä yrityskaupan kieltämisestä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kilpailuvirasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Kilpailuneuvosto voi pidentää määräaikaan enintään kahdella kuukaudella.

11 h §

Kilpailuneuvoston tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa kilpailuvirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Yrityskaupan täytäntöönpanokielto raukeaa, jollei kilpailuneuvosto kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä tai valituksen vireilletulosta toisin määrää.

1...1..5.

markkina-asema, joka merkittävästi estää kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden olennaiselle osalla.

Markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä kieltää 1 momentissa mainitun lisäksi myös sellaisen sähkömarkkinoilla tapahtuvan yrityskaupan, jonka seurauksena yrityskaupan osapuolten ja niihin 11 b §:n 1-3 momentin mukaisessa suhteessa olevien jakeluverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen tai laitosten yhteenlaskettu siirtoliikennetoiminnan osuus 400 voltin jännitteellä jakeluverkossa siirretystä sähkömäärästä ylittää valtakunnallisesti 25 prosenttia.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kilpailun estyminen tai 2 momentissa tarkoitettujen yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää asettamalla yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja, kilpailuviraston tulee esityksen tekemisen sijasta neuvotella ja määrätä noudatettavaksi tällaiset ehdot.

Kilpailuvirasto voi asettaa ehdon tehosteeksi uhkasakon. *Markkinaoikeus* asettaa kiellon, määräyksen tai ehdon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon *tuomitsee* maksettavaksi *markkinaoikeus*.

11 e §

Jollei kilpailuvirasto aseta ehtoja tai tee esitystä yrityskaupan kieltämiseksi kolme kuukauden kuluessa siitä, kun kilpailuvirasto päätti jatkoselvitykseen ryhtymisestä, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. *Markkinaoikeus* voi pidentää määräaikaan enintään kahdella kuukaudella.

11 h §

Markkinaoikeuden tulee antaa päätöksensä asiassa, jossa kilpailuvirasto on esittänyt yrityskaupan kieltämistä, kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi.

Yrityskaupan täytäntöönpanokielto raukeaa, jollei *markkinaoikeus* kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä tai valituksen vireilletulosta toisin määrää.

11 i §

Aikaisemman päätöksen estämättä kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä kieltää yrityskaupan tai määrätä sen purettavaksi tai asettaa sen toteuttamiselle ehtoja, jos kaupan osapuolet ovat antaneet virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, joilla on ollut olennainen vaikutus asian ratkaisuun, tai jos kauppa on pantu täytäntöön 11 d tai 11 f §:n vastaisesti. Edellytyksenä on lisäksi, että uutta käsittelyä koskeva kilpailuviraston esitys annetaan kaupan osapuolille tiedoksi viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman tai kun yrityskauppa pantiin täytäntöön.

12 §

Jos 9 §:ssä tarkoitetun kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia ei ole neuvotteluihin tai muulla tavoin kyetty poistamaan, kilpailuviraston on tehtävä esitys kilpailuneuvostolle. Myös Vakuutusvalvontavirasto voi tehdä esityksen pääasiassa vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä kilpailuneuvostossa.

14 §

Kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva määräyksensä viikon kuluessa sen antamisesta kilpailuneuvoston käsiteltäväksi. Kilpailuviraston on tehtävä pääasiaa koskeva esitys kuukauden kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Jos kilpailuvirasto ei tee esitystä tai ei saata väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskevaa määräystä kilpailuneuvoston käsiteltäväksi säädetyssä määräajassa, kiello tai velvoite raukeaa.

Kilpailuvirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tai velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Kysymyksen uhkasakon tuomitsemisesta ratkaisee kilpailuneuvosto.

11 i §

Aikaisemman päätöksen estämättä *markkinaoikeus* voi kilpailuviraston esityksestä kieltää yrityskaupan tai määrätä sen purettavaksi tai asettaa sen toteuttamiselle ehtoja, jos kaupan osapuolet ovat antaneet virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, joilla on ollut olennainen vaikutus asian ratkaisuun, tai jos kauppa on pantu täytäntöön 11 d tai 11 f §:n vastaisesti. Edellytyksenä on lisäksi, että uutta käsittelyä koskeva kilpailuviraston esitys annetaan kaupan osapuolille tiedoksi viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman tai kun yrityskauppa pantiin täytäntöön.

12 §

Jos 9 §:ssä tarkoitetun kilpailunrajoituksen vahingollisia vaikutuksia ei ole neuvotteluihin tai muulla tavoin kyetty poistamaan, kilpailuviraston on tehtävä esitys *markkinaoikeudelle*. Myös Vakuutusvalvontavirasto voi tehdä esityksen pääasiassa vakuutustoimintaa koskevan kilpailunrajoituksen käsittelemisestä markkinaoikeudessa.

14 §

Kilpailuviraston on saatettava väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskeva määräyksensä viikon kuluessa sen antamisesta *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi. Kilpailuviraston on tehtävä pääasiaa koskeva esitys kuukauden kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Jos kilpailuvirasto ei tee esitystä tai ei saata väliaikaista kieltoa tai velvoitetta koskevaa määräystä *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi säädetyssä määräajassa, kiello tai velvoite raukeaa.

Kilpailuvirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tai velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. *Uhkasakon tuomitsee markkinaoikeus.*

15 §

Edellä 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetun esityksen ja 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun valituksen saavuttua kilpailuneuvostoon on asia ennen varsinaista käsittelyä esikäsittelyssä valmisteltava puheenjohtajan johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista, jollei puheenjohtaja esitä neuvostolle esityksen tutkimatta jättämistä tai hylkäämistä heti perusteettomana.

15 §

Kilpailunrajoitusta koskeva asia tulee vireille markkinaoikeudessa tämän lain 8 §:n 3 momentissa, 11 d §:n 1 momentissa, 12 §:n 3 ja 4 momentissa, 14 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä, 19 §:n 3 momentissa tai 19 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla esityksellä tai 21 §:n 1 momentissa tarkoitetulla valituksella. Esitys ja valitus on tehtävä kirjallisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun esityksen tai valituksen saavuttua markkinaoikeuteen on asia ennen käsittelyä valmisteltava markkinaoikeuden ylituomarin tai markkinaoikeustuomarin johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista. Valmistelu ei ole tarpeen, jos esitys jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana.

Asiaa valmisteltaessa on varattava sille elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jota esitys koskee, tilaisuus suullisesti tai kirjallisesti vastata esitykseen. Esityksen johdosta voidaan myös kuulla elinkeinonharjoittajaa, johon kilpailunrajoitus kohdistuu. Valmistelu voidaan päättää, vaikka asianosainen ei ole antanut pyydettyä vastausta esityksen johdosta.

15 a §

Markkinaoikeus voi velvoittaa asianomaisen saapumaan istuntoon ja esittämään liikekirjeenvaihtonsa, kirjanpitoonsa, pöytäkirjansa sekä muut kilpailunrajoitusta selventävät asiakirjat. Asiakirjojen esittämisvelvollisuus ei koske teknisluonteisia ammattisalaisuuksia. Jos velvollisuutta esittää asiakirjat ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa esittämään asiakirjat tai saapumaan istuntoon. Asian käsittelyyn ja selvittämiseen sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia (586/1996). Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuudesta säädetään erikseen.

16 §

1...1..5.

16 §

Voimassa oleva laki

Milloin kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia tai se on kielletty 4-7 §:ssä, kilpailuneuvosto voi:

- 1) kieltää elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää soveltamasta 9 §:ssä tarkoitettua sopimusta tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä taikka siihen rinnastettavaa menettelyä tai määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 4-7 §:n vastaisen menettelyn; ja
- 2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

17 §

Kilpailuneuvosto voi asettaa 16 §:ssä tarkoitettun määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys, kiello ja velvoite voidaan asettaa myös väliaikaisesti kilpailuneuvoston käsittelyn ajaksi. Tällöin on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Kilpailuneuvoston on otettava kilpailuviraston väliaikaista kielloa tai velvoitetta koskeva asia käsiteltäväksi neuvostossa kuukauden kuluessa esityksen saapumisesta ja samalla myös määrättävä, onko kilpailuviraston 14 §:n 1 momentin nojalla väliaikaisesti määräämä kiello tai velvoite edelleen voimassa neuvoston käsittelyn ajan. Tällöin on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään. Uhkasakon määrää maksettavaksi kilpailuneuvosto.

18 §

Sopimukseen, sääntömääräyksen, päätökseen tai muuhun oikeustoimeen tai järjestelyyn sisältyvää ehtoa, joka on 4-7 §:n tai kilpailuneuvoston antaman määräyksen, kiellon tai velvoitteen taikka

1....1..5.

Ehdotus

Milloin kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia tai se on kielletty 4 – 7 §:ssä, *markkinaoikeus* voi:

- 1) kieltää elinkeinonharjoittajaa tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymää soveltamasta 9 §:ssä tarkoitettua sopimusta tai muuta kilpailua rajoittavaa järjestelyä taikka siihen rinnastettavaa menettelyä tai määrätä elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän lopettamaan 4 – 7 §:n vastaisen menettelyn; ja
- 2) velvoittaa elinkeinonharjoittajan toimittamaan hyödykkeen toiselle elinkeinonharjoittajalle vastaavanlaisilla ehdoilla kuin hän tarjoaa niitä muille vastaavassa asemassa oleville elinkeinonharjoittajille.

17 §

Markkinaoikeus voi asettaa 16 §:ssä tarkoitettun määräyksen, kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys, kiello ja velvoite voidaan asettaa myös väliaikaisesti *markkinaoikeuden* käsittelyn ajaksi. Tällöin on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Markkinaoikeuden on otettava kilpailuviraston väliaikaista kielloa tai velvoitetta koskeva asia käsiteltäväksi kuukauden kuluessa esityksen saapumisesta ja samalla myös määrättävä, onko kilpailuviraston 14 §:n 1 momentin nojalla väliaikaisesti määräämä kiello tai velvoite edelleen voimassa *markkinaoikeuden* käsittelyn ajan. Tällöin on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään. Uhkasakon *tuomitsee* maksettavaksi *markkinaoikeus*.

18 §

Sopimukseen, sääntömääräyksen, päätökseen tai muuhun oikeustoimeen tai järjestelyyn sisältyvää ehtoa, joka on 4 – 7 §:n tai *markkinaoikeuden* antaman määräyksen, kiellon tai velvoitteen taikka

kilpailuviraston antaman väliaikaisen kiellon tai velvoitteen vastainen, ei saa soveltaa tai panna täytäntöön.

18 a §

Elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 4-7 §:ssä säädettyä kielloa tai kilpailuneuvoston päätöstä, jossa kilpailuneuvosto on katsonut, että kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, on velvollinen korvaamaan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheuttamansa vahingon. Vahingonkorvaus käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta välittömästä tai välillisestä taloudellisesta vahingosta, jota kilpailunrajoituksesta on aiheutunut.

19 §

Jos poikkeusluvan ehtoja rikotaan tai jos olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet, kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa luvan. Ennen tällaisen esityksen tekemistä kilpailuviraston on kuultava poikkeusluvan haltijaa.

19 a §

Kilpailuneuvosto voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa puuttumattomuustodistuksen, jos:

- 1) olosuhteet päätöksen antamisen jälkeen ovat olennaisesti muuttuneet;
- 2) päätöksen antaminen on perustunut virheellisiin, harhaanjohtaviin tai puutteellisiin tietoihin; tai
- 3) 4—6 §:ssä säädettyjen kieltojen soveltamista koskeva oikeuskäytäntö on kilpailuneuvoston tai korkeimman hallinto-oikeuden antamien päätösten seurauksena olennaisesti muuttunut.

21 §

1....1..5.

kilpailuviraston antaman väliaikaisen kiellon tai velvoitteen vastainen, ei saa soveltaa tai panna täytäntöön.

18 a §

Elinkeinonharjoittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 4 – 7 §:ssä säädettyä kielloa tai *markkinaoikeuden* päätöstä, jossa *markkinaoikeus* on katsonut, että kilpailunrajoituksella on 9 §:ssä tarkoitettuja vahingollisia vaikutuksia, on velvollinen korvaamaan toiselle elinkeinonharjoittajalle aiheuttamansa vahingon. Vahingonkorvaus käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta välittömästä tai välillisestä taloudellisesta vahingosta, jota kilpailunrajoituksesta on aiheutunut.

19 §

Jos poikkeusluvan ehtoja rikotaan tai jos olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet, *markkinaoikeus* voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa luvan. Ennen tällaisen esityksen tekemistä kilpailuviraston on kuultava poikkeusluvan haltijaa.

19 a §

Markkinaoikeus voi kilpailuviraston esityksestä peruuttaa puuttumattomuustodistuksen, jos:

- 1) olosuhteet päätöksen antamisen jälkeen ovat olennaisesti muuttuneet;
- 2) päätöksen antaminen on perustunut virheellisiin, harhaanjohtaviin tai puutteellisiin tietoihin; tai
- 3) 4—6 §:ssä säädettyjen kieltojen soveltamista koskeva oikeuskäytäntö on *markkinaoikeuden* tai korkeimman hallinto-oikeuden antamien päätösten seurauksena olennaisesti muuttunut.

21 §

Voimassa oleva laki

Kilpailuviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta kilpailuneuvostolta siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Kilpailuviraston 11 e §:n 1 momentin ja 14 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen, kilpailuviraston 19 b §:n 2 momentin nojalla antamaan ilmoitukseen ja kilpailuviraston päätökseen toimittaa 20 §:ssä tarkoitettu tarkastus ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuviraston 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei kilpailuneuvosto toisin määrää.

Kilpailuneuvoston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Kilpailuneuvoston päätökseen, joka koskee kilpailuviraston 19 §:n 1 ja 2 momentin ja 19 a §:n 1 momentin nojalla antamaa päätöstä, ja kilpailuneuvoston 11 e §:n 2 momentin nojalla antamaan päätökseen, ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Muutosta ei saa hakea valittamalla 20 §:n 5 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen.

Seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

22 §

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 47 §:n säännösten rikkomisesta, ellei esitystä kilpailuneuvostolle ole tehty viidessä vuodessa siitä kun kilpailunrajoituksen voimassaolo on lakannut tai kun kilpailuvirasto on saanut tiedon kilpailunrajoituksesta.

25 §

Kilpailuvirasto voi asettaa 10 §:ssä tarkoitettun tietojenantamis- ja asiakirjojen

1....1..5.

Ehdotus

Kilpailuviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta *markkinaoikeudelta siten kuin* hallintolainkäyttölaissa säädetään. Kilpailuviraston 11 e §:n 1 momentin *tai* 14 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen, 19 b §:n 2 momentin nojalla antamaan ilmoitukseen ja päätökseen toimittaa 20 §:ssä tarkoitettu tarkastus ei saa hakea muutosta valittamalla. Kilpailuviraston 10 §:n nojalla antamaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei *markkinaoikeus* toisin määrää.

Markkinaoikeuden tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta *valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen* siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Markkinaoikeuden päätökseen, joka koskee kilpailuviraston 19 §:n 1 ja 2 momentin ja 19 a §:n 1 momentin nojalla antamaa päätöstä, ja *markkinaoikeuden* 11 e §:n 2 momentin nojalla antamaan päätökseen, ei saa hakea muutosta valittamalla. *Markkinaoikeuden* päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Edellä 20 §:n 5 momentin nojalla annettuun virka-apupäätökseen *ei saa hakea muutosta valittamalla*.

Seuraamusmaksu pannaan täytäntöön ilman tuomiota tai päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

22 §

Seuraamusmaksua ei saa määrätä 4 – 7 §:n säännösten rikkomisesta, ellei esitystä *markkinaoikeudelle* ole tehty viidessä vuodessa siitä kun kilpailunrajoituksen voimassaolo on lakannut tai kun kilpailuvirasto on saanut tiedon kilpailunrajoituksesta.

25 §

Kilpailuvirasto voi asettaa 10 §:ssä tarkoitettun tietojenantamis- ja asiakirjojen

esittämisvelvollisuuden, 11 §:ssä tarkoitetun ilmoitus- ja tietojenantovelvollisuuden sekä 20 §:ssä tarkoitettujen velvollisuuksien täyttämisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi kilpailuneuvosto.

27 §

Tuomioistuimen on kilpailunrajoitusrikkomusta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kilpailuvirastolle tai kilpailuneuvostolle tilaisuus tulla kuulluksi.

esittämisvelvollisuuden, 11 §:ssä tarkoitetun ilmoitus- ja tietojenantovelvollisuuden sekä 20 §:ssä tarkoitettujen velvollisuuksien täyttämisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi *markkinaoikeus*.

27 §

Tuomioistuimen on kilpailunrajoitusrikkomusta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kilpailuvirastolle tilaisuus tulla kuulluksi. Tuomioistuin voi omasta tai asianosaisen aloitteesta pyytää asiassa *markkinaoikeuden* lausunnon, jos asian ratkaiseminen edellyttää erityistä kilpailuasioden tuntemusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä 1 päivänä maaliskuuta 2002. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista 23 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1505/1992) 9 §:n 1 momentti, 9 a §, 10 §:n 2 ja 3 momentti, 11 §:n 2 ja 3 momentti sekä 12 §, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 1 momentti sekä 9 a § laissa 1247/1997, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

9 §

9 §

*Kilpailuneuvoston määräämät seuraamukset**Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset*

Jos hankinnassa on menetelty tämän tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai Euroopan yhteisön lainsäädännön tai maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisesti, kilpailuneuvosto voi hakemuksesta:

- 1) poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen;
- 2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;
- 3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä;
- 4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaisella asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä.

Jos hankinnassa on menetelty tämän tai sen nojalla annettujen säännösten tai Euroopan yhteisön lainsäädännön tai maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisesti, *markkinaoikeus* voi hakemuksesta:

- 1) poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen;
- 2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;
- 3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä;
- 4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaisella asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä.

9 a §

9 a §

*Asian saattaminen kilpailuneuvostoon**Asian saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi*

Edellä 9 §:ssä tarkoitettua asiaa voi saattaa

Edellä 9 §:ssä tarkoitettua asiaa voi saattaa

1...1..5.

käsittäväksi ja käyttää siinä puhevaltaa se, jota asia koskee, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä urakalla teettämistä koskevissa asioissa myös valtiovarainministeriö taikka 5 §:n 4 momentissa mainituissa asioissa myös sellainen valtion viranomainen, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea kysymyksessä olevan rakennushankkeen toteuttamiseen.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen hankintasopimuksen tekemistä. Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista kilpailuneuvostolle ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille kilpailuneuvostossa. Hankintasopimus ei estä hakemuksen käsittelyä, jos hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä. Tarjoajien katsotaan saaneen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua asiakirjan lähettämisestä.

Kilpailuneuvosto ei käsittele hakemusta, joka koskee 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun yksikön hankintamenettelyä, jos hankinta liittyy asetuksessa määriteltyyn peruspalvelutoimintaan ja hankinnan ennakoitu arvo on asetuksessa säädettyä kynnysarvoa pienempi.

Kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei saa valittaa kuntalain (356/1995) eikä hallintolainkäyttölain (586/1992) nojalla sillä perusteella, että päätös on tämän lain vastainen.

käsittäväksi ja käyttää siinä puhevaltaa se, jota asia koskee, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä urakalla teettämistä koskevissa asioissa myös valtiovarainministeriö taikka 5 §:n 4 momentissa mainituissa asioissa myös sellainen valtion viranomainen, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea kysymyksessä olevan rakennushankkeen toteuttamiseen.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen hankintasopimuksen tekemistä. Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista *markkinaoikeudelle* ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille *markkinaoikeudessa*. Hankintasopimus ei estä hakemuksen käsittelyä, jos hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä. Tarjoajien katsotaan saaneen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua asiakirjan lähettämisestä.

Markkinaoikeus ei käsittele hakemusta, joka koskee 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun yksikön hankintamenettelyä, jos hankinta liittyy asetuksessa määriteltyyn peruspalvelutoimintaan ja hankinnan ennakoitu arvo on asetuksessa säädettyä kynnysarvoa pienempi.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, asian käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia (586/1996). Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan hankinta-asiaan ei saa hakea valitamalla muutosta kuntalain (365/1995) eikä hallintolainkäyttölain nojalla sillä perusteella, että päätös on tämän lain vastainen.

10 §

Uhkasakko ja väliaikaiset toimenpiteet

Kilpailuneuvosto voi asettaa 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon noudattaen, mitä uhkasakkolaissa (1113/90)

Markkinaoikeus voi asettaa 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon noudattaen, mitä uhkasakkolaissa

Voimassa oleva laki

säädetään.

Hakemuksen tultua vireille kilpailuneuvosto voi kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon taikka muutoin määrätä hankinnan keskeytettäväksi väliaikaisesti kilpailuneuvoston käsittelyn ajaksi, jolloin jälkimmäisessä tapauksessa on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään. Edellä 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kieltäminen ja 3 kohdassa tarkoitettu velvoite voidaan asettaa myös väliaikaisesti kilpailuneuvoston käsittelyn ajaksi, jolloin on vastaavasti myös noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Päätäessään 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä kilpailuneuvoston tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei toimenpiteestä aiheudu vastapuolelle tai muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin mitä toimenpiteen edut olisivat.

Kilpailuneuvoston puheenjohtaja voi kiireellisissä tapauksissa yksin kilpailuneuvoston puolesta päättää 2 momentissa tarkoitettua väliaikaisesta toimenpiteestä.

Ehdotus

(1113/1990) säädetään.

Hakemuksen tultua vireille *markkinaoikeus* voi kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon taikka muutoin määrätä hankinnan keskeytettäväksi väliaikaisesti kilpailuneuvoston käsittelyn ajaksi, jolloin jälkimmäisessä tapauksessa on vastaavasti noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään. Edellä 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kieltäminen ja 3 kohdassa tarkoitettu velvoite voidaan asettaa myös väliaikaisesti *markkinaoikeuden* käsittelyn ajaksi, jolloin on vastaavasti myös noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään.

Päätäessään 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä *markkinaoikeuden* tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei toimenpiteestä aiheudu vastapuolelle tai muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin mitä toimenpiteen edut olisivat.

Markkinaoikeuden ylituomari tai markkinaoikeustuomari voi kiireellisissä tapauksissa yksin kilpailuneuvoston puolesta päättää 2 momentissa tarkoitettua väliaikaisesta toimenpiteestä.

11 §

Uhkasakko ja väliaikaiset toimenpiteet

Kilpailuneuvosto voi kehottaa asianosaista saapumaan neuvoston istuntoon ja *velvoittaa tämän* esittämään vireillä olevaa asiaa selventävät asiakirjat.

Jos 2 momentissa tarkoitettua asiakirjojen esittämisvelvollisuutta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta kilpailuneuvoston istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa antamaan mainitut asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

Markkinaoikeus voi *velvoittaa* asianosaisen saapumaan istuntoon ja esittämään vireillä olevaa asiaa selventävät asiakirjat.

Jos 2 momentissa tarkoitettua asiakirjojen esittämisvelvollisuutta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta *markkinaoikeuden* istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa *esittämään* mainitut asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

12 §

Muutoksenhaku kilpailuneuvoston

1....1..5.

12 §

Muutoksenhaku markkinaoikeuden

päätökseen

Kilpailuneuvoston 9 ja 10 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Kilpailuneuvoston päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Kilpailuneuvoston 10 §:n 1 tai 2 momentin nojalla antamaan uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

päätökseen

Markkinaoikeuden 9 tai 10 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Markkinaoikeuden 10 §:n 1 tai 2 momentin nojalla antamaan uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.

Laki

sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 22 päivänä joulukuuta 1978
 annetun lain (1061/1978) 7 ja 8 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §
 Kiellon, jota 6 §:ssä tarkoitetaan, määrää
 markkinatuomioistuin.
 Markkinatuomioistuin voi myös antaa
 kiellon väliaikaisena, jolloin kielto on
 voimassa, kunnes asia on lopullisesti
 ratkaistu.
 Markkinatuomioistuimesta ja asian
 käsittelystä on sen lisäksi mitä edellä on
 sanottu, säädetty laissa
 markkinatuomioistuimesta (41/78)

8 §
 Määrätessään 6 §:ssä tarkoitetun kiellon
 markkinatuomioistuin voi velvoittaa
 elinkeinonharjoittajan määräajassa
 ryhtymään sopivaan oikaisutoimeen, jos sitä
 teosta aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi
 on pidettävä tarpeellisenä. Määräystä
 voidaan tehostaa uhkasakolla.
 Markkinatuomioistuin voi kantajan
 vaatimuksesta määrätä, että päätös kieltoa
 koskevassa asiassa on vastaajan
 kustannuksella julkaistava yhdessä tai
 useammassa sanoma- tai aikakauslehdessä.
 Väliaikaista kieltoa koskevaa päätöstä ei
 voida määrätä julkaistavaksi.

7 §
 Kiellon, jota 6 §:ssä tarkoitetaan, määrää
markkinaoikeus. *Markkinaoikeus* voi
 määrätä kiellon myös väliaikaisena, jolloin
 kielto on voimassa, kunnes asia on
 lopullisesti ratkaistu.
Markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä
siinä säädetään lisäksi
markkinaoikeuslaissa (/) ja eräiden
markkinaoikeudellisten asioiden
käsittelystä annetussa laissa (/).

8 §
 Määrätessään 6 §:ssä tarkoitetun kiellon
markkinaoikeus voi velvoittaa
 elinkeinonharjoittajan määräajassa
 ryhtymään sopivaan oikaisutoimeen, jos sitä
 teosta aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi
 on pidettävä tarpeellisenä. Määräystä
 voidaan tehostaa uhkasakolla.
Markkinaoikeus voi kantajan vaatimuksesta
 määrätä, että päätös kieltoa koskevassa
 asiassa on vastaajan kustannuksella
 julkaistava yhdessä tai useammassa sanoma-
 tai aikakauslehdessä. Väliaikaista kieltoa
 koskevaa päätöstä ei voida määrätä
 julkaistavaksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä
maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaan tuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin
toimenpiteisiin.

7.

Laki**rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajat ylittävästä kieltomenettelystä 21 päivänä joulukuuta 2000 annetun lain (1189/2000) 2 §:n 2 ja 3 momentti, 3 § ja 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Ulkomaisen viranomaisen ja järjestön vireillepano-oikeus Suomessa

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vaatimuksen käsittelee markkinatuomioistuin. Vaatimuksen 1 §:n 2 momentin 4 kohdassa mainitun direktiivin 14 artiklan tai momentin 6 kohdassa mainitun direktiivin vastaisen toiminnan kieltämisestä käsittelee kuitenkin Lääkelaitos siten kuin lääkelaisissa (395/1987) säädetään ja momentin 5 kohdassa mainitun direktiivin 7 artiklan vastaisen toiminnan kieltämisestä Kuluttajavirasto siten kuin valmismatkaliikkeistä annetussa laissa (1080/1994) säädetään. Kuluttaja-asiamies voi toimia ulkomaisen viranomaisen ja järjestön oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta markkinatuomioistuimessa käsiteltäessä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vaatimuksen käsittelee *markkinaoikeus*. Vaatimuksen 1 §:n 2 momentin 4 kohdassa mainitun direktiivin 14 artiklan tai momentin 6 kohdassa mainitun direktiivin vastaisen toiminnan kieltämisestä käsittelee kuitenkin Lääkelaitos siten kuin lääkelaisissa (395/1987) säädetään ja momentin 5 kohdassa mainitun direktiivin 7 artiklan vastaisen toiminnan kieltämisestä Kuluttajavirasto siten kuin valmismatkaliikkeistä annetussa laissa (1080/1994) säädetään. Kuluttaja-asiamies voi toimia ulkomaisen viranomaisen ja järjestön oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta *markkinaoikeudessa* käsiteltäessä.

3 §

Kiellon ja oikaisun määrääminen

Markkinatuomioistuin voi ulkomaisen viranomaisen tai järjestön hakemuksesta kieltää, jos se on kuluttajansuojan kannalta tarpeellista, elinkeinonharjoittajaa jatkamasta 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa taikka uudistamasta

Markkinaoikeus voi ulkomaisen viranomaisen tai järjestön hakemuksesta kieltää, jos se on kuluttajansuojan kannalta tarpeellista, elinkeinonharjoittajaa jatkamasta 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa taikka uudistamasta

1...1..5.

Voimassa oleva laki

sitä tai siihen rinnastettavaa toimintaa. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa.

Kielto voidaan määrätä myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Määrätessään kiellon markkinatuomioistuin voi velvoittaa kiellon saaneen elinkeinonharjoittajan oikaisemaan lainvastaisen menettelyn, jos sitä kuluttajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisenä. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

Asian käsittelystä on voimassa, mitä markkinatuomioistuimesta annetussa laissa (41/ 1978) säädetään.

Ehdotus

sitä tai siihen rinnastettavaa toimintaa. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa.

Kielto voidaan määrätä myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Määrätessään kiellon *markkinaoikeus* voi velvoittaa kiellon saaneen elinkeinonharjoittajan oikaisemaan lainvastaisen menettelyn, jos sitä kuluttajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisenä. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

Asian käsittelystä on voimassa, mitä *eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa* (/) säädetään.

4 §

Vireillepano-oikeus toisessa ETA-valtiossa

Kuluttaja-asiamiehellä, Lääkelaitoksella, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksella, Kuluttajavirastolla, Telehallintokeskuksella ja Rahoitustarkastuksella on oikeus valvontavaltaansa kuuluvassa asiassa vaatia 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun toiminnan kieltämistä, jos toiminta loukkaa viranomaisen suojaamia kuluttajien yleisiä etuja Suomessa.

Kuluttaja-asiamiehellä, Lääkelaitoksella, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksella, Kuluttajavirastolla, *Viestintävirastolla*, Rahoitustarkastuksella ja *Vakuutusvalvontavirastolla* on oikeus valvontavaltaansa kuuluvassa asiassa vaatia 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun toiminnan kieltämistä, jos toiminta loukkaa viranomaisen suojaamia kuluttajien yleisiä etuja Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

8.

Laki**Kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kuluttajavirastosta 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1056/1998) 6 §:n 3 ja 4 momentti, 7 §, 8 §:n 2 momentti ja 10 §, sellaisena kuin niistä on 7 § osaksi laissa (367/2001), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Kuluttaja-asiamiehen antama kiello

Kuluttaja-asiamies voi antaa kiellon väliaikaisena, jos 1 momentissa tarkoitettu menettely on asian laajuuden tai menettelyn nopean vaikutuksen johdosta tai muusta erityisestä syystä tarpeen estää kiireellisesti. Kuluttaja-asiamiehen on saatettava väliaikaista kielloa koskeva määräyksensä kolmen päivän kuluessa sen antamisesta markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi uhalla, että kiello muuten raukeaa. Kuluttaja-asiamies voi asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsemisesta maksettavaksi päättää markkinatuomioistuin.

Kuluttaja-asiamies voi antaa kiellon väliaikaisena, jos 1 momentissa tarkoitettu menettely on asian laajuuden tai menettelyn nopean vaikutuksen johdosta tai muusta erityisestä syystä tarpeen estää kiireellisesti. Kuluttaja-asiamiehen on saatettava väliaikaista kielloa koskeva määräyksensä kolmen päivän kuluessa sen antamisesta *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi uhalla, että kiello muuten raukeaa. Kuluttaja-asiamies voi asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsemisesta maksettavaksi päättää *markkinaoikeus*.

7 §

Lausunnon pyytäminen

Ennen kuin kuluttaja-asiamies määrää 6 §:ssä tarkoitettua kielloa tai antaa sen väliaikaisena taikka saattaa asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, hänen on pyydettävä rahoitustarkastuksen lausunto, jos asia koskee luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (1607/1993) tarkoitettua luottolaitosta tai arvopaperimarkkinalaissa (495/1989) tarkoitettua arvopaperin markkinointia.

Ennen kuin kuluttaja-asiamies määrää 6 §:ssä tarkoitettua kielloa tai antaa sen väliaikaisena taikka saattaa asian *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi, hänen on pyydettävä:
 1) Rahoitustarkastuksen lausunto, jos asia koskee luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (1607/1993) tarkoitettua luottolaitosta tai arvopaperimarkkinalaissa (495/1989) tarkoitettua arvopaperin markkinointia;

Voimassa oleva laki

Ennen kuin kuluttaja-asiamies määrää 6 §:ssä tarkoitetun kiellon tai antaa sen väliaikaisena taikka saattaa asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, hänen on pyydettyä Vakuutusvalvontaviraston lausunto, jos asia koskee vakuutusyhtiölaissa (1062/1979) tarkoitettua vakuutusyhtiötä, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitettua ulkomaista vakuutusyhtiötä tai vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettua vakuutusyhdistystä.

Ehdotus

2) *Vakuutusvalvontaviraston lausunto, jos asia koskee vakuutusyhtiölaissa (1062/1979) tarkoitettua vakuutusyhtiötä, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitettua ulkomaista vakuutusyhtiötä, vakuutuksenvälittäjistä annetussa laissa (251/1993) tarkoitettua vakuutuksenvälittäjää tai vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettua vakuutusyhdistystä.*

8 §

Ratkaisuvalta

Kuluttaja-asiamies voi siirtää ratkaisuvaltaa alaiselleen virkamiehelle asioissa, joissa lain soveltamiskäytäntö on vakiintunut, sekä määrätä alaisensa virkamiehen käyttämään puolestaan puhevaltaa markkinatuomioistuimessa.

Kuluttaja-asiamies voi siirtää ratkaisuvaltaa alaiselleen virkamiehelle asioissa, joissa lain soveltamiskäytäntö on vakiintunut, sekä määrätä alaisensa virkamiehen käyttämään puolestaan puhevaltaa *markkinaoikeudessa*.

10 §

Muutoksenhaku

Kuluttaja-asiamiehen päätökseen asiassa, joka kuuluu markkinatuomioistuimen toimivaltaan tai joka koskee 9 §:ssä tarkoitettua kuluttajan avustamista, ei saa hakea muutosta. Muutoksenhausta on muuten voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) tai muussa laissa säädetään.

Kuluttaja-asiamiehen päätökseen asiassa, joka kuuluu *markkinaoikeuden* toimivaltaan tai joka koskee 9 §:ssä tarkoitettua kuluttajan avustamista, ei saa hakea muutosta *valittamalla*. Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) tai muussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

9.

Laki**luottolaitostoiminnasta annetun lain 86 ja 87 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottolaitostoiminnasta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1607/1993)
 86 §:n 3 momentti ja 87 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

86 §

Toimintakielto

 Rahoitustarkastus voi asettaa määräämänsä
 kiellon tehostamiseksi uhkasakon.
 Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi
 markkinatuomioistuimien.

 Rahoitustarkastus voi asettaa määräämänsä
 kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon
 tuomitsee maksettavaksi *markkinaoikeus*.

87 §

*Asian saattaminen
 markkinatuomioistuimeen*

Luottolaitos voi saattaa 86 §:n 1 momentissa
 tarkoitetun päätöksen
 markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi 30
 päivän kuluessa rahoitustarkastuksen
 päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös
 jää pysyväksi.

87 §

*Asian saattaminen **markkinaoikeuteen***

Luottolaitos voi saattaa 86 §:n 1 momentissa
 tarkoitetun päätöksen *markkinaoikeuden*
 käsiteltäväksi 30 päivänä kuluessa
 rahoitustarkastuksen päätöksestä tiedon
 saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä
 maaliskuuta 2002.*

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
 lain täytäntöönpanon edellyttämiin
 toimenpiteisiin.*

10.

Laki**arvopaperimarkkinalain 7 luvun 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1989 annetun arvopaperimarkkinalain (495/1989) 7 luvun 1 §:n 5 momentti ja 2 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 7 luvun 1 §:n 5 momentti laissa 19/1994, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku

Arvopaperimarkkinoiden valvonta

1 §

 Jos rahoitustarkastus havaitsee, että arvopaperin markkinoinnissa on menetely tavalla, jonka voidaan olettaa olevan vastoin kuluttajansuojalakia (38/78), sen on ilmoitettava asiasta kuluttaja-asiamiehelle. Ennen kuin rahoitustarkastus saattaa tällaisen asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi, sen on pyydettävä kuluttaja-asiamieheltä lausunto.

1 §

 Jos rahoitustarkastus havaitsee, että arvopaperin markkinoinnissa on menetely tavalla, jonka voidaan olettaa olevan vastoin kuluttajansuojalakia (38/1978), sen on ilmoitettava asiasta kuluttaja-asiamiehelle. Ennen kuin rahoitustarkastus saattaa tällaisen asian *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi, sen on pyydettävä kuluttaja-asiamieheltä lausunto.

2 §

 Kiellon, jota 1 momentissa tarkoitetaan, määrää markkinatuomioistuin. Markkinatuomioistuin voi myös antaa kiellon väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Määrätessään 1 momentissa tarkoitettua kiellon markkinatuomioistuin voi velvoittaa

2 §

 Kiellon, jota 1 momentissa tarkoitetaan, määrää *markkinaoikeus*. *Markkinaoikeus* voi antaa kiellon *myös* väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Määrätessään 1 momentissa tarkoitettua kiellon *markkinaoikeus* voi velvoittaa 2 luvun 1 §:n vastaisen menettelyn

1...1..5.

2 luvun 1 §:n vastaisen menettelyn oikaistavaksi, jos sitä sijoittajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

oikaistavaksi, jos sitä sijoittajille aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

11.

Laki**elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1062/1993) 2 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Kiellon määrääminen

Markkinatuomioistuimella määrää 1 §:ssä tarkoitetun kiellon. Markkinatuomioistuimella voi myös antaa kiellon väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Markkinatuomioistuimella ja asian käsittelystä siinä on edellä säädetyn lisäksi voimassa, mitä markkinatuomioistuimella annetussa laissa (41/78) säädetään.

Markkinaoikeus määrää 1 §:ssä tarkoitetun kiellon. *Markkinaoikeus* voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Markkinaoikeudella ja asian käsittelystä on lisäksi voimassa, mitä *niistä erikseen säädetään*.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

12.

Laki**saatavien perinnästä annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan saatavien perinnästä 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (513/1999) 14 §
 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Kiellon määrääminen

Markkinatuomioistuimien määrää 13 §:ssä tarkoitetun kiellon. Markkinatuomioistuin voi myös antaa kiellon väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Markkinatuomioistuimesta ja asian käsittelystä siinä on *edellä säädetyin* lisäksi voimassa, mitä markkinatuomioistuimesta annetussa laissa (41/1978) säädetään.

Kuluttaja-asiamies voi määrätä 13 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiellon tai antaa kiellon väliaikaisena noudattaen, mitä Kuluttajavirastosta annetussa laissa (1056/1998) säädetään kuluttaja-asiamiehen antamasta kiellosta.

Markkinaoikeus määrää 13 §:ssä tarkoitetun kiellon. *Markkinaoikeus* voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Markkinaoikeudesta ja asian käsittelystä siinä on lisäksi voimassa, mitä *niistä erikseen säädetään*.

Kuluttaja-asiamies voi määrätä 13 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiellon tai antaa kiellon väliaikaisena noudattaen, mitä Kuluttajavirastosta annetussa laissa (1056/1998) säädetään kuluttaja-asiamiehen antamasta kiellosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

13.

Laki**televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan televisio- ja radiotoiminnasta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (744/1998) 35 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 §

Valvontaviranomaiset

Telehallintokeskuksen tehtävänä on valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista lukuun ottamatta niitä säännöksiä, joiden noudattamisen valvonta on säädetty kuluttaja-asiamiehen tehtäväksi.

Kuluttaja-asiamies valvoo *lain* 23 ja 25 §:n säännösten noudattamista. Kuluttaja-asiamies voi puuttua kuluttajansuojalain (38/1978) nojalla myös muiden tämän lain 4 luvun säännösten vastaisiin lähetyksiin silloin, kun niiden sisältö on kuluttajien kannalta sopimatonta tai harhaanjohtavaa markkinointia.

Viestintäviraston tehtävänä on valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista lukuun ottamatta niitä säännöksiä, joiden noudattamisen valvonta on säädetty kuluttaja-asiamiehen tehtäväksi.

Kuluttaja-asiamies valvoo 23 ja 25 §:n säännösten noudattamista. Kuluttaja-asiamies voi puuttua kuluttajansuojalain (38/1978) nojalla myös muiden tämän lain 4 luvun säännösten vastaisiin lähetyksiin, jos niiden sisältö on kuluttajien kannalta sopimatonta tai harhaanjohtavaa markkinointia. *Kuluttaja-asiamies voi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi siten kuin siitä säädetään eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (/).*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

14.

Laki**alkoholilain 52 ja 53 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 52 § 2 ja 3 momentti ja 53 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

52 §

Valituskielto kielloista ja turvaamistoimenpiteistä

Se, jolle tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus on antanut 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltoa koskevan määräyksen taikka asettanut 48 ja 50 §:ssä tarkoitetun uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksisaamisesta. Tuotevalvontakeskuksen tai lääninhallituksen 1 momentissa tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee tai teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta markkinatuomioistuin.

53 §

Muutoksenhaku markkinatuomioistuimen päätökseen

Muutoksen hakemisesta markkinatuomioistuimen päätökseen säädetään markkinatuomioistuimesta annetussa laissa (41/78).

Se, jolle tuotevalvontakeskus tai lääninhallitus on antanut 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltoa koskevan määräyksen taikka asettanut 48 ja 50 §:ssä tarkoitetun uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksisaamisesta. Tuotevalvontakeskuksen tai lääninhallituksen 1 momentissa tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee *ja* teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta *markkinaoikeus*.

53 §

*Muutoksenhaku **markkinaoikeuden** päätöksen*

Muutoksen hakemisesta *markkinaoikeuden* päätökseen säädetään *eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä* annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

137

1...1..5.

15.

Laki

toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 21 §, sellaisena kuin se on laeissa 1148/1994 ja 487/1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

21 §
 Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen antamaan kieltopäätökseen tai väliaikaista kieltä koskevaan määräykseen, joka perustuu 8 tai 9 §:n vastaiseen mainontaan tai muuhun myynnin edistämiseen taikka siihen, että tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on 7 §:n 1 tai 2 momentin vastainen taikka keskuksen näiden tehosteeksi asettamaan uhkasakkoon tai teettämisuhkaan ei saa hakea valittamalla muutosta.

Kunnan tai sen 14 §:n 4 momentissa säädetyn viranhaltijan 1 momentissa tarkoitetussa asiassa kiellon noudattamisen tehosteeksi asettamaan uhkasakkoa tai teettämisuhkaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Se, jolle uhkasakko tai teettämisuhka on asetettu, voi saattaa asian hakemuksella sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa ohjeiden tiedoksi saamisesta.

Tuotevalvontakeskuksen päätöksen saanut asianomainen voi saattaa asian edelleen markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi siten kuin tästä säädetään 3 momentissa.

Se, jolle sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus on antanut 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltä koskevan määräyksen taikka asettanut sen tehosteeksi uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa

Ehdotus

21 §
 Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen antamaan kieltopäätökseen tai väliaikaista kieltä koskevaan määräykseen, joka perustuu 8 tai 9 §:n vastaiseen mainontaan tai muuhun myynnin edistämiseen taikka siihen, että tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on 7 §:n 1 tai 2 momentin vastainen taikka keskuksen näiden tehosteeksi asettamaan uhkasakkoon tai teettämisuhkaan ei saa hakea valittamalla muutosta.

Kunnan tai sen 14 §:n 4 momentissa *tarkoitettun* viranhaltijan 1 momentissa tarkoitetussa asiassa kiellon noudattamisen tehosteeksi asettamaa uhkasakkoa tai teettämisuhkaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Se, jolle uhkasakko tai teettämisuhka on asetettu, voi saattaa asian hakemuksella sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa ohjeiden tiedoksi saamisesta.

Tuotevalvontakeskuksen päätöksen saanut asianomainen voi saattaa asian edelleen *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi siten kuin 3 momentissa säädetään.

Se, jolle sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus on antanut 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltä koskevan määräyksen taikka asettanut sen tehosteeksi uhkasakon

Voimassa oleva laki

asian markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksi saamisesta.

Kunnan tai sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen 1 momentissa tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee tai teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta markkinatuomioistuin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen 5 ja 6 §:n sekä kunnan 10, 11 ja 12 §:n tai 13 §:n 1 momentin säännösten vastaisesti toimineelle asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan määrää täytäntöön pantavaksi uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta lääninoikeus.

Ehdotus

tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksi saamisesta.

Kunnan tai sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen 1 momentissa tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee *ja* teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta *markkinaoikeus*.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen 5 *tai* 6 §:n *taikka* kunnan 10, 11 *tai* 12 §:n tai 13 §:n 1 momentin säännösten vastaisesti toimineelle asettaman uhkasakon tuomitsee *ja* teettämisuhan määrää *pantavaksi täytäntöön* uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta *hallinto-oikeus*.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

16.

Laki**vakuutusyhtiölain 14 a luvun 11 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1979 annetun vakuutusyhtiölain (1062/1979) 14 a luvun 11 §:n 3 momentti ja 12 §:n 2 momentti sellaisina kuin ne ovat laissa (362/2001), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 a luku

Kilpailu ja markkinointi

11 §

Vakuutusvalvontavirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinatuomioistuim.

11 §

Vakuutusvalvontavirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi *markkinaoikeus*.

12 §

Vakuutusyhtiö voi saattaa Vakuutusvalvontaviraston 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa viraston päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

12 §

Vakuutusyhtiö voi saattaa Vakuutusvalvontaviraston 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa viraston päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

17.

Laki**vakuutusvälittäjistä annetun lain 8 c ja 8 d §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusvälittäjistä 19 päivänä helmikuuta 1993 annetun lain (251/1993) 8 c §:n 3 momentti ja 8 d §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa (366/2001), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 c §

Kieltopäätös

Vakuutusvalvontavirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi markkinatuomioistuim.

Vakuutusvalvontavirasto voi asettaa määräämänsä kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi *markkinaoikeus*.

8 d §

Muutoksenhaku

Vakuutusvälittäjä voi saattaa Vakuutusvalvontaviraston 8 c §:n 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen markkinatuomioistuimen käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa viraston päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

Vakuutusvälittäjä voi saattaa Vakuutusvalvontaviraston 8 c §:n 1 momentissa tarkoitetun kieltopäätöksen *markkinaoikeuden* käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa viraston päätöksestä tiedon saatuaan. Muutoin päätös jää pysyväksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

18.

Laki**tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomareiden nimittämisestä 25 päivänä helmikuuta 2000 annetun lain (205/2000) 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 3 momentti, 17 §:n 2 momentti, 18 §:n 3 momentti ja 21 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 §:n 2 laissa 1183/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat:

- 1) korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 2) korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 3) hovioikeuden presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen virat;
- 4) käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin virat;
- 5) hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat;
- 6) vakuutus oikeuden vakuutusylituomarin, vanhemman vakuutustuomarin ja nuoremman vakuutustuomarin virat;
- 7) työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat;
- 8) markkinatuomioistuimen ylituomarin virka; *sekä*
- 9) maa oikeuden maa oikeustuomarin ja maa oikeusinsinöörin virat.

Tässä laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat:

- 1) korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 2) korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 3) hovioikeuden presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen virat;
- 4) käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin virat;
- 5) hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat;
- 6) vakuutus oikeuden vakuutusylituomarin, vanhemman vakuutustuomarin ja nuoremman vakuutustuomarin virat;
- 7) työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat;
- 8) *markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeustuomarin virat;*
- 9) maa oikeutena toimivan käräjäoikeuden maa oikeusinsinöörin virat.

3 §

Viran julistaminen haettavaksi

Asetuksessa säädetty tuomioistuin julistaa viran haettavaksi sekä päättää viran julistamisesta uudelleen haettavaksi ja hakuajan jatkamisesta.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tuomioistuin julistaa viran haettavaksi sekä päättää viran julistamisesta uudelleen haettavaksi ja hakuajan jatkamisesta.

10 §

Tuomioistuimen lausunnon antaminen

Tuomioistuimen lausunnon tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa antaa:

- 1) hovioikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat presidentti, hovioikeudenlaamannit ja kaksi täysistunnon vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä;
- 2) hallinto-oikeudessa johtoryhmä;
- 3) vakuutusosoikeus vakuutusosoikeudesta annetun lain (14/1958) 5 §:n 4 momentissa tarkoitetussa kokoonpanossa;
- 4) käräjäoikeudessa laamanni käräjäoikeuden käräjätuomareita tai johtoryhmää kuultuaan; ja
- 5) työtuomioistuimessa presidentti.

Tuomioistuimen lausunnon tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa antaa:

- 1) hovioikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat presidentti, hovioikeudenlaamannit ja kaksi täysistunnon vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä;
- 2) hallinto-oikeudessa johtoryhmä;
- 3) vakuutusosoikeus vakuutusosoikeudesta annetun lain (14/1958) 5 §:n 4 momentissa tarkoitetussa kokoonpanossa;
- 4) käräjäoikeudessa laamanni käräjäoikeuden käräjätuomareita tai johtoryhmää kuultuaan;
- 5) työtuomioistuimessa presidentti;
- 6) *markkinaoikeudessa johtoryhmä.*

11 §

Tuomareiden kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet

Hovioikeuden presidentiksi, hovioikeudenlaamanniksi, käräjäoikeuden laamanniksi, hallinto-oikeuden ylituomariksi, vakuutusylituomariksi, työtuomioistuimen presidentiksi sekä markkinatuomioistuimen ylituomariksi voidaan nimittää henkilö, jolla on 1 momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi johtamistaitoa.

Hovioikeuden presidentiksi, hovioikeudenlaamanniksi, käräjäoikeuden laamanniksi, hallinto-oikeuden ylituomariksi, vakuutusylituomariksi, työtuomioistuimen presidentiksi sekä *markkinaoikeuden* ylituomariksi voidaan nimittää henkilö, jolla on 1 momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi johtamistaitoa.

17 §

Eräiden ylimpien tuomareiden nimittäminen määrääjäksi

1....1..5.

Korkein oikeus nimittää tuomarin määrääjäksi hovioikeuden presidentin, vakuutus oikeuden vakuutusylituomarin, työtuomioistuimen presidentin, *markkinatuomioistuimen ylituomarin* sekä käräjäoikeuden laamannin tehtävään. Korkein hallinto-oikeus nimittää tuomarin määrääjäksi hallinto-oikeuden ylituomarin tehtävään.

Korkein oikeus nimittää tuomarin määrääjäksi hovioikeuden presidentin, vakuutus oikeuden vakuutusylituomarin, työtuomioistuimen presidentin sekä käräjäoikeuden laamannin tehtävään. Korkein hallinto-oikeus nimittää tuomarin määrääjäksi hallinto-oikeuden ylituomarin *ja markkinaoikeuden ylituomarin* tehtävään.

18 §

Muiden tuomareiden nimittäminen määrääjäksi

Korkein hallinto-oikeus nimittää vuodeksi tai sitä pidemmäksi määrääjäksi hallinto-oikeuden esityksestä tuomarin hallinto-oikeuteen. Vuotta lyhyemmäksi määrääjäksi nimittää tuomarin hallinto-oikeuteen enintään kahden kuukauden määrääjäksi hallinto-oikeuden ylituomari sekä kahta kuukautta pidemmäksi ajaksi asianomainen hallinto-oikeus.

Korkein hallinto-oikeus nimittää vuodeksi tai sitä pidemmäksi määrääjäksi hallinto-oikeuden esityksestä tuomarin hallinto-oikeuteen *ja markkinaoikeuden esityksestä markkinaoikeuteen. Hallinto-oikeuden ylituomari nimittää tuomarin hallinto-oikeuteen enintään kahden kuukauden määrääjäksi ja kahta kuukautta pidemmäksi määrääjäksi hallinto-oikeus. Markkinaoikeuden ylituomari nimittää tuomarin markkinaoikeuteen enintään kahden kuukauden määrääjäksi ja markkinaoikeus kahta kuukautta pidemmäksi määrääjäksi.*

21 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta sekä tuomarivalintalautakunnan toimistosta ja henkilöstöstä annetaan asetuksella.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta sekä tuomarivalintalautakunnan toimistosta ja henkilöstöstä annetaan *valtioneuvoston asetuksella.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maliskuuta 2002.

Oikeusministeriö julistaa perustettavan markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeustuomarin virat haettaviksi. Hakijoista antaa lausunnon korkein hallinto-oikeus.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

19.

Laki**oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta 21 päivänä joulukuuta 1984 annetun lain (945/1984) 1 §, sellaisena kuin se on laissa 109/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Soveltamisala

Tämä laki koskee oikeudenkäynnin julkisuutta valtakunnanoikeudessa, korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hovioikeudessa, hallinto-oikeudessa, käräjäoikeudessa, *maaoikeudessa*, vakuutus-oikeudessa, työtuomioistuimessa, *markkinatuomioistuimessa* ja sota-oikeudessa.

Tämä laki koskee oikeudenkäynnin julkisuutta valtakunnanoikeudessa, korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hovioikeudessa, hallinto-oikeudessa, käräjäoikeudessa, vakuutus-oikeudessa, työtuomioistuimessa ja sota-oikeudessa. *Tätä lakia sovelletaan myös markkinaoikeudessa sen käsitellessä eräistä markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (/) tarkoitettua asiaa.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

20.

Laki**tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetun lain (701/1993) 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 4, 5 ja 15 a kohta ja 2 momentti sekä 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti osaksi laissa 110/2000 ja (/) sekä 6 §:n 1 momentin 15 a kohta laissa 1651/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Oikeudenkäyntimaksu

Riita-, rikos-, alustus- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian sekä hallinto-oikeudessa ja vesioikeudessa myös muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua seuraavasti:		Riita-, rikos-, alustus- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian sekä hallinto-oikeudessa myös muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua seuraavasti:	
Tuomioistuin	euro	Tuomioistuin	euro
korkein oikeus		korkein oikeus	
- rikosasia.....	100	- rikosasia.....	100
- muu asia.....	200	- muu asia.....	200
korkein hallinto-oikeus	200	korkein hallinto-oikeus	200
hovioikeus		hovioikeus	
- rikosasia.....	80	- rikosasia.....	80
- muu asia.....	160	- muu asia.....	160
hallinto-oikeus	80	hallinto-oikeus	80
käräjäoikeus		käräjäoikeus	
- rikosasia ja ulosottolain mukainen muutoksenhakuasia.....	70	- rikosasia ja ulosottolain mukainen muutoksenhakuasia.....	70
- riita-asia, jonka käsittely päättyy		- riita-asia, jonka käsittely päättyy	
- kirjallisessa valmistelussa.....	70	- kirjallisessa valmistelussa.....	70
- suullisessa valmistelussa.....	100	- suullisessa valmistelussa.....	100
- suullisen valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä.....	130	- suullisen valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä.....	130
- erillisessä pääkäsittelyssä.....	160	- erillisessä pääkäsittelyssä.....	160
markkinatuomioistuin	200	<i>markkinaoikeus</i>	200
työtuomioistuin	200		

1....1..5.

6 §

Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaisia käsittelymaksuja ei peritä:

4) korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja lääninoikeudessa sosiaaliasioissa, julkisoikeudellista palvelussuhdetta koskevissa asioissa eikä vaaleja koskevissa asioissa eikä lääninoikeudessa verotusta, kunnallisverosta vapauttamista, valtion avustuksia tai julkisia maksuja koskevissa asioissa;

5) markkinatuomioistuimessa kuluttajansuojalain (38/78) mukaisissa asioissa;

15 a) aravalain (1189/93), aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovotuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain (1190/93), mustalaisväestön asunto-olojen parantamisesta annetun lain (713/75), vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/80), omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/93) eikä asumisoikeustalainojen korkotuesta annetun lain (1205/93) mukaisissa asioissa lääninoikeudessa;

Asetuksella voidaan lisäksi säätää vapautuksia maksujen suorittamisvelvollisuudesta, jos siihen on tärkeitä syitä.

Tämän lain mukaista käsittelymaksua ei peritä:

4) korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja *hallinto-oikeudessa* sosiaaliasioissa, julkisoikeudellista palvelussuhdetta ja vaaleja koskevissa asioissa eikä hallinto-oikeudessa verotusta, kunnallisverosta vapauttamista, valtion avustusta tai julkisia maksuja koskevissa asioissa;

5) *markkinaoikeudessa* kuluttajansuojalain (38/1978) mukaisissa asioissa;

15a) aravalain (1189/1993), aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovotuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain (1190/1993), mustalaisväestön asunto-olojen parantamisesta annetun lain (713/1975), vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980) eikä omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993) mukaisissa asioissa *hallinto-oikeudessa*;

Oikeusministeriön asetuksella voidaan lisäksi säätää vapautuksia maksujen suorittamisvelvollisuudesta, jos siihen on tärkeitä syitä.

10 §

Maksua koskeva muutoksenhaku

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua maksun määränneeltä virkamieheltä tai viranomaiselta kuuden

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua maksun määränneeltä virkamieheltä tai viranomaiselta kuuden

kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saadaan hakea valittamalla muutosta siltä lääninoikeudelta, jonka tuomiopiirissä kysymyksessä olevan viranomaisen kanslia sijaitsee. Valitusaika on 30 päivää luettuna siitä, kun valittaja on saanut tiedon oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä. Lääninoikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saadaan hakea valittamalla muutosta siltä *hallinto-oikeudelta*, jonka tuomiopiirissä kysymyksessä olevan viranomaisen *toimipaikka* sijaitsee. Valitusaika on kolmekymmentä päivää luettuna siitä, kun valittaja on saanut tiedon oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä. *Hallinto-oikeuden* päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002.
Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.*
